

**SMERNICE UNHCR O POSTOPKU
DOLOČANJA NAJVEČJE
OTROKOVE KORISTI 2021:
UGOTAVLJANJE IN
DOLOČANJE NAJVEČJE
OTROKOVE KORISTI**

Ta dokument je namenjen splošni distribuciji. Vse pravice pridržane.
Razmnoževanje in prevodi so dovoljeni, razen v komercialne namene, pod pogojem, da je naveden vir.

Smernice BIP so bile pripravljene ob izdatni podpori Urada ZDA za prebivalstvo, begunce in migracije (BPRM).

Pri pripravi teh smernic so sodelovali zaposleni pri UNHCR, partnerji in sodelavci z vsega sveta, ki so posredovali povratne informacije. Njihov poimenski seznam je vključen v [Zbirki orodij BIP](#).

Fotografija na naslovnici © UNHCR/Russell Fraser, 2018

Postavitev: REC DESIGN

© UNHCR 2021

SMERNICE UNHCR O POSTOPKU
DOLOČANJA NAJVEČJE OTROKOVE
KORISTI 2021:
**UGOTAVLJANJE IN DOLOČANJE
NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI**

KAZALO VSEBINE

OPREDELITVE IN RAZLAGE KLJUČNIH POJMOV..... 7

Smernice o postopku ugotavljanja največje otrokove koristi: Pregled in predvideno občinstvo 11

Ciljna publika smernic..... 13

I. DEL – Ozadje, teorija in pravni okvir postopka ugotavljanja največje otrokove koristi.....15

1. POGLAVJE. PODROČJE UPORABE IN ZGODOVINA POSTOPKA UNHCR ZA UGOTAVLJANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI17

1.1 UNHCR IN NAJVEČJA OTROKOVA KORIST17

Povzetek razdelka 17

1.1.1 Mandat UNHCR..... 17

1.1.2 Sklep št. 107 Izvršnega odbora UNHCR 19

1.1.3 Okvir UNHCR za zaščito otrok..... 20

1.2 PODROČJE UPORABE POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI21

Povzetek razdelka 21

1.2.1 Postopek ugotavljanja največje koristi v različnih okoljih 21

1.3 ZGODOVINA UNHCR: OPERACIONALIZACIJA NAČELA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI25

Povzetek razdelka 25

1.3.1 Načelo največje koristi v UNHCR 25

1.3.2 Smernice o ugotavljanju največje otrokove koristi iz leta 2008..... 25

1.3.3 Smernice za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi iz leta 2021..... 26

2. POGLAVJE. PRAVNI IN POLITIČNI OKVIR NAČELA IN POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI.....29

2.1 MEDNARODNI PRAVNI OKVIR29

Povzetek razdelka 29

2.1.1 Konvencija o otrokovih pravicah 29

2.1.2 Uporaba izraza »največja korist« v Konvenciji o otrokovih pravicah 30

2.1.3 Splošna pripomba št. 14 Odbora za otrokove pravice 30

2.1.4 Drugi pravni viri za ugotavljanje otrokove koristi 32

2.2 POSTOPEK UGOTAVLJANJA NAJVEČJE KORISTI IN SISTEMI ZAŠČITE OTROK	33
Povzetek razdelka	33
2.2.1 Postopek ugotavljanja največje koristi in sistemi za zaščito otrok	34
2.3 POSTOPKOVNA JAMSTVA V POSTOPKU UGOTAVLJANJA NAJVEČJE KORISTI.....	41
Povzetek razdelka	41
2.4 URAVNOTEŽENJE KONKURENČNIH PRAVIC PRI SPREJEMANJU ODLOČITVE	45
Povzetek razdelka	45
2.4.1 Razmisleki za odločanje	45
2.4.2 Analiza štirih dejavnikov	47

II. DEL – Okvir UNHCR za vodenje primerov zaščite otrok: Postopek ugotavljanja in določanja največje otrokove koristi.....53

UVOD	54
-------------------	-----------

3. POGlavJE. POSTOPEK UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI: VODENJE PRIMEROV ZA OTROKE BEGUNCE55

3.1 PREDSTAVITEV POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI	55
Povzetek razdelka	55
3.1.1 Vodenje primerov zaščite beguncev.....	58
3.1.2 Uporaba načela največje koristi za otroke na splošno ali posebne skupine otrok	58
3.1.3 Uporaba načela največje koristi za posamezne otroke	59
3.1.4 Vodilna načela postopka ugotavljanja največje otrokove koristi	61
3.2 POSTOPEK UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI: KORAK ZA KORAKOM	63
Povzetek razdelka	63
3.2.1 Koraki postopka ugotavljanja največje otrokove koristi	65
3.2.2 Identifikacija.....	65
3.2.3 Ocena največje otrokove koristi.....	73
3.2.4 Načrt primera.....	75
3.2.5 Izvajanje načrta primera	76
3.2.6 Spremljanje in pregled.....	79
3.2.7 Zaključek in prenos primera	80
3.2.8 Odzivanje na otroke v različnih situacijah s postopkom ugotavljanja največje otrokove koristi	81
3.3 SODELOVANJE OTROK IN DRUŽIN V POSTOPKU UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI.....	85
Povzetek razdelka	85
3.3.1 Splošni vidiki sodelovanja otrok.....	86
3.3.2 Pridobitev otrokovih mnenj	88

3.3.3 Pridobivanje mnenj družinskih članov in drugih oseb, ki so otroku blizu	90
3.4 OPERACIONALIZACIJA POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI	91
Povzetek razdelka	91
3.4.1 Partnerstva za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi	91
3.4.2 Razvoj standardnih operativnih postopkov za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi	97
3.4.3 Osebe in viri za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi	100
3.4.4 Spremljanje zagotavljanja kakovosti postopka ugotavljanja največje otrokove koristi	106
3.5 UPRAVLJANJE S PODATKI V POSTOPKU UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI	109
Povzetek razdelka	109
3.5.1 Varstvo podatkov	109
3.5.2 Preverjanje obstoječih podatkov o otroku	112
3.5.3 Zbiranje podatkov za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi	113
3.5.4 Shranjevanje podatkov	114
3.5.5 Izmenjava podatkov	115
3.5.6 Analiziranje podatkov za pripravo postopka ugotavljanja največje otrokove koristi	124
3.6 MLADI IN POSTOPEK UGOTAVLJANJA NAJVEČJE KORISTI	125
Povzetek razdelka	125
3.6.1 Pregled	125
3.6.2 Postopki za otroke, ki dopolnijo 18 let med postopkom za ugotavljanje največje koristi	127
3.6.3 Postopki za ogrožene mlade odrasle	127
3.6.4 Ocena starosti	128
3.6.5 Otroci, ki želijo spremeniti svojo registrirano starost	129
3.7 POSTOPKI UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI V NUJNIH PRIMERIH	130
Povzetek razdelka	130
3.7.1 Postopki ugotavljanja največje otrokove koristi za otroke v tranzitu	130
3.7.2 Postopki ugotavljanja največje otrokove koristi v primeru evakuacij	131
3.7.3 Postopki ugotavljanja največje otrokove koristi v okoljih z omejenim dostopom	132
3.8 UPOŠTEVANJE MOŽNOSTI ZA ZAŠČITO OTROK V OKVIRU POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI	133
Povzetek razdelka	133
3.8.1 Iskanje in združevanje družin ter postopek ugotavljanja največje otrokove koristi	134
3.8.2 Alternativne oblike oskrbe in postopek ugotavljanja največje otrokove koristi	136
3.8.3 Sodelovanje z zakonitimi zastopniki	140
4. POGLAVJE. DOLOČANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI S STRANI UNHCR.	141
UVOD	141

4.1 TRAJNE REŠITVE ZA OTROKE BREZ SPREMSTVA IN LOČENE OTROKE	143
Povzetek razdelka	143
4.1.1 Namen ugotavljanja največje otrokove koristi	144
4.1.2 Kdaj je treba določiti največjo otrokovo korist?	145
4.1.3 Kdaj začeti postopek ugotavljanja največje otrokove koristi?	146
4.1.4 Prostovoljna repatriacija	148
4.1.5 Integracija v lokalno okolje	150
4.1.6 Preselitev	150
4.1.7 Dopolnilne poti sprejema beguncev v tretjih državah	152
4.2 OGROŽENI OTROCI V IZJEMNIH SITUACIJAH	155
Povzetek razdelka	155
4.2.1 Namen ugotavljanja največje otrokove koristi	155
4.2.2 Kdaj je treba določiti največjo otrokovo korist?	156
4.2.3 Kdaj začeti postopek ugotavljanja največje otrokove koristi?	156
4.2.4 Izjemne situacije za združitev družine za otroke brez spremstva in ločene otroke	157
4.2.5 Izjemne situacije za začasno oskrbo	160
4.2.6 Trajne rešitve za druge ogrožene otroke	161
4.2.7 Druge izjemne situacije za ogrožene otroke	163
4.3 MOREBITNA LOČITEV OTROKA OD STARŠEV PROTI NJHOVI VOLJI IN VPRAŠANJA SKRBNIŠTVA	164
Povzetek razdelka	164
4.3.1 Namen ugotavljanja največje otrokove koristi	165
4.3.2 Kdaj je treba določiti največjo otrokovo korist?	165
4.3.3 Kdaj začeti postopek ugotavljanja največje otrokove koristi?	166
4.3.4 Huda škoda s strani staršev	167
4.3.5 Ločitev staršev in skrbniške pravice	168
5. POGlavJE. POSTOPEK UGOTAVLJANJA IN DOLOČANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI	174
UVOD	174
5.1 VLOGE IN ODGOVORNOSTI V POSTOPKU UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI	174
Povzetek razdelka	174
5.1.1 Nadzornik za ugotavljanje največje otrokove koristi	175
5.1.2 Koordinator za ugotavljanje največje otrokove koristi	175
5.1.3 Uradnik za pregled ugotavljanja največje otrokove koristi	176
5.1.4 Uradniki, ki obravnavajo primere	176
5.2 ODBOR ZA UGOTAVLJANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI	177
Povzetek razdelka	177
5.2.1 Namen odbora za ugotavljanje največje otrokove koristi	177
5.2.2 Vzpostavitev odbora za ugotavljanje največje otrokove koristi	178

5.2.3 Postopki odbora za ugotavljanje največje otrokove koristi.....	182
5.2.4 Ustanovitev odborov za ugotavljanje največje otrokove koristi na več lokacijah.....	183
5.3 POENOSTAVLJENI POSTOPKI ODLOČANJA ZA UGOTAVLJANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI.....	184
Povzetek razdelka	184
5.3.1 Kdaj uporabiti poenostavljene postopke odločanja	184
5.3.2 Vzpostavitev poenostavljenih postopkov	185
5.4 PONOVO ODPRTJE ODLOČITVE O UGOTAVLJANJU NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI	187
Povzetek razdelka	187
5.4.1 Pregled odločitve o ugotavljanju največje otrokove koristi	188
5.4.2 Postopki za ponovno odprtje postopka ugotavljanja največje otrokove koristi.....	189

OPREDELITVE IN RAZLAGE KLJUČNIH IZRAZOV

Izraz **PROSILEC ZA AZIL** se lahko nanaša na posameznika, za katerega organi še niso sprejeli odločitve glede dodelitve statusa begunca, vendar je po vložitvi zahtevka za mednarodno zaščito upravičen do določenega zaščitnega statusa na podlagi tega, da bi lahko bil begunec, ali pa se izraz nanaša na skupino oseb, ki so del obsežnih pritokov mešanih skupin, pri čemer zaradi razmer individualno ugotavljanje statusa begunca ni smiselno. V teh smernicah se za begunske otroke in otroke prosilce za azil uporabljajo ista načela in postopki, saj sta obe kategoriji v pristojnosti UNHCR v skladu z načelom *rationae personae*.¹

Spletna stran **POSTOPEK UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI** (*best interest procedure* - BIP) je okvir UNHCR za vodenje primerov otrok prosilcev za azil in otrok beguncev. V določenih okoliščinah se lahko uporablja tudi za druge otroke v pristojnosti UNHCR. Postopek za največjo otrokovo korist (*best interest procedure* - BIP) obsega ključne korake vodenja primerov za zagotavljanje zaščite otrok in postopek UNHCR za določanje največje otrokove koristi (*best interest determination* - BID) ter se izvaja za posamezne ogrožene otroke, ki potrebujejo ciljno usmerjeno, strukturirano, sistematično, trajno in usklajeno podporo. Zagotavlja, da so odločitve in ukrepi, namenjeni obravnavi tveganj in potreb za zaščito otrok, v njihovo največjo korist. Postopek BIP je vključen v vodenje primerov zaščite beguncev in je z njim povezan.

Odbor za otrokove pravice je navedel, da je »največja otrokova korist« tako postopkovno pravilo kot tudi materialna pravica in temeljno razlagalno pravno načelo. To pomeni, da morajo odgovorni akterji vzpostaviti in izvajati postopkovne zaščitne ukrepe, s katerimi se zagotavlja pravica otroka, da se pri vseh odločitvah, ki vplivajo nanj, vključno s tistimi, ki niso neposredno povezane z vodenjem

posameznega primera, upoštevajo predvsem njegova največja korist. Postopek BIP, kot je določen v teh smernicah, je sklop postopkov, pravil in zaščitnih ukrepov, ki jih UNHCR uporablja za izpolnjevanje direktive, kadar skupaj s partnerji vodi posamezne primere otrok, ki potrebujejo pomoč.

Postopki, ki jih izvajajo nacionalni akterji, kot so zakonodajalci, delavci na področju socialnega varstva ter sodni organi in organi za priseljevanje, da bi ocenili in določili otrokovo največjo korist, se na splošno imenujejo **NACIONALNI POSTOPKI UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI**. Takšni nacionalni postopki se lahko izvajajo v različnih oblikah, postopkovni zaščitni ukrepi, ki zadevajo te nacionalne postopke za največjo korist in jih je opisal Odbor za otrokove pravice, pa so predstavljeni v [razdelku 2.1: Mednarodni pravni okvir](#).

OCENA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI se nanaša na drugega od šestih korakov postopka BIP UNHCR (glejte [razdelek 2.2: Postopek za največjo otrokovo korist in sistemi za zaščito otrok](#)), ki se pogosto posplošeno imenuje »ocenjevanje«. Postopkovno orodje UNHCR za izvedbo tega koraka se imenuje tudi »ocena največje otrokove koristi« (*best interest assessment* - BIA). BIA je ocena, ki jo opravi osebje UNHCR ali njegovih partnerjev, ki ukrepa v zvezi s posameznim otrokom, razen kadar je treba opraviti BID, in je namenjena zagotavljanju, da se pri takem ukrepanju v prvi vrsti upoštevajo otrokove koristi. Oceno lahko osebje z ustreznim strokovnim znanjem opravi samo ali v posvetovanju z drugimi, pri tem pa je potrebno otrokovo sodelovanje.

Ocena največje otrokove koristi je lahko zahtevana tudi znotraj nacionalnih sistemov. Izvaja se lahko v različnih oblikah in ni nujno, da se imenuje »ocena največje otrokove koristi«.

¹ UNHCR, *Opomba o mandatu visokega komisarja za begunce in njegovem uradu*, oktober 2013, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/5268c9474.html>.

DOLOČANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

(BID) opisuje formalni postopek UNHCR, ki ima stroge postopkovne zaščitne ukrepe, namenjene ugotavljanju otrokovih koristi pri sprejemanju posebej pomembnih odločitev, ki vplivajo na otroka. Omogočati mora ustrezno sodelovanje otrok brez diskriminacije, vključevati nosilce odločanja z ustreznimi strokovnimi znanji in uravnotežiti vse pomembne dejavnike, da se oceni in določi najboljša možnost. V teh smernicah je opisan postopek UNHCR za določanje največje otrokove koristi (BID). Otrokove koristi morajo določiti tudi drugi akterji, ki delujejo v nacionalnih sistemih in sprejemajo odločitve v imenu otrok, vendar se lahko ta postopek, kot je navedeno zgoraj, izvaja v različnih oblikah in se ne imenuje nujno »določitev koristi«.

SKRBNIK je oseba, ki vsakodnevno skrbi za otroka, ga varuje in nadzoruje. To ne pomeni nujno pravne odgovornosti. Če je mogoče, mora biti otroku zagotovljena kontinuiteta v smislu osebe, ki je udeležena pri njegovi vsakodnevni oskrbi. Običajni skrbnik je oseba, ki jo je skupnost sprejela kot osebo, ki bo vsakodnevno skrbela za varstvo, zaščito in nadzor otroka, bodisi na podlagi tradicije ali običajne prakse.

V teh smernicah se izraz »skrbnik« nanaša na otrokovega zakonitega ali običajnega glavnega skrbnika, začasnega ali dolgoročnega, kadar ta oseba ni starš, in se navaja skupaj s starši (»starši in skrbniki«), kadar gre za osebo, ki skrbi za posameznega otroka.

OTROK kot je opredeljen v členu 1 *Konvencije o otrokovih pravicah* (KOP), pomeni »vsako človeško bitje, mlajše od 18 let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže prej«.

OGROŽENI OTROCI pomeni tiste otroke, za katere obstaja večje tveganje zaradi izpostavljenosti

tveganjem v širšem okolju varstva in/ali tveganjem, ki izhajajo iz individualnih okoliščin. Med ogrožene otroke spadajo otroci brez spremstva in ločeni otroci ter drugi otroci, ki jim grozi nasilje, izkoriščanje, zloraba ali zanemarjanje ali so to doživeli. Neizčrpen seznam kategorij tveganj je vključen v odstavek (c) sklepov izvršnega odbora UNHCR št. 7 iz leta 2007.²

OTROCI V PRISTOJNOSTI UNHCR vključujejo vse otroke, ki spadajo v pristojnost UNHCR, tj. begunske otroke, prosilce za azil, notranje razseljene otroke, otroke povratnike in otroke brez državljanstva.

VODENJE PRIMEROV ZAŠČITE OTROK je pristop k ustreznemu, sistematičnemu in pravočasnemu obravnavanju potreb posameznega otroka in njegove družine z neposredno podporo in/ali napotitvami.³

DOPOLNILNE POTI izpolnjujejo potrebe beguncev po mednarodni zaščiti, kadar trajne rešitve niso dosegljive, in sicer z zagotavljanjem dostopa do njihovih pravic, kot so učenje novih spretnosti, pridobitev izobrazbe in sodelovanje na trgu dela v vlogi delavcev. Namen dopolnilnih poti ni nadomeščati zaščito, ki jo beguncem zagotavlja režim mednarodne zaščite, temveč jo dopolnjevati in služiti kot izraz globalne solidarnosti, mednarodnega sodelovanja in pravičnejše delitve odgovornosti za izpolnjevanje potreb beguncev po zaščiti. Dopolnilne poti, ki jih ne smemo enačiti s preselitvijo, lahko prispevajo k razširitvi nabora začasnih rešitev, ki so na voljo beguncem, v primeru katerih je malo možnosti, da bo dosežena trajna rešitev, zlasti v razmerah, ko je izseljevanje beguncev dolgotrajno in obsežno. Dopolnilne poti lahko vključujejo programe humanitarnega sprejema, sponzorstvo skupnosti, humanitarne vizume, združitve družine, mobilnost delovne sile in izobraževalne vizume.⁴

² Podrobnosti so opisane v UNHCR, Sklepi Izvršnega odbora 107, odstavek (c), <https://www.unhcr.org/excom/exconc/4717625c2/conclusion-children-risk.html>.

³ Zveza za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih, *Minimalni standardi za zaščito otrok v humanitarnih*

dejavnostih, izdaja 2019, na voljo na https://alliancecpha.org/en/system/tdf/library/attachments/cms_2019_final_en.pdf?file=1&type=node&id=35094.

⁴ Za več informacij o dopolnilnih poteh glejte <https://www.unhcr.org/complementary-pathways.html>.

SOGLASJE pomeni vsako prostovoljno in zavestno izraženo soglasje osebe, ki je lahko podano s pisno ali ustno izjavo ali z jasnim pritrdilnim dejanjem.⁵ V primeru otrok je treba na splošno pridobiti soglasje otrokovih staršev ali zakonitega zastopnika in soglasje ali privolitev otroka, kar je odvisno od njegove starosti in zrelosti. **Privolitev** pomeni izraženo pripravljenost ali soglasje otroka. Soglasje staršev/zakonitih zastopnikov ni potrebno, če deljenje informacij z otrokovimi starši/zakonitimi zastopniki ni v največjo otrokovo korist ali če starši/zakoniti zastopniki niso dosegljivi. Zagotovljene informacije in način izražanja privolitve/soglasja morajo ustrezati starosti in sposobnostim otroka ter posebnim okoliščinam, v katerih se podaja.

DRUŽINA je »... temeljn[a] družben[a] skupin[a] in naravn[o] okolj[e] za razvoj in blaginjo vseh njenih članov, zlasti otrok« (preambula Konvencije).⁶ Izraz **družina** je treba razlagati široko in vključuje biološke starše, posvojitelje ali rejnike ali po potrebi člane razširjene družine ali skupnosti, kot to določajo krajevni običaji (5. člen).⁷ Pravica do **enotnosti družine** je zapisana v instrumentih o človekovih pravicah in mednarodnem humanitarnem pravu.

ZAKONITI ZASTOPNIK pomeni neodvisno osebo, ki varuje največjo otrokovo korist in splošno blaginjo ter dopolnjuje otrokovo omejeno pravno sposobnost. Zakoniti zastopnik je običajno imenovan v okviru nacionalnega pravnega sistema, npr. s strani sodišča, in deluje kot zakoniti zastopnik otroka v vseh postopkih na enak način, kot starši zastopajo svojega otroka.⁸ Skrbniki, ki niso starši, so v

nekaterih nacionalnih sistemih lahko uradno imenovani za zakonite zastopnike.

NOTRANJE RAZSELJENE OSEBE so osebe ali skupine oseb, ki so bile prisiljene ali so morale pobegniti ali zapustiti svoje domove ali kraj običajnega prebivališča in ki niso prečkale mednarodno priznane državne meje.

MEŠANI MIGRACIJSKI TOKOVI se nanašajo na migracije različnih skupin ljudi, ki imajo različne profile in potrebe, vključno s prosilci za azil, begunci in migranti, znotraj nacionalnih in mednarodnih meja ter prek njih.

SIROTE so otroci, za katere je znano, da sta oba starša mrtva.

BEGUNCI so osebe, ki so zunaj svoje izvorne države zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem, osnovanem na rasi, veri, narodni pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali političnemu prepričanju, kot so opredeljeni v Konvenciji iz leta 1951, ali kot posledica spopadov, splošnega nasilja ali drugih okoliščin, ki so resno prizadele javni red, zaradi česar potrebujejo mednarodno zaščito.

POVRATNIKI so nekdanji begunci, ki so se spontano ali organizirano vrnili v izvorno državo, vendar še niso bili v celoti (re)integrirani. Sodelovanje UNHCR pri vračanju je običajno časovno omejeno in usmerjeno na prenos odgovornost na druge akterje, zlasti na razvojne partnerje. Izraz se uporablja tudi za notranje razseljene osebe, ki se vrnejo v svoje prejšnje prebivališče.

⁵ Povzeto po UNHCR, *Politika o varstvu osebnih podatkov oseb v pristojnosti UNHCR*, maj 2015, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/55643c1d4.html>, str. 9.

⁶ Otrokova pravica do družinskega življenja je zaščiten s Konvencijo (16. člen).

⁷ Odbor ZN za otrokove pravice (KOP), *Splošna pripomba št. 14 (2013) o otrokovi pravici, da se njegova največja koristi primarno upošteva* (3. člen, 1. odstavek), 2013, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>.

⁸ Evropska agencija za temeljne pravice, *Skrbnštvo nad otroki brez starševske oskrbe: priročnik za izboljšanje sistemov skrbništva, prilagojenih za posebne potrebe otrok, ki so žrtev trgovine z ljudmi*, junij 2014, ISBN 978-929239-464-6, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/53b14fd34.html>; Odbor ZN za otrokove pravice (KOP), *Splošna pripomba št. 6: Obravnava otrok brez spremstva in ločenih otrok zunaj države izvora*, 2005, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>.

Markel Redondo

LOČENI OTROCI so otroci, ki so ločeni od obeh staršev ali od svojega prejšnjega zakonitega ali običajnega primarnega skrbnika, vendar ne nujno od drugih sorodnikov. Ta kategorija lahko zato vključuje otroke, ki jih spremljajo drugi odrasli družinski člani.

REŠITEV je dosežena, ko begunci pridobijo trajni pravni status, ki zagotavlja nacionalno zaščito njihovih državljanskih, kulturnih, ekonomskih, političnih in socialnih pravic. V primeru notranje razseljenih oseb je rešitev dosežena, ko nimajo več posebnih potreb po pomoči in zaščiti, povezanih z njihovo razselitvijo, in lahko uživajo svoje človekove pravice brez diskriminacije zaradi svoje razselitve.

OSEBA BREZ DRŽAVLJANSTVA je oseba, ki je nobena država po svojem pravu ne šteje za svojega državljana. Ta opredelitev je zavezujoča za vse države pogodbenice Konvencije in velja za druge države, saj je Komisija za mednarodno pravo sklenila, da je del mednarodnega običajnega prava.⁹

OTROCI BREZ SPREMSTVA so otroci, ki so bili ločeni od obeh staršev in drugih sorodnikov ter zanje ne skrbi odrasla oseba, ki je po zakonu ali običaju odgovorna za to. Upoštevati je treba, da nekatere države v svoji zakonodaji in politikah te otroke še vedno imenujejo »mladoletniki brez spremstva«, medtem ko UNHCR uporablja izraz »otroci brez spremstva«.

MLADOSTNIKI/MLADI so osebe, ki jih združeni narodi (ZN) opredeljujejo kot osebe, stare od 15 do 24 let. Te smernice so namenjene predvsem otrokom, vendar UNHCR priznava, da je v določenih okoliščinah zaščita potrebna tudi po 18. letu starosti. Smernice se zato v nekaterih primerih lahko uporabljajo za mlade do 21. leta starosti.¹⁰

⁹ Glejte <https://emergency.unhcr.org/entry/52865/stateless-person-definition>.

¹⁰ Ta opredelitev je bila oblikovana med pripravami na mednarodno leto mladih (1985), potrdila pa jo je

Generalna skupščina (glejte A/36/215 in resolucijo 36/28, 1981).

O SMERNICAH ZA POSTOPEK UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Visoki komisariat Združenih narodov za begunce (UNHCR) varuje in spodbuja pravice vseh otrok v okviru svojih pristojnosti. Za doseganje tega cilja UNHCR in njegovi partnerji podpirajo krepitev ali vzpostavitev celovitih sistemov zaščite otrok, kar vključuje zagotavljanje ciljno usmerjene, pravočasne, sistematične in usklajene podpore posameznim ogroženim otrokom, ki deluje v njihovo največjo korist.

Smernice UNHCR o postopku za ugotavljanje največje otrokove koristi (BIP) iz leta 2021: ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi (smernice BIP) se osredotočajo na ta ključni element pooblastil UNHCR za zaščito otrok. Glavni cilj smernic BIP je podpirati UNHCR in partnersko osebje pri izboljševanju rezultatov zaščite otrok beguncev z:

- i. vključitvijo načela največje koristi otrok, ki so begunci, v celovit sistem zaščite otrok in
- ii. krepitevijo vodenja primerov za zagotavljanje zaščite otrok, kar velja za vse otroke beguncev.

Te smernice so namenjene predvsem otrokom prosilcem za azil in otrokom beguncem. Zaradi lažjega sklicevanja bosta obe skupini otrok v smernicah na splošno imenovani »otroci begunci«. Smernice se lahko v določenih okoliščinah uporabljajo tudi za druge otroke, ki sodijo v pristojnost UNHCR. To vključuje notranje razseljene otroke, otroke povratnike in otroke brez državljanstva. Za dodatne informacije o tem, kako se smernice nanašajo na druge zadevne otroke, glejte spodnji razdelek o pooblastilih.

Smernice nadomeščajo *Smernice UNHCR o določanju največje otrokove koristi (UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child)* iz leta 2008 in *Priročnik za izvajanje smernic UNHCR o BID na terenu (Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines)* iz leta 2011. Smernice temeljijo na praksi, ki izhaja iz domačih sistemov zaščite otrok, in prvih 13 letih izvajanja smernic UNHCR iz leta 2008 o določanju največje otrokove koristi. Smernice so bile prvič objavljene v začasni obliki leta 2018, po notranjem in zunanjem posvetovanju pa je bila leta 2020 pripravljena njihova končna različica.

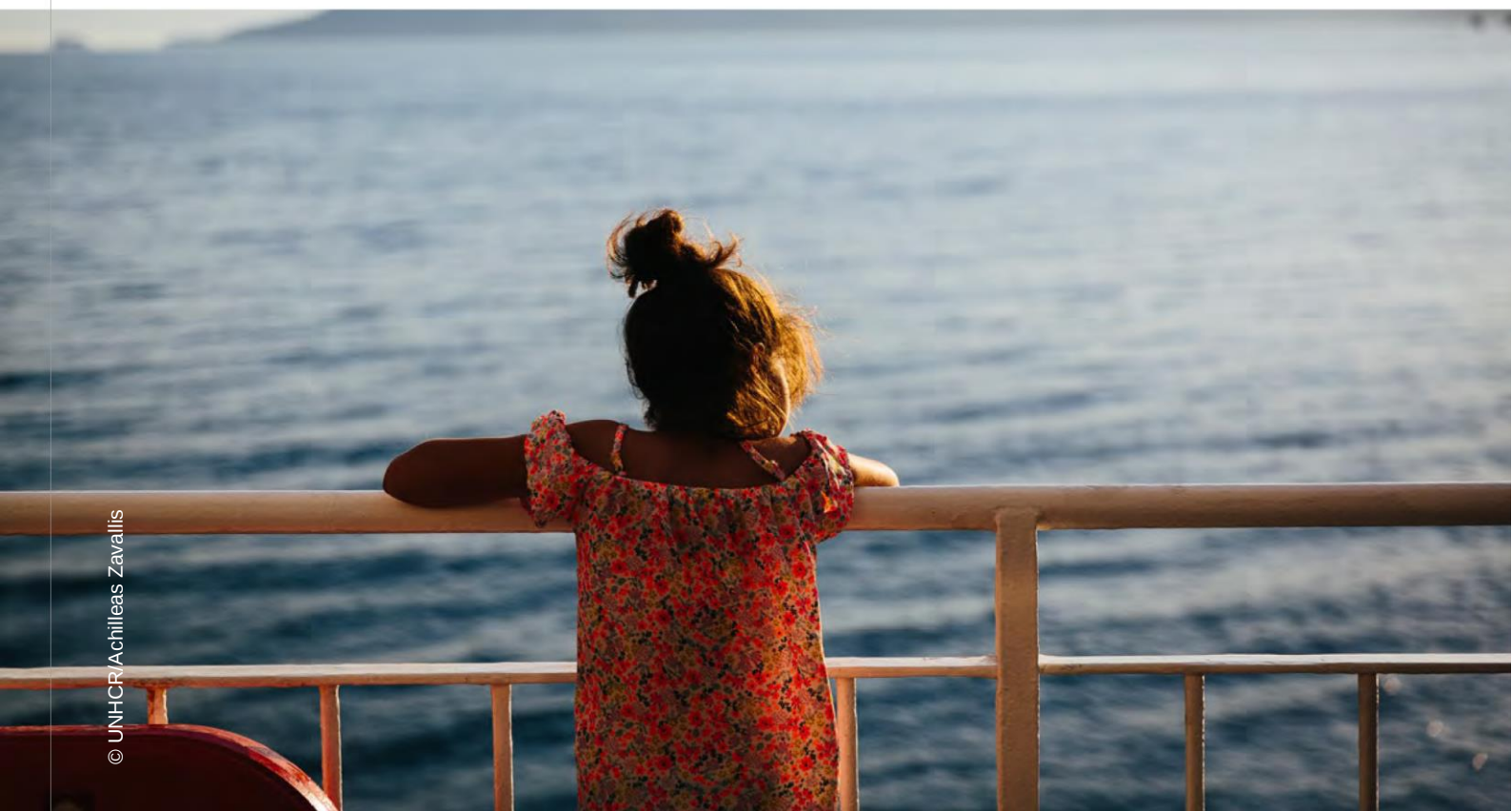
Smernice o postopku ugotavljanja največje otrokove koristi: pregled in predvideno občinstvo

Smernice BIP so razdeljene na dva medsebojno povezana dela. V prvem delu smernic je pojasnjena zgodovinska in pravna podlaga načela največje otrokove koristi ter njegova uporaba pri otrocih, ki sodijo v pristojnost UNHCR. Poleg tega je namen tega prvega dela smernic jasno opredeliti povezavo med načelom največje otrokove koristi, BIP in sistemi zaščite otrok.

Drugi del smernic se osredotoča na izvajanje BIP. V njem so določena ključna vodilna načela BIP ter smernice o operativnih vidikih, pristopih in odgovornostih, povezanih s podporo posameznim otrokom v okviru BIP. Zadeva pogoje, v katerih se zahteva določanje največje otrokove koristi (BID), in operacionalizacijo BID.

TABELA 1: Ključne teme v smernicah

I. DEL: Ozadje, teorija in pravni okvir postopka za ugotavljanje največje otrokove koristi	
1. poglavje	Oris področja uporabe smernic ter pregled zgodovine UNHCR in njegovega dela pri izvajanju načela največje otrokove koristi in razvoju BIP
2. poglavje	Širši pravni okvir, na katerem temelji BIP
	Opis razlogov in načinov za vključitev BIP v sisteme za zaščito otrok
	Opis postopkovnih zaščitnih ukrepov, vključenih v BIP
	Pregled načinov za presojanje različnih elementov otrokovega položaja, da bi se ocenila in ugotovila njegova največja korist
II. DEL: Okvir UNHCR za vodenje primerov zaščite otrok: Postopek ugotavljanja in določanja največje koristi	
3. poglavje	Pregled BIP, vključno s ključnimi temeljnimi področji dela in načeli ter koraki BIP
	Smernice za operacionalizacijo BIP, vključno z upravljanjem virov, partnerstvi in upravljanjem informacij, ter smernice za izvajanje BIP v spreminjajočih se razmerah
	Smernice za delo z otroki v posebnih razmerah, kot so otroci v mešanih migracijskih tokovih in otroci v alternativnih oblikah skrbi, ter za delo z mladimi
4. poglavje	Smernice o tem, zakaj, kdaj in kako opraviti določanje največje otrokove koristi (BID) v posebnih primerih
5. poglavje	Smernice o strogih postopkovnih zaščitnih ukrepih za BID ter o razlogih in načinih za vzpostavitev in izvajanje postopka BID

Smernicam je **priložena spletna zbirka orodij**,¹¹ ki se bo uporabljala kot repozitorij dodatnih virov, vključno z orodjem za standardne operativne postopke (SOP) BIP, obrazci, študijami primerov, kontrolnimi seznammi, referenčnim gradivom in drugimi smernicami.

Ciljna publika smernic

Smernice so bile pripravljene v sodelovanju z osebjem UNHCR in njegovih partnerjev, ki delajo z begunskimi otroki po vsem svetu, ter so namenjene temu osebju.

Znotraj UNHCR so glavni uporabniki smernic zaposleni na vseh položajih ali lokacijah in na vseh ravneh, ki se ukvarjajo z zaščito otrok ali ukrepi BIP. To lahko med drugim vključuje:

- osebje za zaščito otrok,
- osebje za zaščito,
- osebje za zaščito v skupnosti,
- osebje za registracijo,
- osebje za ugotavljanje statusa begunca,
- osebje, ki se ukvarja z iskanjem rešitev za begunce,
- vsi vodje, ki nadzorujejo zgoraj navedeno osebje.¹²

¹¹ Zbirka orodij BIP je na voljo na naslovu www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox.

¹² Ker je postopek BIP vključen v druge komponente vodenja primerov za zagotavljanje zaščite beguncev in je z njimi povezan (II. del, Uvod), sta usklajevanje in sodelovanje osebja, ki se posveča različnim komponentam, običajna praksa. Te smernice so pomembne za ta vidik in lahko pripomorejo k učinkovitejšemu usklajevanju in sodelovanju komponent.

Partnerske organizacije, ki vodijo ali nadzorujejo primere otrok, ki so begunci ali prosilci za azil, so prav tako predvideni glavni uporabniki smernic. Partnerske organizacije med drugim vključujejo financirane in nefinancirane nacionalne in lokalne vladne/državne organe, nevladne organizacije (NVO), verske organizacije in organizacije v skupnosti (*community-based organizations* - CBO). V partnerskih organizacijah so glavni uporabniki smernic predvideni vsi zaposleni, ki se ukvarjajo z vodenjem primerov, to so predvsem delavci, ki obravnavajo primere, in njihovi nadrejeni. V širšem smislu bi to lahko vključevalo vse ustrezno osebje socialnih služb¹³ in njihove nadrejene, ki delajo z begunskimi otroki in drugimi otroki, ki so v pristojnosti UNHCR.

Smernice niso bile napisane za otroško občinstvo. Kljub temu lahko nekateri otroci, zlasti starejši, zahtevajo vpogled v informacije ali vsebine smernic, ki jim morajo biti podane na razumljiv način. Kadar se zdi primerno, se smernice lahko predložijo otrokom v obstoječi obliki ali pa se njihovi deli prilagodijo za mlajše bralce.

¹³ Svetovna zveza delavcev na področju socialnih storitev opredeljuje delavce na področju socialnih storitev kot »vključujoč koncept, ki se nanaša na široko skupino vladnih in nevladnih strokovnjakov in pomočnikov, ki delajo z otroki, mladimi, odraslimi, starejšimi, družinami in skupnostmi, da bi zagotovili zdrav razvoj in dobro počutje. Delavci na področju socialnih storitev se osredotočajo na preventivne, odzivne in spodbujevalne storitve, ki temeljijo na humanističnih in družbenih znanostih, znanju avtohtonih prebivalcev, specifičnem in interdisciplinarnem znanju in veščinah ter etičnih načelih. Zaposleni na področju socialnih storitev sodelujejo z ljudmi, strukturami in organizacijami, da bi olajšali dostop do potrebnih storitev, zmanjšali revščino, se spopadli z diskriminacijo in jo zmanjšali, spodbujali socialno pravičnost in človekove pravice ter preprečevali nasilje, zlorabe, izkoriščanje, zanemarjanje in ločevanje družin ter se nanje odzvali.« Za več informacij glejte <http://www.socialserviceworkforce.org/defining-social-service-workforce>.

I. DEL

OZADJE, TEORIJA IN PRAVNI OKVIR POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

UVOD

V prvem delu so predstavljeni zgodovinski, teoretični in pravni temelji postopka UNHCR za največjo otrokovo korist ter ključni premisleki o uporabi smernic kot celote v določenem kontekstu. [Prvo poglavje o področju uporabe in zgodovini BIP UNHCR](#) vsebuje osnovne informacije o vlogi in mandatu UNHCR ter o razvoju postopka ugotavljanja največje otrokove koristi v politiki in praksi UNHCR. Prav tako je v njem podrobneje navedeno, kako uporabljati smernice BIP v različnih okoljih.

V [drugem poglavju o pravnem in političnem okviru BIP](#) je podan splošen opis, ki zadeva mednarodni pravni okvir za postopke za največjo otrokovo korist. Prav tako vsebuje posebne smernice, namenjene UNHCR, o načinih krepitev nacionalnih postopkov za največjo otrokovo korist, med drugim z upoštevanjem teh smernic BIP. Na podlagi načela največje otrokove koristi in mednarodnega prava ter mednarodne politike in politike UNHCR so v poglavju podane pomembne normativne smernice o uporabi postopkovnih zaščitnih ukrepov in uravnoteženju konkurenčnih pravic pri sprejemanju odločitev v okviru BIP.

1. POGLAVJE: PODROČJE UPORABE IN ZGODOVINA POSTOPKA UNHCR ZA UGOTAVLJANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORIST

1.1. UNHCR IN NAJVEČJA OTROKOVA KORIST

Povzetek razdelka

- UNHCR je pooblaščen za zaščito in spodbujanje pravic vseh otrok, ki spadajo v njegovo pristojnost, vključno z begunskimi otroki, prosilci za azil, otroki brez državljanstva, povratniki in notranje razseljenimi otroki.
- Če pristojni državni organi ne morejo ali nočejo ustrezno zaščititi temeljnih pravic otroka, za katerega je pristojen UNHCR, lahko ta v okviru svojega mandata za mednarodno zaščito sprejme potrebne ukrepe, kar vključuje nadzor in izvajanje BIP.
- Publikacija UNHCR iz leta 2012, v kateri je podan okvir za zaščito otrok (*A Framework for the Protection of Children*, 2012) uvaja postopke v največjo otrokovo korist kot del širšega programa zaščite otrok. Postopki za največjo otrokovo korist, ki jih izvajajo UNHCR, partnerji ali vlade, morajo biti vedno vključeni v širše sisteme zaščite otrok.

1.1.1 Mandat UNHCR

Begunci

UNHCR je pooblaščen, da beguncem zagotavlja mednarodno zaščito in skupaj z vladami išče trajne rešitve problema beguncev. Odstavek 8(a) Statuta UNHCR in preambula Konvencije iz leta 1951 nalagata UNHCR odgovornost za nadzor nad izvajanjem mednarodnih konvencij za zaščito beguncev. Tudi prosilci za azil spadajo v pristojnost UNHCR *ratione personae*, tj. po svoji naravi. Mandat za begunce velja za begunce po vsem svetu, ne glede na to, kje se nahajajo.

UNHCR je v skladu s svojim mandatom in mednarodnim pravom *izrecno* zadolžen za zagotavljanje mednarodne zaščite beguncem, in sicer univerzalno in ne glede na zahteve po ratifikaciji pogodb s strani držav gostiteljic. UNHCR pri izpolnjevanju svojih nalog izvaja dejavnosti zaščite s posredovanjem v imenu posameznikov ali skupin, da bi zagotovil zaščito njihovih osnovnih človekovih pravic. Ta odgovornost je neodvisna od tega, ali UNHCR dejavnosti zaščite izvaja neposredno ali pa prek svojih financiranih partnerjev in tretjih oseb, ki so vključeni v delo z osebami v pristojnosti UNHCR. V vsakem primeru ostaja odgovoren UNHCR, ki usklajuje in spremlja dejavnosti vseh svojih partnerjev. UNHCR ima kot tak posebno odgovornost za zaščito otrok beguncev, ki vključuje izvajanje BIP pod njegovim vodstvom, če država ne more izvesti postopkov za zagotavljanje največje koristi vseh otrok beguncev ali jih ne more izvesti ustrezno (glejte [razdelek 2.2.1 Postopek za največjo otrokovo korist in sistemi za zaščito otrok](#)).

Pomembno je poudariti, da je treba trajnostno rešitev begunskega vprašanja doseči z mednarodnim, regionalnim in nacionalnim sodelovanjem, deljeno odgovornostjo in partnerskim sodelovanjem z vladami, mednarodnimi organizacijami in drugimi deležniki. Globalni dogovor o beguncih, ki temelji na izkušnjah, pridobljenih pri izvajanju celovitega okvira za odzivanje na begunsko krizo (CRRF), določa okvir za pravičnejšo delitev odgovornosti. Globalni dogovor o beguncih in poznejša partnerstva lahko zagotovijo široko podlago za sodelovanje pri spodbujanju in izvajanju postopkov za največjo otrokovo korist v različnih okoliščinah.

Pri **mešanih migracijskih tokovih**, kjer se begunci gibljejo skupaj z migranti, je UNHCR še naprej odgovoren za mednarodno zaščito beguncev, zato se bodo uporabljale določbe, ki veljajo za BIP (za informacije o uporabi BIP v mešanih migracijskih tokovih glejte razdelek [3.7.1 Postopki za največjo korist otrok v tranzitu](#)).

Povratniki

UNHCR je pooblaščen za zaščito in iskanje rešitev za nekdanje begunce povratnike. V odstavku (I) sklepa Izvršnega odbora programa Visokega komisariata (ExCom) št. 40, ki ga je potrdila Generalna skupščina, ta priznava vlogo UNHCR v zvezi z operacijami prostovoljne repatriacije, hkrati pa izraža legitimno zaskrbljenost zaradi posledic vračanja beguncev v njihove izvirne države. Mandat UNHCR na tem področju je bil izpopolnjen in razširjen: od prvotne predpostavke, da se njegova odgovornost konča, ko begunci prestopijo mejo in vstopijo v izvirno državo, do zagotavljanja pomoči pri ponovnem vključevanju in spremljanja obravnave beguncev po vrnitvi. UNHCR z izvirno državo in državo ali državami azila redno sklepa tristranske sporazume o vračanju beguncev in njihovem ponovnem vključevanju. Vloga UNHCR vključuje tudi sklepanje prehodnih dogovorov z razvojnimi akterji za zagotavljanje razvojne pomoči.

Osebe brez državljanstva

UNHCR je določil odgovornosti v zvezi z begunci brez državljanstva v skladu s členom 6(A)(II) Statuta in členom 1(A)(2) Konvencije iz leta 1951, ki se izrecno nanašata na osebe brez državljanstva, ki izpolnjujejo merila za status begunca. Izvršni odbor je leta 1995 sprejel celovit sklep o preprečevanju in zmanjševanju števila oseb brez državljanstva ter zaščiti oseb brez državljanstva, ki ga je potrdila Generalna skupščina. To besedilo je utrdilo razvoj mandata UNHCR glede oseb brez državljanstva, ki niso begunci, ter preprečevanja in zmanjševanja brezdržavljanosti v širšem smislu. Z nadaljnjimi sklepi Izvršnega odbora in resolucijami Generalne skupščine je bil mandat UNHCR dodatno razvit in izpopolnjen, poleg tega pa so bila navedena štiri različna področja, na katerih ima urad pooblastilo za delovanje: identifikacija, preprečevanje in zmanjševanje števila oseb brez državljanstva ter zaščita oseb brez državljanstva.

Notranje razseljene osebe

UNHCR nima splošnega mandata za notranje razseljene osebe, vendar ga je Generalna skupščina pooblastila, da v določenih okoliščinah operativno sodeluje pri krepitvi zaščite in zagotavljanju humanitarne pomoči notranje razseljenim osebam v okviru posebnih operacij. Zahteve, ki zadevajo dejavnosti UNHCR v korist notranje razseljenih oseb so: posebna zahteva/pooblastilo generalnega sekretarja ali pristojnega glavnega organa Združenih narodov; soglasje zadevne države ali drugih subjektov; zagotovitev dostopa do notranje razseljenih oseb; razpoložljivost ustreznih virov ter posebno strokovno znanje in izkušnje UNHCR; dopolnjevanje z drugimi agencijami in ustrezna varnost osebja. Sodelovanje UNHCR z notranje razseljenimi osebami je danes v veliki meri opredeljeno s pristopom medagencijskega usklajevanja, ki izhaja iz humanitarne reforme in transformacijske agende, razvitih v okviru medagencijskega stalnega odbora pod vodstvom koordinatorja za nujno pomoč (ERC), čeprav se pri tem v celoti upoštevajo pooblastila ustreznih subjektov. V zvezi s tem je bilo sredi leta 2005 dogovorjeno, da bo UNHCR prevzel vodenje globalnega grozda za zaščito in sovođenje na področju usklajevanja/upravljanja taborišč in zasilnih zatočišč. Če notranje razseljene osebe in begunci prebivajo na istem ozemlju, visoki komisar za begunce in koordinator za nujno pomoč skupaj odločita, ali se uporabi pristop grozda ali model usklajevanja beguncev – v obeh primerih velja pooblastilo UNHCR za usklajevanje beguncev.

1.1.2 Sklep št. 107 Izvršnega odbora UNHCR

Sklep št. 107 (2007) Izvršnega odbora (ExCom) UNHCR o otrocih v pristojnosti UNHCR poziva države in UNHCR k uporabi postopkov za določanje največje otrokove koristi ter zagotavlja podlago in okvir za dejavno sodelovanje UNHCR v postopkih ugotavljanja največje otrokove koristi. V sklepu je poudarek na sodelovanju otrok in vlogi nacionalnih sistemov za zaščito otrok.

Izvilleček iz sklepa Izvršnega odbora (ExCom) št. 107

g) *Priporoča*, da države, UNHCR ter druge ustrezne agencije in partnerji tesno sodelujejo pri **preprečevanju povečanega tveganja za otroke** in se po potrebi odzovejo s splošnimi **ukrepi za preprečevanje, odzivanje in reševanje**, ki so neizčrpno navedeni v nadaljevanju:

- (i) v okviru posameznih nacionalnih sistemov zaščite otrok se uporabljajo **ustrezni postopki za določanje največje otrokove koristi**, ki omogočajo ustrezno sodelovanje otrok brez diskriminacije, pri čemer velja: otrokovim stališčem se namenja ustrezna pozornost glede na njegovo starost in zrelost; vključeni so nosilci odločanja z ustreznim strokovnim znanjem; za oceno najboljše možnosti se pretehtajo vsi ustrezni dejavniki;
- (i) v primeru UNHCR se v sodelovanju z drugimi ustreznimi agencijami in partnerji **opravi določanje največje otrokove koristi ob upoštevanju nacionalnih sistemov zaščite otrok**;

(h) *nadalje priporoča*, da države, UNHCR ter druge ustrezne agencije in partnerji sprejmejo naslednje neizčrpne ukrepe za preprečevanje, odzivanje in reševanje, da bi obravnavali posebne širše okoljske ali individualne dejavnike tveganja:

- (i) okrepitev uporabe preselitve kot orodja za zaščito in doseganje trajnih rešitev za ogrožene otroke; po potrebi se uporabi prožen pristop glede enotnosti družine, vključno z upoštevanjem sočasne obravnave družinskih članov na različnih lokacijah, ter glede opredelitve družinskih članov ob priznavanju prednosti zaščite otrok v družinskem okolju z obema staršema; prizna se **vloga UNHCR pri določanju največje otrokove koristi**, ki bi morala biti podlaga za odločitve o preselitvi, tudi v primerih, ko je preseljen samo en starš in spori glede skrbništva ostajajo nerešeni zaradi nedosegljivosti ali nedostopnosti pristojnih organov ali zaradi nezmožnosti pridobitve uradnih dokumentov iz izvirne države, saj bi to lahko ogrozilo varnost begunca ali njegovih svojcev; [...]

1.1.3 Okvir UNHCR za zaščito otrok

Okvir za zaščito otrok, 2012 (Okvir)¹⁴ je bil oblikovan na podlagi sklepa Izvršnega odbora (ExCom) št. 107 in priznava osrednjo vlogo zaščite otrok pri delu UNHCR ter vse obsežnejšo prakso in strokovno znanje na področju zaščite otrok po vsem svetu. Z Okvirom se je izboljšalo razumevanja UNHCR glede zaščite otrok in okrepilo njegovo sodelovanje na tem področju. V Okviru je uporabljen tudi sistemski pristop k zaščiti otrok, ki vključuje ukrepe za nosilce dolžnosti na vseh ravneh, tj. družinski, skupnostni, nacionalni in mednarodni, in sicer za zmanjšanje tveganj, povezanih z zaščito, s katerimi se soočajo otroci, in odzivanje nanje. V Okviru se priznava, da je sodelovanje partnerjev, staršev ali skrbnikov, drugih družinskih članov, članov skupnosti in drugih ustreznih akterjev bistveno za zagotovitev, da se postopki za zagotavljanje največje otrokove koristi izvajajo v okviru celovitega sistema zaščite otrok.

Okvir vsebuje šest ciljev, ki izražajo zavezanost UNHCR k zaščiti in spodbujanju pravic otrok v njegovi pristojnosti, ter prinaša praktične napotke za uresničevanje teh ciljev.

Šest ciljev, zajetih v Okviru:

1. Deklice in dečki so varni tam, kjer živijo, se učijo in igrajo.
2. Sodelovanje in sposobnost otrok sta sestavni del njihove zaščite.
3. Deklice in dečki imajo dostop do otrokom prijaznih postopkov.
4. Deklice in dečki pridobijo pravno dokumentacijo.
5. Deklice in dečki s posebnimi potrebami so deležni ciljno usmerjene podpore.
6. Deklice in dečki so deležni trajnih rešitev, ki so v njihovo največjo korist.

Postopki za največjo otrokovo korist, ki jih izvajajo UNHCR, vlada ali partnerji, podpirajo uresničevanje številnih ciljev in so posebej upoštevani pri petem in šestem cilju. Kot pa je poudarjeno v Okviru, bi moral UNHCR poskrbeti za načrtovanje programov za vse cilje, in sicer v okviru sistemov za zaščito otrok. Postopki za največjo otrokovo korist so namreč najbolj uspešni in učinkoviti, če so vključeni v celovit program zaščite otrok, ki je usmerjen v uresničevanje vseh ciljev Okvira. Poleg tega so za doseganje najboljših rezultatov zaščite zadevnih otrok potrebne tako preventivne kot odzivne storitve.

Drugi ključni vidik Okvira je osredotočenost na vlogo skupnosti in družin pri zaščiti otrok, tudi z vidika funkcije, ki jo imajo v skupnostnih mehanizmi za zaščito otrok. Skupnostni pristop k načrtovanju programov za zaščito otrok in postopkov za največjo otrokovo korist lahko pomaga zagotoviti, da so otroci, njihovi starši ali skrbniki in družine dejavni akterji pri zaščiti otrok, razumejo vloge osebja, ki dela z otroki, in so seznanjeni z načini poročanja o pomislekih ali pritožbah.¹⁵

¹⁴ UNHCR, *Okvir za zaščito otrok (A Framework for the Protection of Children)*, 2012, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/4fe875682.html>

¹⁵ Za več informacij o tem temeljnem vidiku načrtovanja zaščite otrok glejte UNHCR, *Kratka predstavitev problematike zaščite otrok: skupnostni mehanizmi za zaščito otrok (Child Protection Issue Brief: Community-based child protection mechanisms)*, 2013, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/531ec54f4.html>.

1.2 PODROČJE UPORABE POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

- Te smernice določajo standarde in opisujejo, kdaj in kako morajo UNHCR in njegovi partnerji izvesti postopek BIP, da bi z njim dopolnili nacionalne postopke za največjo otrokovo korist.
- Te smernice so bile napisane v podporo UNHCR in njegovim partnerjem pri izvajanju BIP, predvsem v primeru otrok prosilcev za azil in otrok beguncev.
- Čeprav se te smernice BIP nanašajo predvsem na begunske otroke, mora načelo največje otrokove koristi voditi tudi vse ukrepe in posredovanja, ki jih UNHCR ali partnerji izvajajo tudi za druge otroke v pristojnosti UNHCR.

1.2.1 Postopek ugotavljanja največje otrokove koristi v različnih okoljih

UNHCR deluje v različnih okoljih, kar vključuje različne pravne, politične, geografske, gospodarske in kulturne kontekste. Čeprav so si tveganja, ki zadevajo zaščito zadevnih otrok, v različnih okoljih podobna, se lahko vpliv teh tveganj na otroke in izkušnje, ki jih imajo s z njimi, razlikujejo tudi glede na okoliščine. Ne glede na takšne kontekstualne razlike mora osebje UNHCR in njegovi partnerji zagotoviti, da pomoč posameznim ogroženim otrokom temelji na največji koristi vsakega otroka in jo podpira. Namen teh smernic je opisati ključne standarde in postopke, ki jih bo mogoče prilagoditi različnim okoliščinam in spreminjajočemu se zunanjemu okolju v daljšem časovnem obdobju.

UNHCR in partnersko osebje se vsak dan srečujeta s položaji, v katerih je treba pri odločitvah, ki vplivajo na otroke, upoštevati načelo največje otrokove koristi, kot je opredeljeno v mednarodni, regionalni in nacionalni zakonodaji. Te odločitve vplivajo na vse otroke na splošno, posebne skupine otrok ali posamezne otroke. Za izvajanje načela največje otrokove koristi na podlagi ustreznih nacionalnih postopkov je odgovorna država. Države članice so ustrezne nacionalne postopke za otroke, ki spadajo v pristojnost UNHCR, opredelile v dokumentu ExCom št. 107, v katerem je vključeno tudi dejstvo, da morajo ti postopki zagotavljati nediskriminatoren dostop za vse otroke v okviru pravnega sistema države (glejte [razdelek 2.3: Postopkovni zaščitni ukrepi v postopku ugotavljanja največje otrokove koristi](#)). V okoliščinah, kjer so nacionalni postopki dostopni otrokom v pristojnosti UNHCR, bi morali UNHCR in partnerji podpirati države pri zagotavljanju, da so ti postopki v skladu z načelom največje otrokove koristi in zgoraj opisanimi smernicami za ustreznost postopkov. Smernice o tem, kako lahko UNHCR in partnerji podprejo nacionalne postopke za največjo otrokovo korist, so na voljo v [2. poglavju: Pravni in politični okvir načela in postopka ugotavljanja največje otrokove koristi](#). V drugačnih okoliščinah bodo UNHCR in partnerji podpirali organe z dopolnjevanjem nacionalnih postopkov in neposrednim izvajanjem postopkov za največjo otrokovo korist.

Večina teh smernic se osredotoča na standarde za primere, v katerih morajo UNHCR in partnerji izvesti BIP kot dopolnitev nacionalnih postopkov za največjo otrokovo korist.

Te smernice so bile napisane v podporo UNHCR in partnerjem pri izvajanju BIP, predvsem v primeru otrok prosilcev za azil in otrok beguncev. Navodila, vključena v teh smernicah, se lahko prilagodijo za podporo drugim skupinam otrok v pristojnosti UNHCR, vključno z otroki povratniki, notranje razseljenimi otroki in otroki brez državljanstva.

Otroci begunci

Načelo največje otrokove koristi bi moralo voditi analize in strategije UNHCR in partnerjev na področju zaščite beguncev in rešitev, ki se nanašajo na otroke na splošno ali posebne skupine otrok. V državnih operativnih načrtih in programih je treba ustrezno upoštevati načelo največje otrokove koristi in potrebe otrok beguncev različnih narodnosti, spolov in sposobnosti glede na potrebe njihovih vrstnikov. Čeprav se pooblastila UNHCR nanašajo na begunce, prosilce za azil in povratnike ter notranje razseljene osebe in otroke brez državljanstva, so te smernice namenjene predvsem otrokom prosilcem za azil in begunskim otrokom. Zaradi lažjega sklicevanja bodo v dokumentu na splošno imenovani »otroci begunci« (glejte [Opredelitve in razlage ključnih izrazov](#)).

Pri vseh ukrepih in odločitvah UNHCR in partnerjev je treba za vsakega otroka upoštevati predvsem načelo največje otrokove koristi. To lahko vključuje ocenjevanje in odzivanje na potrebe po zaščiti ogroženega otroka, ureditev alternativnih oblikah skrbi za otroka brez spremstva ali ločenega otroka ali opredelitev trajne rešitve. V smernicah BIP UNHCR so opisani posebni postopki za zagotovitev, da se to splošno načelo upošteva pri vodenju primerov otrok beguncev.

Če obstajajo ustrezni nacionalni postopki za največjo otrokovo korist, ki so bili vzpostavljeni za otroke iz gostiteljske skupnosti, bi se morali Sklad Združenih narodov za otroke (UNICEF), UNHCR in njegovi partnerji proaktivno zavzemati za vključitev otrok beguncev in otrok prosilcev za azil v obstoječe nacionalne sisteme in postopke za zaščito otrok. Zagovorniška prizadevanja bi morala upoštevati tudi njihovo vključitev v storitve za vodenje primerov ogroženih otrok in krepiti zmogljivosti teh sistemov za ustrezno odzivanje na potrebe vseh otrok v stiski, vključno z begunskimi otroki (glejte [razdelek 2.2: Postopek za največjo otrokovo korist in sistemi zaščite otrok](#)).

Kadar ustrezni državni postopki za določanje največje otrokove koristi ne obstajajo, niso dostopni, izključujejo begunske otroke ali niso primerni, lahko UNHCR v sodelovanju z organi, Unicefom in drugimi akterji uporabi te smernice za vzpostavitev BIP za sprejemanje pomembnih odločitev za posamezne otroke. Za več navodil o ocenjevanju in dopolnjevanju državnih postopkov glejte [razdelek 2.2: Postopek za največjo otrokovo korist in sistemi zaščite otrok](#). Za UNHCR in partnerje, ki delajo z begunskimi otroki, morajo biti smernice BIP UNHCR osnovni referenčni vir, dopolnjujejo pa jih lahko medagencijske smernice za vodenje primerov in zaščito otrok.

Druge ogrožene skupine otrok

Čeprav so smernice BIP namenjene predvsem begunskim otrokom, mora načelo največje otrokove koristi voditi tudi vse ukrepe in intervencije, ki jih UNHCR ali partnerji izvajajo za druge otroke v pristojnosti UNHCR, vključno z notranje razseljenimi otroki, otroki povratniki ali otroki brez državljanstva. Pri vseh teh otrocih bo stopnja vključenosti UNHCR v nacionalne postopke za največjo otrokovo korist odvisna ne le od obstoječega nacionalnega sistema zaščite otrok, temveč tudi od narave sodelovanja UNHCR z notranje razseljenimi otroki, otroki povratniki ali otroki brez državljanstva v določenem operativnem kontekstu. Na splošno bi se moral UNHCR skupaj s partnerji zavzemati za vključitev vseh zadevnih otrok v obstoječe nacionalne sisteme in postopke za zaščito otrok, kar zajema tudi storitve za vodenje primerov, vzpostavljene za vse otroke v državi, ki so ogroženi in živijo v ranljivih družinah. Kadar obstajajo nacionalni postopki za največjo otrokovo korist, bi se morali UNHCR in partnerji zavzemati, da se ti postopki uporabljajo za notranje razseljene otroke, otroke povratnike in otroke brez državljanstva. Če ni ustreznih postopkov za določanje največje otrokove koristi ali če taki postopki izključujejo zadevne otroke, lahko UNHCR v sodelovanju z organi, Unicefom in drugimi akterji uporabi te smernice za vzpostavitev postopkov za največjo otrokovo korist kot del nacionalnega sistema za zaščito otrok, poleg tega pa se lahko opre tudi na *Medagencijske smernice za vodenje primerov in zaščito otrok (Interagency Guidelines for Case Management and Child Protection)*. V takšnih okoliščinah bodo partnerji na splošno uporabljali Medagencijske smernice za vodenje primerov in zaščito otrok, vendar bodo po potrebi lahko upoštevali tudi na smernice BIP UNHCR.

Postopki za največjo korist otrok v pristojnosti UNHCR, ki so razviti kot dopolnitev nacionalnih sistemov za zaščito otrok, bi morali ostati izjema. Kadar ustrezni postopki za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi niso vzpostavljeni ali če izključujejo notranje razseljene otroke, otroke brez državljanstva in otroke povratnike, pri čemer UNHCR sodeluje pri obravnavi posameznih primerov, ki zadevajo te otroke, mora UNHCR uporabiti smernice BIP pri sprejemanju pomembnih odločitev za posamezne otroke, in sicer v posvetovanju z nacionalnimi organi in drugimi partnerji, če je to primerno. To bo določeno za vsak primer posebej in bo odvisno od analize okoliščin in operativnega sodelovanja UNHCR v danih okoliščinah; zlasti od tega, ali se UNHCR ukvarja s posameznimi primeri in ali so vključeni tudi drugi partnerji, ki imajo operativne zmogljivosti.

Poleg zgoraj navedenega so v spodnjih razdelkih podrobno opisani posebni vidiki, ki se nanašajo na otroke povratnike, otroke brez državljanstva in notranje razseljene otroke ter otroke v mešanih migracijskih tokovih.

Otroci povratniki

Če se otroci begunci vračajo v izvorno državo ali kraj običajnega prebivališča, UNHCR običajno deluje že pred vrnitvijo otrok. Čeprav je odločitev o vrnitvi otroka v izvorno državo, kraj običajnega prebivališča ali premestitvi v tretjo državo v pristojnosti držav, je UNHCR dolžan obvestiti pristojne državne organe, če izve za tveganje nasilja, izkoriščanja, zlorabe ali zanemarjanja s strani državnih in drugih akterjev, vključno s starši, skrbniki in drugimi družinskimi člani. Pri tem sodeluje z organi države pošiljateljice in države prejemnice ter zagotovi postopke za oceno in določitev največje otrokove koristi. Kadar pristojni državni organi ne želijo ali ne morejo ustrezno izvajati nacionalnih postopkov za največjo korist otrok povratnikov, bo UNHCR morda moral uporabiti te smernice pri sprejemanju pomembnih odločitev za posamezne otroke. Dodatne smernice so na voljo v [4. poglavju: Določanje največje otrokove koristi s strani UNHCR](#).

Notranje razseljeni otroci

Prizadevanja za krepitev obstoječih sistemov in zagovarjanje vključevanja notranje razseljenih otrok mora na splošno voditi UNICEF kot globalni vodja Področja odgovornosti za zaščito otrok v okviru Globalnega grozda za zaščito. V razmerah notranje razseljenosti, zlasti kadar se uporablja pristop grozda, lahko obstoječe delovne skupine za zaščito otrok po posvetovanju z delovnimi skupinami za zaščito določijo, ali je treba nacionalne sisteme zaščite otrok dopolniti s storitvami, ki zadevajo vodenje primerov za zagotavljanje zaščite otrok, in v kakšnih okoliščinah je to potrebno. UNHCR lahko podpira in dopolnjuje ta prizadevanja na podlagi narave svojega sodelovanja z notranje razseljenimi osebami, svojih izkušenj pri izvajanju postopkov za največjo korist otrok beguncev in svoje vloge vodje Globalnega grozda za zaščito. V primeru mešanih migracijskih tokov, v katerem so npr. istočasno udeleženi begunci in notranje razseljene osebe, je morda primerno skupno prizadevanje z Unicefom in njegovimi partnerji za vključitev begunskih in notranje razseljenih otrok v nacionalne postopke za največjo otrokovo korist.

Otroci brez državljanstva

UNHCR lahko podpira in dopolnjuje prizadevanja za okrepitev dostopa otrok brez državljanstva do nacionalnih sistemov zaščite otrok na podlagi svojih pooblastil v zvezi z osebami brez državljanstva in izkušenj, ki jih ima z izvajanjem nacionalnih postopkov za zagotavljanje največje koristi otrok beguncev. Pomembno je, da UNHCR sodeluje z ustreznimi organi, UNICEF-om in drugimi partnerji pri vprašanju brezdržavljskosti v določenih okoliščinah. Kadar se UNHCR ukvarja s posameznimi primeri otrok brez državljanstva, se lahko te smernice prilagodijo za sprejemanje pomembnih odločitev ob posvetovanju z nacionalnimi organi in drugimi partnerji.

Otroci v mešanih migracijskih tokovih

Otroci, ki so begunci ali prosilci za azil, otroci povratniki, otroci brez državljanstva in otroci, ki jim grozi brezdržavljanost, so pogosto del zapletenih mešanih migracijskih tokov, ki vključujejo otroke migrante z neurejenim statusom. Kadar je v mešanih migracijskih tokovih ugotovljena prisotnost otrok, ki so v pristojnosti UNHCR, ta ostaja odgovoren za otroke, ki spadajo v njegovo pristojnost, zlasti za begunce. Glede na zapletene operativne razmere v takih okoljih bi moral UNHCR sodelovati z drugimi akterji, da bi uskladi odziv na različne otroke in opredelil sinergije. UNHCR, Mednarodna organizacija za migracije (IOM), UNICEF in drugi akterji bi se morali zavzemati za nediskriminatorno vključitev vseh otrok, ki so del mešanih migracijskih tokov, v nacionalne sisteme zaščite otrok in nacionalne postopke za največjo otrokovo korist ter okrepiti zmogljivosti teh sistemov za odzivanje na posebne potrebe različnih otrok. Če to ni mogoče, bi moral UNHCR za begunske otroke in po potrebi za druge otroke, ki so v pristojnosti UNHCR, vzpostaviti BIP, ki ga vodi sam. V določenih okoliščinah lahko UNHCR in IOM vzpostavita skupne postopke za begunske otroke in migrante, da bi se odzvala na trgovino z ljudmi, ločevanje družin in druga resna tveganja, s katerimi se soočajo otroci, ki so del mešanih migracijskih tokov. V okoliščinah, kor so otroci v tranzitu med državami ali udeleženi v krožnih migracijah med državami, je treba BIP prilagoditi tem razmeram (za več informacij o tem, kako BIP prilagoditi takšnim migracijam, glejte [razdelek 3.7: Postopek za največjo otrokovo korist v nujnih primerih](#)).

Načelo največje otrokove koristi velja za vse otroke na ozemlju države, ne glede na njihov status. To vključuje otroke, za katere so pristojni organi po obravnavi njihove prošnje ugotovi, da ne potrebujejo mednarodne zaščite. UNHCR se mora zato zavzemati za uporabo načela največje otrokove koristi v primeru otrok, ki so zaprosili za azil, vendar jim ni priznan status begunca.

1.3 ZGODOVINA UNHCR: OPERACIONALIZACIJA NAČELA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

- UNHCR že dolgo izvaja načelo največje koristi za otroke v svoji pristojnosti.
- Sčasoma so se na podlagi izkušenj, pridobljenih pri izvajanju postopkov za največjo otrokovo korist, oblikovale nove smernice in okrepile prakse. V teh smernicah BIP so upoštevane izkušnje iz preteklosti ter spremembe v zunanjem in notranjem okolju, v katerem deluje UNHCR.

1.3.1 Načelo največje otrokove koristi v UNHCR

Politični dokumenti in smernice UNHCR, vključno s sklepi, ki jih je sprejel njegov izvršni odbor, se sistematično sklicujejo na načelo največje otrokove koristi in potrebo po uporabi ustreznih postopkov za oceno in ugotovitev največje otrokove koristi.

Leta 1989 je bilo s Konvencijo o otrokovih pravicah (KOP) načelo največje otrokove koristi formalizirano kot primarni vidik pri vseh odločitvah, ki zadevajo posamezne otroke ali skupine otrok. Pred tem je imelo načelo največje otrokove koristi dolgo zgodovino na področju prisilnih preselitev, saj je bilo osrednjega pomena pri delu Mednarodne organizacije za begunce (IRO), ki je predhodnica UNHCR. Pri podpori otrokom, ki so bili med drugo svetovno vojno ločeni od svojih družin, je Mednarodna organizacija za begunce upoštevala resolucijo Ekonomsko-socialnega sveta Združenih narodov (ECOSOC), s katero ji je bilo naloženo, naj: (i) znova združi otroke z njihovimi družinami, kadar je to mogoče; (ii) v primeru sirot ali otrok brez spremstva spodbuja repatriacijo, če je to v največji otrokovi koristi, ali, če to ni mogoče, otroke preseli.

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je UNHCR načelo največje otrokove koristi uporabil v svojem celovitem akcijskem načrtu za vietnamske prosilce za azil in njihove vzdrževane družinske člane, ki je vključeval smernice o posebnih postopkih za otroke brez spremstva in druge osebe, katerih položaj vzbuja posebno humanitarno zaskrbljenost. Ena od ključnih značilnosti postopka je bila ocena največje otrokove koristi, da bi se našle ustrezne rešitve.

V začetku leta 2000 je bilo načelo največje otrokove koristi uporabljeno pri ocenjevanju trajnih rešitev za t. i. izgubljene dečke iz Sudana, ki so živeli v begunskem taborišču Kakuma v Keniji. Začetni sklop smernic za določanje največje otrokove koristi je bil pripravljen za uporabo v Etiopiji (2003–2004), kjer se je določanje največje otrokove koristi izvajalo za sudanske begunske otroke brez spremstva in ločene otroke. Hkrati so nekatere države, v katere so se preselili begunci, od UNHCR zahtevale, da uvede ustrezne zaščitne ukrepe za ugotavljanje, ali je preselitev v največjo korist otrok beguncev.

1.3.2 Smernice o določanju največje otrokove koristi iz leta 2008

Leta 2004 je UNHCR začel pripravljati smernice za izvajanje načela največje otrokove koristi. Tako je bila maja 2006 pripravljena začasna različica smernic za ugotavljanje največje otrokove koristi. Tečasne smernice so bile preizkušene na terenu v Etiopiji, Gvineji, Keniji, Maleziji, Tadžikistanu, Tanzaniji in na Tajskem, maja 2008 pa je bila objavljena končna različica smernic UNHCR o določanju največje otrokove koristi (*UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*; smernice BID 2008).

Priprava smernic BID iz leta 2008 je pokazala, da je UNHCR še naprej zavezan k izvajanju postopkov za zagotavljanje največje otrokove koristi in izvajanju sklepa ExCom št. 107 (2007) o ogroženih otrocih.

Leta 2011 sta UNHCR in Mednarodni reševalni odbor (IRC) objavila *Priročnik za izvajanje smernic UNHCR o BID na terenu* (priročnik BID 2011). Cilj priročnika BID iz leta 2011 je bil uravnovesiti težnjo po uporabi postopka za zagotavljanje največje otrokove koristi predvsem v okviru preselitve. V priročniku je bilo poudarjeno, da postopek BID ne sme biti vzpostavljen ločeno od drugih zaščitnih ukrepov, temveč mora biti del celovitega pristopa k storitvam za zaščito otrok.

V smernicah BID iz leta 2008 in priročniku BID iz leta 2011 sta bila postopka ocene največje otrokove koristi (BIA) in BID uvedena kot orodji UNHCR za vodenje posameznih primerov za zagotavljanje zaščite otrok, s katerima se uresničuje načelo največje otrokove koristi pri sprejemanju odločitev, ki zadevajo posamezne otroke. V smernicah BID iz leta 2008 in priročniku BID iz leta 2011 so opisane tudi okoliščine, v katerih so morali UNHCR in partnerji sprejeti odločitve s pomembnim in dolgoročnim vplivom na otroka, zato so bili potrebni zaščitni ukrepi BID.

1.3.3 Smernice za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi iz leta 2021

V trinajstih letih od objave smernic BID iz leta 2008 so se zunanji in notranji pogoji delovanja spremenili. V tem času so bili pripravljeni ali posodobljeni številni pomembni pravni dokumenti UNHCR in zunanji pravni dokumenti, politike in smernice. Poleg tega je vodenje primerov v humanitarnih okoljih postalo strokovnejše področje dela, ravno tako pa so bile razvite medagencijske smernice.

Leta 2017 je UNHCR začel revidirati smernice BID iz leta 2008, da bi zagotovil njihovo nadaljnjo ustreznost v okviru spreminjajoče se politike zaščite in usmerjanja. Postopek revizije je vključeval:

- (i) terensko raziskavo, v kateri je sodelovalo osebje UNHCR in partnerskih organizacij, ki se ukvarja z vodenjem primerov za zagotavljanje zaščite otrok;
- (ii) posvetovanja s partnerji, vključno z delovno skupino za vodenje primerov v okviru Zaveznitva za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih (Alliance for Child Protection in Humanitarian Action);
- (iii) nadzor notranje referenčne skupine UNHCR, katere člani so bili med postopkom revizije tudi pripravljalci osnutka.

Na podlagi posvetovalnega procesa, ki je temeljil na izkušnjah, pridobljenih v 13 letih izvajanja smernic BID iz leta 2008, so bile leta 2021 pripravljene *Smernice UNHCR o postopku ugotavljanja največje otrokove koristi: ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi* (*UNHCR Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and Determining the Best Interests of the Child*). Smernice so bile začasno objavljene decembra 2018 za obdobje enega leta. V tem letu je osebje UNHCR in partnerskih organizacij začasno izdane smernice preizkusilo na terenu ter na podlagi praktičnih izkušenj s celega sveta pripravilo priporočila za posodobitve in spremembe, pri čemer so bili izvedeni:

- (i) spletna anketa,
- (ii) dvostranska posvetovanja in
- (iii) strokovna delavnica o zaščiti otrok.

© UNHCR/Hannah McNeish

Katere spremembe so bile uvedene v smernicah o ocenjevanju in določanju največje otrokove koristi iz leta 2021?

Smernice UNHCR o postopku ugotavljanja največje otrokove koristi: ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi iz leta 2021 združujejo konceptualno strukturo prvotnih smernic BID iz leta 2008 z operativnimi smernicami iz priročnika BID iz leta 2011, da bi se zagotovil enoten konsolidiran in praktičen referenčni okvir za osebje na terenu. Ohranjene so temeljne usmeritve iz prejšnje izdaje, obenem pa so podane strožje smernice za sodelovanje z nacionalnimi sistemi za zaščito otrok, da se zagotovi dostop do celovitega vodenja primerov in storitev za ogrožene otroke, s čimer se okrepi vloga BIP kot orodja UNHCR, namenjenega vodenju primerov za zagotavljanje zaščite ogroženih otrok. Prav tako so bile uvedene spremembe, ki se nanašajo na okoliščine, v katerih je morda potrebno določanje največje otrokove koristi, in sicer: (i) znižujejo se zahteve glede pogojev, v katerih je BID potreben za uvedbo trajne rešitve za ločene otroke, in (ii) dopuščajo se dodatni izjemni pogoji, v katerih je za ogrožene otroke morda potrebno opraviti BID. Poleg tega so v različici iz leta 2021 [priloge BIP](#) ločeno objavljene v spletni zbirki orodij BIP skupaj z drugimi ključnimi orodji, da bi jih bilo po potrebi mogoče bolj redno posodabljeni.

2. POGlavJE: PRAVNI IN POLITIČNI OKVIR NAČELA IN POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

V tem poglavju je predstavljen pravni okvir, na katerem temelji postopek za zagotavljanje največje otrokove koristi, pri čemer je posebna pozornost namenjena uporabi načela največje otrokove koristi. Opisano je načelo največje otrokove koristi, kot izhaja iz Konvencije o otrokovih pravicah, smernic, ki jih je izdal Odbor za otrokove pravice, ter druge ustrezne mednarodne zakonodaje in standardov. Poleg tega sta v tem poglavju opisana mandat UNHCR in politični okvir za zaščito otrok, ki je povezan z izvajanjem načela največje otrokove koristi, zlasti postopka za zagotavljanje največje otrokove koristi. Nadalje je podan tudi pregled razmerja med nacionalnimi sistemi zaščite otrok, nacionalnimi postopki za zagotavljanje največje otrokove koristi ter ustreznostjo in dostopnostjo teh sistemov za begunske otroke, ravno tako pa je vključena predstavitev razmerja med nacionalnimi sistemi in postopki za zagotavljanje največje otrokove koristi, ki jih vodi UNHCR. V tem poglavju so nazadnje predstavljeni načini, na katere se ključni vidiki načela največje otrokove koristi uresničujejo kot del postopka BIP UNHCR, postopkovni zaščitni ukrepi in načini za usklajevanje konkurenčnih pravic pri sprejemanju odločitev.

2.1 MEDNARODNI PRAVNI OKVIR

Povzetek razdelka

- Največja otrokova korist je pojem, ki združuje tri pomene: je materialna pravica, temeljno razlagalno pravno načelo in procesno pravilo.
- Načelo največje otrokove koristi velja brez kakršnega koli razlikovanja za vse otroke ne glede na skrbništvo ali pravni status otroka. Načelo največje otrokove koristi velja tudi za ukrepe, ki zadevajo otroke kot skupino, in za vse ukrepe, ki jih izvajajo javne institucije in zadevajo posamezne otroke.
- Načelo največje otrokove koristi zahteva, da države vzpostavijo postopke in/ali mehanizme, s katerimi ocenijo in določijo največjo korist vseh otrok, ki sodijo v njihovo pravno pristojnost.
- Pri razlagi načela največje otrokove koristi so pomembni tudi drugi mednarodni in regionalni instrumenti o splošnih človekovih pravicah, mednarodnem humanitarnem pravu, begunskem pravu in instrumenti, namenjeni otrokom.

2.1.1 Konvencija o otrokovih pravicah

Konvencija o otrokovih pravicah (KOP), ki jo je Generalna skupščina Združenih narodov (GS ZN) sprejela 20. novembra 1989, je glavni pravni instrument za varstvo otrokovih pravic in združuje otrokove človekove pravice iz drugih mednarodnih instrumentov.

Konvencija o otrokovih pravicah določa številne temeljne pravice, ki med drugim vključujejo potrebo po zaščiti pred zlorabo, izkoriščanjem in zanemarjanjem ter pomen telesnega, čustvenega in kognitivnega razvoja otrok. Posebno pozornost namenja vlogi družine pri skrbi za otroka, posebnim potrebam po zaščiti otrok, ki so prikrajšani za družinsko okolje, ter otrokom prosilcem za azil in begunskim otrokom. Spodnji štirje členi so bili opredeljeni kot splošna načela, ki jih je treba uporabljati v vseh drugih členih:

- **Diskriminacija** na podlagi rase, barve kože, spola, jezika, veroizpovedi, političnega ali drugega prepričanja, narodnega, etničnega ali družbenega porekla, premoženja, gibalne ali druge oblike oviranosti, rojstva ali drugega položaja je **prepovedana** (2. člen).
- Pri vseh dejavnostih, ki zadevajo otroke, morajo biti otrokove **koristi glavno vodilo** (3. člen).
- Države pogodbenice priznavajo, da ima vsak otrok neodtujljivo **pravico do življenja**, in v največji možni meri zagotavljajo otrokovo **preživetje in razvoj** (6. člen).
- Otrokom je zagotovljena **pravica, da svobodno izražajo lastna mnenja** v vseh zadevah v zvezi z njimi, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in stopnjo zrelosti (12. člen).

2.1.2 Uporaba izraza »otrokova korist« v Konvenciji o otrokovih pravicah

Čeprav Konvencija o otrokovih pravicah ne vsebuje natančne opredelitve otrokovih koristi, je Odbor za otrokove pravice pojasnil, da je namen koncepta otrokovih koristi »zagotoviti polno in učinkovito uživanje vseh pravic, priznanih v Konvenciji, ter celostni razvoj otroka«.

Otrokove koristi so odvisne od različnih individualnih okoliščin, kot so starost, spol, spolni izraz, stopnja zrelosti in izkušnje otroka. Na blaginjo vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so prisotnost ali odsotnost staršev, kakovost odnosov med otrokom in njegovo družino ali skrbniki, otrokov fizični in psihosocialni položaj ter stanje njegove zaščite (varnost, tveganja za zaščito itd.). Razlaga in uporaba načela največje otrokove koristi morata biti v skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah in drugimi mednarodnimi pravnimi normami ter smernicami Odbora za otrokove pravice.

Načelo največje otrokove koristi izhaja iz prvega odstavka 3. člena Konvencije o otrokovih pravicah, ki otroku daje pravico, da se njegova največja korist oceni in upošteva kot glavno vodilo pri vseh ukrepih ali odločitvah, ki se nanašajo nanj, tako na javnem kot zasebnem področju: **»Pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, ki bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, morajo biti otrokove koristi glavno vodilo.«**

2.1.3 Odbor o otrokovih pravicah, splošna opomba št. 14

Splošna opomba št. 14 Odbora za otrokove pravice vsebuje dodatno pojasnilo, ki se nanaša na razlago in uporabo načela največje otrokove koristi. Načelo je opredeljeno kot pojem, ki združuje tri elemente:

- **Materialna pravica:** pravica otroka, da se njegove koristi ocenijo in upoštevajo kot glavno vodilo.
- **Pravno načelo:** če je mogoče pravno določbo razlagati na več kot en način, je treba izbrati tisto razlago, ki najbolj učinkovito podpira največje otrokove koristi.
- **Pravilo postopka:** kadar koli se sprejme odločitev, ki bo vplivala na določenega otroka, skupino otrok ali otroke na splošno, mora postopek odločanja vključevati oceno možnega vpliva odločitve (pozitivnega ali negativnega) na zadevnega otroka.

Za katere otroke velja to načelo?

Načelo največje otrokove koristi velja brez kakršnega koli razlikovanja za vse otroke. To pomeni, da se uporablja ne glede na to, ali so otroci državljani države, tuji državljani (vključno s prosilci za azil ali begunci) ali osebe brez državljanstva. Načelo velja tudi za otroke, ki so v spremstvu družine ali pa so brez spremstva ali ločeni.

Kdaj in za koga velja to načelo?

Načelo velja za »vse dejavnosti v zvezi z otroki«, kar na splošno pomeni vse odločitve, ukrepe, storitve, postopke in načrte, ki neposredno ali posredno vplivajo na otroke. Načelo morajo uporabljati »državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa«. V 14. opombi KOP je pojasnjeno, da je treba to razumeti široko in vključevati vse institucije, katerih delo neposredno ali posredno vpliva na otrokove pravice. Za namene teh smernic ključni akterji vključujejo vlado, civilno družbo in druge akterje, kot so:

- organi za priseljevanje in azil,
- organi vpis v register prebivalstva,
- sodni organi, policija in varnostni akterji,
- akterji na področju izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva,
- osebe, ki vsakodnevno sprejemajo odločitve za otroke, kot so starši, zakoniti zastopniki in učitelji,
- lokalni organi, mediji ali zasebni sektor.

Postopkovno pravilo

Ko zgoraj navedeni akterji sprejemajo odločitve za posamezne otroke, bi moralo biti vodilo pri odločanju načelo največje otrokove koristi. Poleg tega morajo države vzpostaviti formalne postopke s strogimi postopkovnimi zaščitnimi ukrepi za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi. Odbor pojasnjuje, da morajo akterji, ki vsakodnevno sprejemajo odločitve, kot so učitelji, zakoniti zastopniki in starši, spoštovati največje otrokove koristi, vendar jim pri sprejemanju teh odločitev ni treba uporabljati »strogih postopkovnih zaščitnih ukrepov«. Zato ni nujno, da vsak ukrep države ali drugih akterjev vključuje celoten formalni postopek ocenjevanja in določanja največje otrokove koristi. Čim večji je vpliv odločitve na otroka in njegov prihodnji razvoj, tem strožji morajo biti postopkovni zaščitni ukrepi, ki jih je treba vzpostaviti pri sprejemanju odločitve. V okviru teh smernic to pomeni, da morajo akterji, ki delajo z otroki, vključno z zakonodajalci, sodniki, organi za azil in priseljevanje, organi socialnega varstva in UNHCR, razviti pregledne in objektivne postopke za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi. Načelo je prožno, da ga lahko uporabljajo različni akterji in različni nacionalni sistemi, Odbor pa zagotavlja splošne smernice glede postopkovnih zaščitnih ukrepov, ki morajo biti uvedeni za sprejemanje odločitev v zvezi s posameznimi otroki. Ti ukrepi vključujejo:

- otrokova pravica do izražanja lastnih stališč,
- ugotavljanje dejstev,
- pravočasno zaznavanje,
- usposobljeni strokovnjaki,

- pravno zastopanje,
- pravna utemeljitev,
- mehanizmi za pregled ali revizijo odločitev.

Pomembno je izpostaviti, da v KOP ni zahtevano, da imajo ti postopki posebno obliko, temveč da se upoštevajo zgoraj navedeni postopkovni zaščitni ukrepi in da je v postopkih jasno razvidno, kako se ocenjuje in določa največja otrokova koristi (za več informacij glejte [razdelek 2.3: Postopkovni zaščitni ukrepi v postopku ugotavljanja največje otrokove koristi](#)). Podrobnosti izvajanja načela največje otrokove koristi in postopkov za največjo otrokovo korist se bo v različnih nacionalnih sistemih razlikovale: na ravni države bodo namreč različni akterji na različne načine izvajali ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi. V mnogih primerih se postopki, ki jih določijo vlade, ne imenujejo postopki za največjo otrokovo korist; gre za sklope določenih korakov v procesu ali postopku odločanja, ki mora vključevati zgoraj naštet postopkovne zaščitne ukrepe.

Uravnoteženje elementov in pravic pri sprejemanju odločitev

Odbor za otrokove pravice je pripravil neizčrpen in nehierarhičen seznam elementov, ki bi jih za določitev največje otrokove koristi lahko upošteval vsak nosilec odločanja. Ti elementi so:

- otrokova stališča;
- stališča staršev ali skrbnika in družine (kjer je to primerno);
- identiteta otroka, vključno s spolom, spolno usmerjenostjo ali izrazom, nacionalnim poreklom, veroizpovedjo in prepričanju, kulturno identiteto in osebnostjo;
- družinsko okolje, družinski odnosi in stiki;
- varstvo, zaščita in varnost otroka, vključno z otrokovo dobrobitjo in razvojem;
- ranljiv položaj, vključno s tveganji, s katerimi se sooča otrok, ter viri zaščite, odpornosti in opolnomočenja;
- otrokove pravice in potrebe glede zdravja in izobraževanja.

V KOP so poudarjeni pomembni elementi, ki jih je treba upoštevati v postopku odločanja in jih medsebojno uravnotežiti. V Konvenciji je tudi navedeno, da morajo biti otrokove koristi glavno, ne pa nujno tudi edino vodilo, in da je treba otrokove koristi uskladiti z drugimi pravicami (za več informacij o usklajevanju elementov pri odločanju glejte [razdelek 2.4: Tehtanje med konkurenčnimi pravicami pri sprejemanju odločitev](#)).

2.1.4 Drugi pravni viri za določanje največje otrokove koristi

Pri določanju največje otrokove koristi je treba upoštevati vse otrokove pravice. Poleg določb iz Konvencije o otrokovih pravicah obstajajo tudi druge ustrezne pravne podlage na mednarodni, regionalni in nacionalni ravni, ki lahko vplivajo na takšne odločitve. V skladu s 41. členom KOP mora vedno veljati višji standard.

Med ustreznimi mednarodnimi in regionalnimi instrumenti so instrumenti s področja splošnih človekovih pravic, mednarodnega humanitarnega prava in begunskega prava ter instrumenti, namenjeni otrokom. Dragocen vir razlage je mehka zakonodaja, kot je zgoraj omenjena splošna opomba Odbora za otrokove pravice, in sklepi izvršnega odbora UNHCR, npr. ExCom št. 107 (glejte [razdelek 1.1: UNHCR in največja otrokova korist](#)).

Nacionalno pravo in domača sodna praksa lahko zagotovita bolj specifične smernice glede splošnih načel, določenih v mednarodnih instrumentih. Tradicionalno je bilo načelo največje otrokove koristi, zapisano v domači zakonodaji, značilno za spore o skrbništvu ali vloge za posvojitev. Odbor za otrokove pravice je dosledno poudarjal, da mora biti načelo največje otrokove koristi skupaj z drugimi splošnimi načeli, opredeljenimi v Konvenciji o otrokovih pravicah, upoštevano v nacionalni zakonodaji in se uporabljati za vse odločitve, ki zadevajo posamezne otroke ali skupine otrok, ter tako ni omejeno le na odločitve v zvezi z varstvom ali posvojitvijo. Odbor navaja, da je treba to načelo vključiti v vso ustrezno nacionalno zakonodajo (na področju izobraževanja, zdravstva, pravosodja in druge) tako, da se je nanj mogoče sklicevati pred sodišči. Odbor je tudi navedel, da je za pravilno izvajanje Konvencije o otrokovih pravicah potreben temeljit pregled domače zakonodaje in s tem povezanih upravnih smernic, da se oceni, katere zakone in predpise je treba spremeniti, da bi bili bolj v skladu z načelom največje otrokove koristi.

Pri izvajanju postopkov za največjo otrokovo korist je pomembno razumeti, kako se načelo največje otrokove koristi upošteva v nacionalni zakonodaji in politikah. UNHCR in njegovi partnerji bi se morali pri ocenjevanju in določanju največje otrokove koristi ravnati tudi po nacionalni zakonodaji, če so določbe usklajene z mednarodnim pravom.

2.2 POSTOPEK ZA NAJVEČJO OTROKOVO KORIST IN SISTEMI ZAŠČITE OTROK

Povzetek razdelka

- Za izvajanje načela največje otrokove koristi, vključno s postopki za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi, je v prvi vrsti odgovorna država. Ta odgovornost izhaja iz njenih mednarodnih pravnih obveznosti.
- Medtem ko države vzpostavljajo in izvajajo sisteme zaščite otrok v skladu s svojimi mednarodnimi obveznostmi, je naloga UNHCR okrepiti in po potrebi dopolniti sisteme zaščite otrok. Vsem otrokom, ki sodijo v pravno pristojnost države, morajo biti zagotovljen nediskriminatorski dostop do nacionalnega sistema za zaščito otrok. Postopek za največjo otrokovo korist, ki se razvije zunaj okvira nacionalnih sistemov za zaščito otrok, bi zato moral biti izjema.
- Na podlagi svojega temeljnega mandata za zaščito in pravne odgovornosti za begunce je UNHCR odgovoren zagotavljanje, da imajo postopki za največjo otrokovo korist, ki se uporabljajo za begunske otroke, potrebne postopkovne zaščitne ukrepe. Izpostaviti je treba, da ustrezni državni postopki za oceno največje otrokove koristi morda niso samostojni in/ali se lahko imenujejo drugače. Če ustrezni državni postopki niso vzpostavljeni, mora UNHCR uporabiti te smernice za okrepitev obstoječih postopkov in/ali vzpostavitev dodatnih postopkov za največjo korist otrok beguncev.
- Vloga UNHCR pri vzpostavljanju in/ali krepitevi postopkov za največjo otrokovo korist se bo razlikovala glede na okoliščine in naravo sodelovanja UNHCR z otroki, ki so v njegovi pristojnosti v določenem operativnem kontekstu.

2.2.1 Postopek za največjo otrokovo korist in sistemi za zaščito otrok

Odgovornost države za načelo največje otrokove koristi in s tem povezane postopke

Kot je opisano v [razdelku 2.1: Notranji pravni okvir](#), so države primarno odgovorne za izvajanje načela največje otrokove koristi ter vzpostavitev postopkov za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi.¹⁶ Poleg tega morajo v sistemih zaščite otrok različni akterji sprejeti vse pomembne odločitve po opravljeni oceni in določitvi največje otrokove koristi ter ob upoštevanju posebnih postopkovnih zaščitnih ukrepov. Ta razdelek se osredotoča zlasti na nacionalne postopke za največjo otrokovo korist v okviru sistema zaščite otrok. UNHCR opisuje sisteme zaščite otrok kot funkcije, ki jih izvajajo različni formalni in neformalni akterji za preprečevanje, zmanjševanje in odzivanje na tveganja, s katerimi se soočajo otroci, obsegajo pa naslednje elemente: pravni in politični okvir, znanje in podatke, usklajevanje, človeške in finančne zmogljivosti, dejavnosti preprečevanja in odzivanja, zagovorništvo in ozaveščanje.¹⁷

V nadaljevanju so navedeni ključni postopki znotraj sistema za zaščito otrok za ocenjevanje in določanje največje koristi begunskih in ogroženih otrok v pristojnosti UNHCR. Te elemente lahko s skupnim izrazom imenujemo tudi »nacionalni postopki za največjo otrokovo korist«, pogosto pa so znani tudi kot »nacionalne službe za zaščito otrok«:

- **vladni ali civilnodružbeni postopki vodenja primerov za zagotavljanje socialnega varstva**, namenjeni ocenjevanju ter individualizirani podpora otrokom in družinam. Te storitve lahko izvajajo socialni delavci, vodje primerov, delavci, ki skrbijo za otroke in mladino, mladinski delavci ali drugi strokovnjaki s področja socialnih storitev. Te storitve se običajno imenujejo storitve vodenja primerov in lahko vključujejo čezmejno usklajevanje med pravosodnimi organi ali organi socialnega varstva;
- **postopki in storitve za oskrbo in zaščito otrok brez spremstva in ločenih otrok**, vključno z iskanjem družin in ponovno združitvijo ter različnimi drugimi oblikami alternativnih oblik skrbi, vključno z rejništvom;
- **postopki in storitve za obravnavo otrok, ki so žrtve nasilja**, zlasti ustrezni postopki socialnega varstva, policijski in sodni postopki, med drugim tudi odredbe o zaščiti za omejitev dostopa storilca do otroka; odvzem otroka in namestitve v ustrezno alternativno obliko skrbi ali varno nastanitev;
- **sodni postopki** za določitev skrbništva ali odločanje o drugih zadevah v zvezi z varstvom in blaginjo otrok;
- **drugi ustrezni nacionalni postopki in službe**, ki vplivajo na posebne primere zaščite otrok, kot so otroške poroke in druge škodljive tradicionalne prakse, otroško delo in otroci, povezani z oboroženimi skupinami ali silami ali ki so žrtve trgovine z ljudmi.

V primeru otrok beguncev morajo biti na voljo tudi otrokom prijazni postopki za begunce, ki so ustrezno povezani z nacionalnimi postopki za največjo otrokovo korist in službami za zaščito otrok. Pri tem je treba slediti načelu največje otrokove koristi, zaradi česar se upošteva **povezava med nacionalnimi sistemi zaščite otrok in zaščite beguncev**, vključno z ureditvijo sprejema, postopki registracije, postopki odločanja o azilu in statusa begunca ter trajnimi rešitvami.¹⁸

¹⁶ Odbor ZN za otrokove pravice, *Splošna opomba št. 14 (2013) o otrokovi pravici do upoštevanja njegove koristi kot glavnega vidika (1. odstavek 3. člena)*, 29. maj 2013, KOP/C/GC/14, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html> (Splošna opomba KOP št. 14) in ExCom št. 107, odstavek g(i).

¹⁷ Sistem zaščite otrok je mogoče opisati na različne načine, prav tako pa obstajajo različne kritike konceptualizacije in uporabe sistemov zaščite otrok. Za več informacij glejte UNHCR, *Okvir za zaščito otrok (A Framework for the Protection of Children)*, 2012, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/4fe875682.html>.

¹⁸ Povzeto po: UNICEF, *Smernice za krepitev delovne sile na področju socialnih storitev za zaščito otrok (The Guidelines to strengthen the social service workforce for child protection)*, 2019, na voljo na <http://www.socialserviceworkforce.org/system/files/resource/files/Guidelines-to-Strengthen-SSW-Child-Protection.pdf>.

Poleg tega postopki za največjo otrokovo korist vključujejo napotitev otrok za dostop do večsektorskih storitev, ki temeljijo na posebnih potrebah otroka in njegove družine. Med ključnimi storitvami ali priložnostmi so:

- **zdravje**, vključno z zdravstvenimi storitvami za otroke, ki so žrtve nasilja in spolne zlorabe, ter storitvami na področju spolnega in reproduktivnega zdravja ter zdravljenja odvisnosti od alkohola in drog;
- **izobraževanje in poklicno usposabljanje**, prilagojeno posebnim potrebam zadevnih otrok;
- **socialna zaščita in denarna pomoč** ranljivim družinam;
- **registracija rojstev** otrok in druge storitve prijave v register prebivalstva, ki lahko vplivajo na zaščito otrok (pri tem je treba upoštevati, da je registracija rojstev običajno del sistemov zaščite otrok, vendar se za namene teh smernic ne šteje za del nacionalnega ustreznika BIP UNHCR);
- **varnost in zaščita** otrok in družin, vključno s policijskimi storitvami, varovanjem taborišč in zatočišč;
- **storitve za duševno zdravje in psihosocialne storitve**, vključno z možnostmi za rekreacijo, šport, umetnost in razvijanje življenjskih veščin ter storitve za duševno zdravje;
- **skupnostne, športne, umetniške in verske dejavnosti**;
- pravna pomoč in dostop do pravnega varstva.

Ocenjevanje dostopa otrok beguncev do sistemov za zaščito otrok

Ker UNHCR deluje v različnih razmerah, se operativni konteksti razlikujejo. V idealnih razmerah bi bila begunskim otrokom in družinam znotraj obstoječega sistema za zaščito otrok na voljo podpora in pomoč usposobljenih uslužbencev s področja socialnega varstva in/ali sodstva, ki ima ustrezno strokovno znanje, vključno s področja zaščite beguncev. V nekaterih primerih so sistemi zaščite otrok, socialnega varstva, pravosodja in prijave v register prebivalstva močni in vključujoči za begunske otroke, v drugih pa je za te sisteme namenjenih premalo sredstev, poleg tega so lahko omejeni glede zmogljivosti in/ali geografskega obsega. V nekaterih primerih pristojni organi za zaščito otrok ne morejo ali nočejo ustrezno zagotavljati storitev za begunske otroke, zato je lahko odziv na begunce v celoti v pristojnosti druge veje oblasti. V mnogih primerih so nekatere storitve nacionalnega sistema dostopne begunskim otrokom, druge pa ne, zato je treba stopnjo pripravljenosti in zmožnosti organov za zagotavljanje storitev obravnavati kot kontinuum, pri čemer so pogosto pojavljajo razlike med posameznimi storitvami ali elementi sistema ter različnimi geografskimi lokacijami.

Ključne vidike nacionalnih postopkov za največjo korist otrok beguncev je mogoče razvrstiti v dve širši kategoriji: dostopnost in ustreznost.

Dostopnost nacionalnih postopkov

Dostop do nacionalnih postopkov je lahko omejen zaradi spodnjih dejavnikov:

- pravne, politične ali dokumentarne ovire, ki omejujejo dostop otrok beguncev do storitev za zaščito otrok;
- omejena razpoložljivost storitev na lokacijah, kjer živijo otroci begunci in njihove družine;
- omejene zmogljivosti nacionalnih služb za odzivanje glede na obseg potreb otrok beguncev.

Ustreznost postopkov in storitev

Obseg, v katerem so nacionalni postopki in storitve primerni za begunske otroke, je lahko omejen zaradi teh dejavnikov:

- obstoječe storitve in postopki ne omogočajo ustreznega odzivanja na posebne potrebe otrok beguncev, na primer zaradi pomanjkanja znanja o standardih zaščite beguncev ali bolj praktičnih razlogov, kot je pomanjkanje prevajalskih storitev ali kulturnih mediatorjev;
- storitve so lahko vzpostavljene, vendar niso v celoti v skladu z načelom največje otrokove koristi (glejte spodaj) ali kako drugače ne ustrezajo standardom kakovosti.

Merila za »ustrezen« postopek, kot so jih opredelile države članice v ExCom št. 107¹⁹ in KOP²⁰, vključujejo:

- postopek, ki omogoča ustrezno udeležbo otrok brez diskriminacije;
- postopek, v katerem se o tehtnosti izraženih mnenj presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo;
- postopek, v katerem pri odločanju sodelujejo osebe z ustreznim strokovnim znanjem;
- postopek, v katerem so uravnoteženi vsi pomembni dejavniki, da se oceni najboljša možnost;
- postopek, v katerem se načelo največje otrokove koristi uporablja tako, da se zagotovi polno in učinkovito uživanje vseh pravic, priznanih v Konvenciji o otrokovih pravicah;
- Čeprav v pravnih instrumentih to ni posebej poudarjeno, je možnost za pravočasno obravnavo posameznih primerov otrok v okviru sistema ali postopka prav tako pomemben praktični vidik, saj imajo lahko zapoznele odločitve negativne posledice za otroka.

Vloga UNHCR in njegovih partnerjev

UNHCR in njegovi partnerji bi morali v okviru sistema za zaščito otrok »uporabiti ustrezne postopke za [oceno in] določitev največje otrokove koristi«.²¹ UNHCR je odgovoren za krepitev obstoječih sistemov za zaščito otrok in za dopolnjevanje teh sistemov, kadar je to potrebno.²² Osnovni mandat UNHCR za zaščito in njegova pravna odgovornost za begunce pomenita, da je UNHCR odgovoren tudi zagotoviti, da ima postopek, ki se uporablja za begunske otroke, potrebne zaščitne ukrepe in da se na njegovi podlagi deluje v največjo otrokovo korist.

UNHCR, UNICEF in drugi partnerji bodo zato pogosto delovali istočasno, da bi okrepili dostop otrok beguncev do sistemov zaščite otrok in hkrati zagotovili dodatne storitve zaščite otrok. Prizadevanja za krepitev vključujejo na primer krepitev zmogljivosti teh sistemov, reformo zakonodaje ali politike, zagovorništvo in/ali zagotavljanje finančne in tehnične podpore za razširitev nacionalnih storitev. UNHCR in partnerji podpirajo tudi dodatne storitve za odpravo vrzeli v dostopu do kakovostnih in ustreznih postopkov za največjo otrokovo korist ter drugih storitev. UNHCR in partnerji bi morali okrepiti in podpreti sisteme zaščite otrok v duhu partnerstva, in sicer »na podlagi primerjalne prednosti vsakega akterja, da bi okrepili pozitiven vpliv na zaščito otrok«.²³

¹⁹ Sklepi ExCom št. 107, odstavek (g).

²⁰ Splošna opomba KOP št. 14, odstavek 4.

²¹ Sklepi ExCom št. 107, odstavek (g).

²² Sklepi ExCom št. 107, odstavek (b); KOP, 2. člen.

²³ Sklepi ExCom št. 107, odstavek b(iii).

UNHCR in njegovi partnerji bi morali opraviti oceno nacionalnih postopkov za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi.²⁴ Vloga UNHCR in njegovih partnerjev v zvezi z vsakim posameznim vidikom BIP bo odvisna od ocene. S to oceno se bo ugotovilo, katere postopke je mogoče uporabiti, katere zmogljivosti je treba okrepiti in/ali zagovarjati, da se poveča dostopnost do nacionalnega sistema in izboljša njegova ustreznost, ter na katerih področjih morajo UNHCR in partnerji zagotoviti dodatne postopke za največjo otrokovo korist. Dostopnost in ustreznost nacionalnih postopkov za ocenjevanje in določanje koristi otrok se lahko razlikujeta glede na spodaj navedene dejavnike (ki jih je treba upoštevati pri oceni nacionalnega sistema):

- **Posebna nacionalna storitev ali postopek.** Otroci begunci imajo na primer lahko dostop do storitev socialnega varstva, ne pa tudi do uradne namestitve v rejništvo.
- **Lokacija otrok beguncev.** Na primer: nacionalne službe za zaščito otrok so lahko na voljo v glavnih mestih, medtem ko imajo prikrajšane ali podeželske skupnosti pogosto omejen dostop do storitev.
- **Starost, državljanstvo, pravni status, spol ali druge značilnosti, na podlagi katerih se razlikujejo otroci begunci.** Na primer: nekatere narodnosti imajo lahko boljši dostop do nacionalnih sistemov kot druge ali pa nacionalni sistem ni dostopen otrokom z oviranostmi ali LGBTI+ diskriminira otroke.

Obseg dodatnega BIP, ki ga vodi UNHCR, bo odvisen od tega, kateri vidiki nacionalnega sistema so dostopni in primerni za begunske otroke. Če so na primer begunskim otrokom dostopni nacionalni sistemi za odvzem otroka iz namestitve, kjer se dogaja zloraba, UNHCR za takšne odločitve ne bo treba izvajati BID ([razdelek 4.3: Morebitna ločitev otroka od staršev proti njihovi volji in vprašanja skrbništva](#)). Kadar pa takšni postopki niso vedno primerni, lahko UNHCR vseeno opravi BID, da ugotovi, ali je napotitev za obravnavno v okviru nacionalnih postopkov v najboljšo otrokovo korist. Na splošno je cilj sčasoma okrepiti dostop otrok beguncev do nacionalnih postopkov za največjo otrokovo korist ter izboljšati ustreznost in kakovost teh storitev in tako zmanjšati uporabo dodatnih postopkov. Ta proces traja nekaj časa in mora biti postopen, skrbno nadzorovan in po potrebi prilagojen. Pogosto je odvisen od zunanjih dejavnikov, kot so viri, gibanje beguncev ter vladne politike in zaveze.

Postopek BIP UNHCR, ki temelji na teh smernicah, lahko dopolnjuje postopke za zaščito otrok na te načine:

- kot izreden postopek, ki je nadomestek za izvajanje odgovornosti države, kadar nacionalni sistemi za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi begunskim otrokom na določenem geografskem območju ali v določenem trenutku ne morejo biti razumno na voljo ali dostopni;
- kot orodje UNHCR za ukrepe, ki jih ta vodi ali izvaja v okviru svojega širšega mandata za zaščito beguncev, kot je na primer odločitev o tem, ali naj se za otroka brez spremstva odobri preselitev ali pa se podpre njegova prostovoljna repatriacija;
- v primerih, ko izvedbo BID zahtevajo ustrezni organi, na primer na podlagi sporazumov, sklenjenih med posameznimi državami za preselitev in UNHCR, ali kadar ima UNHCR v skladu s sporazumi z ustreznimi državami posebno vlogo pri zagotavljanju svobodne in ozaveščene odločitve pri prostovoljni repatriaciji beguncev.²⁵

²⁴ Orodje za ocenjevanje nacionalnih postopkov za največjo otrokovo korist je na voljo v mapi z orodji za ocenjevanje (Assessment tools) v zbirki orodij BIP <https://www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox/assessment-diagnostic-tools.html>.

²⁵ UNHCR, *Vprašanja pravne varnosti v okviru prostovoljne repatriacije*, 7. junij 2004, EC/54/SC/CRP.12, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/4ae9acb3d.html>

Kadar UNHCR izvaja BIP, se še vedno močno spodbuja sodelovanje pristojnih organov za zaščito otrok, če to ne povečuje tveganja za otroka. Po najboljših močeh si je treba prizadevati za vključitev pristojnih državnih organov v izvajanje BIP, na primer s sodelovanjem državnih socialnih delavcev ali delavcev za zaščito otrok v odborih za BIP ali na konferencah o primerih. Državni organi bi morali prednostno obravnavati ali vsaj sodelovati v spodaj navedenih okoliščinah, če to ne pomeni tveganja za otroka:

- BID se izvaja z namenom razjasnitve nerešenih primerov skrbništva;
- BID se izvaja za preučitev morebitne ločitve otroka od bioloških staršev ali drugega zakonitega skrbnika;
- BID se izvaja za formalizacijo alternativnih oblik skrbi, zlasti kadar zadeva ureditev stalne oblike skrbi. To je lahko še posebej pomembno v primerih, ko skrbniki potrebujejo zakonsko pooblastilo za vpis otrok v šolo ali odobritev zdravstvenih posegov.

Vloga UNHCR pri spodbujanju postopkov, ki so primerni in dostopni begunskim otrokom

Kot je navedeno zgoraj, imajo otroci begunci v okviru sistema za zaščito otrok lahko omogočen dostop do nekaterih postopkov, do drugih pa ne, kar je lahko odvisno od lokacije. Če so države vzpostavile nekatere ali vse zgoraj navedene ustrezne postopke za upoštevanje otrokove koristi ali so to pripravljene storiti, bo vloga UNHCR in partnerjev predvsem osredotočenost na spremljanje, krepitev zmogljivosti in zagovorništvo. UNHCR in partnerji lahko, na primer:

- spremljajo uporabo postopkovnih zaščitnih ukrepov, kot so opredeljeni v Konvenciji o otrokovih pravicah in mednarodnem pravu;
- skupaj s pristojnimi organi, Unicefom in drugimi partnerji, vključno z ustreznimi nevladnimi organizacijami, ki delujejo v državi, določijo, kakšno podporo potrebuje mednarodna skupnost za razširitev sistemov zaščite otrok na otroke v pristojnosti UNHCR ali za odpravo drugih ugotovljenih pomanjkljivosti;
- krepijo zmogljivosti pristojnih državnih organov, vključno s pravosodnimi organi in organi socialnega varstva, ter nacionalnih organizacij civilne družbe, in sicer za izvajanje obveznosti iz Konvencije o otrokovih pravicah (to lahko vključuje usposabljanje, svetovanje o mednarodnem pravu ter storitve tolmačenja in prevajanja);
- po potrebi svetujejo v posameznih primerih in/ali sodelujejo v komisijah za ugotavljanje največje otrokove koristi ali v enakovrednih forumih za vodenje primerov.

Če so države vzpostavile ustrezne postopke, ki niso v celoti dostopni begunskim otrokom

Če so države vzpostavile vse ali nekatere od zgoraj navedenih ustreznih postopkov, vendar ti zaradi pravnih ali političnih omejitev niso v celoti ali delno dostopni begunskim otrokom in drugim otrokom v pristojnosti UNHCR, se morajo UNHCR in partnerji pri organih zavzemati za zagotovitev nediskriminatornega dostopa. V tem primeru bi morala biti naloga UNHCR in partnerjev, da:

- se zavzemajo za vključitev otrok, ki so begunci in otrok, ki so prosilci za azil v obstoječe ustrezne nacionalne postopke in mehanizme, vzpostavljene za vodenje posameznih primerov ter za ocenjevanje in določanje otrokovih koristi;
- podpirajo pravne, politične ali postopkovne reforme za odpravo ovir za vključevanje otrok beguncev v nacionalne sisteme in storitve.

Če so takšni postopki vzpostavljeni, vendar niso dostopni, na primer zato, ker niso na voljo na geografski lokaciji, kjer begunci živijo, ali ker storitve ne omogočajo zadostnega odziva glede na obseg potreb, morajo UNHCR in partnerji prednostno podpirati lokalno civilno družbo in organe, da bi bile storitve na voljo na decentraliziranih lokacijah in/ali da bi povečali zmogljivost teh storitev. Vzporedno lahko UNHCR in njegovi partnerji izvajajo BIP pod vodstvom UNHCR, da bi dopolnili obstoječe nacionalne storitve. Na primer:

- UNHCR in partnerji lahko zagotovijo tehnično in finančno podporo obstoječim vladnim in civilnodružbenim službam za zaščito otrok, da bi povečali obseg ali zagotovili zunanje storitve na ustreznih lokacijah.
- Če obstajajo nacionalne službe za vodenje primerov zaščite otrok – npr. v okviru služb socialnega varstva, ki jih zagotavljajo organi ali nevladne organizacije – se lahko ti izvajalci storitev usposobijo za izvajanje postopkov za največjo otrok korist.
- Po potrebi lahko UNHCR in partnerji podprejo tudi postopke za največjo otrokovo korist, ki jih vodi UNHCR, in tako dopolnijo zgoraj navedene storitve. Postopki in odločitve morajo temeljiti na:
 - nacionalnih pravnih okvirih in okvirih politik, če so usklajeni z mednarodnimi standardi;
 - teh smernicah BIP.
- Sčasoma se lahko BIP, ki ga zagotavljajo UNHCR in partnerji, vključi v nacionalni sistem zaščite otrok, npr. delavci, ki obravnavajo primere v okviru BIP so deležni usposabljanja in podpore, da pridobijo kvalifikacije in postanejo del nacionalne delovne sile na področju socialnega varstva, nevladne organizacije, ki zagotavljajo BIP, pa se lahko podpira, da se registrirajo kot nacionalni ponudniki storitev zaščite otrok. To omogoča, da se zmogljivosti, ki so bile vzpostavljene v okviru odziva na begunce, postopoma vključijo v nacionalni sistem zaščite otrok.
- Kadar se nacionalne službe za zaščito otrok in BIP pod vodstvom UNHCR izvajajo sočasno, se lahko pripravi medagencijski prehodni načrt, da se v več letih postopoma poveča zmogljivost nacionalnega sistema za zaščito otrok in zmanjša uporaba BIP pod vodstvom UNHCR.

Kadar so postopki dostopni, vendar niso popolnoma ustrezni, ali kadar postopki ne obstajajo

Če so nacionalni postopki vzpostavljeni in imajo otroci begunci dostop do njih, vendar niso povsem ustrezni, je vloga UNHCR in partnerjev odvisna od konkretnega vprašanja. Če vzpostavljeni nacionalni postopki ne izpolnjujejo splošnih standardov kakovosti za vse otroke, bi morali UNHCR in njegovi partnerji povečati zmogljivost teh nacionalnih postopkov in jih uporabiti za begunske otroke, če to ne bi pomenilo resnega tveganja za zaščito teh otrok. Če na primer nacionalne postopke za največjo korist otrok beguncev vodi osebje, ki nima izkušenj s posebnimi potrebami in pravicami otrok beguncev, bi morala biti prednostna naloga krepitev zmogljivosti. Kadar pa vzpostavljeni nacionalni postopki ne omogočajo odzivanja na posebne potrebe otrok beguncev, je lahko rešitev tudi zagotovitev dodatnih postopkov za največjo otrokovo korist ob istočasni krepitevi zmogljivosti nacionalnega sistema za odzivanje na posebne potrebe otrok beguncev (kot je opisano zgoraj).

Kadar nacionalni postopki ne izpolnjujejo standardov glede ugotavljanja največje otrokove koristi, kot jih je opredelil Izvršni odbor UNHCR, bi bila odločitev o tem, ali uporabiti obstoječe nacionalne postopke ali BIP pod vodstvom UNHCR, odvisna od narave omejitve. V nekaterih okoliščinah je lahko sodelovanje državnih organov za zaščito otrok v BIP povezano s pomisleki glede varnosti posameznih otrok ali skupin otrok in njihovih družin.²⁶

²⁶ Na primer, če vlada sodeluje z organi pregona ali če obstajajo tehtni razlogi za domnevo, da bi lahko izmenjala informacije, kar bi povzročilo dodatna varnostna ali zaščitna tveganja za otroka in/ali njegovo družino.

V takih primerih bi pri vzpostavljanju ali razvijanju postopkov za največjo otrokovo korist načelo največje otrokove koristi narekovalo, da mora biti zmanjševanje tveganj za zaščito ključni vidik pri ugotavljanju, ali je treba otroke vključiti v nacionalne sisteme, in kadar je to potrebno, v kakšni meri in na kakšen način se otroci begunci vključijo v nacionalne postopke oziroma ali je potrebno izvajanje BIP pod vodstvom UNHCR. Postopek BID, ki ga vodi UNHCR, se lahko na primer uporabi, kadar bi bil otrok zaradi nacionalne odločitve o skrbništvu izpostavljen nevarnosti nasilja, zlorabe ali izkoriščanja ali kadar bi uporaba nacionalnega postopka lahko povzročila vrnitev otroka ali njegove družine. Uporaba nacionalnega postopka ali BIP, ki ga vodi UNHCR, je lahko odvisna od posebnih okoliščin otroka in narave nacionalnega postopka. Kadar se BID pod vodstvom UNHCR izvaja v takšnih okoliščinah, je treba skrbno razmisliti o sodelovanju nacionalnih organov (glejte [5. poglavje: Postopki za določanje največje otrokove koristi in sprejemanje odločitev](#)).

V okoliščinah, v katerih države nimajo ustreznih postopkov za vse otroke, bi se moral UNHCR osredotočiti na krepitev zmogljivosti in sistemov, da bi v partnerstvu z drugimi ustreznimi nacionalnimi in mednarodnimi akterji, zlasti Unicefom, vzpostavil nacionalne postopke. Hkrati je treba za begunske otroke uporabljati BIP, opisan v teh smernicah, da se zagotovita čimprejšnji prehod in vključitev v nacionalni sistem.

ŠTUDIJA PRIMERA: UNICEF in drugi partnerji v sodelovanju z vlado vključujejo otroke, ki so v pristojnosti UNHCR, v posebne elemente nacionalnega sistema za zaščito otrok v Severni Makedoniji.

V Severni Makedoniji je UNHCR osredotočen predvsem na podporo vladi (i) pri vključevanju zaščite otrok, ki so begunci ali prosilci za azil v nacionalni sistem ter (ii) pri krepitevi postopkov v zvezi z največjimi otrokovimi koristmi v državi na splošno.

Med evropsko begunsko krizo v letih 2015 in 2016 so vladni in nevladni partnerji uvedli obrazce BIA in jih uporabljali kot del začetnega postopka odločanja o ogroženih otrocih. Ta praksa se je nadaljevala tudi po izrednih razmerah, vendar so vsi deležniki priznali potrebo po nadaljnjih izboljšavah postopka vodenja primerov in BIP. Po začetnem popisu nacionalnega sistema zaščite otrok je UNHCR začel vrsto posvetovalnih srečanj z ministrstvom za delo in socialno politiko, Unicefom in več nevladnimi organizacijami. Na teh posvetovanjih so bile ocenjene potrebe sistema za zaščito otrok, ki so begunci ali prosilci za azil ter opredeljena področja za okrepitev sistema vodenja primerov. Deležniki, vključno z ustreznimi državnimi organi, so ugotovili, da je potrebno začetno usposabljanje o mednarodnih standardih in najboljših praksah, povezanih z BIP. Skupaj sta ga organizirala UNHCR in ministrstvo za delo in socialno politiko, sodelovali pa so tudi drugi ustrezni državni organi, UNICEF in ključne nevladne organizacije. Poleg tega je bilo ugotovljeno pomanjkanje praktičnih orodij za izvajanje BIP za begunske otroke in otroke prosilce za azil. Ministrstvo za delo in socialno politiko je v sodelovanju z Inštitutom za socialne zadeve – organom, ki je zadolžen za krepitev zmogljivosti in nadzor nad izvajanjem vseh storitev socialne zaščite v državi – in s podporo UNHCR začelo pripravljati priročnik za določanje največje otrokove koristi. Priročnik je vključeval nabor orodij za strokovnjake in usklajen okvir za uporabo v sistemih otroškega in socialnega varstva. Cilj je bil zagotoviti izvajanje načela največje otrokove koristi v vseh ustreznih postopkih. Priročnik je bil pripravljen konec leta 2019. Načrtovani nadaljnji koraki UNHCR so vključevali sodelovanje z Unicefom za podporo vladi in partnerjem pri uporabi razvitih orodij.

2.3 POSTOPKOVNI ZAŠČITNI UKREPI V POSTOPKU UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

- Postopkovni zaščitni ukrepi v okviru BIP so sklop ukrepov, ki je v skladu z zakoni in standardi ter namenjen zaščitni otrok pred škodo. Postopkovni zaščitni ukrepi zagotavljajo, da se otrokove pravice spoštujejo in spodbujajo v vseh postopkih, ki vključujejo otroke. UNHCR BIP zagotavlja podrobna navodila in standarde za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi v skladu s postopkovnimi zaščitnimi ukrepi, ki jih določa Konvencija o otrokovih pravicah (glejte [razdelek 2.1.3: Splošna opomba št. 14 Odbora za otrokove pravice](#)).
- BIP vključuje posebna postopkovne zaščitne ukrepe na vseh stopnjah, da se zagotovi spoštovanje načela največje otrokove koristi. Ti zaščitni ukrepi zagotavljajo, da odločitve, ki zadevajo otroke, sprejemajo osebe, ki so za to usposobljene, in na način, ki ohranja zaupnost, spodbuja otrokove pravice ter upošteva neposredno in dolgoročno otrokovo dobrobit.
- Izvajanje postopkovnih zaščitnih ukrepov je pomembno v vseh fazah BIP. Zaradi teže odločitev in ukrepov, sprejetih v postopku BID, so postopkovni zaščitni ukrepi za BID strožji kot za ostale faze BIP.

Glavni postopkovni zaščitni ukrepi za nacionalne postopke za največjo otrokovo korist in BIP, ki jih vodi UNHCR, so:

Otrokova pravica do izražanja lastnih mnenj: bistven element postopka določanja največje otrokove koristi vključuje omogočanje varne in smiselne udeležbe otroka, omogočanje otroku, da izrazi svoja mnenja, in jasno dokumentiranje otrokovih mnenj.²⁷ Glejte [razdelek 3.3: Sodelovanje otrok in družin v postopku ugotavljanja največje otrokove koristi](#), vključno z informacijami o pridobivanju soglasja/privolitve.

Vključevanje osebja z ustreznim strokovnim znanjem: postopek ocenjevanja mora izvajati osebje, ki ima ustrezno strokovno znanje o zaščiti otrok in izkušnje pri delu z otroki in mladostniki. Pri določanju največje otrokove koristi sodelovanje multidisciplinarne skupine strokovnjakov iz različnih socialnih služb (npr. strokovnjaki za zaščito otrok/zaščito beguncev, socialno delo, psiholog itd.) prinaša dodatna zagotovila, da priporočila temeljijo na upoštevanju številnih vidikov, pomembnih za primer, in da so objektivna. Glejte [razdelek 5.2: Odbor za določanje največje otrokove koristi](#) za več informacij o tem, kako se ta zaščitni ukrep izvaja za BID.

Prednostna obravnava: zamude ali dolgotrajni postopki odločanja lahko negativno vplivajo na otroke, zlasti ker čas dojemajo drugače kot odrasli. Zato je treba odločitve v zvezi z otroki sprejeti prednostno in v najkrajšem možnem času, pri čemer je treba še vedno upoštevati otrokovo potrebo po ustreznem času za vzpostavitev zaupanja, ne da bi bili pri tem ogroženi drugi postopkovni vidiki (npr. zagotoviti dovolj časa za izvedbo celovite ocene).

²⁷ Deklice in dečki, ki so v pristojnosti UNHCR, imajo pravico do zaslišanja o zadevah in odločitvah, ki jih zadevajo, ter pravico, da se ta mnenja upoštevajo glede na njihovo starost, zrelost in razvojne zmožnosti (več informacij o razvojnih zmožnostih deklic in dečkov najdete v opombi 79). Pravica do sodelovanja pri odločanju je zapisana v 12. členu Konvencije o otrokovih pravicah. Več o otrokovi pravici do zaslišanja je na voljo v Splošni pripombi št. 12 Odbora ZN za otrokove pravice (KOP) (2009): Otrokova pravica do zaslišanja, julij 2009, KOP/C/GC/12, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>.

Pisna in utemeljena odločitev: priporočila in odločitve, sprejeti v okviru BIP, morajo biti utemeljeni in razloženi. Poleg navedbe dejanskih okoliščin je treba dokumentirati tudi obravnavane elemente in dejavnike ter navesti, kakšna utež je bila določena za vsak dejavnik v postopku in kakšna je bila utemeljitev za to. Če odločitev ni v skladu z otrokovimi mnenji, je treba razloge jasno razložiti in dokumentirati.

Otroku prijazen pristop: informacije o namenu in posledicah postopka ugotavljanja največje otrokove koristi je otroku treba podati na način, primeren njegovi starosti, in v jeziku, ki ga otrok razume. Razgovore je treba opraviti na otrokom prijazen način. Tudi tolmači, ki sodelujejo v razgovorih z otroki, morajo biti usposobljeni za komunikacijo z otroki. Za več informacij glejte [razdelek 3.3: Sodelovanje otrok in družin v postopku ugotavljanja največje otrokove koristi](#).

Pregled odločitev: primer BIP se lahko ponovno odpre, če se okoliščine spremenijo (npr. uspešno iskanje družinskih članov). Pregled primera se lahko opravi tudi na zahtevo otrokovega starša ali zakonitega skrbnika (ali otroka, če je ta brez spremstva) ob upoštevanju novih dejstev, dokazov ali drugih vidikov, ki lahko vplivajo na prvotno odločitev. Prav tako je treba ustrezno upoštevati zahteve za pregled, ki jih vložijo otroci, ki jih spremljajo starši ali zakoniti skrbniki. Glejte [razdelek 5.4: Ponovno odločanje o največji otrokovi koristi](#) za več informacij, zlasti o pregledu in ponovnem odprtju v primeru BID.

Zakoniti zastopnik, skrbnik ali podporna oseba: otrokom, katerih največje koristi se obravnavajo v okviru BIP in za katere ne skrbijo starši ali drugi zakoniti skrbniki, je lahko v pomoč, če imajo zagovornika ali podporno osebo, ki jih spremlja med postopkom (za otroke, ki jih spremljajo starši, glejte spodaj). V nekaterih nacionalnih sistemih zaščite otrok so že vzpostavljeni ukrepi, ki za otroke brez spremstva zagotavljajo zakonite zastopnike ali skrbnike (glejte [razdelek 3.8.3: Sodelovanje z zakonitimi zastopniki](#)). V primerih, ko takih zakonitih zastopnikov ali skrbnikov ni mogoče imenovati ali niso na voljo in je za izvedbo BIP odgovoren UNHCR, se za spremljanje otroka v postopku BIP lahko določi podporna oseba, ki jo imenuje organizacija, ali pa je to zaupanja vredna odrasla oseba, ki jo izbere otrok. V takih okoliščinah morajo biti delavci, ki obravnavajo primere, pozorni, da spremljevalna oseba upošteva tudi največje otrokove koristi, na otroka ne izvaja kakršnega koli pritiska in da ne prihaja do navzkrižja interesov. Otroci, ki so v skrbništvu staršev, imajo lahko tudi možnost, da jih spremlja neodvisni zastopnik, ki ni družinski član, če se tako odločijo. Podporni osebi ob njeni določitvi ni naložena nobena pravna odgovornost v razmerju do otroka.

Za zagotovitev celovitosti in kakovosti BIP se bodo uporabljali tudi drugi splošni zaščitni ukrepi, vključno z obveznostjo sodelujočih, da podpišejo kodeks ravnanja, ki ga je pripravil UNHCR, ali podobno zavezo organizacije ali subjekta, za katerega delajo, poleg tega pa tudi zavezo o zaupnosti. Osebe, ki izvaja BIP, ne sme sodelovati pri obravnavi posameznih primerov, če obstaja navzkrižje interesov, npr. v zadevah, ki vključujejo njihove prijatelje ali sorodnike. Pri vseh vidikih BIP je treba upoštevati, da mora biti cilj pri sprejemanju odločitve uravnoteženje konkurenčnih pravic, da bi se našla rešitev, ki zagotavlja uživanje vseh otrokovih pravic (glejte [razdelek 2.4: Tehtanje med konkurenčnimi pravicami pri sprejemanju odločitev](#)).

Spodnja preglednica vsebuje razčlenitev načinov, na katere se navedeni postopkovni zaščitni ukrepi lahko uporabijo pri BIP, ki ga vodi UNHCR (za več podrobnosti o korakih postopka BIP glejte [razdelek 3.2: Postopek za največjo otrokovo korist: korak za korakom](#)). Izpostaviti je treba, da ocena BIA ne zahteva nobenih posebnih formalnosti in da lahko izvajalci operacij razvijejo lastne obrazce, orodja in postopke za izvajanje spodnjih standardov. Po drugi strani pa ima BID strog in globalno standardiziran nabor obrazcev, orodij in postopkov, ki so podrobneje opisani v [5. poglavju](#).

TABELA 2. Uporaba postopkovnih zaščitnih ukrepov v celotnem postopku ugotavljanja največje otrokove koristi

Postopkovni zaščitni ukrep	Vloga za korake postopka BIP, vključno z oceno BIA	Vloga za postopek BID
Otrokova pravica do izražanja lastnih mnenj	Z otrokom je treba opraviti razgovor in se z njim posvetovati o vseh vidikih odločitev, ki so del ocenjevanja največje otrokove koristi (BIA), načrtovanja ukrepov, nadaljnega ukrepanja in zaključka primera. Tem mnenjem je treba dati ustrezno težo glede na otrokovo starost in zrelost. To lahko na primer vključuje spraševanje otrok o njihovih željah glede različnih možnosti ali izvajanje participativnega načrtovanja primerov.	Enaka kot pri drugih korakih BIP, vendar bo osebje morda moralo več časa nameniti zagotavljanju, da otrok resnično razume odločitev in njene posledice, saj je ta zelo pomembna.
Vključevanje osebja z ustreznim strokovnim znanjem	Vse korake BIP, vključno z oceno BIA, mora izvajati osebje z ustreznim strokovnim znanjem, tj. imeti mora ustrezno izobrazbo in delovne izkušnje. Poleg tega mora imeti vsaj minimalna znanja in izkušnje na področju dela z otroki, veščine komuniciranja z otroki in vodenja primerov. Za več informacij glejte razdelek 3.4.3: Osebje in viri . Osebje, ki izvaja BIP, se mora posvetovati z drugimi strokovnjaki, če je to pomembno za primer, vključno s svojim vodjo, vendar pa vključevanje drugih oseb ni obvezno.	Kompetence, zahtevane za osebje, ki dela na področju BID, so enake kot pri drugih vidikih BIP. Glede na težo odločitev pa so običajno v postopek BID vključeni bolj izkušeni delavci, ki obravnavajo primere. Poleg tega bi morali delavci, ki obravnavajo primere v okviru BID, opraviti dodatno usposabljanje o zahtevah v zvezi z BID in o postopku BID. Odbor BID zahteva tudi sodelovanje osebja z ustreznim strokovnim znanjem in izkušnjami. Za več informacij o kvalifikacijah in pogojih za člane odbora BID glejte razdelek 5.2: Odbor za določanje največje otrokove koristi .
Prednostna obravnava	Oceno BIA in druge ukrepe za otroke v najtežjih okoliščinah, kjer je potrebna hitra obravnava, je treba prednostno razvrstiti v skladu z merili za razvrščanje, specifičnimi za posamezno operacijo. Glejte razdelek 3.2.2: Identifikacija , vključno s prednostno razvrstitvijo.	Časovni okvir za dokončanje postopka BID ni določen, vendar se zaradi izvajanja BID nikoli ne sme neupravičeno odlašati z ukrepi za zaščito in dobrobit otrok. Za določanje prednostnih nalog BID je odgovoren nadzornik BID.

Postopkovni zaščitni ukrep	Vloga za korake postopka BIP, vključno z BIA	Vloga za postopek BID
Pisna in obrazložena odločitev	Za oceno BIA ali druge korake postopka BIP ni predpisanega obrazca. Izvajalci operacij lahko uporabijo primere, ki so na voljo v priloženi zbirki orodij BIP (mapa z obrazci) , razvijejo lastne obrazce ali pa uporabijo tiste, ki se v njihovem okolju že uporabljajo. Ne glede na obliko dokumentacije je treba podrobno opisati samo odločitev, dejstva o otrokovem položaju, mnenja otroka in njegovih bližnjih ter poznejšo analizo največje otrokove koristi.	Postopek BID UNHCR v skladu s temi smernicami je treba dokumentirati z obrazcem BID, ki je na voljo v zbirki orodij BIP (mapa z obrazci) . Nadzornik za postopek BID je odgovoren za kakovost predstavljenih informacij, analiz in možnosti.
Otrokom prijazen pristop	Uporabiti je treba otrokom prijazne tehnike razgovora (za več podrobnosti glejte razdelek 3.3: Sodelovanje otrok in družin v postopku ugotavljanja največje otrokove koristi). Poleg tega je treba tako oceno BIA kot celoten BIP oblikovati z vidika, ki je osredotočen na otroka, in zagotoviti podporo in zaščito v ha vseh področjih, ne le pri razgovoru.	Tako kot pri oceni BIA in drugih korakih BIP je treba uporabiti otrokom prijazne tehnike razgovora. V celotnem postopku je treba uporabljati pogled, ki je osredotočen na otroka.
Pregled odločitev	Na splošno ni vzpostavljenega formalnega postopka za pregled BIP. Otrok, njegovi starši ali skrbniki ali drugo osebje, vključeno v BIP, ki se izvaja za zadevnega otroka, lahko kadar koli zahtevajo pregled.	BID se lahko ponovno odpre, če se spremenijo okoliščine (npr. uspešno iskanje družinskih članov). Pregled primera se lahko opravi tudi na zahtevo otrokovega starša ali zakonitega skrbnika ali otroka, če je ta brez spremstva, ob upoštevanju novih dejstev, dokazov ali drugih vidikov, ki vplivajo na prvotne odločitve. Glejte razdelek 5.4: Ponovna obravnava odločitve o določanju največje otrokove koristi za več podrobnosti.
Zakoniti zastopnik, skrbnik ali podporna oseba	V postopek BIP ni treba vključiti zakonitega zastopnika, skrbnika ali podporne osebe. Če je ta oseba že imenovana v okviru nacionalnega sistema za zaščito otrok, bi se bilo treba z njo posvetovati v okviru BIA. Glejte razdelek 3.8.3: Sodelovanje z zakonitimi zastopniki .	V postopku BID ni treba imenovati zakonitega zastopnika, skrbnika ali podporne osebe. Vendar pa se izvajalce operacij spodbuja, da raziščejo, kako bi lahko v svojem okolju razvili ureditev skrbništva, zakonitega zastopništva ali podporne osebe. Če je vzpostavljena ureditev glede pravnega skrbništva/zastopanja, mora biti imenovana oseba vključena v postopek BID.

2.4 URAVNOTEŽENJE KONKURENČNIH PRAVIC PRI SPREJEMANJU ODLOČITVE

Povzetek razdelka

- Pri odločitvah, sprejetih v okviru BIP, je treba upoštevati celoten obseg otrokovih pravic in s tem tudi različne dejavnike. Otrokovo korist le redko določa en sam prevladujoč dejavnik.
- Pri sprejemanju odločitev v okviru BIP je treba upoštevati nedeljivost pravic iz Konvencije o otrokovih pravicah ter soodvisnost vseh njenih členov in pravic.
- Odločitev o tem, kaj je največja otrokova korist, vključuje opredelitev najboljše od več konkurenčnih možnosti.
- Odločitve v okviru BIP morajo temeljiti na teh štirih dejavnikih:
 - mnenja otroka, staršev ali skrbnika in mnenja oseb, ki so otroku blizu;
 - otrokov položaj z vidika družine in bližnjih odnosov;
 - otrokove razvojne in identitetne potrebe;
 - vidiki, ki vplivajo na otrokovo varnost in zaščito.

2.4.1 Razmisleki za odločanje

Odločanje o največji otrokovi koristi ali njeno določanje v operativnih okoljih UNHCR je zapleten in včasih težaven proces. Odločevalci se pogosto soočajo z omejenim številom alternativ, precejšnjo negotovostjo ter nujnostjo upoštevanja kratkoročnih in dolgoročnih možnosti in posledic. Pogosto rešitve niso nedvomno »pravilne« ali pa druge rešitve, ki bi bile nedvomno v otrokovo korist – kot je združitev družine – morda niso mogoče. V nekaterih okoliščinah je treba na podlagi razpoložljivih informacij oceniti verjetnost nekaterih možnosti in njihov morebiten vpliv na otroka, npr. kakšna je verjetnost dolgotrajnega azilnega postopka in kako to vpliva na priporočeno ureditev varstva otroka brez spremstva. V končni analizi je za določitev največje otrokove koristi potrebna presoja, pri kateri se upošteva vrsta pomembnih in morda nasprotujočih si dejavnikov v okviru dosegljivih možnosti. Pri sprejemanju odločitev v okviru BIP je treba predvsem ugotoviti, katera od razpoložljivih možnosti je v otrokovo korist in najprimernejša za zagotavljanje otrokovih pravic. Pred odločitvijo o tem, katera možnost je najprimernejša za posamezne okoliščine, je treba pretehtati kratkoročni in dolgoročni učinek vsake možnosti. Delavci, ki obravnavajo primere, ter drugo osebje UNHCR in partnerjev, ki sodelujejo pri BIP, vključno s člani komisije BID, morajo biti sposobni pretehtati možnosti ter se odločati na podlagi informacij in objektivno, pri tem pa ustrezno upoštevati tudi mnenja otroka in njegovih bližnjih.

Prav tako je treba k možnostim pristopiti širše in ustvarjalno: binarne izbire, kot je »združiti ali ne združiti«, so nepopolne in ne odražajo dejanskega stanja možnih ukrepov, ki bi se lahko izvedli. Možnosti je treba predstaviti v popolni in celoviti obliki ter opisati, kako prispevajo k uresničevanju otrokovih pravic. V primeru združitve družine je treba predstaviti možnosti, kot so: združitev s starši v izvorni državi, ko otrok konča šolsko leto in se varnostne razmere štejejo za varne; otrok ostane v državi azila za predvideno obdobje, pri čemer se zagotavlja podpora za ohranjanje stika s starši; združitev s starši v tretji državi, kjer je mogoče zagotoviti varnost otroka in možnost za nadaljevanje izobraževanja. Odločitev lahko tudi združuje možnosti, pri čemer je ena kratkoročna, druga pa dolgoročna, ali pa se odločitev sprejme na podlagi informacij, ki so na voljo v danem trenutku, pri čemer se pregled se opravi v prihodnosti ob določenem času.

Sprejemanje odločitev (npr. na podlagi BIA ali BID) je lahko zapleteno: različna dejstva, dejavnike in otrokove pravice je treba skrbno pretehtati in upoštevati pri premisleku. Primernost odločitve bo odvisna od kakovosti in ustreznosti informacij, zbranih v zvezi z otrokovim primerom, vključno z razgovori z otrokom, ter od kakovosti in celovitosti zapisanih informacij. Iz tega je znova razvidno, kako pomembno je, da so v BIP vključevani usposobljeno osebje za zaščito otrok, delavci v socialnih službah in člani odbora BID (kjer je to primerno) z izkušnjami na področju zaščite otrok ali dobrobiti otrok (glejte [razdelek 5.2.2: Ustanovitev komisije za določanje največje otrokove koristi](#) za več informacij o spretnostih in kompetencah).

Kadar je to primerno, bi moral biti BIP in zlasti postopki BID podprti z odločitvami, ki so jih pristojni državni organi že sprejeli ali jih obravnavajo, tj. zlasti s sodnimi odločbami o skrbništvu. Čeprav mora UNHCR na splošno spoštovati takšne odločitve, lahko obstajajo dokazi, da odločitev ne temelji na največji otrokovi koristi. V takem primeru si mora UNHCR najprej prizadevati za popravo odločbe z razpoložljivimi domačimi pravnimi sredstvi, če je to mogoče.

Pri določanju otrokove koristi je torej treba upoštevati vse pomembne okoliščine, obenem pa tudi nedeljivo naravo Konvencije o otrokovih pravicah in soodvisnost v njej zapisanih pravic. Odločitve, sprejete v okviru BIP, bi morale temeljiti na obstoječih ureditvah za zaščito in varstvo otrok v skupnostih, če so v skladu z mednarodnimi standardi. Tehtanje teh različnih dejavnikov je lahko zahtevno, zato so v naslednjem razdelku na voljo nadaljnji napotki.

2.4.2 Analiza štirih dejavnikov

Temelj za odločanje v postopku BIP so štiri ključne skupine pravic, ki se upoštevajo pri določanju otrokove koristi. Kot je prikazano v diagramu, se vse štiri ključne skupine pravic prekrivajo. Te skupine so:

- mnenje otroka in njegovih bližnjih;
- varno okolje;
- družina in osebe, s katero je otrok v tesnem odnosu;
- razvojne in identitetne potrebe.

SLIKA 1: Ključne skupine pravic, ki tvorijo največjo otrokovo korist, in njihove medsebojne povezave

Upoštevanje stališč otroka pri sprejemanju odločitev

V 12. členu Konvencije o otrokovih pravicah²⁸ je zahtevano, da se ustrezno upošteva mnenje otroka »v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo«. V [razdelku 3.3: Sodelovanje otrok in družin v BIP](#) je opisano, kako zagotoviti varno in pomembno sodelovanje v BIP ter kako zanesljivo in z ustrezno občutljivostjo zbrati mnenja otrok. Pri upoštevanju otrokovih stališč:

- prožno obravnavajte starost ter upoštevajte ustrezne kulturne in razvojne dejavnike.
- upoštevajte stopnjo zrelosti in navedeno starost otroka;
- po potrebi vključite strokovnjake, če gre za otroke, ki so v hudi stiski;

²⁸ KOP, 12. člen.

- v primerih združitve družine skrbno ocenite morebitno nepripravljenost otroka ali njegove družine na združitev;
- zavedajte se, da je lahko mnenje otroka v celoti ali delno posledica manipulacije drugih;
- zagotovite, da otroci dobijo vse potrebne informacije, ki jim omogočajo oblikovanje lastnih mnenj in njihovo izražanje.

Upoštevanje družine in oseb, s katerim je otrok v tesnem odnosu (ter njihovih mnenj) pri sprejemanju odločitev

Kot je podrobno razloženo in navedeno v [razdelku 3.8.1: Iskanje družin in ponovna združitev v BIP](#), je pravica do združitve družine zapisana v instrumentih o človekovih pravicah in mednarodnem humanitarnem pravu. Obstoječa vez z (razširjeno) družino, vključno s starši, sorojenci in drugimi osebami, ki so pomembne za otroka, je ključni dejavnik pri odločanju in določanju otrokove koristi. Čeprav je treba vedno skrbno preučiti individualne okoliščine in kakovost odnosov, mora biti poudarek na kontinuiteti otrokovih odnosov s starši, brati in sestrami ter drugimi družinskimi člani:

- Kontinuiteta je bistvena za otrokov občutek varnosti.
- Identifikacija s starševskimi liki je bistvena za proces socializacije, v katerem otrok spoznava vrednote in norme družbe ter razvija sposobnost empatije do drugih.
- Neprekinjen stik otroka z zunanjim okoljem, vključno z ljudmi in kraji, ima pomemben psihološki učinek na razvoj in ohranjanje otrokove socialne in čustvene dobrobiti.

Razen v primeru varnostnih vidikov, navedenih spodaj, so otrokove koristi na splošno najbolj zagotovljene, če otrok ostane v svoji družini ali se ji pridruži. Iz tega sledi, da se za otroke brez spremstva in ločene otroke (i) običajno šteje, da je združitev družine v največjo otrokovo korist in (ii) da bi se v okviru BIP moralo dosledno obravnavati obseg, v katerem je združitev družine dosegljiva (za informacije o iskanju družine in ponovni združitvi glejte [razdelek 3.8.1: Iskanje družin in ponovna združitev v BIP](#)), in podporo, ki jo družina potrebuje za zagotavljanje varstva in zaščite otroka.

Za BIP so lahko dragocene informacije, pridobljene od družine in drugih oseb, ki so otroku blizu. Te informacije lahko namreč pogosto pomagajo razjasniti naravo odnosov med otrokom in drugimi bližnjimi, razloge za določene otrokove želje ter njegove močne točke in spretnosti. Pri upoštevanju mnenj oseb, ki so otroku blizu:

- Večjo težo dajte mnenju oseb, ki so z otrokom v pomembnejšem in bolj pomenljivem odnosu.
- Bodite pozorni na morebitna navzkrižja interesov, na primer, če obstajajo znaki, da je razmerje lahko zlorabljačo, nadzorovalno ali izkoriščevalsko.

V nekaterih primerih mnenja oseb, ki so otroku blizu, niso zgolj v pomoč pri razumevanju mnenj otroka, temveč so poseben dejavnik, ki ima svojo težo. To velja v naslednjih primerih:

- Sorodnik ali bližnji družinski prijatelj mora potrditi svojo pripravljenost in zmožnost biti skrbnik otroka brez spremstva ali ločenega otroka, saj se ta oblika oskrbe ne more izvajati brez soglasja te osebe.
- Odločiti je treba, ali naj otrok ostane z enim ali obema staršema. Pri pripisovanju teže mnenjem staršev v postopku določanja največje otrokove koristi je potreba previdnost.

Upoštevanje otrokove varnosti in zaščite pri sprejemanju odločitev

Pravica do življenja in prepoved mučenja in drugega krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, kot je določeno v mednarodnih instrumentih o človekovih pravicah,²⁹ sta podlaga za pomembne parametre BIP. Poleg tega se več členov Konvencije o otrokovih pravicah nanaša zlasti na zaščito varnosti otrok, vključno z zaščito pred fizičnim in psihičnim nasiljem, zlorabo, zanemarjanjem, spolnim izkoriščanjem, škodljivimi tradicionalnimi praksami, trgovino z ljudmi in ugrabitvami, delom otrok ter zaščito pred grožnjami, ki jih za življenje otrok predstavljajo oboroženi spopadi, kot je novačenje mladoletnikov.³⁰

Če se torej v BIP, ki vključuje postopek BID, ugotovi, da je otrok izpostavljen ali bo verjetno izpostavljen kršitvam temeljnih človekovih pravic, kot so opisane v prejšnjem odstavku, in da je otrokova varnost neposredno ogrožena, to običajno prevlada nad vsemi drugimi dejavniki. Enako prednost bi morala imeti potreba po dostopu do življenjsko pomembnega zdravljenja za duševno in/ali telesno bolne otroke ali otroke s posebnimi potrebami. Varnostni vidiki morajo ostati pomemben dejavnik, vendar ne bodo samodejno prevladali nad drugimi dejavniki v primerih, ko je bilo ugotovljeno, da je škoda manj resna.

Pri odločanju o otrokovi varnosti je treba upoštevati naslednje smernice:

- Prednostno je treba zagotoviti, da je otrok varen pred neposrednim tveganjem, poleg tega pa je potrebno takojšnje ukrepanje za zmanjšanje tveganj.
- Preselitev je na splošno v največjo korist begunskega otroka brez spremstva ali otroka, ki je bil ločen od družine, kadar je to edini način za preprečitev resnih kršitev temeljnih človekovih pravic, ki obstajajo tako v izvorni državi kot v državi azila.
- Pri vračanju v izvorno državo je treba vedno spoštovati načelo *nevrčanja*. Za več informacij o prostovoljni repatriaciji glejte [razdelek 4.1.4: Prostovoljna repatriacija](#).
- Če je otrok zaradi preteklih dogodkov, kot so hude kršitve njegovih temeljnih pravic, resno prizadet, ni mogoče šteti, da je odločitev, ki bi mu lahko povzročila še večjo stisko, v njegovo največjo korist.

Upoštevanje otrokovih razvojnih in identitetnih potreb pri odločanju

S 6. členom Konvencije o otrokovih pravicah se države poziva, naj v največji možni meri zagotovijo otrokovo preživetje in razvoj. To vključuje telesni, duševni, duhovni, moralni in socialni razvoj otroka na način, ki je združljiv s človekovim dostojanstvom.

Občutek zaželenosti in cenjenosti je osnova za zdravo čustveno življenje. Takšna občutja imajo korenine v družinskih odnosih, z odraščanjem pa so povezana z vse širšimi krogi, ki vključujejo sorodnike, vrstnike, skupnost in družbo. Potreba po občutku, da smo cenjeni, preraste v potrebo po pripadnosti družbenim skupinam in svojemu mestu v družbi. Zato je pomembno, da se prepreči izkoreninjenost kot posledica BIP, zlasti odločitve, sprejete z BID. Neprekinjen stik z zunanjim okoljem, vključno z ljudmi in kraji, ima izredno pomemben psihološki učinek na otrokov razvoj ter socialno in čustveno stabilnost.

²⁹ Glejte zlasti MPDPP, 7. člen; Generalna skupščina ZN, *Konvencija proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju*, 10. december 1984, Združeni narodi, serija pogodb, letnik 1465, str. 85, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3a94.html>, ter Konvencija o otrokovih pravicah, 37. člen.

³⁰ KOP, 19., 34., 35., 36., 37. in 38. člen.

Pomembni dejavniki, ki jih je treba upoštevati pri določanju razvojnih in identitetnih potreb otroka, kot so opredeljene v Konvenciji o otrokovih pravicah, vključujejo:

- »pravico do ohranjanja lastne identitete, všteti državljanstvo, ime in družinska razmerja« (8. člen);
- ustrezno upoštevanje »zaželen[e] nepretrganosti otrokove vzgoje ter njegov[ega] etničn[ega], versk[ega], kulturn[ega] in jezikovn[ega] porekl[a]« (20. člen), pri čemer se razume, da to ne sme voditi v sprejemanje škodljivih tradicionalnih praks in da se otrok z zrelostjo lahko svobodno odloči glede svoje vere;
- »otrokovo pravico do uživanja najvišje ravni zdravja« (24. člen);
- »pravico vsake[ga]u otrok[a] do življenjske ravni, ki ustreza njegovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, nrvstvenemu in družbenemu razvoju« (27. člen);
- dostop do izobraževanja (28. in 29. člen);
- »otrokovo pravico do počitka in prostega časa, do igre in razvedrila, primerne otrokovi starosti« (31. člen).

Te razvojne potrebe so na splošno najboljše izpolnjene, če otrok ostane v družini ali v tesnem stiku z njo ter njeno socialno in kulturno mrežo. Z odločitvijo, sprejeto v okviru BIP, ki se nanaša na trajno rešitev, se dostop do boljših zdravstvenih storitev ali izobraževalnih ustanov na določeni lokaciji običajno ne sme obravnavati prednostno pred možnostjo združitve družine na drugi lokaciji ali se šteti za pomembnejšega od ohranjanja kulturne kontinuitete.

V posebnih okoliščinah, kot je lahko primer mladostnika, za katerega je dostop do visokošolske izobrazbe bistvenega pomena za njegov razvoj, je mogoče izobraževanju pripisati večjo težo. Pri tem mora biti dostop do izobraževalnih ustanov zagotovljen tako, da ne prekine otrokove vezi z družino in kulturo, saj je to v največjo otrokovo korist.

Uravnoteženje pravic posameznega otroka s pravicami drugih

Največja otrokova korist je lahko včasih v nasprotju z interesi drugih oseb ali skupin v družbi. Splošno načelo iz 1. odstavka 3. člena Konvencije o otrokovih pravicah določa, da so otrokove koristi glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki. Vendar pa Konvencija o otrokovih pravicah ne izključuje tehtanja drugih premislekov, ki lahko – če temeljijo na pravicah – v določenih okoliščinah, prevladajo nad premisleki o največji otrokovi koristi.

Ko odbor BID določi največjo otrokovo korist, se lahko od UNHCR zahteva, da jo uravnoteži z drugimi upravičenimi pomisleki, ki temeljijo na pravicah drugih oseb. Primere, v katerih se UNHCR izjemoma odloči za prevlado drugih pravic nad največjimi otrokovimi koristmi, je treba skrbno analizirati in dokumentirati.

TABELA 3: Povzetek ključnih skupin pravic, ki določajo največjo otrokovo korist: analiza štirih dejavnikov

1. Mnenje otroka
- Razumevanje otrokovih želja in občutkov ter ali so bile te informacije pridobljene neposredno od otroka - Ustrezno upoštevanje mnenja otroka glede na njegovo starost in zrelost ter sposobnost razumevanja in ocenjevanja posledic, ki jih imajo različne možnosti
2. Varno okolje
Zagotavljanje varnosti je običajno prednostna naloga. Izpostavljenost ali verjetna izpostavljenost škodi običajno prevlada nad drugimi dejavniki. Upoštevajte: - varnost na obravnavani geografski lokaciji/v gospodinjstvu; - razpoložljivost življenjsko pomembnega zdravljenja za bolne otroke; - preteklo škodo (pogostost, vzorci, trendi); - sposobnost spremljanja; - ali so temeljni vzroki za škodo, ki je nastala v preteklosti, še vedno prisotni.
3. Družina in osebe, s katerimi je otrok v tesnem odnosu
Splošni dejavniki
- Kakovost in trajanje odnosa ter stopnja navezanosti otroka na starše, brate in sestre, druge družinske člane, druge odrasle ali otroke v kulturni skupnosti in vse morebitne skrbnike - Morebitne posledice ločitve od družine ali spremembe skrbnikov za otroka - Sposobnost sedanjih in morebitnih prihodnjih skrbnikov, da skrbijo za otroka - Mnenja oseb, ki so otroku blizu, če je to ustrezno
Dejavniki, ki so posebej pomembni za trajne rešitve za otroke brez spremstva in ločene otroke
Možnost združitve družine (običajno se domneva, da je to v največjo otrokovo korist). Upoštevajte, ali: - se je začelo iskanje družine; - se je skušalo vzpostaviti neposreden stik s starši/družino; - je bilo preverjeno sorodstveno/starševsko razmerje do otroka; - ali so otrok in družinski člani pripravljeni na ponovno združitev, in če ne, kakšni so razlogi za morebitno nepripravljenost.
Dejavniki, ki so posebej pomembni za ureditev začasne oblike skrbi
- Ohranitev družinskih in sorodstvenih odnosov - Možnosti za oskrbo v družinskem okolju - Možnosti uporabe sistemov skrbi v skupnosti (če so varni in učinkoviti)

Dejavniki, ki so posebej pomembni za ločitev otroka od staršev proti njihovi volji (običajno se to močno odsvetuje)

- Stališča obeh strani in njihova teža
- Kakovost odnosa med otrokom in starši ter verjetne posledice ločitve
- Sposobnost staršev, da skrbijo za otroka
- Sposobnost članov razširjene družine, da skrbijo za otroka
- Premisleki o sorazmernosti v primerih, ki vključujejo odstranitev iz družine. Upoštevajte:
- Možnosti za reševanje težav z manj vmešavanja
- Ohranjanje minimalne neprekinjenosti stikov (npr. pod nadzorom)
- Ločitev za najkrajše možno obdobje in zgodnji rok za pregled primera
- Dostop do pravic.

4. Razvojne in identitetne potrebe

- Otrokovo kulturno omrežje in omrežje skupnosti
 - Neprekinjenosti otrokovega etničnega, verskega, kulturnega in jezikovnega okolja
 - Posebni premisleki glede na starost, spol, sposobnosti in druge značilnosti otroka
 - Telesne ali čustvene potrebe
 - Vidiki telesnega in duševnega zdravja
 - Izobraževalne potrebe
 - Možnosti za uspešen prehod v odraslost (zaposlitev, poroka, lastna družina itd.)
-

II. DEL

OKVIR UNHCR ZA VODENJE PRIMEROV ZAŠČITE OTROK: POSTOPEK UGOTAVLJANJA IN DOLOČANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

UVOD

Postopek za največjo otrokovo korist je namenjen zagotavljanju kakovostnih postopkovnih standardov za posamezne ogrožene otroke, ki potrebujejo strukturirano, sistematično, trajno in usklajeno podporo. Postopek vodenja primerov za posamezne ogrožene otroke bo pomembno vplival na takojšnjo in dolgoročno ustreznost, pravočasnost ter kakovost zaščite in rešitev za te otroke. Odločitve in ukrepi morajo zato temeljiti na celostnem pristopu in upoštevati otrokovo korist.

Drugi del teh smernic, ki je osnovan na temeljih iz prvega dela, vsebuje praktične in operative smernice za izvajanje postopka ugotavljanja največje otrokove koristi. BIP je okvir UNHCR za vodenje primerov zaščite otrok in vključuje postopek določanja največje otrokove koristi (BID). BID se uporablja v posebnih primerih, kadar BIP zahteva stroge postopkovne zaščitne ukrepe. [3. poglavje: Postopek ugotavljanja največje otrokove koristi: vodenje primerov za begunske otroke](#) vsebuje navodila za vsak korak v postopku BIP, BIP pa umešča v okvir vodenja primerov za begunce in zagotavljanja zaščite otrok. Vsebuje praktične nasvete za izvajanje BIP, med drugim o partnerstvih, standardnih operativnih postopkih BIP za posamezne operacije, zaposlovanju in zagotavljanju virov, spremljanju in upravljanju informacij. Vključuje tudi smernice o sodelovanju otrok in družin ter o delu z mladimi, starimi od 18 do 21 let. Za ločene otroke in otroke brez spremstva so vključeni tudi posebni premisleki v zvezi z iskanjem družine in alternativnih oblik skrbi.

BID se lahko zahteva v posebnih primerih, kot je opisano v [4. poglavju: Določanje največje otrokove koristi s strani UNHCR](#), in se uporablja za otroke, za katere imajo lahko odločitve daljnosežne posledice. [5. poglavje: Postopki ugotavljanja največje otrokove koristi in sprejemanje odločitev](#) vsebuje podrobnosti o izvajanju postopka BID, vključno s poenostavljenimi postopki odločanja, ki se lahko uporabijo v posebnih primerih.

3. POGlavJE: POSTOPEK UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI: VODENJE PRIMEROV ZA OTROKE BEGUNCE

3.1 PREDSTAVITEV POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Pri delu z begunskimi otroki je BIP sestavni del širšega postopka vodenja primerov beguncev.

Kako:

- BIP je postopek za zaščito otrok, namenjen ocenjevanju ali določanju, vodenju in izvajanju odločitev, ki so v največjo korist posameznih otrok. BIP je posebna vrsta vodenja primerov zaščite otrok, ki vključuje posebne standarde in postopke, pomembne za begunske otroke.
- BID se pogosteje uporablja za otroke brez starševske skrbi ali skrbnika, saj je formalni postopek bistven za zaščito največje otrokove koristi, kadar starši ali širši družinski člani ne morejo sprejeti teh odločitev, in za druge otroke s povečanim tveganjem v izjemnih razmerah.
- Izvajanje BIP mora biti v skladu z vodilnimi načeli postopka ugotavljanja največje otrokove koristi, opisanimi v [razdelku 3.1.4](#).

3.1.1 Vodenje primerov zaščite beguncev

Vodenje primerov zaščite beguncev je sestavni del večine operacij UNHCR po vsem svetu. Zajema registracijo, ugotavljanje statusa begunca, iskanje trajnih rešitev in nadaljnje ukrepanje v zvezi s pomisleki glede zaščite, ki so jih begunci izrazili UNHCR in partnerjem. To vključuje sistematično obravnavo individualnega odziva, usmerjenega v zaščito otrok in njihovih družin. Ko UNHCR izvaja BIP, je ta vedno del širšega postopka vodenja primerov beguncev.

Čeprav so si splošni pristopi podobni, ima vodenje primerov za vsako od različnih komponent zaščite beguncev svoje standarde, cilje, dobre prakse in smernice. Ker se pri vodenju primerov zaščite beguncev obravnavajo vsi vidiki zaščite, ki zadevajo otrokovo izkušnjo, je pomembno, da so vsi ti postopki vodenja primerov ustrezno povezani. Hkrati je še posebej pomembno obvladovati prekrivanje in medsebojno povezanost različnih elementov vodenja primerov zaščite beguncev in BIP, ki so sestavni del tega postopka. Pri obravnavi različnih vidikov tega postopka bo morda treba ohraniti določeno mero ločenosti med BIP in drugimi področji vodenja primerov zaščite beguncev. Ločevanje lahko vključuje ukrepe, kot so zagotavljanje, da ločeno osebje z ločenimi linijami poročanja izvede elemente BIP, zagotavljanje postopka pregleda, ki ga opravi osebje, vključeno v postopek BIP, in/ali zagotavljanje informacijskih pregrad med postopki BIP in drugimi postopki. Na primer, informacij, ki jih v postopku BIP zbere osebje UNHCR, odgovorno za zaščito otrok, se ne bi smelo deliti z osebjem, ki izvaja ugotavljanje statusa begunca, če za to otrok in/ali skrbnik ne podata soglasja na podlagi predhodne seznanitve.

Leta 2017 sta Odbor za otrokove pravice in Odbor za varstvo pravic vseh delavcev migrantov izdala dve skupni splošni opombi v zvezi s človekovimi pravicami otrok v okviru mednarodnih migracij. Opombi vključujeta več točk v zvezi z največjo otrokovo koristjo v takšnih okoliščinah, od katerih so številne pomembne za begunske otroke in otroke prosilce za azil. V opombah je zlasti poudarjeno, da mora biti pri odločitvah v zvezi z zakonodajo, politikami in postopki na področju priseljevanja glavno vodilo največja otrokova korist, tako kot to velja za azilno zakonodajo, politike in postopke. V splošni opombi št. 22 je tudi navedeno, da morajo pri pomembnih odločitvah, kot je vrnitev otrok v izvorno državo, postopke za največjo otrokovo korist »izvajati akterji, ki so neodvisni od migracijskih organov, in sicer na multidisciplinaren način, vključno s smiselnim sodelovanjem organov, pristojnih za zaščito in dobrobit otrok, in drugih ustreznih akterjev, kot so starši, skrbniki, zakoniti ali pravni zastopniki, pa tudi otroka«. Poudarjen je tudi pomen ugotavljanja največjih koristi pri vsaki odločitvi, ki bi povzročila ločitev družine. Poleg tega je v splošni opombi št. 23 izpostavljeno, da pridržanje zaradi priseljevanja nikoli ni v največjo otrokovo korist, in navedeno, da je treba osebne podatke otrok uporabljati za namene zaščite.

Navedene določbe, ki so v skladu z določbami iz teh smernic, so koristne pri pojasnjevanju povezav med BIP in drugimi postopki vodenja primerov beguncev, vključno z ugotavljanjem statusa begunca, preselitvijo in repatriacijo. Kot je poudarjeno v [2. poglavju: Pravni in politični okvir načela in postopka določanja največje otrokove koristi](#), je nujno, da UNHCR pri vseh odločitvah, ki vplivajo na posamezne otroke, med drugim v zvezi z registracijo, ugotavljanjem statusa begunca in rešitvami, upošteva največjo otrokovo korist, vendar sta neodvisna ocena in določitev največje otrokove koristi v skladu s temi smernicami potrebni le v nekaterih primerih. V nadaljevanju so navedeni nekateri vidiki za vsako od teh področij, kadar postopke izvaja UNHCR.

Registracija

- Kadar registracijo izvajajo nacionalni organi, mora UNHCR oceniti, ali politike in postopki registracije vključujejo zadostne zaščitne ukrepe za otroke, vključno z upoštevanjem načela največje otrokove koristi, in pri odpravljanju morebitnih pomanjkljivosti sodelovati z organi.
- Pri standardnih operativnih postopkih za registracijo je treba upoštevati načelo največje koristi otrok in posebnih skupin otrok ter sprejeti ukrepe za spodbujanje največje otrokove koristi pri vseh vidikih postopkov registracije.
- Za registracijo posameznega otroka običajno ni potreben neodvisen BIP, razen če so z registracijo povezana posebna tveganja, ki jih je treba oceniti.
- BIP je treba izvesti pred dodajanjem otroka v registracijsko skupino ali odstranitvijo iz nje, če lahko ta odločitev vpliva na otrokovo oskrbo in zaščito (npr. dodajanje otroka v registracijsko skupino njegove rejniške družine). Kadar se BIP izvaja v zvezi z oskrbo ali skrbništvom, mora običajno vključevati priporočila za registracijo, s čimer se odpravi potreba po dodatnih ocenah.

Ugotavljanje statusa begunca

Za ugotavljanje statusa begunca se ne zahteva neodvisen BIP: pri tem postopku begunca ne gre za sprejemanje odločitev za otroka (tj. izbiranje med različnimi razpoložljivimi možnostmi, kot so npr. ustrezne rešitve), temveč za ugotavljanje, ali je otrok begunec, pri čemer je treba upoštevati, da je status begunca deklarativne narave. Ali je otrok begunec, je dejanska in pravna ugotovitev, ki ni povezana z vprašanjem, ali bi bilo v največjo otrokovo korist, če bi imel status begunca.

Pred nadaljnjo obravnavo otroka v postopku ugotavljanja statusa begunca ali drugega nacionalnega azilnega postopka se v nekaterih primerih lahko opravi BIA, da se določi ustrezna podpora, ki bi jo otrok potreboval v postopku (npr. imenovanje zakonitega zastopnika, potreba po hitrem postopku, ali je potrebno opraviti razgovor itd.). Pomembno je tudi opozoriti, kot je poudarjeno v [2. poglavju: Pravni in politični okvir načela postopka ugotavljanja največje otrokove koristi](#), da je namen koncepta največje otrokove koristi zagotoviti polno in učinkovito uživanje vseh otrokovih pravic in da presoja odraslega o otrokovi koristi ne more prevladati nad obveznostjo spoštovanja vseh otrokovih pravic. Največja otrokova koristi se zato nikoli ne more uporabiti kot utemeljitev za zavrnitev dostopa do azilnega postopka.

- Ocena največje otrokove koristi (BIA) se lahko opravi tudi za določitev ustreznosti razgovora z mladoletnim otrokom, prosilcem za azil, za namene ugotavljanja statusa begunca, saj je treba oceniti, ali bo tak razgovor v otrokovo korist, kar je odvisno od otrokovih osebnih in kontekstualnih okoliščin ter okoliščin primera. BIP je lahko v tem primeru v pomoč tudi pri izbiri ustreznega okolja za zaslišanje in otroku prijaznih ter starosti in spolu primernih tehnik zaslišanja in/ali priporoča prisotnost podporne osebe, ki bo olajšala postopek zaslišanja, med katerim otrok poda svojo izpoved.
- V postopkih ugotavljanja statusa begunca je treba otrokovo korist upoštevati na te načine:
 1. Postopek ugotavljanja statusa begunca mora biti v skladu z največjo otrokovo koristjo in biti otroku prijazen ob upoštevanju otrokove starosti, zrelosti in posebnih potreb. To vključuje: usposabljanje osebja, ki se ukvarja z otroki; zagotavljanje otrokom prijaznih informacij; prisotnost odrasle osebe ali zakonitega zastopnika, ki otroku zagotavlja podporo; neodvisno pravno zastopanje; prilagojene roke in pritožbene postopke, kadar je to potrebno; oceno, ali je otroka mogoče zaslišati itd. Pomembno je tudi zagotoviti, da se v celotnem postopku ugotavljanja statusa begunca pridobi mnenje otroka in da se pri vseh informacijah v zvezi z otrokom spoštuje zaupnost.
 2. Postopek ugotavljanja statusa begunca mora zagotoviti, da so otrokove koristi glavno vodilo pri presoji upravičenosti. To pomeni, da je treba pri ocenjevanju upravičenosti upoštevati otrokove koristi in jim dati ustrezno težo. To med drugim vključuje upoštevanje (in dokumentiranje v pisnih odločbah) možnosti za pojav oblik preganjanja, ki so mu posebej izpostavljeni otroci, ustreznost alternativnih možnosti, tj. notranjega bega/preselitve, in oceno možnosti, da je vrnitev za otroka lahko škodljiva.

Trajne rešitve

- Pri standardnih operativnih postopkih za repatriacijo, vključno s tistimi, ki se nanašajo na pomoč, lokalno vključevanje, preselitve in dopolnilne poti, je treba upoštevati največjo korist otrok in posebnih skupin otrok ter sprejeti ukrepe za zagotovitev, da se največja otrokova korist spodbuja v vseh postopkih.
- Za posamezne otroke mora UNHCR izvesti neodvisni BIP v skladu z določbami iz [4. poglavja: Določanje največje otrokove koristi s strani UNHCR](#).
- V zvezi z vsemi zgoraj navedenimi področji je pomembno tudi izpostaviti, da se zaradi različnih ciljev in pristopov informacije iz BIP dajo na voljo za uporabo v drugih postopkih za zaščito beguncev le, če je to v največjo otrokovo korist in le s soglasjem/privolitvijo staršev ali skrbnikov in/ali otroka (za več informacij o izmenjavi informacij glejte [razdelek 3.5.5: Izmenjava podatkov](#)). Pri vodenju primerov beguncev je pomembno, da vsa dokumentacija, sistemi in postopki, namenjeni ocenjevanju in določanju največje otrokove koristi, ostanejo neodvisni in objektivni, čeprav vsi vidiki vključujejo zaščito otroka kot glavni namen.

SLIKA 2: Sestavni deli vodenja primerov zaščite beguncev

3.1.2 Uporaba načela največje koristi za otroke na splošno ali posebne skupine otrok

Pri ukrepih, ki zadevajo otroke na splošno ali posebne skupine otrok, kot so posebni postopki zaščite, zbiranje podatkov, načrtovanje, dodeljevanje sredstev, oblikovanje in izvajanje projektov, spremljanje ali revizija obstoječih smernic in politik ali razvoj novih, je treba »oceniti in določiti največjo otrokovo korist glede na posebne okoliščine določene skupine in/ali otrok na splošno«. Načelo največje otrokove koristi kot kolektivno pravico lahko UNHCR in njegovi partnerji izvajajo na več načinov, na primer:

- redno in sistematično posvetovanje z otroki, da se zagotovi upoštevanje njihovih stališč v skladu s pristopom, ki temelji na starosti, spolu in raznolikosti;
- zbiranje in analiziranje podatkov, razčlenjenih po spolu in starosti;
- vzpostavitev otrokom prijaznih mehanizmov za zagotovitev odgovornosti prizadetemu prebivalstvu, vključno s postopki za povratne informacije in pritožbe, da bi omogočili zagotavljanje in prejemanje informacij o vplivu programov in politik na otroke na splošno in na posebne skupine otrok;
- upoštevanje otrokove koristi pri dodeljevanju sredstev in določanju prednostnih nalog programov;
- zagotavljanje informacij otrokom v jeziku, ki ga razumejo;
- zagotavljanje, da smernice, politike, državni operativni načrti, sporazumi o partnerstvu in standardni operativni postopki ustrezno odražajo položaj otrok in vključujejo ustrezno načrtovanje zaščite otrok;
- izvajanje ocen učinka na otrokove pravice za obstoječe programe in predvidevanje učinkov predlaganih politik, programov in dodeljevanja sredstev itd.

3.1.3 Uporaba načela največje otrokove koristi za posamezne otroke

BIP je posebna oblika vodenja primerov zaščite otrok, zato je usklajena s splošnimi pristopi in standardi vodenja primerov, vendar pa ima nekatere dodatne posebnosti, ki so povezane z zaščito otrok beguncev (glejte spodaj).

Vodenje primerov zaščite otrok

V *Medagencijskih smernicah za vodenje primerov in zaščito otrok (Inter Agency Guidelines for Case Management and Child Protection)*; v nadaljevanju: medagencijske smernice za vodenje primerov) je vodenje primerov zaščite otrok opredeljeno kot **»način organiziranja in izvajanja dela za obravnavanje potreb posameznega otroka (in njegove družine) na ustrezen, sistematičen in pravočasen način z neposredno podporo in/ali napotitvami ter v skladu s cilji projekta ali programa«**. Vodenje primerov zaščite otrok je ključni del širšega programa zaščite otrok. Zagotavlja okvir za strukturirano in sistematično prepoznavanje, ocenjevanje, načrtovanje, upravljanje, v zadnji fazi pa obravnavanje potreb po zaščiti posameznih ogroženih otrok. To se lahko doseže z neposrednim posredovanjem in/ali napotitvijo na dodatne storitve.

Vodenje primerov zaščite otrok vključuje prepoznavanje ogroženih otrok in ukrepanje delavcev, ki obravnavajo primere, pri čemer se zadeve v zvezi z vprašanji, ki zadevajo otroka ali družino, obravnava za vsak primer posebej. Strukturirano vodenje primerov je osrednja naloga vsakega sistema za zaščito otrok ali socialnega varstva v nujnih in tudi drugih okoliščinah, pri tem pa lahko sodelujejo vladne in tudi nevladne strukture. Podpora za sistem vodenja primerov zaščite otrok je lahko potrebna, kadar vlade med izrednimi razmerami zaprosijo za začasno podporo ali kadar sisteme za vodenje primerov zaščite otrok vzpostavijo humanitarni akterji, če ni obstoječih služb ali če te ne morejo zadostiti potrebam.

Postopek za največjo otrokovo korist

Za posameznega otroka begunca je treba pred sprejetjem kakršnega koli ukrepa ali odločitve ustrezno uporabiti in upoštevati načelo največje otrokove koristi. Ukrepi ali odločitve v zvezi z zaščito otroka lahko na primer vključuje zagotavljanje ustrezne alternativne oblike skrbi in storitev iskanja družine za otroke brez spremstva in ločene otroke, posredovanje za odpravo zlorabe, zanemarjanja, izkoriščanja ali nasilja ali opredelitev trajne rešitve za ogrožene otroke.

BIP je postopek zaščite otrok za ocenjevanje ali določanje, upravljanje in izvajanje odločitev, ki so v največjo korist posameznih otrok beguncev. BIP je posebna vrsta vodenja primerov zaščite otrok, ki poleg običajnih določb vodenja primerov zaščite otrok, opisanih zgoraj, vključuje še štiri dodatne vidike:

- Zaradi svoje posebne osredotočenosti na posamezne begunske otroke in v določenih okoliščinah tudi na druge otroke, ki so v pristojnosti UNHCR, je BIP vključen v postopek vodenja primerov zaščite beguncev in z njim povezan.
- UNHCR je glede na svoj mandat na področju mednarodne zaščite posebej odgovoren za BIP.
- BIP ima posebne standarde za to, kdaj je treba opraviti oceno največje otrokove koristi (BIA) in kdaj je treba določiti največjo otrokovo korist (BID).
- Z BIP so prevideni posebni postopkovni zaščitni ukrepi za ocenjevanje in določanje največje otrokove koristi, vključno s strogim postopkom za izvajanje BID.

BIP zagotavlja, da se individualne potrebe otroka in njegovih staršev ali skrbnikov ugotavljajo in obravnavajo v sistematičnem in usklajenem postopku, ki omogoča smiselno sodelovanje otrok. Cilj BIP je posameznim otrokom zagotoviti pravočasno in ustrezno podporo za premagovanje ugotovljenih tveganj. Podobno velja za BIP, ki ob dobrem vodenju zagotavlja stalno kakovost posredovanja v zadevah. Za doseganje tega so potrebni močno vodstvo, skupinsko delo in dobro usklajevanje ter dokumentiran postopek.

Ogroženi otroci

»Ogroženi otroci« so tisti otroci, ki so izpostavljeni povečani nevarnosti nasilja, izkoriščanja, zlorabe ali zanemarjanja zaradi izpostavljenosti tveganjem v širšem okolju zaščite in/ali tveganjem, ki izhajajo iz individualnih okoliščin. Ogroženi otroci potrebujejo vrsto zaščitnih ukrepov in storitev, vendar pa BIP ni potreben za vse ogrožene otroke (glejte [razdelek 3.2.2: Identifikacija](#)). Ogroženi otroci so lahko med drugim:

- otroci brez spremstva in ločeni otroci, zlasti tisti v gospodinjstvih, ki jih vodijo otroci, ter tisti, za katere skrbijo odrasli, ki jih zlorabljajo ali izkoriščajo;
- otroci, ki so ogroženi ali izpostavljeni nasilju, zlasti nasilju v družini, spolnemu nasilju in nasilju na podlagi spola ter nasilju med vrstniki;
- otroci, ki so izpostavljeni drugim oblikam zlorabe in izkoriščanja, kot so otroško delo, zlasti najhujše oblike otroškega dela, otroške poroke, mladoletni starši in trgovina z otroki ter spolno izkoriščanje;
- otroci, ki so preživeli mučenje;
- otroci, povezani z oboroženimi silami ali skupinami ali vpleteni v oboroženo nasilje, kot so tolpe, in otroci v navzkrižju z zakonom;
- otroci v priporu za priseljence;
- otroci brez ustrezne dokumentacije, vključno z vpisom v rojstno matično knjigo;
- otroci, ki trpijo zaradi socialne diskriminacije;
- otroci z duševnimi ali telesnimi motnjami;
- otroci, ki živijo z virusom HIV in aidsom ali so zaradi njiju prizadeti, ter otroci, ki trpijo zaradi drugih hudih bolezni ali odvisnosti;
- otroci, ki ne hodijo v šolo, zlasti otroci z drugimi potrebami po zaščiti.

Vsi ogroženi otroci, ki so begunci ali prosilci za azil ne potrebujejo individualnega spremljanja in vodenja primera. To pomeni, da je treba opredeliti in sprejeti niz predvidljivih meril za odločanje o tem, kateri otroci potrebujejo storitve vodenja primera (glejte [razdelek 3.2.2: Identifikacija](#)). Za t. i. otroke s povečanim tveganjem, ki potrebujejo trajno pomoč in zaščito, bo potreben sistem odločanja, s katerim je predvidena odgovornost in sistematično upravljanje takšnih primerov. V primeru otroka, ki so pri starših ali skrbnikih, je za največjo otrokovo korist odgovoren predvsem skrbnik. Vendar pa je upoštevanje koristi otroka v okviru formalnega postopka ključnega pomena, kadar se na primer obravnava ločitev otroka od staršev zaradi hude zlorabe ali zanemarjanja ali v zvezi s spori o skrbništvu.

SLIKA 3: Uporaba načela največje otrokove koristi s strani UNHCR

Uporaba načela največje otrokove koristi s strani UNHCR (1. odstavek 3. člena KOP)							
Ukrepi, ki vplivajo na vse otroke ali skupine otrok (v pristojnosti UNHCR) <i>Splošni ukrepi, ki so podlaga in vplivajo na postopek zagotavljanja največje koristi za posamezne otroke</i>						Ukrepi, ki vplivajo na posamezne otroke (v pristojnosti UNHCR) <i>Ukrepi za ugotavljanje največje koristi posameznega ogroženega otroka</i>	
Zakonodaja/politika		Postopki			Dodelitev sredstev	Postopek za največjo otrokovo korist (BIP)	
Sklepi ExCom	Operativne smernice	Registracija beguncev	Ugotavljanje statusa begunca	Trajne rešitve	Letni pregled programa/COP	Vodenje primerov za ogrožene otroke, vključno z identifikacijo, ocenami največje otrokove koristi, načrtovanjem, izvajanjem, spremljanjem in pregledovanjem ter zaključkom primera	Določanje največje otrokove koristi (BID) za ogrožene otroke v posebnih okoliščinah

3.1.4. Vodilna načela postopka ugotavljanja največje otrokove koristi

Ta vodilna načela so bila prilagojena po Medagencijskih smernicah za zaščito otrok in vodenje primerov³¹ in Okviru UNHCR za zaščito otrok.³²

Največja otrokova korist

Ta pojem se na splošno razume kot otrokovo blaginjo in je podrobneje opisan v [2. poglavju: Pravni in politični okvir načela in postopka ugotavljanja največje otrokove koristi](#). Načelo največje otrokove koristi mora biti vodilo vsakega ukrepanja pri izvajanju določb teh smernic.

Odgovornost države

Države so v prvi vrsti odgovorne za zaščito vseh otrok in bi morale spodbujati vzpostavitev in izvajanje sistemov za zaščito otrok v skladu s svojimi mednarodnimi obveznostmi za zagotavljanje nediskriminatornega dostopa za vse otroke pod svojo pristojnostjo. Država ima končno odgovornost za zaščito otrokovih pravic ter zagotavljanje ustreznega vodenja primerov in napotitvenih storitev za ogrožene otroke. Tesno sodelovanje z državo je zato ključnega pomena. Odgovornost, viri in zmogljivosti države bi morali biti osrednji vidik pri izvajanju postopka ugotavljanja največje otrokove koristi.

³¹ Medagencijske smernice za zaščito otrok in vodenje primerov (*Inter Agency Guidelines for Case Management and Child Protection*), na voljo na http://www.cpcnetwork.org/wp-content/uploads/2014/08/CM_guidelines_ENG.pdf.

³² UNHCR, *Okvir za zaščito otrok (A Framework for the Protection of Children)*, 2012, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/4fe875682.html>.

Pristop, ki temelji na družini in skupnosti

Družina je temeljna skupina družbe in najboljše okolje za rast, blaginjo in zaščito otrok. Tudi skupnosti imajo ključno vlogo pri skrbi, zaščiti in priložnostih, ki jih otroci potrebujejo za razvoj in napredek. Izvajanje BIP podpira in nadgrajuje obstoječe družinske in skupnostne mehanizme skrbi otrok in njihove zaščite. V primerih, ko tveganja v zvezi z zaščito posameznih otrok izvirajo iz družine ali skupnosti, si bo UNHCR prizadeval za njihovo odpravo z izvajanjem BIP.

Nujnost

Zaščita in skrb za ogrožene otroke morata biti vedno prednostna naloga. Pravočasne storitve, posredovanja in odločitve v otrokovo korist so bistvenega pomena, ko je otrok v okviru BIP prepoznan kot otrok, ki potrebuje pomoč glede skrbi in zaščite. Kadar nacionalni sistemi niso dostopni ali ustrezni, morajo UNHCR in njegovi partnerji zagotoviti dodatne postopke za pravočasno odzivanje na nujne potrebe po zaščiti otrok beguncev.

Sodelovanje otrok

Pravica vseh otrok, da sodelujejo in izražajo svoja mnenja v vseh zadevah v zvezi z njimi ter v skladu s svojo starostjo in zrelostjo, bi morala biti temelj vsakega elementa BIP. Zagotavljanje otrokom različnih starosti in sposobnosti, da smiselno sodelujejo pri odločitvah v zvezi z njimi, pomeni priznati otroke in mladostnike kot imetnike pravic, krepiti njihove zmogljivosti in odpornost ter jim omogočiti, da dejavno prispevajo k svoji zaščiti.

Nediskriminacija in vključevanje

BIP bi morali podpirati nediskriminatoren dostop do pravočasnega in ustreznega posredovanja in storitev, namenjenih zaščiti, ter do nacionalnih sistemov in storitev za zaščito otrok ne glede na otrokovo starost, spol, etnično pripadnost, veroizpoved, državljanstvo ali obliko oviranosti. To pomeni tudi, da je treba zagotoviti ustrezno obravnavo posebnih potreb in zmožnosti vseh otrok, da se zagotovi spoštovanje njihovih pravic brez diskriminacije.

Načelo neškodovanja

UNHCR in partnerji morajo pri izvajanju BIP upoštevati otroka, njegove starše (kjer je to ustrezno), družino, kulturo in družbene razmere ter zagotoviti, da odločitve in dejanja ne ogrožajo otroka ali drugih in jih ne izpostavljajo nadaljnji nevarnosti. Učinkovito upoštevanje morebitnih tveganj ali škode je treba vključiti v postopke ocenjevanja in odločanja ter v izvajanje odločitev, ki izhajajo iz tega. Sodelovanje otrok pri rešitvah je treba načrtovati in omogočiti na odgovoren in etičen način.

Odgovornost

UNHCR nosi odgovornost do otrok in njihovih skupnosti od začetka izrednih razmer do doseganja trajnih rešitev. V okviru BIP UNHCR in partnerji nosijo odgovornost do otroka, za katerega se izvaja BIP, ter do njegove družine in drugih oseb, s katerimi ima tesne odnose. To zajema vključevanje otrok in njihovih staršev ali skrbnikov v ocenjevanje, načrtovanje primera in izvajanje rešitev v največjo otrokovo korist, obveščanje otrok in staršev ali skrbnikov o vseh ukrepih in storitvah v okviru BIP, vključno z izmenjavo informacij, ter pridobivanje njihovega soglasja ali privolitve. Odgovornost vključuje tudi ustrezno in pravočasno odzivanje ter zagotavljanje, da lahko otroci in njihovi starši ali skrbniki podajo povratne informacije o ustreznosti in kakovosti zagotovljenih storitev.

Zaupnost

Zaupnost je povezana z izmenjavo informacij na podlagi potrebe po seznanitvi. Izraz »potreba po seznanitvi« omejuje izmenjavo informacij, ki veljajo za občutljive, le na tiste posameznike, ki jih potrebujejo za zaščito otroka, in omejuje izmenjane informacije, ki jih ti posamezniki prejmejo, le na tiste, ki so potrebne, da ti posamezniki opravijo posebno posredovanje ali izvedejo storitev. Da bi spoštovali zaupnost, morajo izvajalci storitev zaščititi informacije, zbrane o otrocih in njihovih družinah, ter zagotoviti, da so varno shranjene in dostopne le z izrecnim dovoljenjem otrok in njihovih družin. Zaupnost morda ne bo veljala, če to ni v otrokovo korist, na primer, če delavci, ki obravnavajo primere, ugotovijo varnostne težave in morajo za pomoč zaprositi druge izvajalce storitev (npr. zdravstvene delavce). Te omejitve je treba otrokom in staršem razložiti med postopkom podaje soglasja ali privolitve na podlagi predhodne seznanitve. Nadzorniki in delavci, ki obravnavajo primere, morajo tesno sodelovati pri sprejemanju odločitev v primerih, ko je treba prekiniti zaupnost.

3.2 POSTOPEK UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI: KORAK ZA KORAKOM

Povzetek razdelka

Zakaj:

- BIP vključuje posebne medsebojno povezane korake, ki zagotavljajo, da je odzivanje v primeru posameznega ogroženega otroka predvidljivo in dosledno. Koraki postopka so skladni s koraki pri vodenju primerov zaščite otrok.

Kako:

- BIP je sestavljen iz naslednjih korakov: identifikacija, ocena največje otrokove koristi, načrtovanje primera, izvajanje, spremljanje in pregled, zaključek/prenos primera.
- Orodje UNHCR za ocenjevanje zaščite posameznih otrok se imenuje ocena največje otrokove koristi (BIA). Gre za isti postopek, ki je v drugih organizacijah poimenovan »ocena zaščite otrok«. Čeprav ima BIA nekatera postopkovne zaščitne ukrepe, ne zahteva formalnosti, ki je značilna za BID.
- Osebe z ustreznim strokovnim znanjem, spretnostmi in veščinami na področju zaščite otrok bi morale opraviti oceno BIA in vse korake BIP.
- BID je sestavni del BIP. Postopek se lahko začne kadar koli, vendar ni potreben za vse ogrožene otroke, ki potrebujejo vodenje primera.

3.2.1 Koraki postopka ugotavljanja največje otrokove koristi

BIP vključuje posebne medsebojno povezane korake za zagotovitev, da je odziv v primeru posameznih ogroženih otrok beguncev predvidljiv in dosleden (glejte sliko 3). V večini primerov se izvajanje BIP začne, ko je prepoznan ogrožen otrok in je za obravnavo njegovega primera potrebno sistematično spremljanje, ki se nadaljuje v vseh korakih BIP. BID se lahko začne kadar koli, odvisno od okoliščin primera in v posebnih pogojih, kot je opisano v [4. poglavju: Določanje največje otrokove koristi s strani UNHCR](#). Ne glede na to, ali se v določenih primerih uporabi BID, bo pravočasno spremljanje in pregled treba opraviti za vsako zadevo posebej. V najboljšem scenariju se primeri zaključijo, ko so doseženi rezultati, opisani v načrtu primera, in ko je odpravljeno tveganje za zaščito otroka.

SLIKA 4: Koraki v postopku ugotavljanja največje otrokove koristi

Ker gre za sistematičen postopek vodenja primerov za ogrožene begunske otroke, morajo imeti delavci, ki obravnavajo primere, na voljo vrsto orodij za (i) dokumentiranje postopka in (ii) zagotavljanje pravilnega vodenja otrokovega primera. Spodnja tabela vsebuje pregled ključnih orodij, ki so v [zbirki orodij BIP](#) na voljo v mapi z [obrazci \(Forms\)](#).

TABELA 4: Ključna orodja v vsakem koraku postopka ugotavljanja največje otrokove koristi

Korak vodenja primera ³³	Orodja
Identifikacija	Identifikacijski obrazec; merila za sprejem; obrazec za soglasje; merila za razvrščanje po pomembnosti
Ocena največje otrokove koristi	Obrazci za oceno največje otrokove koristi: kratek obrazec BIA ; celovit obrazec BIA
Načrtovanje primera	Obrazec za načrtovanje primera (del obrazca BIA) ³⁴
Izvajanje	Obrazec za napotitev; obrazec za opravljene storitve ³⁵
Spremljanje in pregled	Obrazec za spremljanje
Zaključek primera	Obrazec za zaključek; obrazec za povratne informacije o otrocih
BID (lahko se sproži v katerem koli koraku)	Obrazec za poročilo BID ; obrazec za pregled BID

³³ Upoštevajte, da so koraki BIP enaki tistim, ki so opisani v medagencijskih smernicah za vodenje primerov.

³⁴ Dodatek 7 Medagencijskih smernic za vodenje primerov in zaščito otrok (Inter Agency Guidelines for Case Management and Child Protection) vključuje tudi vzorec obrazca za načrtovanje primera. Medagencijske smernice za vodenje primerov in zaščito otrok so na voljo na http://www.cpcnetwork.org/wp-content/uploads/2014/08/CM_guidelines_ENG_.pdf

³⁵ Obrazci za medagencijsko vodenje primerov so na voljo v mapi [z obrazci \(Forms\)](#) v [zbirki orodij BIP](#).

3.2.2 Identifikacija

Prepoznavanje ogroženih otrok

Zgodnje odkrivanje tveganj je bistvenega pomena za zaščito otrok, zato je treba vzpostaviti mehanizme za prepoznavanje in napotitev. Prepoznavanje ogroženih otrok se mora začeti čim prej po razselitvi, in sicer kot neprekinjen proces, zlasti v razmerah, ko pride do priliva prebivalstva. Ti ukrepi za prepoznavanje morajo ostati v veljavi ves čas razseljevanja kot del stalnega splošnega načrtovanja zaščite otrok. Otroci so lahko kadar koli izpostavljeni zlorabi, nasilju, zanemarjanju, izkoriščanju, ločitvi in/ali diskriminaciji.

Ukrepe za prepoznavanje ogroženih otrok, za katere bi bilo morda treba uvesti BIP, lahko uporabljajo v različnih okoliščinah vsi akterji, ki so v stiku z otroki in njihovimi družinami. Zgodnje prepoznavanje vključuje zagotavljanje, da so osebe UNHCR (npr. osebe, odgovorne za zaščito, registracijo, ugotavljanje statusa begunca in preselitev) in drugi deležniki, ki so v stiku z ogroženimi otroki, usposobljeni za prepoznavanje, preverjanje in začetno dokumentiranje ogroženih otrok. To vključuje ugotavljanje tveganj za zaščito ter prepoznavanje otrok s posebnimi ranljivostmi, vključno z otroki brez spremstva in ločenimi otroki, poročenimi in/ali nosečimi otroki, žrtvami trgovine z ljudmi ter žrtvami nasilja in zlorab. Osebu za zaščito in registracijo ter drugim deležnikom je koristno zagotoviti usposabljanje in preprost nabor kontekstualnih vprašanj za presejanje, ki so v pomoč pri ugotavljanju, ali je treba otroka napotiti k specializiranemu organu za zaščito otrok.

V nekaterih primerih lahko določeni uslužbenci UNHCR (npr. odgovorni za zaščito, registracijo, ugotavljanje statusa begunca in preselitev) opravijo podroben pregled (npr. z orodjem za prepoznavanje povečanega tveganja [HRT]) ali izvedejo preprosto oceno največje otrokove koristi ob upoštevanju svojih postopkov vodenja primerov beguncev (glejte npr. študijo primera iz Etiopije v nadaljevanju). V drugih primerih je morda primernejše, da osebe identificirane otroke napoti h kontaktni točki za zaščito otrok v svoji enoti ali k specializiranim kontaktnim točkam za zaščito otrok. Osebe se mora tudi zavedati, da lahko v nekaterih okoliščinah starši ali skrbniki namerno naročijo svojim otrokom, naj se prijavijo kot otroci brez spremstva, ločeni ali osiroteli oziroma ogroženi otroci, v upanju, da bodo prejeli dodatno hrano, materialno podporo ali da bodo imeli koristi od možnosti preselitve.

Ukrepi za prepoznavanje ogroženih otrok lahko na primer vključujejo:

- **Ob prihodu v državo azila:** ogrožene otroke lahko prepozna osebe UNHCR ali njegovi partnerji, nacionalni organi, kontaktne točke za zaščito otrok³⁶ ali usposobljeni prostovoljci v skupnosti na sprejemnih območjih ali na točki za predhodne registracije ali pregledovanje, kjer je to primerno.
- **Med nadzorom meje ali spremljanjem pridržanja:** ogrožene otroke lahko med spremljanjem meje prepoznajo kontaktne točke za zaščito otrok in/ali nacionalni organi. Skupaj z nacionalnimi organi lahko UNHCR sodeluje tudi pri nadzoru meje. Poleg tega lahko spremljanje pridržanja izvajajo UNHCR in druge agencije, kot je Mednarodni odbor Rdečega križa (ICRC). Pomembno je, da v zvezi z izvajanjem postopkov v primerih, ki zadevajo otroke, UNHCR in partnerji za zaščito otrok izvedejo usposabljanje mejnih organov in organov za pridržanje, vključno s policijo in vojsko.

³⁶ Kontaktne točke za zaščito otrok na različnih mestih, kjer otroci pridejo v stik z izvajalci storitev (npr. registracija, ugotavljanje statusa begunca, zdravstveni centri itd.), bi morale v idealnem primeru imeti osebe, usposobljene za zaščito otrok. Kadar to ni mogoče, je treba zaposlene usposobiti in jim dodeliti vlogo kontaktne osebe za zaščito otrok, ki je odgovorna za začetno oceno in odločitve, ali je treba otroka napotiti k specializiranemu organu za zaščito otrok.

- **Med registracijo³⁷:** osebje za registracijo ali osebje kontaktnih točk za zaščito otrok ali kontaktnih točk za zaščito, namenjenih registraciji, mora biti usposobljeno za prepoznavanje in napotitev ogroženih otrok. Izvajalci operacij morajo imeti posebne standardne operativne postopke za prepoznavanje in napotitev otrok s posebnimi potrebami ob registraciji ter za oceno največje otrokove koristi pri dodajanju ali odstranitvi družinskih članov iz registracijskih skupin.
- **Med postopkom ugotavljanja statusa begunca:** do prepoznavanja ogroženih otrok, ki potrebujejo dodatne storitve zaščite, lahko pride med postopkom ugotavljanja statusa **begunca**, ki ga izvajajo UNHCR in/ali nacionalni organi. Osebje, pristojno za ugotavljanje upravičenosti, mora poznati razpoložljive storitve in poti napotitve ter biti usposobljeno na tem področju, poleg tega pa mora biti sposobno ustrezno svetovati otrokom in/ali drugim osebam, vključenim v postopek.
- **Med participativnimi ocenami, opravljenimi z otroki in skupnostmi:** participativne ocene je treba izvajati občutljivo in zagotoviti, da so posamezni ogroženi otroci prepoznani na način, ki ne razkriva njihove identitete in jih ne izpostavlja tveganju, da bi jim bila povzročena nadaljnja škoda.
- **Na krajih, kjer se otroci učijo in dostopajo do storitev:** usposabljanje za učitelje, zdravstvene delavce, animatorje za t. i. otrokom prijazne kotičke in osebje v distribucijskih centrih lahko pripomore k pravočasnemu prepoznavanju ogroženih otrok.
- **Z mehanizmi za zaščito otrok, ki temeljijo na skupnosti:** v večini operativnih okolij je pomembno vključevanje skupnosti pri prepoznavanju ogroženih otrok. Sem spadajo odbori znotraj skupnosti, ženske in mladinske skupine, verska ali športna združenja ter druge strukture skupnosti. Za več informacij glejte publikacijo [*Tematski povzetek o zaščiti otrok: mehanizmi za zaščito otrok, ki temeljijo na skupnosti \(Child Protection Issue Brief: Community-based child protection mechanisms\)*](#).
- **S službami za zaščito in samonapotitvami:** vzpostavitev namenskih služb za zaščito in pripadajočih kontaktnih točk za zaščito otrok v okoliščinah z velikim številom priseljencev in med velikimi prilivi. Informacijske kampanje so lahko v pomoč pri obveščanju otrok in njihovih družine/skupnosti o takšnih službah za zaščito in o tem, kako se obrniti na specializiranega akterja za zaščito otrok.
- **Z napotitvijo nacionalnih ali mednarodnih vladnih ali nevladnih organizacij, ki zagotavljajo storitve:** udeleženci, ki niso povezani z zaščito otrok in so v stiku z otroki in njihovimi družinami, lahko prepoznajo in napotijo ogrožene otroke (npr. subjekti s področja vode, sanitarij in higiene [WASH], izvajalci programov za preživetje, policija itd.).

ŠTUDIJA PRIMERA: Etiopija: vključitev ocene največje otrokove koristi v postopke registracije proGres

UNHCR je v Šireju v Etiopiji svoje osebje za registracijo usposobil za izpolnjevanje kratkega vprašalnika BIA, ki je del razgovora za registracijo otrok brez spremstva in otrok, ločenih od družine, pri čemer se ustrezni podatki vpišejo neposredno v podatkovno zbirko proGres. Postopek zagotavlja, da 4.000 otrok brez spremstva in otrok, ločenih od družine, ki so registrirani na leto: ob prvem stiku z uradom prejme začetno oceno glede največje otrokove koristi (BIA); se sreča le z enim uslužbencem UNHCR, ki z otrokom opravi en sam razgovor; otrokovi podatki so trajno shranjeni v digitalni in tiskani obliki; opravi se pregledovanje in po potrebi napotitev, s čimer se zagotovi, da otrok prejme posebno podporo. Postopek se je izkazal za učinkovitega, saj se je v okviru operacije stopnja pregledovanja za namene BIP povečala s 30 % na 100 % populacije otrok brez spremstva in ločenih otrok, ne da bi bilo za to potrebno povečati število osebja.

³⁷ V teh smernicah se »registracija« nanaša na registracijo beguncev in prosilcev za azil, ki jo opravi UNHCR. Za več informacij o registraciji UNHCR glejte: Smernice UNHCR za registracijo, na voljo na <https://www.unhcr.org/registration-guidance/>.

Napotitev k akterjem za zaščito otrok

Ogrožene otroke pogosto prepozna osebje, ki ni specializirano za zagotavljanje BIP in drugih storitev za zaščito otrok (npr. osebje za registracijo, osebje za ugotavljanje statusa begunca, osebje za preselitev, izvajalci zdravstvenih storitev, socialni delavci v skupnosti). UNHCR in partnerji za zaščito otrok morajo že v zgodnji fazi določiti in dodeliti kontaktne točke za napotitev. Zaželeno je, da so ogroženi otroci neposredno napoteni k akterju za zaščito otrok, ki je odgovoren za BIP. Vendar pa se v okoliščinah, kot je velik priliv prebivalstva, lahko izvede napotitev k posebni kontaktni točki za zaščito otrok, ki opravi dodaten pregled, čemur sledi napotitev k akterju za zaščito otrok. Delavec za zaščito otrok bo nato dodelil uradnika, ki bo vodil otrokov primer.

Zaščita pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo

Osebje, ki izvaja BIP, bodisi neposredno (delavci, ki obravnavajo primere, in vodje primerov) bodisi posredno (npr. nadzorniki BID, člani odbora BID, osebje za preselitev in drugi izvajalci storitev, ki prispevajo k odločitvam v okviru BID ali načrtom primerov), morajo spoštovati in ohranjati najstrožje standarde glede varnosti, zaščite in etičnih praks pri delu z vsemi otroki in osebami v pristojnosti UNHCR. Poleg mednarodnih norm in standardov za zaščito zadevnih otrok so lahko vzpostavljeni tudi nacionalni zakoni in politike. Spoštovanje etičnih standardov vključuje upoštevanje smernic, predstavljenih v tem dokumentu. Vse partnerske organizacije, ki delajo z otroki in osebami v pristojnosti UNHCR, morajo imeti vzpostavljene lastne postopke za prepoznavanje in odpravljanje tveganj ter odzivanje na spolno izkoriščanje in zlorabe, ki jih storijo partnerji in drugi izvajalci storitev.

Kako ukrepati, če se ugotovi, da je ogrožen otrok doživel spolno izkoriščanje in zlorabo?

Razkritja spolnega izkoriščanja in zlorabe je treba jemati resno, nadaljnje ukrepe pa izvajati v skladu z ustreznimi postopki znotraj operacije. Z minimalnimi zahtevami je za osebje določeno, da »razume politiko UNHCR o zaščiti pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo ter se zaveda, da UNHCR in vse agencije ZN sprejemajo politiko ničelne tolerance do spolnega izkoriščanja in zlorabe«, ³⁸ poleg tega pa prebere bilten generalnega sekretarja, ³⁹ podpiše izjavo o kodeksu ravnanja in opravi obvezen tečaj e-učenja o zaščiti pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo. ⁴⁰

Kadar otrok ali njegovi starši ali skrbniki razkrijejo, da je med identifikacijo ali oceno največje otrokove koristi prišlo do spolnega izkoriščanja in zlorabe, je treba o tem dogodku v skladu s postopki za zaščito pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo, ki jih vzpostavi izvajalec v operacije, obvestiti ustrezno kontaktno točko in sprejeti ukrepe za preprečitev nadaljnje škode. O postopku je treba obvestiti otroka in njegove starše ali skrbnike. Nadaljnji ukrepi morajo temeljiti na soglasju/privolitvi na podlagi seznanitve, pri čemer je treba upoštevati predvsem največjo otrokovo korist, tudi kadar soglasje/privolitev nista podana.

BIP, ki se opravi za otroka, bo osredotočen na obravnavo tveganja za zaščito, ki je posledica spolnega izkoriščanja in zlorabe, ukrepi, sprejeti zoper storilca dejanja, pa bodo obravnavani v skladu s postopki, ki jih izvajalec operacije uporablja za zaščito pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo.

Odločanje o tem, ali je pri otroku treba opraviti postopek za največjo otrokovo korist

Vsi ogroženi otroci ne potrebujejo BIP. Večina otrok in celo večina ogroženih otrok bo preživela in dobro napredovala, če bodo imeli dostop do osnovnih storitev ter podporo svojih družin in skupnosti. Drugi ogroženi otroci lahko potrebujejo le eno ali dve pravočasni posredovanji, ne pa stalne podpore. Večino težav, s katerimi se soočajo otroci (npr. vpis v šolo, pridobitev dokumentacije, dostop do posebnih storitev itd.), je mogoče rešiti z enkratnim posredovanjem, in sicer z zagotavljanjem informacij otroku in družini, vzpostavitev povezav z ustreznim izvajalcem storitev in krepitevijo podpornih sistemov skupnosti. To bi lahko na primer veljalo tudi za otroke s posebnimi potrebami, za katere starši dobro skrbijo in imajo ustrezen dostop do razpoložljivih storitev v skupnosti. Pomembno je, da se takšna posredovanja dokumentirajo in analizirajo, da se ugotovijo tveganja in trendi v širšem okolju zaščite.

Na splošno je treba postopek BIP sprožiti le v spodnjih primerih:

- Otroka s povečanim tveganjem, ki potrebuje trajno vodenje primera**
Nekateri ogroženi otroci potrebujejo trajno posredovanje in podporo skozi daljše časovno obdobje zaradi preprečevanja primerov nasilja, izkoriščanja, zlorabe ali zanemarjanja in odzivanje nanje, ali zaradi obravnavanja več prekrivajočih se tveganj, kot je ločitev družine. Ti otroci, za katere je treba opraviti postopek BIP, so v teh smernicah poimenovani »otroci s povečanim tveganjem«.

³⁸ V priročniku UNHCR o nujnih primerih glejte razdelek o zaščiti pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo, na voljo na <https://emergency.unhcr.org/entry/32428/protection-from-sexual-exploitation-and-abuse-psea>

³⁹ Generalni sekretar ZN (UNSG), Bilten generalnega sekretarja: Spoštovanje mednarodnega humanitarnega prava s strani sil Združenih narodov, 6. avgust 1999, ST/SGB/1999/13, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/451bb5724.html>.

⁴⁰ Tečaj e-učenja o zaščiti pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo je na voljo na učnih platformah UNHCR, Learn & Connect: <https://unhcr.csod.com/client/unhcr/default.aspx> (za osebje UNHCR), in Disaster Ready: <https://ready.csod.com/selfreg/register.aspx?c=quest> (za partnerje).

2. **Kadar mora UNHCR sprejeti pomembno odločitev v odsotnosti staršev ali zakonitega/običajnega skrbnika ali v nasprotju z njihovimi željami**

UNHCR je lahko naloženo, da pomembno odločitev, ki zadeva posameznega otroka, sprejme v odsotnosti staršev ali zakonitega/običajnega skrbnika, če obstaja dvom o razmerju otroka z domnevnim staršem ali zakonitim/običajnim skrbnikom, ali proti volji staršev ali zakonitega/običajnega skrbnika. Za nekatere od teh odločitev je morda treba uporabiti stroge postopkovne zaščitne ukrepe v okviru BID.

Odločitev o tem, ali ogrožen otrok potrebuje BIP, mora temeljiti na oceni ranljivosti in tveganj.

Ranljivost in tveganje

V medagencijskih smernicah za vodenje primerov sta pojma ranljivost in tveganje opredeljena na ta način:

Ranljivost: fizični, socialni, gospodarski in okoljski dejavniki, ki povečujejo dovzetnost skupnosti ali posameznikov za težave in nevarnosti ter jih ogrožajo zaradi izgube, škode, negotovosti, trpljenja in smrti.

Tveganje: verjetnost, da se bo nevarnost zgodila, njen obseg in posledice; verjetnost, da se zunanje in notranje grožnje (npr. oboroženi napadi, naravne nesreče, spolno nasilje in nasilje na podlagi spola, posebne oblike preganjanja otrok) pojavijo v kombinaciji s posameznimi ranljivostmi.

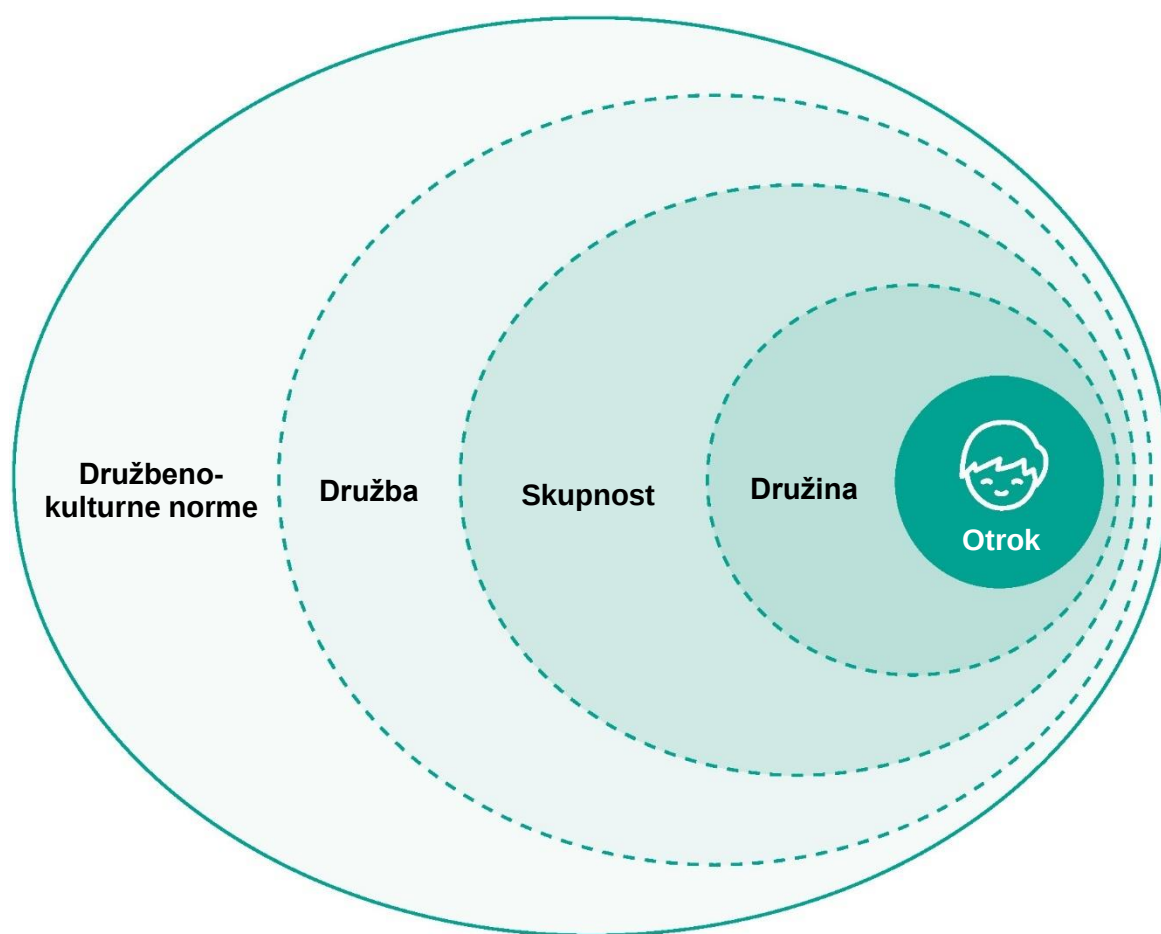
Otroci se srečujejo s tveganji v širšem okolju zaščite in s tveganji, ki izhajajo iz individualnih okoliščin. V primeru soobstoja teh tveganj so otroci izpostavljeni večjemu tveganju.

[Orodje za prepoznavanje povečanega tveganja](#)⁴¹ UNHCR je dodatno orodje za prepoznavanje otrok (in drugih oseb s posebnimi potrebami), ki so izpostavljeni povečanemu tveganju.

Tveganje se kopiči; čim večjemu številu tveganj je otrok izpostavljen in čim večje so lahko posledice, tem bolj je nujen odziv. Tveganja je treba obravnavati kratkoročno, srednjeročno in dolgoročno.

Tveganja so običajno izravnavajo z dejavniki, ki otroka varujejo. Zaščitni dejavniki so fizične, socialne, ekonomske, pravne in okoljske značilnosti, ki zmanjšujejo otrokovo dovzetnost za težave in ga naredijo bolj odpornega na tveganje ali škodo. Tveganja in zaščitni dejavniki so prisotni na vseh ravneh družbenookoljskega modela in jih je treba oceniti na vseh področjih.

SLIKA 5: Družbenookoljski model

Štiri ravni družbenookoljskega modela zaščite otrok

⁴¹ UNHCR, *Orodje za prepoznavanje povečanega tveganja* (The Heightened Risk Identification Tool), junij 2010, druga izdaja, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/4c46c6860.html>

Pri ugotavljanju, ali je otrok izpostavljen povečanemu tveganju in potrebuje BIP, je treba upoštevati individualne in okoljske dejavnike tveganja ter zaščitne dejavnike posameznega otroka. Izvajalci operacij bi morali skupaj s partnerji vzpostaviti niz meril za sprejem,⁴² ki bodo v okviru razvoja SOP postopka BIP usmerjala odločitve o tem, kateri otroci potrebujejo BIP v določenem kontekstu. Takšna merila za sprejem pomagajo pri presoji, ali je potrebno posredovanje UNHCR in njegovih partnerjev na podlagi otrokovega tveganja za zaščito in stopnje ranljivosti, nujnosti težav, s katerimi se sooča otrok, tveganj, povezanih z njegovim položajem, tveganja nadaljnje škode v primeru neobravnavanja ter zmožnosti otroka in družine, da težave rešita sama. Vzorec kontrolnega seznama je na voljo v [zbirki orodij BIP](#).

Razvoj meril za sprejem

Merila za sprejem je treba vedno oblikovati glede na dane okoliščine ter na podlagi analize tveganj in zmožnosti. Pri oblikovanju meril za sprejem je treba opozoriti, da so nekatere kategorije ogroženih otrok zaradi narave tveganj, s katerimi se soočajo, na splošno vedno izpostavljene večjemu tveganju, zato potrebujejo BIP. Odvisno od okoliščin so to lahko: otroci brez spremstva; otroci, ki jim grozi neposredna nevarnost hude škode ali zlorabe, vključno z žrtvami spolne zlorabe; otroci, za katere skrbijo odrasli, ki jih zlorablajo, zanemarjajo ali izkoriščajo; otroci, ki so žrtve trgovine z ljudmi; otroci, ki so žrtve mučenja; otroci, povezani z oboroženimi skupinami ali silami, in otroci v priporu.

Tudi drugi otroci so lahko izpostavljeni večjemu tveganju in imajo lahko koristi od BIP, odvisno od okoliščin, drugih tveganj, s katerimi se lahko soočajo, razpoložljivosti storitev in obstoječih zaščitnih dejavnikov. Običajno je pri teh otrocih potrebna začetna ocena največje otrokove koristi, da se ugotovi, ali potrebujejo izvedbo celotnega postopka BIP ali neposredno napotitev k drugim službam. Glede na naravo tveganj, število otrok, ki se soočajo z različnimi tveganji, in zmogljivost glede BIP, ki jo ima izvajalec določene operacije, se med otroke, pri katerih je potreben pregled za uvedbo BIP, uvrščajo: ločeni otroci; sirote brez stalne oskrbe; poročeni otroci ali otroci, ki jim grozi, da bodo poročeni; mladoletni starši in/ali noseči otroci; otroci, ki so žrtve fizičnega ali čustvenega nasilja (razen zgoraj omenjenih); otroci, ki skrbijo za otroke; otroci delavci; otroci, izpostavljeni številnim neugodnim izkušnjam iz otroštva, vključno z večkratno izpostavljenostjo nasilju, zlorabo alkohola ali drog v družini itd. Če je v takem položaju veliko število otrok, morajo UNHCR in partnerji skrbno razmisliti, kako bi lahko posamezne postopke za največjo otrokovo korist dopolnili z drugimi storitvami, s katerimi bi se lahko učinkoviteje preprečilo in/ali se odzvalo na vrsto tveganj, s katerimi se soočajo ti otroci in/ali njihove družine.

Obstajajo tudi druge kategorije ogroženih otrok, ki bi morali biti deležni ustreznih storitev ali posredovanja in ki bi na splošno potrebovali dostop do BIP le, če so izpostavljeni tudi drugim oblikam nasilja, zlorabe in izkoriščanja. Ti otroci so lahko na primer: otroci brez ustrezne dokumentacije, vključno z vpisom v rojstno matično knjigo; otroci, ki trpijo zaradi socialne diskriminacije; otroci z duševnimi ali telesnimi motnjami; otroci, ki živijo z virusom HIV in aidsom ali so zaradi njiju prizadeti, otroci, ki trpijo zaradi drugih hudih bolezni ali odvisnosti, in otroci, ki ne hodijo v šolo.

⁴² Delavci s področja zaščite otrok, ki delujejo zunaj begunskega konteksta, merila za sprejem včasih imenujejo »merila upravičenosti«. V begunskem kontekstu se izraz »upravičenost« uporabljata zlasti v zvezi z ocenjevanjem potreb po mednarodni zaščiti prosilcev za azil, zato se mu je treba izogibati, ko govorimo o merilih za odločanje o tem, ali otrok potrebuje BIP. Pri nekaterih operacijah se za odločitve, kateri otroci potrebujejo BIP, uporablja orodje za presejanje. Oglejte si zbirko orodij BIP (na voljo na www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox), kjer je dostopen vzorec orodja za presejanje.

Določanje prednostnih nalog

Tudi če se ugotovi, da otrok potrebuje BIP, lahko veliko število primerov in omejena sredstva predstavljajo izziv pri pravočasnem zagotavljanju BIP za otroke. Medtem ko morajo izvajalci operacij opraviti analizo otrokovih razmer, predvideti potrebe po zaščiti otrok in dodeliti ustrezna sredstva za odzivanje za vse otroke, za katere se ugotovi, da potrebujejo BIP, ne glede na obseg primerov, pa pragmatičen pristop zahteva določitev meril za prednostno razvrščanje primerov na podlagi lokalnih razmer kot del SOP postopka BIP.⁴³ Merila za določanje prednostnih nalog so pri vsakodnevnom delu v pomoč delavcem, ki obravnavajo primere, saj jim omogočajo, da se pravočasno odzovejo v primerih tistih otrok, ki jih najbolj potrebujejo.

Pri oblikovanju meril za določanje prednostnih nalog je treba opraviti oceno ali analizo stanja, da se zagotovi ustrezno razumevanje vprašanj zaščite otrok, dejavnikov tveganja in mehanizmov za obvladovanje kriz v skupnosti. Z rednim pregledovanjem in poglobljeno analizo obravnavanih primerov je mogoče pridobiti tudi informacije, na primer o obsegu, pogostosti in temeljnih vzrokih tveganj za zaščito otrok, s katerimi se soočajo tako dekleta kot fantje. Merila za določanje prednostnih nalog morajo odražati tudi operativno sposobnost odzivanja. V krajih, kjer je na voljo manjše število delavcev, ki obravnavajo primere, bi morala biti merila za določanje prednostnih nalog strožja, da bi se bolje obvladovala delovna obremenitev in zagotovila prednostna obravnava nujnejših primerov (glejte [razdelek 3.4.3: Osebj in viri](#)).

Merila za določanje prednostnih nalog je treba uporabljati previdno. Vsak primer je še vedno edinstven in odvisen od okoliščin, zato je treba ohraniti večdimenzionalen pristop k zaščiti otrok. UNHCR in partnerji morajo upoštevati tudi, da se nekateri otroci hkrati soočajo z več tveganji za zaščito, zaradi česar so lahko bolj ranljivi.

Primer postopka za določanje prednostnih nalog

Otroci brez spremstva in ločeni otroci so prepoznani v skoraj vseh operacijah UNHCR. Čeprav načeloma vsi otroci brez spremstva in ločeni otroci potrebujejo BIP za zagotovitev alternativnih oblik skrbi, iskanja družine in ponovne združitve ter dodatnih storitev zaščite v otrokovo korist, vključno z rešitvami, lahko izvajalci operacij razmislijo o prednostni obravnavi otrok brez spremstva, mlajših od pet let, pred starejšimi otroki brez spremstva. Podobno ima lahko noseča mladotletnica, ki skrbi za bolnega starša, prednost pred otrokom brez spremstva, ki živi v ljubečem in skrbnem gospodinjstvu. Določanje prednostnih nalog ne pomeni, da je obravnavanje enega tveganja za zaščito pomembnejše od drugega ali da izkušnje s tveganjem, ki ga ima otrok, ostanejo prezrte zaradi izkušnje drugega otroka. Vsi otroci iz teh primerov bodo potrebovali BIP, vendar bodo zaradi posebne ranljivosti in tveganj nekaterih otrok ter omejenih sredstev prednostno obravnavani tisti, ki so bolj neposredno ali resno ogroženi.

⁴³ Zbirka orodij SOP za BIP je na voljo v zbirki orodij BIP: www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox. Upoštevajte, da se te smernice nanašajo na SOP v okviru BIP. Nekateri akterji na področju zaščite otrok lahko te standardne operative postopke imenujejo SOP za zaščito otrok ali SOP za vodenje primerov zaščite otrok, zlasti kadar SOP vključujejo tako odzivne kot preventivne vidike načrtovanja zaščite otrok.

Primere bo morda treba razvrstiti po pomembnosti tudi v okviru BID. Odgovornost za prednostno razvrščanje primerov za postopek BID nosi nadzornik BID (za več informacij o odgovornostih nadzornika BID glejte [razdelek 5.1.1: Nadzornik za določanje največje otrokove koristi](#)). Pri določanju prednostnih primerov za BID je treba običajno upoštevati obstoj neposrednega tveganja za zaščito posebnih skupin otrok, ki se lahko soočajo s povečanim tveganjem zlorabe zaradi trgovine z ljudmi, spolnega izkoriščanja, suženjstva ali služabništva. Pri določanju prednostnih nalog je treba upoštevati tudi obstoj resnih zdravstvenih težav, starost otroka in možnosti za trajno rešitev.

V nekaterih primerih, ko so možnosti za preselitev na voljo posebej za otroke brez spremstva, je morda ustrežnejše dati prednost tistim, ki se približujejo polnoletnosti, da se ohrani dostop do te možnosti in podpore ob prihodu v državo preselitve. V drugih primerih se lahko posebne skupine otrok brez spremstva in ločenih otrok soočajo z večjim tveganjem (npr. deklice, otroci določene starosti, otroci, ki vodijo gospodinjstvo, osebe z oviranostmi), zato je morda primerno, da se te zadeve obravnavajo prednostno. Če so imenovani koordinatorji BID, ti prevzamejo to vlogo za svoje področje pristojnosti. Oglejte si [zbirko orodij BIP](#) za vzorec pooblastil nadzornika BID.

TABELA 5: Vloge in odgovornosti pri določanju prednostne obravnave primerov

Vloge in odgovornosti pri določanju prednostne obravnave primerov			
	Delavec, ki obravnava primere	Nadzornik delavcev, ki obravnavajo primere	Nadzornik BID
Vsi primeri BIP	- Določa prednostne zadeve v okviru lastne delovne obremenitve v skladu z merili za določanje prednostnih nalog. - Obravnava primere v ustreznih rokih glede na njihovo prednostno stopnjo.	- Odgovoren je za dodeljevanje primerov delavcem, ki obravnavajo primere, v skladu z merili za določanje prednostnih nalog. - Zagotavlja, da imajo delavci, ki obravnavajo primere, uravnoteženo število zadev z višjo in nižjo prednostjo.	N. r.
Primeri BID	Opozori nadzornika na vse primere, ki izpolnjujejo merila za BID.	Opozarja nadzornika BID na nujne in prihajajoče primere.	- Prednostno obravnava primere, ki so predloženi odboru BID. - Po potrebi skliče nujen sestanek odbora BID.

3.2.3 Ocena največje otrokove koristi

Kdaj opraviti oceno največje otrokove koristi?

Ukrepi in odločitve v zvezi z ogroženimi otroki, za katere se ugotovi, da je potreben BIP, morajo temeljiti na oceni otrokovih potreb po zaščiti. Ocena UNHCR o zaščiti posameznih otrok se imenuje ocena največje otrokove koristi (BIA). Drugi akterji, vključno z nacionalnimi organi, jo lahko imenujejo »ocena zaščite otrok« ali »ocena socialnega varstva«. Pred sprejetjem kakršnih koli ukrepov za posameznega otroka s povečanim tveganjem je treba opraviti oceno BIA.

Oceno BIA je treba sistematično izvajati v številnih okoliščinah, ki se pojavljajo od trenutka, ko se ugotovi, da otrok potrebuje BIP, do trenutka, ko se obravnavajo otrokove ranljivosti in tveganja in/ali se uvede trajna rešitev. Pomembno se je zavedati, da BIA ni edini korak in da se lahko otrokov položaj med izvajanjem BIP spreminja. BIA je le eden od elementov večstopenjskega BIP, ki mu morajo slediti priprava načrta primera, izvajanje tega načrta, spremljanje in pregled ter v zadnji fazi zaključek primera. Delavci, ki obravnavajo primere, morajo še naprej spremljati in ocenjevati stanje zaščite otroka ter dokumentirati in posodabljeni obrazec BIA in otrokov načrt primera v skladu z dodatnimi ali novimi informacijami, pridobljenimi v vsakem koraku BIP.

Rezultat ocene največje otrokove koristi je podrobna ocena stanja zaščite otroka ter močnih točk in sposobnosti otroka in njegovih družinskih članov, obenem pa vsebuje tudi načrt primera ali niz priporočil o ustreznih ukrepih za zaščito in oskrbo. Rezultat ocene je lahko tudi priporočilo za BID. Tudi če bo potrebna popolna izvedba BID, vendar je tekoč postopek začasno prekinjen, na primer zato, da se omogoči čas za iskanje družinskih članov, je lahko BIA prvi korak.

Izvajanje ocene največje otrokove koristi

Oceno BIA je treba opraviti čim prej po tem, ko je bil otrok s povečanim tveganjem prepoznan in je bilo ugotovljeno, da je zanj potrebna uvedba postopka BIP. Pri otroku, ki mu grozi neposredna nevarnost škode, je treba oceno opraviti takoj, skupaj z ukrepi za zagotovitev otrokove varnosti. Čeprav za postopek BIA niso predvidene posebne formalnosti, ga mora izvajati osebe, ki je opravilo ustrezno usposabljanje in ima potrebne kompetence. Oceno otrokovega položaja in priporočila, ki izhajajo iz ocene, je treba dokumentirati, da se olajša spremljanje in nadaljnje ukrepanje v zvezi z otrokom. Za BIA ni treba uporabiti standardne oblike dokumenta, če so dokumentirani ključni elementi – čeprav je vzorec ocene BIA na voljo v [zbirki orodij BIP](#).

Pri oceni BIA se opravijo razgovori z otrokom in njegovimi starši ali zakonitimi skrbniki, večina primerov pa vključuje tudi obiske na domu.⁴⁴ Ocena mora spodbujati in podpirati otrokovo sodelovanje v procesu. To vključuje obveščanje otroka o postopku in možnostih, zagotavljanje potrebnega časa in prostora za oblikovanje in izmenjavo mnenj, tudi o tem, kako obravnavati tveganje, dokumentiranje otrokovih mnenj in njihovo upoštevanje. Izpostaviti je treba, da se ocena BIA lahko izvaja v različnih oblikah, odvisno od teže odločitve, ki se sprejema, in/ali zapletenosti otrokovega položaja. Na primer, začetna, krajša ocena BIA se lahko opravi, da se ugotovi, ali otrok izpolnjuje sprejemna merila za BIP, ali da se sprejme nujna odločitev v zvezi z neposrednim vidikom otrokovega položaja, preden se opravi celovita ocena. Po drugi strani pa se lahko za zapletene primere opravi obsežnejša ocena BIA, da se pripravi celovit akcijski načrt. Za vse ogrožene otroke, za katere je treba izvesti BIP, je treba opraviti oceno BIA in pripraviti načrt primera. V nekaterih primerih bo zadostovala začetna ocena BIA in napotitev k uporabi storitev in/ali mentorstvo mentorjev v skupnosti, če so na voljo, v drugih primerih pa bo glede na stopnjo tveganja potreben celoten postopek vodenja primera.

Oceno BIA je treba opraviti za vse ogrožene otroke, za katere je potreben BIP, zlasti v primeru teh odločitev:

- priprava začetnih akcijskih načrtov za ogrožene otroke;
- začetek iskanja družin v primeru otrok brez spremstva in ločenih otrok;
- zagotavljanje začasnih oblik skrbi za otroke brez spremstva in ločene otroke*;
- začetek združevanja družin za otroke brez spremstva in ločene otroke*;

⁴⁴ Glejte različna navodila za izvajanje razgovorov, ki so na voljo v zbirki orodij BIP, do katere lahko dostopate na naslovu www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox.

- izvajanje trajnih rešitev za ločene otroke*;
- preselitev otroka s samo enim staršem*.

* Upoštevajte, da je v nekaterih od teh primerov morda treba opraviti BID (glejte [4. poglavje: Določanje največje otrokove koristi s strani UNHCR](#)).

Čeprav BIA običajno sledi identifikaciji ogroženega otroka, za katerega je potrebna uvedba postopka BIP, se lahko na tej stopnji namesto ocene BIA začne izvajati BID, če ta postopek zahtevajo posebne okoliščine otroka, kot je prikazano v [tabeli 7: Uporaba različnih elementov postopka ugotavljanja največje koristi različnih otrok](#) in opisano v [4. poglavju: Določanje največje otrokove koristi s strani UNHCR](#).

Za zagotovitev sistematične ocene otrokovega primera [zbirka orodij BIP](#) vključuje kratek obrazec BIA in vzorčni celovit obrazec BIA. Ti obrazci se lahko vsebinsko prilagodijo v skladu z operativnimi okoliščinami: vključijo se lahko dodatna področja ali vprašanja ali pa se obstoječa vprašanja razširijo. Obrazec BIA je priporočen obrazec za ocenjevanje v begunskih razmerah, vendar lahko v operacijah, kjer več akterjev že zagotavlja storitve vodenja primerov, medagencijska koordinacijska struktura za zaščito otrok določi najprimernejši obrazec za ocenjevanje, če so v njem zajeti bistveni elementi obrazca BIA (vključno s posebnimi vprašanji v zvezi z vodenjem primerov beguncev). Izpolnjevanje dveh ločenih obrazcev za izvedbo ocene ni potrebno, če je v okviru medagencijskega mehanizma za usklajevanje zaščite otrok določen podroben obrazec za oceno, ki ustreza standardom BIA. Kar je ključnega pomena, so informacije, pridobljene z ocenjevanjem, in ne sam obrazec.

Kratek obrazec BIA ali podoben medagencijsko določen obrazec za začetno oceno se lahko uporabi v primerih velikega priliva prebivalstva, v nujnih primerih, v katerih je potrebna zaščita otroka, ali v primerih, v katerih je tveganje nizko, vendar je potrebno sistematično posredovanje v okviru BIP. V zapletenih primerih bo naknadno treba opraviti celovito oceno, da se zagotovi temeljita ocena tveganj za zaščito in oblikovanje ustreznih ukrepov.

Razgovori za oceno BIA so lahko za otroke stresni. Dolžino in število razgovorov je treba čim bolj zmanjšati, zlasti kadar so možnosti podpore za otroka omejene. Za več smernic o otrokom prijaznih BIP glejte tehnične smernice UNHCR o otrokom prijaznih postopkih.⁴⁵

3.2.4 Načrt primera

Po izvedbi postopka BIA je treba ugotovitve ocene analizirati, preden se izbere najprimernejši nabor možnosti in ukrepov za podporo otroku. Analiza mora upoštevati mnenjaotrokova, varno okolje, družino in osebe, s katerimi je otrok v tesnem odnosu, ter razvojne in identitetne potrebe. Upoštevati mora tudi otrokove močne točke in sposobnosti otroka ter otrokovih skrbnikov in skupnosti. Dodatne informacije o tem so vključene v [razdelku 2.4: Analiza štirih dejavnikov](#).

Načrtovanje primera mora biti posvetovalno in vključevati otroka in njegove starše ali zakonitega skrbnika, če je to primerno. Na podlagi ocene in analize primera bodo v načrtu primera opisani predvideni ukrepi, kot so namestitve v začasno oskrbo ter iskanje in ponovna združitve družine (v primeru otrok brez spremstva in ločenih otrok), družinska mediacija, zaščita otroka pred nadaljnjo škodo, izboljšanje zaščitnega okolja otroka v otrokovem domu in skupnosti, ukrepi, ki jih morajo izvesti otrok in njegovi skrbniki sami, ter podpora in napotitev na ustrezne službe.

⁴⁵ UNHCR, *Tehnične smernice: otrokom prijazni postopki* (Technical Guidance: Child Friendly Procedures), 2021, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/61b7355a4.html>

Načrt primera mora vključevati **jasne cilje s časovnimi okviri za vsak ukrep v načrtu skrbi**, npr. da je otrok v roku enega meseca nameščen v varno družinsko oskrbi in da se lahko v treh mesecih vrne v šolo. V načrtu je treba opredeliti, kateri akter ali organizacija je odgovorna za izvajanje posameznih ukrepov, vlogo družine in otroka v načrtu, napotitvene storitve, ki jih potrebuje otrok (in njegov skrbnik), ter roke za izvajanje. V načrtu primera je treba tudi navesti, kdaj in kdo bo pregledal napredek.

Za načrt primera se lahko uporabi ločen obrazec ali pa je vključen kot razdelek v obrazec BIA. Participativne metodologije se lahko uporabijo tudi za pripravo vrste ukrepov in ukrepov nadaljnjega spremljanja, s katerimi se strinjajo otrok in njegova družina ter so namenjeni obravnavanju otrokovih potreb po zaščiti. Ko se izvede BID, je treba načrt primera ali prispevke k načrtu primera vključiti v razdelek obrazca BID »Zahtevani ukrepi spremljanja«.

Možnosti, ki so na voljo za načrte primera, so odvisne od sodelovanja in razpoložljivosti različnih ponudnikov storitev, podpore skupnosti ter virov otroka in njegove družine. Napotitev je treba opraviti v skladu s potjo napotitve, določenem v SOP postopka BIP (glejte [razdelek 3.4.2: Razvoj standardnih operativnih postopkov za postopek za največjo otrokovo korist](#)). Prizadevati si je treba za iskanje rešitev ali načinov odzivanja v okviru nacionalnega sistema za zaščito otrok, pa tudi za prepoznavanje lastnih virov otrok in družin ter njihovih podpornih mrež. Kadar sistem ni dovolj zanesljiv ali nacionalni akterji ali skupnosti niso pripravljeni zagotoviti ustreznega odziva, si je treba prizadevati za vključitev drugih akterjev, ki bi zagotovili potrebne storitve. Kadar posebne napotitvene storitve izvajajo nevladni partnerji, je treba UNHCR obveščati tako o napredku pri izvajanju posebnih ukrepov, določenih v načrtu primera, kot tudi o ukrepih, ki se izvajajo.

Skupnost in otrokovi skrbniki imajo temeljno vlogo pri razvoju in izvajanju ukrepov za zaščito otrok ter zagotavljanju zaščitnega okolja, ki krepi otrokovo varnost, blaginjo in razvoj. Zato je bistvenega pomena, da delavci, ki obravnavajo primere, skrbnikom in članom skupnosti svetujejo o razpoložljivih možnostih za odpravo tveganja za otroke ter jih usmerjajo in podpirajo pri izpolnjevanju njihove vloge zagotavljanja skrbi in zaščite. Vendar pa je pomembno tudi, da se ohrani zaupnost v zvezi s primeri posameznih otrok. Vsako vključevanje članov skupnosti ali izvajalcev storitev v odzivanje, ki zadeva posamezne primere, mora temeljiti na otrokovem soglasju/privolitvi ter upoštevanju otrokove varnosti in njegove največje koristi.

Načrt primera mora temeljiti na otrokovih sposobnostih ter poudariti vlogo otroka in njegovih skrbnikov pri njegovi zaščiti. Otroke je treba spodbujati, da predlagajo ukrepe in vrsto posredovanj, ki bodo po njihovem mnenju zagotovila odpravo tveganj za zaščito, s katerimi se soočajo, ter izpostavijo, kaj lahko storijo sami, njihovi vrstniki, skrbniki in skupnost. Načrt primera lahko tako npr. vključuje ukrepe, ki jih lahko izvaja otrok, kot so vzdrževanje socialnih stikov s prijatelji, sodelovanje pri družinskih opravilih, aktivno sodelovanje v psihosocialnih ali izobraževalnih dejavnostih ali obveščanje delavca, ki obravnava primer, če pride do sprememb v njegovem položaju. To bo pripomoglo k okrepitvi otrokove odpornosti in spodbudilo občutek nadzora nad njegovim položajem. Pri tem je potrebna pozornost, da se otroka ne obremeni z obveznostmi, ki bi okrnile njegov splošni odziv na lasten položaj glede zaščite.

3.2.5 Izvajanje načrta primera

Ko je načrt primera pripravljen, se lahko začne njegovo izvajanje. Izvajanje načrta primera se nanaša na izvajanje posameznih ukrepov, določenih v načrtu primera. V primeru otrok brez spremstva in ločenih otrok je včasih poimenovan tudi »načrt skrbi«.

Izvajanje načrta primera lahko pomeni, da izvajalec zaščite otrok neposredno zagotavlja storitve, spodbuja in krepi ukrepe skupnosti ter napoti otroka in/ali njegovo družino k uporabi drugih vrst storitev, ki morda niso del programov, ki jih ponuja izvajalec zaščite otrok, kot so: zagotavljanje ustrezne alternativne oblike skrbi, pravno zastopanje, vključitev v programe psihosocialne pomoči, zagotavljanje denarne pomoči in neprehramskih izdelkov ali popravilo otrokovega zatočišča. V nekaterih primerih morajo biti ocenjevanje, načrtovanje in izvajanje načrta primera ponavljajoči se proces; če je na primer ugotovljena takojšnja potreba, kot je potreba po zatočišču, je treba sprejeti ukrepe za njeno obravnavo, hkrati pa nadaljevati postopek celovitega načrtovanja in ocenjevanja. Elemente načrta primera je zato treba začeti izvajati takoj, ko je ugotovljena nujna potreba in je določeno ukrepanje.

Pri izvajanju načrta primera mora biti vloga delavca, ki obravnava primer, predvsem podpora in opolnomočenje otroka in družine. Pri izvajanju načrta delavec, ki obravnava primer, pomaga otroku in družini, da sta dejavna akterja pri izvajanju načrta. To lahko vključuje posredovanje informacij in zagotavljanje, da sta otrok in družina partnerja pri sprejemanju odločitev o načinu izvajanja načrta in njegovega prilagajanja, ter da imata aktivno vlogo pri njegovem izvajanju, vključno z določitvijo ključnih ukrepov, za katere sta odgovorna, kadar je to ustrezno. Pomoč otrokom in družinam, da prepoznajo, uporabijo in krepijo lastne načine podpore in veščine mora biti pomemben del izvajanja načrta in del neposrednih storitev, ki jih zagotavlja delavec, ki obravnava primer. Pri vključevanju skupnosti v zmanjševanje in odpravljanje tveganj za otroke morajo delavci, ki obravnavajo primere, upoštevati lastne prakse in pristope skupnosti pri podpiranju članov v stiski ter spodbujati in podpirati njihovo pozitivno vlogo v zvezi s tem. Z načrtom skrbi se ne sme namerno ali nenamerno spodbujati škodljivih praks, zaradi katerih so lahko otroci izpostavljeni tveganju nadaljnje škode. Podpora skupnosti lahko med drugim vključuje spremljanje ogroženega otroka v šolo in do drugih služb, zagotavljanje podpore otrokom in njihovim skrbnikom za njihovo vključevanje v dejavnosti skupnosti, zagotavljanje informacij in smernic otrokom in družinam, prepoznavanje, omogočanje in spremljanje alternativne oblike skrbi ter iskanje družin in izvajanje skupnostnih patrulj.

Kadar napotitev za uporabo storitev zadeva drugo enoto znotraj organizacije za zaščito otrok ali drugo organizacijo, mora delavec, ki obravnava primer, zagotoviti, da se z zadevno organizacijo izmenjajo samo informacije, ki so posebej potrebne za opravljanje takih storitev. Organizacije, ki prejmejo napotitev delavca, ki obravnava primer, od delavca ali otroka ne smejo pridobiti dodatnih informacij o primeru, razen tistih, ki so pomembne in potrebne za zagotavljanje takih storitev v največjo otrokovo korist.

Vsak udeleženec, odgovoren za ukrepanje, se mora odzvati pravočasno ter z ustrezno skrbnostjo in občutljivostjo za otrokove potrebe. Na primer, izvajalec, odgovoren za psihosocialno podporo, mora sodelovati z otrokom, da zagotovi njegovo sodelovanje pri obravnavi in spremlja njegov napredek. Podobno, če je v načrtu primera navedeno, da je treba zagotoviti zatočišče, mora izvajalec, odgovoren za zatočišče, zagotoviti, da je zatočišče, ki je dodeljeno otroku, varno. V to fazo BIP je treba vključiti tudi otroka, njegove starše ali skrbnike, otrokovo skupnost in vse udeležence, predvidene v načrtu primera. Vloga delavca, ki obravnava primer, je, da usklajuje storitve in zagotavlja, da otrok prejme storitve, opisane v načrtu primera, ter je vez med organizacijami, ki zagotavljajo storitve, in otrokom.

V praksi BIP zahteva usklajevanje ali ukrepanje in sodelovanje številnih različnih strani. Delavec, ki obravnava primer, je odgovoren za to, da otrok pravočasno prejme storitve in da vsak ukrep iz načrta primera izpolnjuje svoj cilj. To pomeni vzdrževanje rednih stikov z otrokom, skrbniki, skupnostjo in izvajalci storitev ter zagotavljanje sistematične in pravočasne podpore otroku.

V posebnih primerih to lahko pomeni, da se vpletene strani zberejo na enem mestu, da se zagotovi načrtovanje in izvajanje ukrepov. Predvidene so različne vrste sestankov o primeru, vključno s sestanki za načrtovanje ali pregled primera, konferencami o primeru in sestanki odbora BID (o odbori BIP glejte 5. poglavje). Opomba: informacije o medagencijskih forumih za usklajevanje BIP so na voljo v [razdelku 3.4.1: Usklajevanje s partnerji](#).

Sestanki za načrtovanje/pregled primera

To je interni sestanek agencije, ki vključuje delavca, ki obravnava primer, in, kjer je to primerno, tudi otroka in starše/skrbnike. V zapletenih primerih lahko sodeluje tudi nadrejeni delavca, ki obravnava primer. Sestanki za načrtovanje primera so bistveni za omogočanje smiselnega sodelovanja otroka (in njegovih staršev) v postopku vodenja primera.

Konference o primerih

Ti uradni večsektorski/medagencijski sestanki so organizirani za zelo zapletene primere. Namen konference o primeru je proučiti možnosti večsektorskih/medagencijskih storitev in sprejeti uradne odločitve v korist otroka. Konferenco o primeru je treba dokumentirati v poročilu/zapisniku, ki se nato priloži otrokovemu spisu. Otrok in družina sta lahko po potrebi povabljeni na nekatere konference o primeru.

Odbori za določanje največje otrokove koristi

Odbori BID analizirajo posamezne primere, da bi ocenili razpoložljive možnosti in odločili, katere so v otrokovo korist, in sicer na podlagi ocene in priporočil delavca, ki obravnava primer, ki jih je pregledal nadzornik BID (ali uradnik za pregled BID, če obstaja ta vloga). Za več informacij o odborih BID glejte poglavje 5.2.1.

TABELA 6: Vrste sestankov o primeru

Vrste sestankov o primeru ⁴⁶			
	Sestanki za načrtovanje/pregled primera	Konference o primerih	Odbori BID
Namen	Razvoj/pregled načrtov primera	Uradno sprejemanje odločitev Razvoj/pregled načrta primera	Formalno odločanje s strogimi postopkovnimi zaščitnimi ukrepi
V katerih primerih?	Vsi primeri	Zapleteni primeri, v katerih je posredovanje medagencijsko, multidisciplinarno ali večsektorsko	Primeri, ki zahtevajo BID (glejte 4. poglavje: Določanje največje otrokove koristi s strani UNHCR)
Kdaj?	Lahko se izvede v fazi načrtovanja primera ali v fazi pregleda primera.	Lahko se izvede po fazi ocenjevanja kot del načrtovanja primera ali med izvajanjem načrta primera ali pregleda.	Lahko se izvede po fazi ocenjevanja; najbolje po fazi načrtovanja primera.
Sodelovanje otroka/družine?	Da, najbolje osebno. Če to ni mogoče, se lahko za mnenje otroka in staršev zaprosi po telefonu (pomembno je, da se po telefonu ne razpravlja o občutljivih informacijah v zvezi s primerom).	Ne	Ne
Sodelovanje drugih udeležencev?	Če je potrebno in primerno	da	Sodelujejo samo usposobljeni člani komisije. Po potrebi lahko za razpravo o posameznih primerih povabite delavce, ki obravnavajo primere, in strokovnjake.

3.2.6 Spremljanje in pregled

Izvajanje načrta primera je treba spremljati in nadzorovati, da se zagotovi, da so cilji ali naloge iz akcijskega načrta doseženi, da se ukrepi izvajajo, da otrok in njegova družina prejemata podporo in storitve, opisane v načrtu primera, ter da se preveri, v kolikšni meri otrok in njegovi skrbniki sodelujejo pri izvajanju. Spremljanje vključuje tudi redno preverjanje otrokovega individualnega položaja in zagotavljanje njegove varnosti, na primer z obiski na domu ali pogovori z otrokovim učiteljem ali drugimi ustreznimi osebami (če so vključene v načrt primera in seznanjene z informacijami o zaščiti otroka). Pregled načrta primera pomaga delavcem, ki obravnavajo primere, pri merjenju napredka in prilagajanju ukrepov spremenjenim okoliščinam. Če se ugotovijo pomembne spremembe okoliščin, je treba posodobiti oceno BIA in načrt primera. V večini primerov je med rednim preverjanjem ali nadaljnjim spremljanjem potrebna prilagoditev ali izpopolnitev načrta – bodisi zaradi novih informacij bodisi zaradi razvoja razmer, kar je treba zabeležiti v zapiskih o nadaljnjem spremljanju ali v posodobljenem načrtu, če so potrebne znatne spremembe.

⁴⁶ Prilagojeno po Medagencijskih smernicah za vodenje primerov in zaščito otrok (Inter Agency Guidelines for Case Management and Child Protection), str. 65–66 http://www.cpcnetwork.org/wp-content/uploads/2014/08/CM_guidelines_ENG_.pdf

Izvajanje načrta primera je treba pravočasno redno preverjati. Nosilec, odgovoren za izvajanje vsakega ukrepa iz načrta primera, se mora strinjati, da bo izmenjeval informacije na varen način in v skladu s pogostostjo, navedeno v načrtu primera (in/ali BID, če je primerno). To zavezo je treba zapisati v SOP postopka BIP, da bo imela potrebno težo (glejte [razdelek 3.4.2: Razvoj standardnih operativnih postopkov za postopek za največjo otrokovo korist](#)).

Pomembno je, da v spremljanje in pregled vključite otroka in njegovo družino. Smiselno sodelovanje otroka pri lastnih rešitvah s poudarkom na močnih točkah in virih otroka in njegovih staršev, skrbnikov ali družine lahko pozitivno vpliva na otrokov občutek lastne vrednosti, odpornost in razvoj. Otroci morajo sodelovati pri odločanju o pogostosti in kraju obiskov za namene nadaljnjega spremljanja, delavci, ki obravnavajo primere, pa morajo pri otroku redno preverjati časovne okvire in ustreznost ukrepov, ki se izvajajo. Delavci, ki obravnavajo primere, morajo podpirati otroka in njegove skrbnike pri izvajanju ukrepov, ki so jim dodeljeni v skladu z načrtom primera. Skupaj z otrokom, skrbniki in skupnostjo morajo opredeliti vse ovire, na katere bi ti lahko naleteli pri svoji dejavni vlogi, ki jo imajo pri obravnavanju tveganj za zaščito. V nekaterih primerih z nizkim tveganjem se lahko skrbnikom ali starejšim otrokom, za katere ni potrebno izvajanje rednega preverjanja, zagotovijo kontaktni podatki, tako da lahko otrok sam prevzame pobudo in v dogovorjenem časovnem okviru poroča o svojem stanju. To možnost je pomembno določiti med načrtovanjem primera ali kadar gre za pomembne odločitve (kot so sodne odločitve o skrbništvu, azilu ali preselitvi), ko je otrok ali skrbnik obveščen o izidu odločitve v zvezi s svojim primerom.

3.2.7 Zaključek in prenos primera

Postopki za zaključevanje primerov morajo biti del postopka BIP in opisani v SOP postopka BIP. Odločitev o zaključku primera mora odobriti vodja delavca, ki obravnava primer, ali, v okviru primerov BID, nadzornik BID. Merila za zaključevanje primerov morajo biti prilagojena okoliščinam. Spodnja merila za zaključek primera se lahko uporabljajo kot vodilo in prilagodijo posebnim razmeram:

- Izvedene in dokumentirane so bile potrebne napotitve in zaščitni ukrepi, otrok pa ni več ogrožen. To lahko vključuje uspešno združitev družine in nadaljnje spremljanje ali pa otrok ni več ogrožen zaradi nasilja, zlorabe ali izkoriščanja.
- Potrebne napotitve in zaščitne intervencije so bile izvedene in dokumentirane, nadaljnji ukrepi pa niso potrebni ali mogoči. Otrok in skrbnik se strinjata z zaključkom.
- Otrok in skrbnik izrazita željo po prenehanju rednega preverjanja in spremljanja, za kar se oceni, da je v največjo otrokovo korist.
- Mladostnik je dopolnil 18 let in primer je bil predan drugim pristojnim organom ali partnerjem ali pa nadaljnji ukrepi niso potrebni/možni (glejte [razdelek 3.6: Mladi in postopek za največjo otrokovo korist](#));
- Otrok in (rejniška) družina sta se preselila na drugo lokacijo; upoštevajte, da bo v teh okoliščinah morda treba primer prenesti na UNHCR ali druge partnerje na novi lokaciji, če je to mogoče (glejte spodaj).
- Ni znano, kje se otrok nahaja, poskusi njegovega iskanja pa so bili izčrpani. To lahko vključuje iskanje v skupnosti, neposredno spremljanje in obiske na domu.
- Obstaja dovolj dokazov, da je bil otrok nepravilno opredeljen kot ogrožen.

- Otrok je umrl.

Otroka in njegove starše ali skrbnika je treba obvestiti o zaključku primera. V nekaterih primerih je mogoče zaključene primere ponovno odpreti za pregled. Kadar je treba ponovno odpreti BID, se uporabljajo postopki iz [razdelka 5.4: Ponovna obravnava odločitve o določitvi največje otrokove koristi](#).

V posebnih primerih, kot je selitev otroka ali sprememba vodilne agencije, odgovorne za izvajanje BIP, se primeri ne zaključijo, temveč se odgovornost za vodenje primera prenese na drugo organizacijo ali drugega delavca, ki obravnava primer, na drugi lokaciji. Za prenos primera na drugo organizacijo je potrebna pridobitev soglasja/privolitve otroka in staršev/skrbnikov, ki se upoštevata in uskladiata z največjo otrokovo koristjo. Pri tem je treba izpostaviti, da če otrok/družina sprva zavrne soglasje/privolitev, jima mora delavec, ki obravnava primer, svetovati in pojasniti potrebo po nadaljnji podpori/predstaviti koristi takšne podpore. Posebna previdnost je potrebna pri prenosih na organizacije v izvorni državi. Poleg tega je treba pri prenosih primerov upoštevati jasno začrtane korake, s čimer se zagotovi, da je predaja dokumentacije primera in s tem povezanih informacij zaključena in da se nadaljuje izvajanje načrta primera (za dodatne smernice glejte tabele s primeri podatkovnih elementov, ki jih je treba zagotoviti UNHCR). Te korake je treba opisati v ustreznih SOP postopka BIP, ki so prilagojeni glede na okoliščine (glejte [razdelek 3.4.2: Razvoj standardnih operativnih postopkov za postopek za največjo otrokovo korist](#)).

3.2.8 Odzivanje na otroke v različnih situacijah s postopkom ugotavljanja največje otrokove koristi

Kot je opisano zgoraj, bodo v večini primerov otroci v BIP v različnih fazah vodenja primera potrebovali oceno BIA, da se zagotovi, da so sprejeti ukrepi izvedeni v njihovo največjo korist. Na primer, pri ločenem otroku se lahko opravi začetna ocena BIA, v kateri se upoštevata iskanje družine in trenutna ureditev skrbi, ko so otrokovi starši najdeni, pa se opravi še naknadna ocena BIA, v kateri se oceni ponovna združitev družine. Za zagotovitev uporabe ustreznih postopkovnih standardov glede na teže odločitve, ki zadevajo ogrožene otroke, je pomembno tudi, da se že na začetku ugotovi, ali otrok potrebuje BID. V spodnji referenčni tabeli so opisani najprimernejši načini odzivanja in podpore otrokom s povečanim tveganjem v različnih okoliščinah, ki so omogočeni s postopkom BIP. To tabelo je treba brati ob upoštevanju [razdelka 3.2.3 o poročilu BIA](#) in [4. poglavja o BID UNHCR](#).

TABELA 7: Uporaba različnih elementov postopka ugotavljanja največje otrokove koristi za različne otroke

Sprožilec/okolščine	Položaji, v katerih sta potrebna BIA in vodenje primera	Položaji, v katerih je potreben postopek BID
Za otroke brez spremstva in ločene otroke, pri katerih obstaja pomemben dodaten dejavnik tveganja ali pomisleki glede zaščite, je treba najti trajne rešitve in dopolnilne poti.	Trajne rešitve, ki ne vključujejo združitve družine, za:	Trajne rešitve, ki ne vključujejo združitve družine, za:
	ločene otroke , pri katerih ni bil ugotovljen noben dodaten pomemben dejavnik tveganja ali ni bilo pomislekov glede zaščite.	otroke brez spremstva , ki ne bodo združeni s starši ali skrbniki.
	Trajne rešitve, ki vključujejo združitve družine za:	Trajne rešitve, ki ne vključujejo združitve družine, za:
	otroke brez spremstva ali ločene otroke , ki se združijo s starši ali skrbniki (glejte razdelek 3.8).	ločene otroke , pri katerih obstaja dodaten pomemben dejavnik tveganja ali pa so bili izraženi pomisleki glede zaščite, zaradi česar so potrebni zaščitni ukrepi, zagotovljeni z BID.
Ogroženi otroci v izjemnih razmerah:	Združitev družine (ne v okviru trajnih rešitev) za:	Združitev družine (ne v okviru trajnih rešitev) za:
združitev družine za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah;	otroke brez spremstva in ločene otroke , ki se združijo s starši ali skrbniki, če niso bili ugotovljeni dodatni dejavniki tveganja ali izraženi pomisleki glede zaščite (glejte razdelek 3.8).	otroke brez spremstva , ki se v izjemnih razmerah združijo s starši ali skrbniki (glejte razdelek 4.2).
začasna oskrba za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah;		Združitev družine (ne v okviru trajnih rešitev) za:
drugi ogroženi otroci v izjemnih razmerah, odvisno od vsakega primera posebej ali okoliščin.		ločene otroke v izjemnih okoliščinah , npr. če obstaja dodaten dejavnik tveganja ali so izraženi pomisleki glede zaščite, zaradi česar so potrebni zaščitni ukrepi, zagotovljeni z BID (glejte razdelek 4.2).

Sprožilec/okolščine	Položaji, v katerih sta potrebna BIA in vodenje primera	Položaji, v katerih je potreben postopek BID
Ogroženi otroci v izjemnih razmerah: združen družine za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah; začasna oskrba za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah; drugi ogroženi otroci v izjemnih razmerah, odvisno od vsakega primera posebej ali okoliščin.	Ureditve začasne oblike skrbi za: otroke brez spremstva brez dodatnih tveganj za zaščito Odločitve o namestitvi v začasno obliko skrbi (bodisi ocenjevanje trenutne ureditve glede oskrbe bodisi odločanje o novih namestitvah), kadar niso ugotovljeni dodatni dejavniki tveganja ali izraženi pomisleki glede zaščite (glejte razdelek 3.8).	Začasna oblika skrbi za: otroke brez spremstva v izjemnih okoliščinah Odločitve o namestitvi v začasno obliko skrbi (bodisi potrditev obstoječe spontane ureditve bodisi odločitev o novi namestitvi) v izjemnih razmerah (glejte razdelek 4.2.5).
	Ureditve začasne oblike skrbi za: ločene otroke brez dodatnih tveganj za zaščito Odločitve o namestitvi v začasno oskrbo (vključno z oceno trenutne ureditve glede oskrbe), kadar niso bili ugotovljeni dodatni dejavniki tveganja ali pomisleki glede zaščite (glejte razdelek 3.8).	Ureditve začasne oblike skrbi za: ločene otroke v izjemnih okoliščinah Odločitve o namestitvi v začasno oskrbo, kadar se predvideva odvzem iz trenutne oskrbe sorodnika proti njegovi volji ali v drugih izjemnih okoliščinah (glejte razdelek 4.2).
	Rešitve za: otroke s povečanim tveganjem (otroci, ki se ne uvrščajo med otroke brez spremstva in ločene otroke). Za vse otroke s povečanim tveganjem, vključno s poročenimi otroki in otroki s tveganjem za poroko, ki jih spremljajo starši, je potrebna izvedba BIP (opredeljen glede na okoliščine), ki začne z oceno BIA. Glejte razdelek 3.2.2 o tem, ali je za otroka potrebna uvedba BIP, izvedba ocene tveganja in določitev prednostnih nalog.	Rešitve za: otroke s povečanim tveganjem (otroci, ki se ne uvrščajo med otroke brez spremstva in ločene otroke) v izjemnih okoliščinah. Otroci, ki živijo pri svojih starših ali skrbnikih, kadar je ugotovljena potencialna nevarnost škode za otroka, kadar rešitev pomeni tveganje za dolgotrajno ločitev otroka od staršev ali sedanjih skrbnikov ali kadar so pri otroku ugotovljene kompleksne ranljivosti in/ali ima omejene možnosti, zaradi česar bi bilo treba eni skupini pravic dati bistveno večjo težo kot drugi (glejte razdelek 4.2), in poročeni otroci, ki so pri iskanju rešitve obravnavani skupaj z odraslim zakoncem in/ali brez svojih staršev (glejte okvir z besedilom: Poročeni otroci, ki se obravnavajo za preselitev ali dopolnilno pot).

Sprožilec/okolščine	Položaji, v katerih sta potrebna BIA in vodenje primera	Položaji, v katerih je potreben postopek BID
Ogroženi otroci v izjemnih razmerah: združitev družine za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah; začasna oskrba za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah; drugi ogroženi otroci v izjemnih primerih, odvisno od vsakega primera posebej ali okoliščin.	Drugi primeri za: otroke s povečanim tveganjem Vsi otroci s povečanim tveganjem potrebujejo BIP (določeni glede na okoliščine), ki začne z oceno BIA. Glejte razdelek 3.2.2 o tem, ali je za otroka potrebna uvedba BIP, izvedba ocene tveganja in določitev prednostnih nalog.	Drugi primeri za: otroke s povečanim tveganjem v izjemnih okoliščinah Dodatne izjemne razmere, ki jih opredeli izvajalec operacije za vsak primer posebej ali sistematično. Opredeli se omejeno število primerov, v katerih mora UNHCR sprejeti odločitev, ki ima resen in dolgoročen vpliv na otroka (zlasti kadar starši niso prisotni, da bi dali soglasje).
Morebitna ločitev od staršev ali skrbnikov, če ni nacionalnih sistemov za zaščito otrok ali če napotitev k nacionalnim organom pomeni potencialno tveganje za otroka	Takojšnje ukrepanje za zaščito otrok, ki so žrtve nasilja, izkoriščanja, zanemarjanja ali zlorabe Za preprečitev odlašanja z nujnim ukrepanjem v primerih, ko so starši ali skrbniki odgovorni za hudo nasilje, izkoriščanje, zlorabo ali zanemarjanje ali niso pripravljeni zagotoviti zaščite, da bi preprečili nastanek takšne škode, in kadar obstaja neposredna nevarnost, da bo otroku povzročena huda škoda.	Možnost ločitve otrok, ki so žrtve nasilja, izkoriščanja, zanemarjanja ali zlorabe s strani skrbnikov Kadar so starši ali zakoniti/dejanski skrbniki odgovorni za hudo nasilje, izkoriščanje, zlorabo ali zanemarjanje ali niso pripravljeni zagotoviti zaščite, da bi preprečili nastanek takšne škode.
		Spori glede skrbništva. V primerih, ko je skrbništvo sporno in je treba določiti, pri kom naj otrok živi/kako naj se uredi varstvo in vzgoja, če ni izdana sodna odločba o skrbništvu.

Sprožilec/kontekst	Položaji, v katerih sta potrebna BIA in vodenje primera	Položaji, v katerih je potreben postopek BID
Otroci, ki so bili preseljeni z enim od staršev	Otroci, za katere se išče trajna rešitev skupaj z enim od staršev, ki nima izključnega skrbništva, in kadar ni mogoče stopiti v stik z drugim staršem Kadar se proučuje trajna rešitev za otroka, ki ima samo enega starša, in ni pravne dokumentacije o izključnem skrbništvu, dokazila o smrti odsotnega starša ali pisnega soglasja drugega starša (glejte operativne smernice⁴⁷ – upoštevajte, da ni potrebna ocena BIA, če: ima starš, udeležen v preselitvi izključno skrbništvo, obstaja mrliški list drugega starša ali starš, ki ni udeležen v preselitvi, predloži pisno soglasje, podano na podlagi predhodnih informacij).	Otroci, za katere se išče trajna rešitev, skupaj z enim od staršev, in otroci, pri katerih so sporni dogovori o skrbništvu otrok/obstaja tveganje zlorabe Kadar se preučuje trajna rešitev za otroka z enim staršem in: 1) starš, ki ne ostane z otrokom, noče dati soglasja za potovanje otroka, ali 2) obstajajo znaki, da bi bil otrok v družini, ki se obravnava v sklopu iskanja trajne rešitve, lahko ogrožen.

3.3 SODELOVANJE OTROK IN DRUŽIN V POSTOPKU UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Otroci imajo pravico sodelovati v vsakem koraku BIP. Poleg tega je za uspeh in doseganje zaščite bistvenega pomena varno in smiselno sodelovanje otrok in njihovih bližnjih.
- Starši ali skrbniki nosijo glavno odgovornost za otroke. Če jim pristojni organ ni odvzel starševskih pravic, imajo pravico, da se njihova mnenja upoštevajo v BIP.

Kako:

- Pri odločanju o tem, kako zagotoviti sodelovanje otrok v BIP, morajo delavci, ki obravnavajo primere, upoštevati otrokovo starost in zrelost.
- Ustrezne informacije je treba zbrati tudi od oseb, ki so otroku blizu, saj je njihovo poglobljeno poznavanje otroka lahko zelo dragoceno za proces in doseganje pozitivnih rezultatov v okviru postopka BIP. To velja zlasti za starše (če so prisotni), brate in sestre, rejniške starše, rejniške brate in sestre ter skrbnike oz. zakonite zastopnike. Lahko se opravi tudi posvetovanje s strokovnjaki.

⁴⁷ Visoki komisariat ZN za begunce (UNHCR), *Operativne smernice: določanje največje koristi za otroke, ki so preseljeni samo z enim staršem* (Operational Guidance Note: Best Interests Assessments For Children being Resettled with Only One Parent), april 2013; na voljo kot interni dokument, dostopen prek intraneta ali na zahtevo, naslovljeno na Oddelek za mednarodno zaščito (DIP) UNHCR.

- Za sodelovanje otrok in njihovih staršev ali skrbnikov v postopku BIP je treba pridobiti soglasje in privolitev, razen v primerih, ko to ni v največjo otrokovo korist.
- Osebe, ki so v postopku BIP udeleženi kot tolmači, morajo imeti dostop do posebnega usposabljanja za delo z otroki in podpisati zavezo o zaupnosti.

3.3.1 Splošni vidiki sodelovanja otrok

BIP zahteva celostni pristop, ki je potreben za ustrezno razumevanje otrokovega ozadja, njegovih potreb, tveganj za zaščito in zmožnosti ter interesa in sposobnosti odraslih, ki so pripravljeni skrbeti za otroka. Postopek mora v središče postaviti otroka, upoštevati njegovo starost, spol, biti občutljiv za različnost, ter zagotavljati sodelovanje otroka in oseb, ki so mu blizu.

Varna in smiselna udeležba v tem kontekstu vključuje tri temeljne elemente:

- zagotavljanje informacij otrokom o postopku ter možnostih in rezultatih, vključno s tem, kako so bila njihova mnenja upoštevana in zakaj se je (ali ni) ravno skladno z njimi;
- zagotavljanje podpore otroku pri sodelovanju v celotnem postopku BIP na način, ki je primeren starosti in kulturi ter spodbuja njegovo odpornost in opolnomočenje družine, v obliki, ki je dostopna otrokom z različnimi zmožnostmi;
- omogočanje otroku, da izrazi svoja mnenja in da se ta mnenja upoštevajo v skladu z njegovo starostjo, zrelostjo in razvojnimi zmožnostmi.;

Cilj varne in smiselne udeležbe otrok je, da bilo za postopek BIP značilno skupno prizadevanje in ne preprosto pridobivanje podatkov.⁴⁸ Otroci morajo biti obveščeni in opolnomočeni, da izrazijo svoja stališča in postavljajo vprašanja na vseh stopnjah BIP: pred oziroma med identifikacijo ter pri ocenjevanju, načrtovanju primera, zagotavljanju storitev, spremljanju/pregledu in zaključku primera. Tudi otroci lahko sodelujejo pri izvajanju lastnega načrta in zaščite, odvisno od njihove starosti, zrelosti in kadar je to v njihovo največjo korist.

© UNHCR/Alexander Plotnikov

⁴⁸ Za več informacij o komuniciranju z otroki si oglejte Unicefov dokument *Komunikacija z otroki: načela in prakse za vzgojo, navdih, navduševanje, izobraževanje in ozdravljanje* (*Communicating with Children: Principles and Practices to Nurture, Inspire, Excite, Educate and Heal*), november 2011, na voljo na [https://www.unicef.org/cw_c/files/CwC_Web\(2\).pdf](https://www.unicef.org/cw_c/files/CwC_Web(2).pdf).

Podpiranje varne in smiselne udeležbe otrok v postopku za ugotavljanje največje otrokove koristi

Ukrepi, predstavljeni v nadaljevanju, bodo delavcem, ki obravnavajo primere, v pomoč pri podpiranju varnega in smiselnega sodelovanja otrok v BIP. Podroben seznam je na voljo v [zbirki orodij BIP](#).

Zagotovite informacije: BIP ne sme biti dejavnost, ki je namenjena zgolj pridobivanju podatkov, temveč prizadevanje za sodelovanje. Informacije je treba zagotoviti v otrokom prijazni in dostopni obliki.

Bodite pozorni: BIP je postopek za posamezne otroke, zato morajo biti delavci, ki obravnavajo primere, pozorni na to, kako lahko otrokova starost, spol, sposobnosti ali dejavniki različnosti vplivajo na njegovo sodelovanje.

Poskrbite za opolnomočenje: otroci bi se morali počutiti kot aktivni udeleženci v BIP, ki imajo pravico izraziti svoja mnenja in imajo v postopku svoje odgovornosti in pravice.

Vzemite si čas, vendar ne odlašajte: čeprav se z nujnimi odzivom na vprašanje zaščite ne sme odlašati, bo v nekaterih zapletenih primerih potreben dodaten čas, da si boste pridobili otrokovo zaupanje ali da bo razumel svoje možnosti, preden boste skupaj določili najprimernejše nadaljnje ukrepe.

Bodite občutljivi: ogroženi otroci so pogosto doživeli težke dogodke, zato so v nekaterih okoliščinah odločitve v zvezi z BIP lahko razlog za vznemirjenost.

Vključite starše in skrbnike: poskrbeti je treba, da starši in skrbniki ohranijo odgovornost za otrokovo zaščito, blaginjo in razvoj v skladu s svojimi obveznostmi in največjo otrokovo koristjo.

Bodite strokovni: zavedajte se dinamike moči med delavci, ki obravnavajo primere, in otroki ter poskrbite, da se ohranijo strokovne meje, hkrati pa zagotovite empatijo in etično skrb.

Udeležba otrok kot pravica

Učinkovita udeležba priznava otroke kot nosilce pravic, krepi njihove zmogljivosti in odpornost ter jim omogoča, da sodelujejo pri lastni zaščiti in zaščiti svojih vrstnikov. Pravica otrok do sodelovanja in zaslišanja je opisana v več pravnih dokumentih in dokumentih politike UNHCR:

- Otrokova pravica do udeležbe je zapisana v Konvenciji o otrokovih pravicah:
- 12. člen: otroci imajo pravico do oblikovanja lastnih mnenj in njihovega svobodnega izražanja v vseh zadevah v zvezi z njimi, ter pravico do upoštevanja teh mnenj v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.
- 13. člen: otroci imajo pravico do svobode izražanja, vključno s svobodnim iskanjem, sprejemanjem in širjenjem vsakovrstnih informacij in idej.
- Odbor za otrokove pravice je v splošni opombi št. 5 iz leta 2003 opredelil otrokovo pravico do zaslišanja kot eno od štirih splošnih načel, ki so temeljna za uživanje vseh pravic, zapisanih v Konvenciji o otrokovih pravicah.
- 3. odstavek 8. člena *Konvencije o pravicah invalidov*⁴⁹ otrokom z oviranostmi zagotavlja pravico, da svobodno izražajo svoja mnenja o vseh zadevah v zvezi z njimi, in da se ta stališča upoštevajo v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo, enako kot pri drugih otrocih. Člen tudi zahteva, da se otrokom s posebnimi potrebami za uresničevanje te pravice zagotovi pomoč, prilagojena njihovi starosti in oblikam oviranosti.
- Sklep ExCom št. 107 poziva države pogodbenice in UNHCR, naj zagotovijo otrokom prijazne informacije ter enakopravno in smiselno sodelovanje deklic in dečkov brez razlikovanja pri odločitvah, ki jih zadevajo.
- Sodelovanje otrok je eden od šestih ciljev za otroke, opredeljenih v *Okviru UNHCR za zaščito otrok*, in vodilno načelo, na katerem temelji ta okvir.

3.3.2 Pridobitev otrokovih mnenj

Kot je navedeno v Konvenciji o otrokovih pravicah, imajo vsi otroci pravico do svobodnega izražanja svojih mnenj v zadevah v zvezi z njimi. Poleg tega je pomembno poznati otrokove želje, občutke in mnenja, da bi se lahko ustrezno ocenil morebiten vpliv predlaganega ukrepa na njegovo dobrobit. Otrokova sposobnost izražanja stališč in vrsta informacij, ki jih je mogoče pridobiti od otroka, sta v veliki meri odvisni od njegove starosti in zrelosti ter od informacij, ki jih dobi iz različnih virov. Razgovori, ki so primerni otrokovi starosti in zrelosti, imajo tako osrednjo vlogo v BIP.⁵⁰ Poleg tega bo dobro voden postopek razgovora, vključno z vzdušjem in okoljem, načinom oblikovanja in postavljanja vprašanj ter njihovim dokumentiranjem, prispeval k bolj kakovostnim odločitvam in rezultatom za otroke. To zahteva, da so v postopku BIP udeleženi usposobljeno osebje za zaščito otrok, delavci na področju socialnih storitve in člani odbora BID (za več informacij o spretnostih in kompetencah glejte [razdelek 3.4.3: Zaposlovanje in zagotavljanje virov za postopek za največjo otrokovo korist](#)).

⁴⁹ Generalna skupščina ZN, *Konvencija o pravicah invalidov: resolucija, sprejeta na Generalni skupščini* 24. januarja 2007, A/RES/61/106, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/45f973632.html>

⁵⁰ Strokovni delavci v socialnih službah bodo lahko ocenili, katera orodja za razgovor so najprimernejša; za olajšanje razgovora se lahko npr. uporabijo risbe, igrače in druga orodja.

Poleg zgoraj navedenih splošnih ukrepov za spodbujanje varne in smiselne udeležbe otrok je v nadaljevanju navedenih nekaj ključnih točk, ki jih je treba upoštevati za pridobitev otrokovega mnenja:

- **Od otrok ni mogoče pričakovati, da bodo o svojih izkušnjah pripovedovali kot odrasli.**
Upoštevati je treba otrokovo starost in zrelost v času, ko so se zgodili zadevni dogodki, in v času razgovorov.
- **Otroci informacij morda ne zmorejo podati tako natančno kot odrasli v smislu konteksta, časa, pomembnosti in podrobnosti**
in imajo lahko le omejeno znanje o razmerah v izvorni državi. Izpraševalec mora upoštevati, da so sposobnosti in zmožnosti otrok drugačne in ne slabše od sposobnosti in zmožnosti odraslih.
- **Veliko otrok lažje govori v prisotnosti prijatelja ali zakonitega zastopnika,**
vendar je pri tem potrebna previdnost, saj imajo lahko sedanji skrbniki, rejniki in druge osebe osebne interese v postopku in lahko otroku preprečijo, da bi svobodno izrazil svoja mnenja. Odrasli, ki so osumljeni zlorabe ali pri njej sodelujejo, ne smejo biti nikoli prisotni.
- **Razgovori z otrokom se morajo opravljati v zaupnem in otroku prijaznem okolju.**
Če je mogoče, naj kraj dogodka izbere otrok sam. Poudarek mora biti na tem, da se otrok počuti dobro in vzpostavi zaupen odnos. Okolje in ton razgovorov morata biti čim bolj neformalna.
- **Otrokom je treba vedno dovoliti, da rečejo »ne« ali zavrnejo odgovarjanje na vprašanja.**
Dovoliti jim je treba, da si premislijo in delajo napake.
- **Otroci so morda čustveno odmaknjeni od tega, o čemer pripovedujejo.**
Otroci morda sploh ne kažejo čustvenega odziva ali pa se odzovejo na čustvene namige izpraševalca. Izpraševalec mora biti zato previden, da na podlagi odzivov odraslih ne sklepa o tem, kako se otrok počuti ob določenem dogodku ali v določenih okoliščinah.
- **Travmatična izkušnja lahko vpliva na otrokovo sposobnost podajanja informacij med razgovorom.**
Delavec, ki obravnava primer, mora uporabiti otrokom prijazne metode in pristope (kot so otrokom prijazno spraševanje, opazovanje, igre in risanje), da bi otroku pomagal izraziti stiske (npr. beg, ločitev).
- **Trajanje razgovora je treba prilagoditi otrokovi starosti, zrelosti in psihološkemu stanju.**
Za zmanjšanje otrokovega stresa je priporočljivo opraviti dva ali tri kratke razgovore namesto enega dolgega. Najbolje je, da so vsakič udeleženi isti izpraševalci in tolmači, saj otroci pogosto potrebujejo čas za vzpostavitev odnosov. Če otrok kadar koli izrazi željo po določenih osebah, je treba to upoštevati in spoštovati, razen če to ni v največjo otrokovo korist.
- **V izjemnih okoliščinah, ko je otrok v izredno veliki stiski, npr. zaradi zlorabe, je treba vzpostaviti ureditev, ki bo otroku zagotovila takojšen dostop do psihosocialne pomoči, zlasti če je verjetno, da bodo med razgovorom razkrite informacije, ki bi lahko povzročile stisko.**

3.3.3 Pridobivanje mnenj družinskih članov in drugih oseb, ki so otroku blizu

Ustrezne informacije je treba zbrati tudi od oseb, ki so otroku blizu, saj je njihovo poglobljeno poznavanje otroka lahko dragoceno pri zagotavljanju podpore otroku med postopkom BIP. Informacije, zbrane od oseb, ki so otroku blizu, so lahko pogosto v pomoč pri razumevanju narave odnosov med otrokom in drugimi bližnjimi, razlogov za določene želje, ki jih izraža otrok, ter njegovih močnih točk in veščin. To velja zlasti za starše ali skrbnike (če so prisotni), brate in sestre, rejniške brate in sestre in zakonite zastopnike oz. skrbnike. Podobno se lahko ustrezne informacije po potrebi zberejo tudi od drugih oseb, ki so otroku blizu, kot so sosede, učitelji, prijatelji, vodje skupnosti in skupnostni delavci. Njihova mnenja o tem, kaj je v največjo otrokovo korist, je treba dokumentirati. Njihova vloga je še posebej pomembna pri majhnih otrocih ali otrocih v izjemnih stiskah, od katerih je mogoče neposredno pridobiti le omejene informacije.

Z otrokovo pomočjo lahko opredelite mrežo oseb, ki so blizu otroku, in opišete njihovo razmerje do otroka. Ena od metod je, da otroka, zlasti mlajšega, prosimo, naj nariše ljudi, s katerimi je v stiku in ki so mu blizu. Ko delavec, ki obravnava primer, opravlja razgovor s temi osebami, mora biti previden in ohraniti strogo zaupnost. Informacij, prejetih od otroka, in njegovih želja se ne sme nikoli razkriti, saj bi to lahko ogrozilo otroka in njegov odnos z delavcem, ki obravnava primer. V primerih suma trgovine z ljudmi ali zlorabe otrok morata biti varnost in zaščita otroka ključna pri presoji, ali je treba opraviti poizvedbe o osebah, ki so tesno povezane z otrokom, in usmerjati odločitve glede načina opravljanja teh poizvedb.

Pri komuniciranju s starši otrok brez spremstva in ločenih otrok, ki ostajajo v izvorni državi, je potrebna previdnost. Ti stiki bi lahko organom matične države razkrili, da otrok prosi za azil drugje, kar bi lahko starše ali otroka izpostavilo morebitni škodi. Če je bila izsleditev uspešna, bodo informacije, ki jih zagotovi Mednarodni odbor Rdečega križa (ICRC) ali druga pristojna organizacija, ki izvaja iskanje in spremlja položaj družine ter njeno pripravljenost sprejeti otroka, zadostovale za BIP.

V primerih ločitve otrok od staršev proti njihovi volji imajo starši pravico do zaslišanja, njihova mnenja pa je treba dokumentirati ločeno in predstaviti odboru BID. Enako velja za odločitve v zvezi z morebitno ločitvijo od odrasle osebe, ki spremlja otroka, in sicer pri določanju začasnih oblik skrbi, in v primerih odvzema od rejnikov, v katerih je treba opraviti BID.

Informacije, ki jih je treba zbrati od oseb, ki so otroku blizu, so na primer:

- vrsta in kakovost odnosa med otrokom in trenutnim skrbnikom ter družino;
- odnos z drugimi družinskimi člani, vključno z lokacijo in načinom skrbi za sorojence;
- mnenja otrok, vključno z njihovimi željami, pomisleki in preferencami, ki jih izrazi otrok;
- področja, na katerih lahko pride do navzkrižja interesov med otrokom in njegovimi skrbniki ali drugimi osebami, ki so blizu otroku;
- otrokove vsakodnevne navade in interakcije z drugimi otroki in člani skupnosti;
- kako se otrok sooča s šolo, vključno z njegovo sposobnostjo koncentracije med poukom ter interakcijo z drugimi otroki in učitelji;
- informacije o letu, starših ali drugih družinskih članih in razmerah v izvorni državi pred letom.

3.4 OPERACIONALIZACIJA POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Učinkovito izvajanje BIP zahteva sodelovanje različnih akterjev (lokalnih, nacionalnih in regionalnih), ki imajo različna znanja, izkušnje in geografski dostop.
- Zaradi same narave BIP ter občutljivosti in potencialnega vpliva na otroke mora osebje izkazovati zahtevane spretnosti in kompetence ter imeti ustrezen odnos.
- Spremljanje kakovosti izvajanja BIP prispeva k ohranjanju standardov in izboljšanju kakovosti storitev, s čimer se zagotovi, da se storitve in ukrepi dosledno izvajajo v največjo otrokovo korist.

Kako:

- UNHCR bi moral razviti učinkovite delovne odnose na lokalni, nacionalni in meddržavni ravni. V določenem okolju ima lahko UNHCR tako operativne kot tudi financirane (ali izvajalske) partnerje, z vsemi ustreznimi organizacijami pa se mora usklajevati prek medagencijskih mehanizmov za usklajevanje zaščite otrok in prek izvajanja ustreznega dvostranskega usklajevanja (na primer za financirane partnerje).
- Tesno usklajevanje z akterji, ki se ukvarjajo z nasiljem na podlagi spola, je ključnega pomena, zlasti za zagotavljanje učinkovitega odziva v primeru otrok, ki so žrtve spolnega nasilja ali otroških porok.
- Na ravni države bi bilo treba vzpostaviti operativne postopke BIP, t. i. operativne postopke za vodenje primerov zaščite otrok, da se zagotovijo racionalizirani in učinkoviti postopki BIP na vseh lokacijah na terenu, ob upoštevanju nacionalnega konteksta, operativne stvarnosti in teh smernic BIP.
- Pomembno je razmisliti o vlogah, ki bi jih morale imeti osebje, udeleženo v BIP, ter ustrezno dodeliti človeške vire in jim zagotoviti podporo. Tudi kadar UNHCR ni odgovoren za večino tekočih obravnav primerov v okviru BIP, je treba razmisliti o človeških virih za usklajevanje in krepitev zmogljivosti na področju BIP.
- V vsakem koraku BIP je treba upoštevati postopkovne zaščitne ukrepe.
- Za obveščanje o postopkih ocenjevanja kakovosti se lahko skupaj s temi smernicami uporabljajo orodja in smernice Zveze za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih (CPHA).

3.4.1 Partnerstva za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi

Države, UNHCR ter druge ustrezne organizacije in partnerji bi morali »tesno sodelovati, da bi preprečili, da bi bili otroci izpostavljeni povečanemu tveganju«. ⁵¹ Pri delu na področju zaščite otrok, ki vključuje postopek BIP, je potreben večsektorski pristop in pristop z udeležbo več deležnikov. To vključuje partnersko sodelovanje z akterji na področju zaščite otrok in ustreznimi akterji v drugih sektorjih in podsektorjih, kot so na primer akterji, ki se borijo proti spolnemu nasilju in nasilju na podlagi spola. UNHCR ima financirane partnerje (organizacije, ki izvajajo programe zaščite UNHCR v imenu UNHCR in z njegovim financiranjem) in operativne partnerje (kjer odnos temelji na vzajemnem programskem dopolnjevanju in skupnem delu, ne pa na financiranju).

⁵¹ Sklep ExCom št. 107, odstavek (g).

Partnerstvo prinaša partnerjem obojestranske koristi v smislu virov, znanja in spretnosti ter lahko okrepi program zaščite otrok, med drugim z zagotavljanjem kakovostnih in pravočasnih storitev zaščite za ogrožene otroke, zlasti otroke s povečanim tveganjem. Kot je poudarjeno v 1. in 2. poglavju, mora UNHCR tesno sodelovati z lokalnimi in nacionalnimi organi ter civilno družbo. Poleg tega si mora prizadevati za razvoj partnerstev s skupnostmi, otroki ter nacionalnimi in mednarodnimi organizacijami za zaščito otrok. Partnerstvo in sodelovanje morata med drugim temeljiti na načelu največje otrokove koristi, pri čemer je treba upoštevati otrokovo varnost in zaupnost. To pomeni, da je treba skrbno pretehtati vse odločitve o načinu vključitve posameznega akterja, določitvi njegovih potreb po krepitevi zmogljivosti in izvajanju njegovega spremljanja: vključitev partnerja namreč ne sme povzročiti nadaljnje škode otroku.

Vzajemno dopolnjevanje partnerjev

V praksi nevladne organizacije in organizacije v skupnosti zagotavljajo posebne storitve in pravočasno spremljajo odzivanje na potrebe otrok po zaščiti. Znanje in izkušnje teh akterjev so temeljnega pomena za zagotavljanje ustreznega in na skupnosti temelječega odziva na zaščito otrok. Hkrati lahko mednarodne in nacionalne agencije ter organizacije prispevajo s tehničnim strokovnim znanjem, usmerjanjem, financiranjem in usposabljanjem ter posebnimi storitvami v skladu s svojimi pooblastili, s čimer krepijo zaščito otrok in nacionalne sisteme zaščite otrok. Pomembni so lahko tudi neodvisni strokovnjaki za otroke ali razmere na splošno, saj lahko zagotovijo dragoceno analizo okoliščin, strokovno mnenje o vprašanih zaščiti in pomagajo usmerjati odzive, ki so v največjo korist otrok.

Pomembno se je zavedati, da so za ustrezno in ciljno usmerjeno vodenje primerov pogosto potrebne različne ravni specializacije. V številnih okoliščinah je npr. organizacija z manj strokovnega znanja in izkušenj na področju vodenja zapletenih primerov zaščite otrok lahko usposobljena za zagotavljanje nekaterih vrst podpore v primerih z majhnim tveganjem in manj zapletenih primerih. Za zagotovitev ustreznjše odziva na določene ranljivosti ali zapletene primere bodo morda potrebni posamezni strokovnjaki ali organizacije z obširnimi izkušnjami ali posebnim naborom znanj in spretnosti. Organizacije ali posamezniki s posebnim strokovnim znanjem bodo npr. lahko imeli pomembnejšo vlogo v primerih, ki vključujejo odvzem otrok iz družin, spore o skrbništvu in nasilje v družini. V nekaterih državah je za osebje, ki se ukvarja s posebnimi vrstami primerov, z nacionalnimi standardi zahtevana akreditacija pri vladnih službah socialnega varstva ali službah civilne družbe. V tem primeru si je treba prizadevati za zaposlitev osebja z ustreznimi kvalifikacijami, če pa to ni takoj mogoče, je treba zaposliti osebje s podobnimi ali enakovrednimi kvalifikacijami, pridobljenimi v njihovi izvorni državi, in/ali osebje sčasoma usposobiti in izobraziti.

TABELA 8: Vloge različnih partnerjev v postopku ugotavljanja največje otrokove koristi

Pregled partnerjev in njihovih vlog v BIP	
Nacionalne agencije in organi	Za izvajanje načela največje otrokove koristi, vključno s postopki za ocenjevanje in določanje otrokove koristi, je v prvi vrsti odgovorna država. Kadar je UNHCR odgovoren za izvajanje BIP, ker država ne želi ali ne more izvajati vseh elementov BIP za begunske otroke, mora UNHCR določiti, katere elemente BIP, če sploh, lahko izvajajo nacionalni organi (na primer odločitve o skrbništvu ali odstranitvi otroka), kot je navedeno v 1. poglavju. UNHCR bi moral v BIP, ki ga vodi UNHCR, čim bolj vključiti tudi lokalne in nacionalne vlade, npr. z določanjem, za katere primere je potrebna napotitev k organom in za katere storitve, ter z vključevanjem organov kot članov odbora BID. Organi lahko prevzamejo tudi pretežno nadzorno vlogo pri splošnem vodenju in usklajevanju postopka BIP ter pri krepitvi zmogljivosti drugih partnerjev, ki izvajajo BIP.
UNHCR	Kadar se izvaja BIP pod vodstvom UNHCR, bo UNHCR vodil in usklajeval BIP v okviru sistema ZN, ⁵² vključno z upravljanjem, nadzorom, izvajanjem in usklajevanjem BIP za begunske otroke. Kadar so države v celoti ali delno odgovorne za izvajanje postopkov v zvezi z največjo otrokovo koristjo, v katere so vključeni otroci begunci je UNHCR odgovoren za nadzor, tehnično podporo in zagovorništvo pri državah za uskladitev nacionalnih standardov in postopkov z mednarodnim pravom in standardi v zvezi z načelom največje otrokove koristi in postopkom za največjo otrokovo korist, ki zadevata begunske otroke, pri čemer se usklajuje z drugimi ustreznimi nacionalnimi in mednarodnimi akterji, vključno z Unicefom.
UNICEF	UNICEF ima pomembno vlogo pri nacionalnem načrtovanju in zagovorništvu zaščite otrok. Glede na svoj mandat bi UNICEF v sodelovanju z UNHCR lahko učinkovito izvajal zagovorništvo otrok na begu pred z nacionalnimi organi za zaščito otrok in organi socialnega varstva ter jim zagotavljal tehnično podporo. UNICEF lahko ob usklajevanju z UNHCR podpira tudi izvajanje BIP, ki ga vodi UNHCR, in sicer s financiranjem in krepitvijo zmogljivosti partnerjev, ki izvajajo vodenje primerov zaščite otrok, ter s članstvom v odboru BID.
Nevladne organizacije za zaščito otrok (NVO)	Nacionalne nevladne organizacije s strokovnim znanjem na področju zaščite otrok imajo lahko ključno vlogo v BIP, saj poglobljeno poznajo lokalne razmere in prakse. Te agencije imajo pogosto široko strokovno znanje na področju zaščite otrok in so morda že vključene v druge vidike načrtovanja zaščite otrok. Nevladne organizacije so lahko odgovorne za neposredno izvajanje in vodenje BIP na podlagi dogovora o financiranju ali operativnem partnerstvu pod nadzorom UNHCR. Nevladne organizacije za zaščito otrok lahko zagotovijo tudi krepitev zmogljivosti za osebe, vključeno v BIP. Nacionalne in mednarodne nevladne organizacije lahko glede na potrebe in zmogljivosti opravljajo različne naloge v zvezi z BIP. Med izvajalci nalog so delavci, ki obravnavajo primere, in vodje primerov, pregledovalci in nadzorniki BIP (pri čemer je treba izpostaviti, da bo UNHCR ohranil odgovornost za splošno usklajevanje in nadzor nad BIP) ter člani odbora BID. Nevladne organizacije lahko podpirajo tudi UNHCR, vlade in druge partnerje civilne družbe pri krepitvi zmogljivosti za nekatere ali vse vidike BIP.

⁵² Vodilna vloga UNHCR pri BIP je na primer poudarjena v partnerstvu med UNHCR in Unicefom, pismo o soglasju, Priloga B: Smernice za tehnična področja: za pripravo delovnega načrta države in skupnega akcijskega načrta, januar 2015, na voljo na <https://www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox/guidance.html>.

Pregled partnerjev in njihovih vlog v BIP

Organizacije v skupnosti (community-based organizations - CBO)	V BIP so lahko vključene tudi organizacije v skupnosti. Sodelovanje z organizacijami v skupnosti ima številne prednosti, zlasti zato, ker lahko lažje vključijo BIP v prakse in norme skupnosti ter imajo boljši dostop do ranljivih otrok in družin, ti pa jih tudi lažje sprejemajo. V nekaterih primerih lahko starše ali zakonite skrbnike in otroke skrbi zaupnost pri poročanju organizaciji v skupnosti. Pred določitvijo vlog in odgovornosti v okviru BIP je treba opraviti oceno zmogljivosti, prednosti in tveganj vsake organizacije v skupnosti ter ustrezen načrt za ublažitev/krepitev zmogljivosti. Glede na okoliščine in strokovno znanje/zmogljivosti se lahko merila občutljivosti primera (glejte zgoraj) uporabijo za določitev, ali naj se primer preda delavcem, ki obravnavajo primere na ravni skupnosti, ali neposredno specializirani organizaciji, ki izvaja BIP (te so običajno odgovorne za primere z visokim tveganjem/kompleksne primere).
Druge nevladne organizacije	Nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, zdravjem, pravnim svetovanjem in zastopanjem, psihosocialno oskrbo in/ali drugimi storitvami, lahko prav tako zagotavljajo dragoceno podporo za postopek BIP tako, da podpirajo prepoznavanje ogroženih otrok in zagotavljajo storitve za otroke, vključene v BIP.
Mednarodni odbor Rdečega križa (ICRC) ter nacionalna društva Rdečega križa in Rdečega polmeseca	Mednarodni odbor Rdečega križa je skupaj z nacionalnimi društvi Rdečega križa in Rdečega polmeseca pooblaščen za ponovno vzpostavitev družinskih vezi (tudi za otroke brez spremstva in druge ranljive ločene otroke) v primeru ločitev zaradi oboroženih spopadov, drugih nasilnih razmer, nesreč in migracij. V begunskih razmerah se ICRC in UNHCR tesno usklajujeta, da bi olajšala iskanje in združitve družin, kadar je to v največjo otrokovo korist. Obnovitev družinskih vezi je splošen izraz, ki ga Mednarodno gibanje Rdečega križa in Rdečega polmeseca uporablja za širok nabor storitev, namenjenih preprečevanju ločitev in izginotij, obnovitvi in ohranjanju stikov med družinami ter razjasnitvi usode pogrešanih oseb. Mehanizmi za napotitev k uporabi storitev za obnovo družinskih vezi so bistvenega pomena za BIP. Mednarodni odbor Rdečega križa in Rdečega polmeseca ter nacionalne organizacije Rdečega križa in Rdečega polmeseca lahko sodelujejo v odborih BID kot opazovalci, zlasti če so otroke spremljali, ga dobro poznajo in/ali delujejo na območju otrokove matične države.
Strokovnjaki	Specializirani strokovnjaki za duševno zdravje, drugi zdravstveni in pravni strokovnjaki ter kulturni mediatorji in antropologi za podporo gostiteljem in beguncem lahko med drugim zagotovijo potrebno posredovanje, informacije in nasvete v celotnem postopku BIP za vsak primer posebej.
Opomba: izraz »delavci sila na področju socialnih storitev« zajema različne vrste partnerjev in se nanaša na vladne in nevladne strokovnjake in sodelavce, ki delajo z otroki, mladimi, odraslimi, starejšimi, družinami in skupnostmi, da bi zagotovili zdrav razvoj in blaginjo. ⁵³	

⁵³ Za več informacij obiščite <http://www.socialserviceworkforce.org/>.

Usklajevanje s partnerji

Partnerstva se razlikujejo od konteksta do konteksta, kar je odvisno od zmogljivosti, nacionalnih predpisov, okvirov in preteklih dogovorov za sodelovanje med akterji. Če je v izvajanje BIP vključenih več partnerjev, je dobra praksa ustanovitev skupine za usklajevanje BIP, ki je lahko del splošnega mehanizma za usklajevanje zaščite otrok ali njegova dopolnitev. V številnih okoliščinah se lahko skupina za usklajevanje BIP imenuje »delovna skupina za vodenje primerov« ali »delovna podskupina za vodenje primerov«. Ta skupina ne razpravlja o konkretnih primerih, temveč si prizadeva za usklajevanje BIP med partnerji in geografskimi območji, prilagodi orodij postopka BIP okoliščinam in njihovo izboljšanje, analizira trende na področju tveganj in izzivov za zaščito otrok ter ugotavlja in odpravlja vrzeli v pokritosti s postopkom BIP in njegovem izvajanju.

Kadar UNHCR izvaja BIP v partnerstvu in usklajevanju z drugimi akterji, so lahko koristni spodnji nasveti:

- Ne glede na to, ali gre za financiranega ali operativnega partnerja, **mora UNHCR še vedno voditi in usklajevati BIP za begunce znotraj sistema ZN**. V takih primerih bo morda treba podpisati memorandum o soglasju, sporazum o prenosu podatkov in/ali protokol o izmenjavi informacij za izmenjavo informacij o ogroženih otrocih in otrocih, ki prejemaajo podporo v okviru BIP. To je zlasti pomembno, kadar partnerji niso podpisali sporazuma o projektnem partnerstvu, s katerim je zagotovljeno financiranje.
- UNHCR bi moral partnerstva za BIP utemeljiti na oceni strokovnega znanja in zmogljivosti akterja na področju zaščite otrok in BIP/vodenja primerov zaščite otrok. Če obstajajo vrzeli v strokovnem znanju in izkušnjah na področju BIP ali splošnega vodenja primerov zaščite otrok, mora UNHCR načrtovati ustrezne dejavnosti za krepitev zmogljivosti (ki jih izvaja UNHCR ali pa dodeli zadostna sredstva partnerjem za krepitev zmogljivosti njihovega osebja) v sodelovanju z drugimi organizacijami, ki se ukvarjajo z vodenjem primerov zaščite otrok.
- Sodelovanje z lokalnimi in nacionalnimi organizacijami je lahko dolgoročno bolj trajnostno. Kljub temu je v nujnih primerih ali pri obsežnih operacijah morda primerno sodelovati tudi z mednarodnimi organizacijami, ki lahko hitreje povečajo obseg svojega delovanja in/ali zagotovijo dodatno specializirano strokovno znanje. V tem primeru je treba, kadar je to mogoče, razvijati krepitev zmogljivosti nacionalnih vladnih akterjev in/ali akterjev civilne družbe ter pripraviti načrt prehoda.
- Priporočljivo je zagotoviti, da med partnerji, ki so udeleženi v izvajanju postopka BIP, ni geografskega prekrivanja. Čeprav lahko več akterjev na področju zaščite otrok izvaja dejavnosti, ki so sestavni del odziva za zaščito otrok, vključno z nekaterimi akterji, ki uporabljajo pristop vodenja primerov, kot sta psihosocialna podpora in zagotavljanje varnega zatočišča, pa mora biti vedno določen en partner, ki ima na določenem območju splošno odgovornost za postopek BIP.

V okoliščinah, kjer je BIP del državne ureditve in ga izvajajo oblasti, bi moral biti cilj usklajevanja okrepitev postopka, vključno s pridobivanjem strokovnega znanja o obravnavanju posebnih potreb otrok beguncev, potni napotitve otrok in povezavami s postopki za begunce, ki so otrokom prijazni.

Usklajevanje z akterji GBV (ki delajo z otroki, ki so žrtve nasilja na podlagi spola)

Zaščitniki otrok in delavci, ki se ukvarjajo s preprečevanjem in odzivanjem na nasilje na podlagi spola (GBV), morajo tesno sodelovati, da bi nudili oporo otrokom, ki so doživeli nasilje na podlagi spola (GBV), saj imajo ti otroci posebne potrebe in pravice. Treba je vedeti, da so otroci, ki so doživeli spolno nasilje, pogosto lahko žrtve tudi drugih oblik nasilja, zlorab in izkoriščanja.

Otrokom, ki so doživeli nasilje na podlagi spola, lahko pomagajo tako akterji GBV kot tudi akterji za zaščito otrok, če imajo potrebna znanja, kompetence in organizacijsko znanje. To so delavci, usposobljeni za oskrbo otrok, ki so bili žrtve nasilja na podlagi spola, in imajo ustrezen nadzor. Vloge in odgovornosti pri vodenju otrok, ki so doživeli nasilje na podlagi spola, je treba določiti in jasno opredeliti v medagencijskih standardnih operativnih postopkih (SOP), ki temeljijo na zmogljivosti in strokovnem znanju. Specializirano strokovno znanje in možnosti nudenja pomoči otrokom, ki so bili žrtve nasilja na podlagi spola, morajo biti jasno določene. Nekateri ključni vidiki so naslednji:

- Vsi zaščitniki otrok, ki imajo potrebno znanje in spretnosti za delo z otroki, morajo opraviti osnovno usposabljanje za delo z otroki, ki so žrtve nasilja na podlagi spola, se seznaniti s preventivo in otrokom prijaznem odzivanju ter skrbi zanje. Tako bodo v okviru postopka ugotavljanja največje otrokove koristi (BIP) lahko nudili začetno pomoč otrokom, ki so žrtve nasilja na podlagi spola. Iz istega razloga bi se morali delavci, ki obravnavajo primere otrok, ki so doživeli nasilje na podlagi spola, seznaniti z osnovami BIP, s pravili o zaščiti otrok, pristopi in spretnostmi. Zaščitniki otrok in delavci z otroki, ki so doživeli nasilje na podlagi spola, morajo delovati usklajeno, da bi zagotovili pravočasen in varen odziv ter pravilno ravnanje z otroki, ki so doživeli nasilje na podlagi spola. Ključno je, da je vedno na voljo delavec, ki lahko vse koordinira, da otroku ni treba večkrat skozi vprašanja in ocenjevanje položaja. V standardnih operativnih postopkih (SOP) morajo biti jasno določena dejanja in odgovornosti pri ravnanju z otroki, ki so preživeli nasilje na podlagi spola, in treba je ravnati v skladu z BIP.
- Osebe, ki obravnava primere otrok, ki so preživeli nasilje, bi morali biti vključeni v standardni postopek napotitev v okviru BIP in GBV ter usposobljeni tako za zaščito otrok in GBV kot tudi za oskrbo otrok, ki so preživeli nasilje. Ko na isti lokaciji obstajata služba za zaščito otrok in služba za vodenje primerov GBV, je treba določiti vloge in odgovornosti obeh v povezavi s posebnimi oblikami nasilja na podlagi spola ter starostjo otroka.
- V primeru, ko zaščitniki otrok ali delavci z otroki, ki so doživeli nasilje na podlagi spola, ugotovijo, da je otrok žrtev spolnega nasilja, je priporočljivo, da ga vodi njihova organizacija, če le ima zmogljivosti za obravnavo takšnega primera, zaposlene, usposobljene za delo z otroškimi žrtvami spolnega nasilja ter potrebne nadzorne strukture. Čeprav je treba oblikovati standardne operativne postopke (SOP) z jasno določenimi vlogami in odgovornostmi, ko je to mogoče, so v težjih primerih potrebne tudi posamične odločitve, ki jih morata sprejeti obe vpleteni organizaciji (brez razkritja identifikacijskih podatkov).
- Če se ugotovi, da je otrok, ki je že v postopku BIP, žrtev nasilja na podlagi spola, je pomembno, da se ga obravnava na podlagi otrokove največje koristi (BIP) in hkrati nadaljuje z drugimi storitvami BIP.
- Tako kot v vseh primerih sta nujni zaupnost in prepoved izmenjave podatkov (glejte [razdelek 3.5: Upravljanje podatkov za postopek ugotavljanja največje koristi](#)).

3.4.2 Razvoj standardnih operativnih postopkov za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi

Standardni operativni postopki (SOP) za BIP, imenovani tudi SOP za zaščito otrok,⁵⁴ ki vključujejo postopke BID, so pisna navodila, katerih namen je usmerjati ukrepe in zagotoviti, da se pri odzivanju na potrebe po zaščiti posameznih ogroženih otrok upoštevajo vodilna načela, pristopi in najboljše prakse. Razvijajo jih in se o njih dogovorijo akterji, ki na določenem geografskem območju nudijo posredno in neposredno pomoč otrokom. zagotavljajo SOP prav tako pomagajo zagotoviti preglednost postopkov, učinkovitost in odgovornost.⁵⁵ V SOP je treba opredeliti vloge, odgovornosti in odnose med različnimi osebami, vključenimi v BIP, ter način obravnave različnih vrst primerov zaščite otrok, poleg tega pa morajo odražati ustrezno obstoječo nacionalno zakonodajo, postopke in razpoložljive storitve, če so dostopne in primerne za otroke begunce. Navajati morajo podrobnosti o postopku, ki je vključen v vsak korak BIP, o kartiranju storitev in poteh napotitve (glejte BESEDILNO POLJE o opredelitvi storitev in poteh napotitve, spodaj), o merilih za sprejem in prednostnem razvrščanju o metodi in postopku za delo z otroki ter sistemu za upravljanje informacij.

SOP za BIP je treba vzpostaviti na državni ravni, da se zagotovijo usklajeni in učinkoviti postopki BIP na terenu, pri čemer je treba upoštevati nacionalni kontekst in operativne razmere ter te BIP smernice. Na podlagi nacionalnih SOP za BIP bodo krajevni uradi morda želeli prilagojene SOP, da bi zagotovili enostavno uporabo in uporabnost na lokalni ravni, ali pa uporabiti nacionalne SOP ter razviti lokalne poti napotitve in kartiranje storitev. SOP za BIP ne bi smeli vzpostaviti ločeno, temveč bi morali biti del celovitega programa za zaščito otrok in sistema upravljanja primerov begunccev. Postopke za BID je zato treba vključiti v širše SOP za zaščito otrok.⁵⁶

Prvi korak v postopku oblikovanja SOP za BIP je pregled obstoječih SOP za vodenje primerov zaščite otrok in drugih SOP (npr. registracija begunccev, opredelitev statusa begunca (RSD), trajne rešitve), kjer je to primerno, da se ugotovi, v kolikšni meri so ustrezno vključene koristi otrok. Če v nacionalnih sistemih zaščite otrok že obstajajo medagencijski SOP za zaščito otrok in/ali SOP jih je treba pregledati in posodobiti, da se zagotovi opis posebnih vprašanj v zvezi z BIP za otroke begunce – bodisi v revidiranih nacionalnih postopkih bodisi v prilogi, v kateri so opisane posebnosti v zvezi z otroki begunci. Če jih ni, je treba pripraviti SOP.

SOP za BIP je treba razviti ali obstoječe SOP revidirati v okviru participativnega procesa z ustreznimi akterji, zlasti nacionalnimi in lokalnimi organi za zaščito otrok ter drugimi akterji na področju zaščite otrok, ki sodelujejo pri izvajanju BIP in zagotavljanju storitev. Vključuje tudi kartiranje ali ponovno kartiranje storitev, odgovornih za zagotavljanje teh storitev in ključnih točk za napotitve, ki so nato jasno opredeljene v okoliščinam prilagojenih načinih napotitve..

S skupnostmi in otroki se je treba posvetovati tudi pri pripravi vseh SOP, zlasti pri postopkih, ki bodo neposredno vplivali na njihovo blaginjo (npr. pomoč, povratne informacije), in pri postopkih, kjer bodo imeli aktivno vlogo (npr. identifikacija). Glede na okoliščine lahko ta posvetovanja s skupnostjo potekajo prek predstavnikov zaščitnih mehanizmov, ki temeljijo na skupnosti, ali ločeno v okviru razprav v fokusnih skupinah z različnimi segmenti prebivalstva.

⁵⁴ Čeprav se te smernice nanašajo na operativne postopke v povezavi z varstvom otrok, se na terenu pogosto imenujejo operativni postopki za zaščito otrok ali operativni postopki za vodenje primerov zaščite otrok. Nacionalni sistemi lahko SOP poimenujejo različno, vendar lahko vključujejo elemente, ki so del SOP.

⁵⁵ Zbirka orodij SOP za BIP je na voljo v zbirki orodij BIP: www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox.

⁵⁶ Razdelek 5 predloge SOP v zbirki orodij UNHCR SOP za BIP se osredotoča zlasti na postopke za BID.

Glede na to, da se BIP uporablja predvsem v okoljih, kjer je za zaščito otrok odgovoren UNHCR, bi moral v begunskih okoljih UNHCR oblikovati ali sooblikovati SOP za BIP ali posodobitve obstoječih SOP za zaščito otrok, in sicer v sodelovanju z drugimi partnerji. V mešanih okoljih ali mešanih migracijskih tokovih, torej tam, kjer so prisotni begunci in notranje razseljene osebe ali kjer so prisotni begunci in migranti, bo UNHCR odgovoren za določitev postopkov za zaščito otrok beguncev v skladu s temi smernicami. To se lahko izvaja v okviru razširjenih SOP za zaščito otrok ali v specifičnih SOP za BIP, odvisno od okoliščin. Ko je vsebina dogovorjena in so SOP dokončno oblikovani, lahko predstavniki vsake organizacije podpišejo dokument, s čimer izrazijo svojo zavezo, da bodo upoštevali postopke iz dokumenta.

Odgovornost za razširjanje SOP za BIP in usposabljanje ustreznih akterjev o uporabi SOP je treba razdeliti med sodelujoče akterje. SOP je treba po potrebi prevesti v ustrezne jezike. Poleg tega je treba SOP redno pregledovati (vsaj enkrat letno), pri čemer naj sodelujejo partnerji za zaščito otrok, organi in UNICEF.

Opredelitev storitev in poti napotitve

Večagencijski pristop k vzpostavitvi in izvajanju BIP zahteva medagencijsko pot napotitve. Pot napotitve mora temeljiti na razumevanju strukture in zmogljivosti nacionalnega sistema za zaščito otrok (glejte [razdelek 2.2: Postopek ugotavljanja največje koristi in sistemi zaščite otrok](#)) ter lokalne strukture in organizacije. Dober način za razvoj poti napotitve je, da se začne s podrobnim načrtovanjem akterjev in virov⁵⁷, da se določijo ključni akterji, vrste storitev in ravni strokovnega znanja za zaščito otrok na operativnem območju. To bi moralo vključevati opredelitev neodvisnih strokovnjakov v skupnosti, ki so pripravljeni in sposobni sodelovati pri izvajanju BIP. Pri načrtovanju je treba raziskati tudi vrzeli v storitvah in zmogljivostih ključnih akterjev.

SEZNAM: Ali je potrebna revizija posebnih operativnih postopkov (SOP)?

Med postopkom pregleda je treba odgovoriti na naslednja vprašanja. Če je odgovor na katero koli vprašanje pritrdilen, je treba začeti postopek revizije.

- ☐ Ali SOP ne dosega zastavljenih ciljev?
- ☐ Ali je od zadnjega pregleda SOP prišlo do kakšnih sprememb v operativnem okolju, ki pomembno vplivajo na zaščito otrok?
- ☐ Ali se je število ali vrsta ponudnikov storitev na območju delovanja povečalo(-a) ali zmanjšalo(-a)?
- ☐ Ali je kateri od ponudnikov storitev sprejel drugačno strategijo/pristop, ki vpliva na zagotavljanje storitev?
- ☐ Ali se je kateri od postopkov izkazal za neizvedljivega v trenutnih razmerah?

ŠTUDIJA PRIMERA: Čezmejno usklajevanje postopka ugotavljanja največje koristi

Regionalna mreža varnih prostorov je medagencijski usklajevalni mehanizem, ki je bil v severnem delu Amerike vzpostavljen leta 2016⁵⁸. V posvetovanju s partnerji in skupnostmi si mreža želi izboljšati dostop do storitev ogroženim otrokom in drugim skupinam, ki potrebujejo zaščito tako regionalno kot mednarodno. Mreža je razvila skupne standarde in orodja za spodbujanje čezmejnega usklajevanja v regiji. Leta 2019 je v 14 različnih državah zagotavljalo storitve več kot 100 organizacij.

⁵⁷ Zbirka orodij SOP za BIP je na voljo v zbirki orodij BIP: www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox.

⁵⁸ UNHCR, *Regionalna mreža varnih prostorov: Pridobljene izkušnje in nabor orodij* (2019), na voljo na <https://www.acnur.org75c05b97d4.pdf>

Mreža nudi spletne storitve in referenčno mapo, ki jo dopolnjujejo z nacionalnimi in lokalnimi potmi napotitve. Vključene organizacije prejmejo primere od drugih članic mreže, ki so izvedle oceno otroka (BIA). BID običajno izvajajo vladne institucije, ki so v nekaterih primerih tudi del mreže.

3.4.3 Osebjje in viri za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi

Izvajanje postopka ugotavljanja največje koristi BIP v velikih operacijah in z velikim deležem ogroženih otrok lahko terja precej sredstev zlasti na območjih, kjer so zmogljivosti vlade ali civilne družbe omejene. Vendar je UNHCR le redko sam odgovoren za zagotavljanje sredstev za BIP, tudi kadar vodi mehanizem za usklajevanje zaščite otrok. Sredstva za izvajanje BIP iščejo in namenjajo drugi akterji, vključno z vlado, drugimi organizacijami ZN ter nacionalnimi in mednarodnimi organizacijami, . UNHCR si mora vedno prizadevati za krepitev zmogljivosti drugih akterjev in delovati komplementarno, tudi pri mobilizaciji in dodeljevanju sredstev – glejte [razdelek 2.2: Postopek ugotavljanja največje koristi in sistemi zaščite otrok](#).

Ocena obremenitve

Za postopek BIP je ključno osebje. Zlasti za UNHCR so potrebni človeški viri za usklajevanje in krepitev zmogljivosti na področju BIP, tudi če UNHCR ni odgovoren za večino vsakodnevnih zadev v zvezi z BIP.

Minimalni standardi za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih priporočajo razmerje 1 : 5–6 med vodjo in delavci, razmerje med delavci in aktivnimi primeri pa naj ne bi bilo večje od 1 : 25.⁵⁹ Da bi ocenili število primerov, je treba najprej oceniti povprečno trajanje, v katerem se primer zaključi ali prestavi na manjšo intenzivnost. Če je na primer povprečen primer zaščite otrok mogoče zaključiti ali preusmeriti v manj intenzivno podporo po približno treh mesecih, pri čemer zapletenejši primeri trajajo dlje, je treba načrtovati, da bo en delavec, ki obravnava primer, lahko obravnaval približno 75 primerov na leto. Vendar se ta številka bistveno spreminja glede na okoliščine. Na primer, če imajo delavci, ki obravnavajo primere, dodatne odgovornosti v okviru načrtovanja zaščite otrok, morajo prepotovati dolge razdalje ali obravnavajo večinoma zapletene primere, bodo imeli manj zmogljivosti in bodo obravnavali manj primerov na leto. Ko določena dela izvajajo drugi izvajalci (npr. psihosocialni delavci), vodijo zapletene primere partnerji s specializiranimi kompetencami. Kadar so primeri predvsem preprostejši, lahko delavci obravnavajo več primerov na leto. Prostovoljci iz skupnosti lahko dopolnjujejo delavce, ki obravnavajo primere, na primer tako, da ocenjujejo stanje (BIA) in spremljajo manj tvegane primere.

Strategije za povečanje zmogljivosti BIP vključujejo:

- povečanje števila zaposlenih v enotah ali pri partnerjih, ki vodijo primere;
- usposabljanje obstoječih organizacij, ki imajo osebje, usposobljeno za izvajanje BIP;
- analiziranje in prilagajanje razmerij med delavci v organizacijah in na lokacijah, da se zagotovi pravična obremenitev;
- vlaganje v druge storitve, ki lahko preprečijo nasilje ali so v pomoč ogroženim otrokom (na primer programi za starše, da bi zmanjšali nasilje nad otroki, ali v programe zdravljenja odvisnosti od mamil in alkohola);
- izvajanje začetnega skrajšanega postopka BIA, da bi določili, kateri otroci potrebujejo celovito oceno in BIP in kateri so lahko napoteni na postopke.
- pregled kriterijev za otroke, ki potrebujejo BIP (glejte [razdelek 3.2.2: Identifikacija](#)).

⁵⁹ Zveza za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih, *Minimalni standardi za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih*, 2019, Standard 15, na voljo na https://alliancecphta.org/en/CPMS_home (CPMS).

TABELA 9: Priporočene vloge za osebje, ki opravlja postopek BIP

Položaj	Odgovornosti	UNHCR/partner
Višji uradnik za zaščito (ali najvišji uradnik za zaščito v UNHCR)	Odgovoren je za izvajanje in nadzor nad celotnim programom BIP. Imenuje nadzornika BID.	UNHCR
Nadzornik BID*	Odgovoren je za izvajanje in nadzor postopka BID.	UNHCR
Koordinator BID (neobvezno – pri velikih operacijah)*	Pri večjih operacijah usklajuje postopek BID na določenih lokacijah ali za določene partnerje.	UNHCR ali partner
Pregledovalec BID (neobvezno – pri velikih operacijah)*	Pregleduje primere BID za predložitev nadzorniku BID.	UNHCR ali partner
Zaščita otrok in/ali nadzornik primera (neobvezno – pri velikih operacijah)	Koordinira vodje primerov in nadzoruje obremenitev delavcev za BIP na nacionalni in lokalni ravni.	UNHCR ali partner
Vodja primera	Nadzoruje od 5 do 6 delavcev in pregleduje primere, pri čemer skrbi za prednostno razvrščanje primerov in kakovost dela.	UNHCR ali partner
Delavec, ki obravnava primere*	Prepoznavna ogrožene otroke, izvaja BIA in BID, skupaj z otroki in družinami pripravlja akcijske načrte, spremlja primere in priporoča, kateri primeri se lahko zaključijo.	UNHCR ali partner

Opomba: vsa zgoraj navedena delovna mesta so lahko samostojna ali kombinirana z drugimi vlogami in odgovornostmi v okviru programa zaščite ali varstva otrok.

*Za več informacij o posebnih pristojnostih in odgovornostih teh vlog, povezanih z BID, glejte razdelek 5.1: Vloge in odgovornosti za postopek ugotavljanja največje koristi.

Načrtovanje, razvoj in podpora zaščitnikov otrok

Delavci, ki obravnavajo primere, so odgovorni za vse korake BIP: od ocene primera do načrtovanja, spremljanja in zaključka. Prizadevati si je treba za »načrtovanje, razvoj in podporo« delavcev, ki obravnavajo primere, v tem procesu.⁶⁰ To vključuje (i) zaposlovanje delavcev z ustreznimi kompetencami in spretnostmi, (ii) zagotavljanje usposabljanja in mentorstva, na primer za delo z otroki, za spretnosti pri komuniciranju z otroki in za vodenje primerov, ter (iii) nudenje podpore delavcem pri njihovem delu.

Pri načrtovanju in zaposlovanju najdemo v Smernicah za medagencijsko vodenje primerov različna znanja, razvrščena v štiri kategorije:⁶¹

- **Osebnostne kompetence:** poznavanje in izpraševanje samega sebe, obvladovanje stresa, prilagodljivost na spremembe in kulturne razlike, analitično, kritično in ustvarjalno razmišljanje ter integriteta.
- **Socialne kompetence:** pogajanje in obvladovanje konfliktov, delo v skupini, pristna empatija, podpora in motivacija drugih ter komunikacija in poslušanje drugih.
- **Metodološke kompetence:** spodbujanje sodelovanja in koordinacija pri vodenju primerov, načrtovanje, izvajanje in pregled nad intervencijo.
- **Tehnične kompetence:** poznavanje teoretičnega okvira ter poznavanje orodij in postopkov za vodenje primerov.

Minimalne zahteve za delavce UNHCR in delavce partnerskih organizacij, ki izvajajo BIP, so opredeljene v pristojnostih in nalogah (TOR) za delavce⁶², in vključujejo naslednje:

- Dobro poznavanje zaščite otrok, vključno z izkušnjami pri delu z otroki/dobrobitjo otrok, zlasti v begunskih okoljih
- Dobro poznavanje programa varovanja beguncev, vključno s preprečevanjem in odzivanjem na spolno nasilje in nasilje na podlagi spola ter dela z begunci
- Dobro poznavanje zaščite v skupnosti, vključno z razumevanjem vloge skupnosti, strukture in praks skupnosti, dobro poznavanje družbenih in kulturnih norm ter norm, vezanih na spol
- Poznavanje nacionalnih sistemov zaščite otrok, vključno z vlogami različnih akterjev in postopkov za zaščito otrok
- Odlične spretnosti pri komuniciranju z otroki in njihovem zagovorništvu
- Dobre analitične sposobnosti in sposobnost pisanja poročil

⁶⁰ Za več informacij glejte *Okvir za krepitev delovne sile na področju socialnega dela*, <http://www.socialserviceworkforce.org/framework-strengthening-social-service-workforce>.

⁶¹ Za več informacij o vlogah in odgovornostih ter potrebnih kompetencah delavcev, ki obravnavajo primere, in njihovih nadzornikov glejte Medagencijske smernice za vodenje primerov, str. 41–44 ter prilogi 1 in 2. Za dodatne smernice glejte tudi dokument Zaveznitstva za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih, *Kompetenčni okvir za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih*, ki je vključen v zbirko orodij BIP in je dostopen na naslovu www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox.

⁶² Pristojnosti in naloge (TOR) so na voljo v zbirki orodij BIP www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox/terms-of-references.html

Če obstajajo dodatni nacionalni standardi in akreditacijski postopki za delo z otroki, morajo UNHCR in partnerji zaposliti osebje, ki izpolnjuje te nacionalne standarde, ter izbirati na podlagi zgornjih meril, kadar je to mogoče, in/ali te primere posredovati partnerjem z ustrezno usposobljenim osebjem.

Pomemben del načrtovanja in zagotavljanja sredstev sta tudi usposabljanje delavcev in krepitev zmogljivosti. Čeprav bodo udeleženci imeli na voljo različne ravni znanja in strokovnega znanja, je za zagotovitev kakovosti in doslednosti postopka ključnega pomena, da se zagotovi ustrezno usposabljanje o BIP za delavce, ki obravnavajo primere, za nadzornike primerov in člane odbora BID. Nadzornik BID mora v posvetovanju z nadzorniki in vodji pri partnerjih pregledati potrebe po usposabljanju in organizirati osvežitvena srečanja.

Podpora delavcem pri delu vključuje vzpostavitev politik, sistemov in praks za uvajanje, usmerjanje, nadzor, mentorstvo, zadovoljstvo pri delu in ohranjanje zaposlenih.⁶³

63

ŠTUDIJA PRIMERA: Zaposlovanje različnih delavcev v Ugandi

UNHCR in partnerji v Ugandi imajo na voljo dve vrsti delavcev. Eden od partnerjev zaposluje delavce za delo z ogroženimi otroki.⁶⁴ Poiščejo jih v skupnosti (so ugandski državljani), partner pa jih usposobi. Partnerji usposabljaajo na novo rekrutirane delavce s pomočjo Medagencijskih smernic za vodenje primerov in zaščito otrok. UNHCR in partnerji, ki skrbijo za varnost otrok, še naprej zagotavljajo usposabljanje na delovnih mestih.

Drugo skupino delavcev sestavlja osebje UNHCR, ki je posebej usposobljeno za zaščito otrok in seznanjeno z BID. To osebje nadzirajo in usmerjajo strokovnjaki, ki imajo dolgoletne izkušnje s kompleksnejšimi primeri in postopkom BID.

Uslužbenci UNHCR in partnerji imajo usposabljanja o zaščiti otrok, ki je osnovano na Smernicah UNHCR za ocenjevanje in določanje največje koristi otroka⁶⁵. Leta 2018 je UNHCR izvedel vrsto usposabljanj za mentorje. Usposobljeni, vključno z osebjem UNHCR in partnerji iz Ugande, so od takrat izvedli vrsto usposabljanj na terenu. Delo organizirajo in vodijo z udejanjanjem medagencijskih SOP za izvajanje BIP za ogrožene otroke (tj. SOP za vodenje primerov zaščite otrok), ki jih je podprla nacionalna agencija, pristojna za zaščito otrok (Ministrstvo za enakost spolov, delo in družbeni razvoj).⁶⁶

⁶³ Več informacij o nadzoru je na voljo v: *Okvir za krepitev delovne sile na področju socialnega dela*, <http://www.socialserviceworkforce.org/framework-strengthening-social-service-workforce> in v Medagencijskih smernicah za vodenje primerov in zaščito otrok, (Inter-Agency Guidelines for Case Management and Child Protection str. 41–44 ter prilogi 1 in 2).

⁶⁴ Izraz »ogroženi otroci« je opredeljen v Sklepu izvršnega odbora UNHCR o ogroženih otrocih, št. 107 iz leta 2007, ki je na voljo na <https://www.unhcr.org/excom/exconc/4717625c2/conclusion-children-risk.html>.

⁶⁵ Smernice o postopku za največjo otrokovo korist (začasna izdaja), november 2018.

⁶⁶ Medagencijski delovni podskupini za zaščito otrok v Ugandi soprodsedujeta UNHCR in UNICEF.

Vključevanje delavcev iz skupnosti

Številne organizacije sodelujejo tudi s prostovoljnimi delavci iz skupnosti, ki otrokom, ki prejemajo podporo BIP, zagotavljajo individualno podporo in nadaljnje spremljanje. Delavce iz skupnosti je treba skrbno izbrati in jih usposobiti, preden jim zaupamo odgovornosti v okviru BIP. Prav tako je ključno jasno določiti in opredeliti, pri katerih primerih lahko ali ne smejo sodelovati delavci iz skupnosti. Odločitve o tem, katere primere lahko obravnavajo delavci iz skupnosti, je treba določiti na operativni ravni z uporabo kriterijev za občutljivost primerov (vzorčne kriterije najdemo v zbirki orodij BIP (BIP Toolbox). Nekateri primeri bodo terjali visoko stopnjo strokovnega znanja in/ali zaupnosti, lahko pa pomenijo tudi tveganje za delavca iz skupnosti. Kriteriji za občutljivost primerov naj bodo le vodilo, odločitve o prenosu odgovornosti na delavca iz skupnosti pa je treba sprejeti za vsak primer posebej, pri čemer je treba ustrezno upoštevati stališča otroka in družine.

ŠTUDIJA PRIMERA: Usklajevanje »večplastnega« zaposlovanja različnih partnerjev z Bližnjega vzhoda in s severnega dela Afrike

Zaradi velikega števila ogroženih otrok na Bližnjem vzhodu in v Severni Afriki (MENA), zlasti v državah, ki mejijo na Sirijo, je UNHCR skupaj z organizacijami International Medical Corps (IMC), Save the Children, Step in v sodelovanju z Mednarodnim Rdečim križem razvil zbirko orodij (Toolkit) za prostovoljce iz skupnosti, ki pomagajo otrokom brez spremstva in od staršev ali skrbnikov ločene otroke (UASC)⁶⁷. Zbirka orodij vključuje smernice, orodja (obrazce in sezname) ter navodila za prepoznavanje, usposabljanje in napotitev prostovoljcev iz skupnosti, ki bodo v regiji delovali kot podaljšana roka delavcev in mentorjev z otroki brez spremstva ter od staršev in skrbnikov ločenimi otroki.

UNHCR in partnerji pri uporabi in kontekstualizaciji te zbirke orodij uporabljajo kontrolni seznam za identifikacijo, orodje za profiliranje in orodje za preverjanje referenc, da prepoznajo člane skupnosti, ki so primerni za vlogo prostovoljca/mentorja v skupnosti. Prostovoljci/mentorji v skupnosti se usposablja na podlagi navodil za usposabljanje iz zbirke orodij, ki jih seznanja s ključnimi koncepti in pristopi k zaščiti otrok ter potmi napotitve. Ko je organizacija za zaščito otrok usposobljena, uporabi orodje za usklajevanje prostovoljcev UASC/prostovoljcev za podporo skupnosti, da otroka poveže s prostovoljcem in tako zagotovi, da je za podporo in mentorstvo vsakemu otroku dodeljen najprimernejši posameznik. Kot bistveni del postopka ujemanja se uporablja tudi orodje Kriteriji za kategorizacijo tveganj.

Prostovoljec iz skupnosti poroča mesečno (preko vzpostavljenega orodja za poročanje) in prek rednih sestankov med nadzornikom in prostovoljcem. Delavec, ki vodi primer otroka, izvaja tudi redne obiske na otrokovem domu po programu.

Druga sredstva

Operacije UNHCR, ki vodijo ali podpirajo BIP, morajo upoštevati tudi dodelitev proračunskih sredstev za pisarniško infrastrukturo (npr. vzpostavitev zaupnih, otrokom prijaznih prostorov za razgovore), arhivsko in pisarniško gradivo, stroške komunikacije ter denar za enkratna izplačila ali nakupe po potrebi za otroke (če niso zagotovljeni na drugem programskem področju). Več informacij o virih na splošno je na voljo v Medagencijskih smernicah za vodenje primerov (Inter-agency Case Management Guidelines).⁶⁸

⁶⁷ Zbirka orodij za prostovoljce za podporo skupnosti za UASC, ki je na voljo v zbirki orodij BIP na naslovu www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox

⁶⁸ Medagencijske smernice za vodenje primerov (Inter-Agency Guidelines for Case Management and Child Protection str. 33–34).

3.4.4. Spremljanje zagotavljanja kakovosti postopka ugotavljanja največje otrokove koristi

Izvajanje postopka ugotavljanja največje koristi BIP je treba redno spremljati, da se zagotovi ustrezen in pravočasen odziv za bolj ogrožene otroke. Del tega postopka je, da UNHCR in partnerji redno pregledujejo trende v zvezi z vprašanji zaščite otrok, s katerimi se soočajo, ter kakovost in obseg odzivov. Z medagencijskim koordiniranjem bi morali partnerji, ki izvajajo BIP, preveriti, v kolikšni meri se odziv na BIP/upravljanje primerov ujema z dogovorjenimi medagencijskimi standardi in smernicami ter tudi, ali je sposoben obravnavati obseg potreb. UNHCR mora tudi posebej spremljati kakovost in izvajanje BIP s strani financiranih partnerjev.

Pri spremljanju zagotavljanja kakovosti financiranih partnerjev, ki izvajajo BIP, lahko osebje UNHCR uporabi več metod, vključno z ocenjevanjem, spremljanjem kazalnikov kakovosti in uspešnosti ter revizijami dokumentacije primerov. Ti pristopi se lahko uporabljajo tudi za spremljanje kakovosti med agencijami, odvisno od dogovora sodelujočih. Običajno je v medagencijskih okvirih pristop za skupno in sodelovalno spremljanje takšen, da vsaka agencija opravi samooceno in o oceni poroča, ali da se organizira postopek medsebojnega ocenjevanja. UNHCR ne bi posebej spremljal partnerjev, ki niso financirani in ki niso znotraj dogovorjenih medagencijskih postopkov.

Ocene kakovosti

Ocenjevanje kakovosti s partnerji je lahko skupen in učinkovit način spremljanja. Humanitarna zveza za zaščito otrok (Child Protection Humanitarian Alliance – CPHA) je oblikovala okvir za ocenjevanje kakovosti (QAF), s katerim se ocenjuje, kako »določen sistem upravljanja primerov deluje«.⁶⁹ QAF se lahko uporablja kot dopolnilev postopkovnih zaščitnih ukrepov, ki določajo standarde in ohranjajo celovitost BIP, hkrati lahko QAF oceni kakovost in obseg njihovega upoštevanja. Okvir CPHA za ocenjevanje kakovosti se osredotoča na osem ključnih razsežnosti in ga je mogoče prilagoditi določenemu kontekstu. Če osebje UNHCR sodeluje s financiranim partnerjem, mora organizirati skupno oceno, pri kateri uporabi različne metodologije za preverjanje, vključno s pogovori z osebjem partnerja, opazovanjem vsakodnevnih dejavnosti (vključno z razgovori in drugimi postopki upravljanja primerov, če je to primerno), pregledom dokumentacije primera (glejte spodaj) in pregledom podatkov. Če agencije delujejo v okolju medagencijskega usklajevanja, se lahko odločijo za samoocenjevanje, imenovanje medagencijske ocenjevalne skupine ali medsebojno ocenjevanje.

Spremljanje kazalnikov kakovosti in uspešnosti

CPHA ima na voljo niz minimalnih kazalnikov za vodenje primerov⁷⁰ (tukaj prilagojenih za BIP), ki se lahko uporabljajo za ocenjevanje in merjenje kakovosti sistemov in postopkov BIP (8. točka QAF).

⁶⁹ Spletna stran CPHA o okviru za ocenjevanje kakovosti in minimalnih kazalnikih upravljanja primerov, <https://casemanagement.alliancecpa.org/en/monitoring-evaluating-quality-case-management>

⁷⁰ Spletna stran CPHA o okviru za ocenjevanje kakovosti in minimalnih kazalnikih upravljanja primerov, <https://casemanagement.alliancecpa.org/en/monitoring-evaluating-quality-case-management>

TABELA 10:

Kazalniki	Cilj	Opombe
Odstotek delavcev, ki obravnavajo primere, ki so se usposabljali in nadzorovali na področju BIP, ki so dokazali izboljšanje znanja in usposobljenosti pri uporabi BIP	80 %	Orodje za ocenjevanje zmogljivosti sodelavcev, ki obravnavajo primere, v paketu za usposabljanje in nadzor sodelavcev Smernice BIP (BIP Guidelines Caseworker Training Package) in navodila za usposabljanje delavcev. V ta ukrep je treba vključiti samo tiste delavce, ki so usposobljeni in imajo nadzor
Odstotek otrok in skrbnikov, ki poročajo o zadovoljstvu s prejetimi neposrednimi storitvami in odzivnimi ukrepi, sprejetimi v okviru BIP, za obravnavo njihovih potreb/tveganj	90 %	Ločeno merjenje odstotka otrok in skrbnikov
Odstotek otrok in skrbnikov, ki poročajo, da se je njihovo počutje izboljšalo, ko so prejeli nujno zaščito otroka (CP) prek BIP	90 %	Ločeno merjenje odstotka otrok in skrbnikov
Odstotek otrok brez spremstva in ločenih otrok ter ogroženih otrok, za katere je bil sprožen ali zaključen postopek ugotavljanja največje koristi (BIP)	100 %	Delitev na otroke brez spremstva in ločene otroke ter druge ogrožene otroke
Število in odstotek ustreznih napotitev otrok v storitve BIP, ki jih opravijo člani skupnosti na ciljnih lokacijah	80 %	»ustrezno« pomeni, da so potrebe otroka in/ali skrbnika usklajene s storitvami, na katere so napoteni
Število in odstotek ustreznih napotitev otrok, ki jih osebje BIP napoti v druge sektorje	80 %	»ustrezno« pomeni, da so potrebe otroka in/ali skrbnika usklajene s storitvami, na katere so napoteni

Upošteвайте, da je mogoče spremljati tudi dodatne kazalnike uspešnosti po posameznih delavcih, ki obravnavajo primere, in partnerjih. Nekateri pogosti kazalniki uspešnosti so naslednji:

- odstotek primerov z opravljeno BIA;
- odstotek primerov z opravljeno BIA, pri katerih je bilo opravljeno vsaj eno nadaljnje spremljanje;
- odstotek primerov z opravljeno BIA, v katerih je bila izvedena vsaj ena intervencija ali napotitev;
- povprečno število skupnih dni od zaključka BIA do zaključka vsaj ene intervencije ali napotitve;
- odstotek zaključenih primerov zaradi »pozitivnih razlogov« (trajna rešitev, ni nadaljnjih pomislov glede zaščite);
- povprečno število skupnih dni med odprtjem primera in zaključkom BIA;
- povprečno število skupnih dni med odprtim in zaključenim primerom;
- povprečno število skupnih dni od odprtja postopka BID do datuma odločitve odbora BID;
- odstotek ponovno odprtih postopkov BID.

Revizije dokumentacije primerov

Revizije dokumentacije primerov so dragocen in pomemben del spremljanja kakovosti BIP, saj omogočajo razpravo ne le o dokumentaciji, temveč tudi o ukrepih, sprejetih v posameznih primerih. Če bo UNHCR pri partnerjih izvajal revizije dokumentacije, se je treba o tem predhodno dogovoriti s partnerjem. Za izvajanje revizij dokumentacije bo morale osebe UNHCR, ki je na določeni lokaciji odgovorno za zaščito otrok in BIP, imeti dostop do neidentificiranih informacij iz elektronskih in papirnih spisov, da bi lahko pregledalo postopke in dokumentacijo. Da bi bilo spremljanje učinkovito, je pomembno, da lahko UNHCR naključno izbere spise, ki jih je treba pregledati, in da so predstavniki financiranega partnerja med postopkom na voljo za pogovor z osebje UNHCR. Cilj tega spremljanja je, da UNHCR in financirani partner skupaj spoznavata proces, se seznani z izzivi in uspehom izvajanja BIP ter skupaj določita strategije in pristope za reševanje ključnih izzivov. UNHCR in financirani partnerji morajo pri pregledu uporabljati te smernice BIP ter dogovorjene standarde in SOP kot standarde kakovosti ter upoštevati načela zaupnosti.

O natančnem načinu revizije dokumentacije se morata UNHCR in financirani partner dogovoriti na kraju samem, pri čemer naj kot vodilo uporabita spodnje nasvete.

- Partnerje je treba vnaprej obvestiti o vseh predlaganih nadzornih obiskih ali določiti medsebojno dogovorjene urnike za obiske za zagotavljanje kakovosti.
- Pred obiskom mora partner UNHCR posredovati popoln seznam identifikacijskih številk svojih primerov, vključno z vrsto tveganja za vsak primer. UNHCR pa bo posredoval naključno izbrane številke primerov, ki zajemajo različne vrste primerov, da bodo partnerji lahko redigirali podatke iz naključno izbranih spisov za pregled.
- Redigirane spise je treba pregledati v navzočnosti delavcev in vodij primerov. Osebe UNHCR ne sme kopirati ali fotografirati spisov.
- Ob koncu obiska se pogovorite o posebnih izzivih in opredelite načine za izboljšanje kakovosti BIP. To razpravo je treba dokumentirati in jo posredovati UNHCR in njegovim partnerjem.

3.5 UPRAVLJANJE S PODATKI V POSTOPKU UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Varno in etično zbiranje, shranjevanje, izmenjava in analiza podatkov o otrocih med postopkom za največjo korist (BIP) lahko izboljšajo odziv za posamezne otroke in širše načrtovanje zaščite otrok. Vendar pa je treba tveganja, povezana z upravljanjem informacij za BIP, opredeliti in zmanjšati za vsako operacijo.
- Zbiranje natančnih in izčrpnih podatkov o otrokovem položaju, stališčih in ustreznih možnostih je bistvenega pomena za kakovosten BIP.
- Zbiranje podatkov o trendih prepoznavanja in odzivanja na primere otrok za BIP ter o tveganjih pri zaščiti otrok, zbranih prek BIP, je podlaga za širše programe zaščite otrok in posebne pristope k BIP.

Kako:

- Pri otrocih je treba na splošno pridobiti soglasje otrokovih staršev ali skrbnika ter soglasje ali privolitev otroka, odvisno od njegove starosti in zrelosti. Soglasje staršev ali skrbnikov ni potrebno, če deljenje informacij z otrokovimi starši ali skrbniki ni v otrokovo korist ali če starši ali skrbniki niso dosegljivi.
- Za vsakega otroka v BIP je treba vse informacije shraniti v eno datoteko. Datoteke je treba hraniti varno in ostati morajo zaupne. V nekaterih operacijah to lahko pomeni, da se datoteke z dokumentacijo BIP hranijo ločeno od individualnega dosjeja otroka pri UNHCR.
- ProGres je institucionalno orodje UNHCR za upravljanje primerov zaščite. Če se uporablja proGres, je treba v njem posodabljati ključne informacije v povezavi z BIP. Če partnerji uporabljajo druge podatkovne sisteme, mora UNHCR s temi partnerji sodelovati pri oblikovanju protokolov za izmenjavo informacij (ISP) ali sporazumov o izmenjavi podatkov, ki določajo, katere podatke je treba deliti z UNHCR, kdaj in kako.
- Spodbujati in olajšati je treba izmenjavo podatkov na podlagi načela »potrebe po seznanitvi« za največjo otrokovo korist. Dobra praksa je, da UNHCR in partnerji razvijejo protokole in/ali sporazume o izmenjavi informacij med agencijami, da bi zagotovili redne, varne in etične pretoke informacij, povezanih z BIP.
- UNHCR in partnerji bi morali nameniti dovolj časa in sredstev analizi podatkov za BIP, ki bo vodila do konkretnih ukrepov, ki bodo koristili otrokom in njihovim skupnostim.

3.5.1 Varstvo podatkov

BIP vključuje obdelavo osebnih podatkov, vključno z zelo občutljivimi osebnimi podatki, otrok in pogosto tudi staršev, sorodnikov ali drugih skrbnikov. Osebe UNHCR in financirani partnerji morajo zato spoštovati pravila UNHCR o varovanju osebnih podatkov ([Pravilnik o varovanju podatkov](#)).⁷¹ Vpletene financirane partnerje zavezujejo splošne določbe sporazuma o projektnem sodelovanju z UNHCR o varovanju podatkov skupaj z aneksom o Obdelavi in varovanju osebnih podatkov obravnavanih oseb s posebnimi pooblastili. To mora zagotoviti, da partner spoštuje in izvaja enake ali primerljive standarde in osnovna načela o varovanju osebnih podatkov, kot jih zahteva UNHCR. Če so v BIP vključeni operativni partnerji, morajo UNHCR in partnerji skleniti sporazum o izmenjavi podatkov.

⁷¹ *Pravilnik UNHCR o varovanju osebnih podatkov*, maj 2015, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/55643c1d4.html> (Pravilnik o varovanju podatkov).

V nadaljevanju je osem načel politike o varovanju podatkov in njihov pomen za BIP ter način njihove uporabe in upoštevanja. Brati jih je treba skupaj s pravilnikom o varovanju podatkov (Data Protection Policy) in smernicami:

- **Zakonita in poštena obdelava:** obdelava osebnih podatkov otrok za namene BIP bo običajno temeljila na odstavku 2.2(ii) iz Pravilnika o varovanju podatkov, ki kot zakonito podlago za obdelavo podatkov določa »pomembno ali največjo korist posameznika«. Tako lahko UNHCR izvaja BIP brez soglasja staršev ali zakonitih zastopnikov. Vendar to ne pomeni, da ni treba pridobiti soglasja otroka ali privolitve staršev ali skrbnikov, če so ti prisotni, in je to varno ter v otrokovo korist.
- **Opredelitev namena:** za obdelavo osebnih podatkov mora vedno obstajati poseben in zakonit namen. V okviru BIP je treba osebne podatke zbirati le, če je to potrebno za oceno in določitev otrokove koristi ali za zagotavljanje povezanih storitev. Na splošno je dejstvo, da se BID izvaja za oceno vprašanj zaščite, s katerimi se soočajo otroci s povečanim tveganjem, in za obravnavo tveganj za zaščito, vključno z zagotavljanjem potrebne in pravočasne pomoči, vključno s posebnimi primeri, v katerih se izvaja BID, samo po sebi dovolj natančno in legitimno, da je izpolnjeno načelo specifikacije namena.
- **Nujnost in sorazmernost:** ker BIP in zlasti BID običajno pomenita odločitve, ki bodo imele večji vpliv na otroka, bodo razgovori in dokumentacija običajno obsežni. Načelo nujnosti in sorazmernosti pomeni, da morajo biti izmenjani podatki potrebni in sorazmerni z namenom, za katerega se zbirajo. Informacij, ki niso pomembne za BIP ali jih ni mogoče uporabiti ali ukrepati na njihovi osnovi, se ne sme zbirati. Vendar upoštevajte, da se načelo nujnosti in sorazmernosti ne sme napačno razlagati tako, da bi omejevalo ali neupravičeno omejevalo zakonite razloge UNHCR ali drugih partnerjev za pridobitev celovitega vpogleda v otrokov položaj, kadar je to potrebno za njegov primer v okviru BIP ali za sprejemanje odločitev v okviru BID.
- **Natančnost:** podatke je treba vedno natančno zabeležiti in jih čim pogosteje posodablјati, pri čemer je treba zagotoviti, da se otrokova stališča in dejstva zabeležijo objektivno. Enako velja za oceno delavca, ki obravnava primer.
- **Spoštovanje otrokovih pravic kot nosilca osebnih podatkov:** otrok in/ali njegov starš ali skrbnik ima(-ta) pravico do informacij o uporabi svojih osebnih podatkov in druge pravice, ki jih imata kot nosilca osebnih podatkov (glejte odstavek 3.1 v Pravilniku o varovanju podatkov). Druge pravice vključujejo pravico do dostopa do podatkov, do popravka ali izbrisa ter do ugovora do obdelave podatkov. Vprašanje, ali in kako se lahko odobri dostop ali sprejme zahtevek za popravek, je odvisno od razmer v vsakem posameznem primeru. Pravilnik o varovanju podatkov vsebuje določbe o postopkih za predložitev zahtevkov in omejitev pravic posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki. V primeru dokumentov BID je za določitev dostopa odgovoren nadzornik BID. Nenazadnje ima otrok in/ali njegov starš ali skrbnik pravico do informacij o tem, kako vložiti pritožbo glede obdelave osebnih podatkov pri zadevnem upravljavcu podatkov in uradu generalnega inšpektorja.

- **Zaupnost:** zaupnost je eno od ključnih načel varstva podatkov. Osební podatki morajo načeloma ostati zaupni in nedostopni nepooblaščenim. UNHCR in partnerji bi morali delovati po načelu »potreba po seznanitvi«, tako da se občutljive informacije delijo le s tistimi, ki jih potrebujejo za zagotavljanje zaščite in pomoči otroku. V primeru BIP so vpletene osebe običajno za to pooblaščené s strani svojih organizacij in opredeljene v SOP za BIP. V praksi to pomeni, da mora biti dostop do datotek BIP omejen na osebe, ki dela neposredno na primerih ali nadzoruje tiste, ki delajo na primerih, in ki mora imeti dostop, kot je določeno in dogovorjeno v operativnih postopkih in protokolih o izmenjavi informacij (ISP).
- **Varnost:** vedno je treba sprejeti ustrezne ukrepe za zagotovitev zaupnosti in celovitosti podatkov BIP. V praksi to pomeni shranjevanje fizičnih datotek v zaklenjenih omarah, izogibanje izmenjavi podatkov (tj. vključno z otrokovimi imeni in imeni njihovih družin/skrbnikov, naslovi in drugimi podatki, ki lahko privedejo do razkritja otrokove identitete), prek elektronske pošte ter uporabo varnih in zanesljivih elektronskih podatkovnih zbirk. V primeru dvoma se posvetujte z osebjem informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) v operaciji.
- **Odgovornost in nadzor:** Pravilnik o varovanju podatkov UNHCR je uvedla pojem upravljavca podatkov (Data Controller), ki je odgovoren za vzpostavitev in nadzor obdelave osebnih podatkov (odstavek 7.2). Običajno je za to pristojen predstavnik UNHCR, razen če je pooblastilo preneseno. Višji uradnik za varovanje podatkov običajno prevzame funkcijo kontaktne točke za varovanje podatkov (DPFP) in je lahko odgovoren tudi za BIP. Sicer se mora uslužbenec, ki je imenovan za BIP, posvetovati z DPFP in ga vključiti v zadeve v zvezi z varovanjem podatkov ter zagotoviti splošno odobritev s strani upravljavca podatkov. Nadzornik BID, če je druga oseba, bo podpiral zlasti dokumentacijo BID.

Načelo zaupnosti

»Zaupnost je povezana z izmenjavo informacij na podlagi potrebe po seznanitvi. Izraz »potreba po seznanitvi« opisuje omejevanje občutljivih informacij, in njihovo posredovanje samo tistim posameznikom, ki te informacije potrebujejo za zaščito otroka. Vse občutljive in osebne podatke, zbrane o otrocih, je treba po potrebi posredovati le čim manjšemu številu posameznikov [...]. Za agencije in delavce, ki obravnavajo primere, to pomeni, da zbirajo, hranijo, delijo in shranjujejo informacije o posameznih primerih na varen način in v skladu z dogovorjenimi pravili o varovanju podatkov. Delavci ne smejo razkriti otrokovih imen ali kakršnih koli identifikacijskih podatkov nikomur, ki ni neposredno vključen v skrb za otroka. To pomeni, da je treba posebej skrbno varovati spise in dokumente ter se izogibati neformalnim pogovorom s sodelavci, ki so lahko naravno radovedni in jih vaše delo zanima. Pomembno je, da je zaupnost omejena, kadar delavci, ki obravnavajo primere, ugotovijo varnostne težave in morajo za pomoč zaprositi druge ponudnike storitev (npr. zdravstvene delavce) ali kadar morajo po zakonu prijaviti kazniva dejanja. Te omejitve je treba otrokom in staršem pojasniti med postopkom soglasja ali privolitve. Nadzorniki in delavci, ki obravnavajo primere, bi morali tesno sodelovati pri sprejemanju odločitev v primerih, ko je treba prekršiti zaupnost.«

Vir: Medagencijske smernice za vodenje primerov⁷²

3.5.2 Preverjanje obstoječih podatkov o otroku

Z zbiranjem podatkov za BIP je treba začeti takoj, ko se ugotovi, da je otrok v nevarnosti. Posamezna dokumentacija o primeru, ki je bila pripravljena na začetku, bo koristno izhodišče za BIP, zlasti če bo razkrila otrokovo izpostavljenost nasilju.

Ugotovitve morajo biti dejanske in temeljiti na zanesljivih podatkih, saj bodo odločali o izidu BIP. Če so si podatki nasprotujoči ali nepopolni, morajo odločevalci vzpostaviti razumno ravnovesje med potrebo po hitri odločitvi o najboljši koristi otroka in zagotoviti, da odločitev temelji na izčrpnih informacijah.

Na začetku BIP (ali kadar koli med njim) je treba delavcu, ki obravnava primer, omogočiti dostop do ustreznih podatkov iz osebnih dosjejev, ki jih hranijo UNHCR, partnerji in nevladne organizacije, če vsebujejo informacije, ki so pomembne za oceno in določitev največje koristi otroka. Preverjanje teh podatkov je pomembno, da otroka ne bi izpostavljali ponovnim razgovorom, zlasti v primerih, ki vključujejo travmatične dogodke.

Podatki, zbrani med postopkom registracije, informacije o dobrobiti otroka, ki jih UNHCR ali partnerji zberejo med dejavnostmi spremljanja, ter vidiki posameznih postopkov določanja statusa begunca (RSD), so pomembni za postopek BIP, zlasti če razkrivajo izpostavljenost nasilju ali stopnjo zrelosti. Posamezna dokumentacija, ki se vzpostavi med registracijo, bo koristno izhodišče za postopek BIP. Na splošno morajo biti ustrezne informacije, zbrane med registracijo beguncev, dostopne delavcu, ki vodi primer BIP, če so te informacije pomembne in potrebne za BIP.

V primeru BID mora delavec, ki obravnava primer, če meni, da bi bile dodatne informacije iz dokumentacije RSD ali drugih zaupnih virov bistvene za sprejetje informirane odločitve komisije (npr. trenutno protiretrovirusno zdravljenje v primeru prostovoljne repatriacije v državo, kjer takšno zdravljenje ni na voljo), zaprositi za nasvet svojega nadrejenega. Ta bi moral običajno odobriti (ali se obrniti na pooblaščen osebo v UNHCR ali ustreznega partnerja za odobritev) izmenjavo informacij v obsegu, ki je potreben za odločitev, pri čemer mora biti tveganje za otroka in njegovo družino čim manjše.

⁷² Medagencijske smernice za vodenje primerov in zaščito otrok (2014), na voljo na http://www.cpcnetwork.org/wp-content/uploads/2014/08/CM_guidelines_ENG_.pdf

3.5.3 Zbiranje podatkov za postopek ugotavljanja največje otrokove koristi

Zbiranje podatkov o posameznih otrocih

Zbiranje natančnih in izčrpnih podatkov o otrokovem položaju, stališčih in ustreznih možnostih oskrbe je bistvenega pomena za kakovosten BIP. Primeri načinov zbiranja podatkov so naslednji:

- Preverjanje obstoječih dokumentov, ki vsebujejo podatke o otroku
- Pogovori z otrokom (glejte [razdelek 3.3: Sodelovanje otrok in družin v postopku za največjo korist](#))
- Opazovanje otrokovega položaja in domačega okolja
- Razgovori z osebami iz otrokove mreže, vključno s starši in skrbniki (glejte [razdelek 3.3: Sodelovanje otrok in družin v postopku za največjo korist](#))
- Razgovori z razširjeno družino in sorojenci, prijatelji, sosedi, učitelji, voditelji skupnosti in drugimi strokovnjaki na področju socialnega dela
- Osnovne informacije o razmerah na obravnavanih geografskih lokacijah in drugi zunanji viri
- Mnenja strokovnjakov, če je to primerno

V nekaterih primerih je morda koristno ali potrebno poiskati strokovna zdravniška in psihosocialna mnenja, zlasti pri ocenjevanju otrok, ki kažejo znake duševne stiske, in otrok z duševnimi ali telesnimi motnjami. Če lokalno strokovno znanje ni na voljo, se lahko uredi dostop do storitev strokovnjakov v glavnih mestih ali drugje.

Poleg tega je standardizacija načina, kako delavci, ki obravnavajo primere, za vse akterje, ki sodelujejo pri BIP, zajemajo in razvrščajo informacije, ki jih zbirajo, bistvo zagotavljanja učinkovitega BIP v vseh operacijah. V kolikor je mogoče, bi morali delavci, ki obravnavajo primere, vnašati informacije v standardizirane obrazce s standardiziranimi postopki za določanje vrednosti, kot so prednost, ranljivost in tveganja, ki vplivajo na otroka (glejte [razdelek 3.2.2: Identifikacija](#)). Brez minimalne ravni standardizacije ni mogoče zbirati in primerjati informacij, da bi zagotovili širok pregled stanja, kar otežuje merjenje učinkovitosti in uspešnosti postopka BIP pri odzivanju na potrebe otrok.

Zbiranje osnovnih podatkov za postopek ugotavljanja največje koristi

Zbiranje informacij o trendih pri prepoznavanju in obravnavi otrok za BIP ter osnovnih informacij v zvezi s tveganji za zaščito otrok, zbranih med BIP, je podlaga za splošne programe zaščite otrok in posebne pristope k BIP. Aktualne in zanesljive osnovne informacije so pomembne za učinkovito zasnovo in izvajanje BIP ter zahtevajo le zbirne informacije. Informacije iz zunanjih virov se lahko pridobijo in preverijo z neodvisno raziskavo. Glede na okoliščine lahko te informacije, zbrane iz javnih in notranjih virov, vključujejo naslednje:

- zaščita na različnih geografskih lokacijah in tveganja za otrokovo varnost, vključno z morebitnimi potrebami po mednarodni zaščiti, različnimi vrstami nasilja, zlorabe in izkoriščanja ter škodljivimi tradicionalnimi praksami ali negativnimi mehanizmi spoprijemanja z njimi;
- vzorci diskriminacije deklic, otrok z oviranostmi ali otrok iz manjšinskih etničnih, verskih, ekonomskih ali socialnih skupin na različnih geografskih lokacijah;
- možnost zagotavljanja kontinuitete otrokove vzgoje in ohranjanja vezi z njegovim etničnim, verskim, kulturnim in jezikovnim okoljem;

razpoložljivost in kakovost zdravstvenih storitev na različnih lokacijah s posebnim poudarkom na morebitnih posebnih zdravstvenih in psihosocialnih potrebah, ki bi jih lahko imel otrok zaradi oviranosti, virusa HIV in aidsa, nasilja v družini, različnih oblik spolnega nasilja, nasilja na podlagi spola, itd.

- razpoložljivost in kakovost izobraževalnih storitev na različnih lokacijah, ne le v smislu razpoložljivih zmogljivosti, temveč tudi kakovosti izobraževanja in varnosti šolskega okolja ter kako te storitve pripravijo otroka na smiselno življenje v družbi;
- običajni odnosi in mreže skupnosti ter podpora za otroke, tako pred begom kot v izgnanstvu, in sredstva, ki so na voljo za takšno podporo, vključno z možnostmi za socialno vključevanje v skupnost, ter zmožnosti za oskrbo in zaščito otrok, zlasti tistih s posebnimi potrebami.

3.5.4 Shranjevanje podatkov

Informacije za postopek je treba shraniti v otrokovem dosjeju. Za vsakega otroka je treba narediti dosje z izvirniki ali kopijami vseh pomembnih informacij in dokumentov, tudi če so ti deljeni (npr. z brati in sestrami). Upoštevajte, da so vse fizične in digitalne datoteke BIP del otrokove osebne dokumentacije in so zato trajna evidenca⁷³.

Pri fizičnih datotekah bo morda treba glede na velikost operacije in število oseb, ki imajo dostop, ustvariti ločeno fizično datoteko BIP za otroka in jo hraniti ločeno od osebne datoteke primera, ki vsebuje informacije o registraciji. V tem primeru se lahko v posamezno datoteko primera vstavi opomba, da je bila datoteka BIP odprta. V manjših operacijah, kjer ima dostop do dokumentacije samo ustrezno varnostno osebje in/ali kjer je dostop nadzorovan prek urejenega in evidentiranega sistema zahtevkov, pa se lahko datoteko BIP shrani neposredno v posamezno dokumentacijo. Če operacija ali partner uporablja proGres,⁷⁴ je treba v sistem vnašati in posodabljeni vse bistvene informacije o statusu primera in minimalne podrobnosti o BIA, BID, incidentih in informacijah. Če partner uporablja drug sistem za upravljanje informacij, kot je CPIMS+, je treba ključne informacije vnesti v ta sistem za upravljanje informacij in osnovne informacije deliti z UNHCR, da se zagotovi posodobitev proGres (glejte [razdelek 3.5.5: Izmenjava podatkov](#) spodaj).⁷⁵

⁷³ UNHCR, *Politika upravljanja dokumentacije in arhivov UNHCR*, januar 2018, na voljo na https://intranet.unhcr.org/content/dam/unhcr/intranet/policy-guidance/policies/2017/unhcr_hcp_2017_4/UNHCR_HCP_2017_4_Policy%20on%20Management%20of%20Records%20and%20Archives.pdf (Pravilnik o evidencah in arhivih), Priloga B.

⁷⁴ Zbirka podatkov UNHCR Profile Global Registration System (proGres) je institucionalno orodje organizacije za upravljanje identitete in primerov zaščite.

⁷⁵ Podrobnejša navodila so na voljo v uporabniškem priročniku proGres različice 4 za zaščito otrok. Upoštevajte, da uporaba sistema proGres za partnerje ni obvezna, vendar je UNHCR dolžan zagotoviti, da so ključne informacije v sistemu posodobljene.

Ko so informacije zbrane, je treba zagotoviti in izvajati visoko raven varnosti podatkov, zlasti zaradi izredno občutljive narave informacij o zaščiti otrok in GBV. Osebe, ki se ukvarja z BIP, mora biti seznanjeno s tveganjem, če bi do tovrstnih informacij dostopale nepooblaščen osebe, in z morebitnimi hudimi posledicami za otroka.

Ko je primer BIP zaključen, je treba dokumentacijo arhivirati v skladu s politiko arhiviranja trajnih dokumentov (glejte Politiko UNHCR o upravljanju dokumentacije in arhivov UNHCR).⁷⁶ Ko se arhivira tudi otrokova osebna dokumentacija, je bistveno, da je v dokumentacijo vključena tudi dokumentacija BIP (npr. izpolnjeni BIA, BID in razlogi za zaključek). Kadar datoteke BIP vodijo partnerji, jih je treba predložiti UNHCR v arhiviranje v dogovorjenem časovnem okviru po zaključku primera ali ko partner zapusti operacijo ali ko se zamenja partner, ki izvaja BIP. To zahtevo je treba navesti v prilogi o »Obdelavi in varstvu osebnih podatkov zadevnih oseb« k sporazumu o projektnem partnerstvu⁷⁷. V skladu z načelom zmanjšanja količine podatkov se lahko datoteka za arhiviranje zmanjša tako, da vsebuje le bistvene informacije, ki se nanašajo na primer in postopek BIP.

Posameznik, o katerem hranimo osebne podatke, običajno otrok ali oseba, ki je bila v otroštvu deležna podpore v okviru BIP in je že odrasla, tj. oseba, katere osebni podatki so predmet obdelave, tj. oseba, katere osebni podatki so bili zbrani in obdelani v okviru BIP, lahko ugovarja hrambi podatkov in zahteva izbris podatkov. Zahteve je treba ustno ali pisno predložiti uradu UNHCR v državi, v kjer se podatki obdelujejo. Preden UNHCR ugotovi kakršni koli zahtevi ali ugovoru, se mora prepričati o identiteti osebe, ki je vložila zahtevo ali ugovor. Posameznik se mora na ustrezen način identificirati. V primeru zakonitega zastopnika ali zakonitega skrbnika je treba predložiti pooblastilo. Prošnje in ugovore staršev ali skrbnikov za otroke je treba oceniti glede na največjo korist otroka⁷⁸.

3.5.5 Izmenjava podatkov

Skupna raba podatkov

UNHCR in partnerji bi morali redno izmenjevati podatke o trendih pri prepoznavanju in obravnavi otrok za BIP ter informacije v zvezi s tveganji za zaščito otrok, zbrane v okviru BIP. Izmenjava podatkov iz BIP ustvarja prostor in priložnost za skupno analizo, ki je ključna za zagotavljanje močnih, učinkovitih in prednostnih BIP in storitev za ogrožene otroke. Skupne informacije, ki ne omogočajo identifikacije, se lahko izmenjujejo na rednih sestankih, urejati pa jih je treba s sporazumom ali protokolom o izmenjavi informacij.⁷⁹ Opozoriti je treba, da obstajajo nevarnosti in tveganja celo pri podatkih, ki jih ni mogoče identificirati, vključno s profiliranjem določene skupine ali diskriminacijo, zato je treba pred začetkom izmenjave opraviti analizo tveganja in uvesti ustrezne ukrepe za varovanje podatkov. Ta skupni proces izmenjave in analize informacij naj bi vsem partnerjem pomagal izboljšati BIP in programe zaščite otrok.

⁷⁶ UNHCR, politika za evidence in arhive.

⁷⁷ Za več informacij glejte Pogosta vprašanja o Prilogi F in vzorčno predlogo, ki sta na voljo na <https://intranet.unhcr.org/en/protection-programme/data-protection.html> (intranet).

⁷⁸ Pravilnik UNHCR o varovanju osebnih podatkov, na voljo na <https://www.refworld.org/pdfid/55643c1d4.pdf>

⁷⁹ Medagencijski usmerjevalni odbor CPIMS pripravlja vzorčni protokol o izmenjavi informacij. Spremeni se lahko tako, da podpira izmenjavo informacij o varnostnih tveganjih.

Souporaba osebnih podatkov

V skladu z mandatom UNHCR za zagotavljanje mednarodne zaščite in iskanje trajnih rešitev za osebe, ki jih UNHCR pokriva, UNHCR na splošno zahteva določene osebne podatke od partnerjev, ki izvajajo BIP, za zagotavljanje storitev zaščite, pomoč in postopek BID, ter zaradi posodabljanja podatkov v svojih zbirkah podatkov in spremljanja projektov. Podobno bodo partnerji, ki izvajajo BIP, za odzivanje na potrebe ogroženih otrok običajno potrebovali posebne informacije UNHCR. Operacije in partnerji UNHCR morajo jasno navesti posebne namene, za katere potrebujejo podatke, zahtevani podatkovni elementi pa morajo biti primerni in ustrezni za opredeljeni namen ter ne smejo presegati tega namena.

Izmenjava podatkov je bistvenega pomena za učinkovito BIP, zlasti kadar je več agencij ali posameznikov vključenih v različne aspekte BIP, v storitev za zaščito otrok, upravljanja primerov zaščite beguncev in zagotavljanja pomoči. Pomembno je tudi opozoriti, da bo BIP imel pomembno vlogo, dokler bo otrok begunec. Če je bila na primer za otroka, ki živi pri rejniških starših, izdelana ocena stanja otroka (BIA), bo ta morda potrebna kot del otrokove dokumentacije ob prostovoljni repatriaciji. Brez dokumentacije o položaju otroka se lahko vrnitev družine nepotrebno zavleče, saj je treba postopek ponoviti.

UNHCR bo v skladu s pravili o varovanju podatkov (Data Protection Policy) (v okviru BIP vse podatke o otrocih delil na podlagi ustrezne zakonite podlage o privolitvi ali največji koristi. Kot je navedeno v [razdelku 3.2: Postopek za ugotavljanje največje koristi – korak za korakom](#), je treba pred izmenjavo kakršnih koli osebnih podatkov o otroku ali drugem posamezniku, tudi v primeru napotitev, pridobiti soglasje, razen v izjemnih primerih, ko soglasja ni mogoče pridobiti in je izmenjava le v korist otroka. Pred napotitvijo je treba pridobiti soglasje. UNHCR mora pred napotitvijo k partnerju pridobiti tudi soglasje staršev ali skrbnikov. Če UNHCR obdeluje osebne podatke na podlagi privolitve ali največje koristi, je treba pridobiti soglasje zadevnega otroka glede na njegovo stopnjo zrelosti.

Kadar je za BIP odgovoren UNHCR, je treba otroke in starše ali skrbnike ob začetku BIP s strani partnerja običajno obvestiti o namenu izmenjave informacij z UNHCR in vrsti izmenjanih informacij, nato pa jih prositi za soglasje. Kadar soglasje ni podano in obdelava na podlagi otrokove največje koristi ni mogoča, informacij ni mogoče dati v skupno rabo, vendar bi morala UNHCR in zadevni partner sodelovati pri analizi in reševanju vprašanj, ki so vzrok za to, da soglasje ni bilo podano.

Izmenjava podatkov med partnerji in UNHCR v begunskih okoljih je pomembna za zaščito otrok in njihovih družin. UNHCR v številnih begunskih razmerah zagotavlja ključne storitve mednarodne zaščite, kot so registracija in dokumentiranje, upravljanje primerov zaščite, določanje statusa begunca in podpora pri iskanju trajnih rešitev. V okoljih, kjer je pomoč beguncem odvisna od podatkov UNHCR, bo napotitev na UNHCR prav tako pomembna za zagotovitev, da otroci in njihove družine prejmejo ustrezno pomoč. UNHCR ne posreduje le pri zagotavljanju takojšnje zaščite in pomoči ogroženim otrokom, temveč zagotavlja tudi mednarodno zaščito in pomoč za čas, ko je oseba begunec. Sestava družine in individualna ranljivost otrok sta ključni vprašanji pri zagotavljanju kratkoročne in dolgoročne pomoči ter mednarodne zaščite. Storitve, ki se zagotavljajo, se bodo sčasoma spreminjale, odvisno od tega, kateri ukrepi in pomoč so na voljo; v številnih primerih se posameznim beguncem lahko zagotovijo le razpoložljive možnosti, če so bile informacije o sestavi družine in ranljivosti otrok posredovane UNHCR. UNHCR lahko zadrži zaključene dosjeje za prihodnje sklicevanje in zaradi dostopanja ter arhiviranja dosjejev.

TABELA 11:

Primeri posebnih in takojšnjih storitev ter pomoči na področju zaščite, za katere se lahko zaprosi UNHCR	Primeri storitev zaščite in pomoči, ki se zagotavljajo takoj ali v prihodnosti na podlagi informacij, znanih UNHCR, za katere se lahko zaprosi UNHCR
- Postopek za ugotavljanje največje koristi, zlasti BID, kadar ga vodi UNHCR - Premestitev v sili - Registracija in dokumentacija - Izdaja ali posodabljanje izkaznic o pravicah in prejemkih (<i>entitlement cards</i>) - Prednostna razvrstitev in posebna pomoč v postopkih določanja statusa begunca - Združevanje družin in ohranjanje enotnosti družine med premestitvijo, repatriacijo in drugimi premiki - Formalizacija ureditve skrbi za otroke zunaj starševske oskrbe in/ali zagotavljanje povezovanja primerov rejnikov z otroki, ki so v njihovi oskrbi, da bi se izognili naključni ločitvi - Nujna (ali prednostna) obravnava ponovne naselitve - Prostovoljna repatriacija - Neposredno vodenje primerov za posebej ranljive primere - Pravno svetovanje in pomoč - Upoštevanje pri pobudah za pomoč, vključno z denarjem, hrano, neživilskimi izdelki, programi štipendiranja, zdravstvenimi in prehranskimi programi ter drugimi pobudami glede na okoliščine.	- Zagotavljanje kontinuitete postopkov za ogrožene otroke in preprečevanje podvajanja BIP v daljšem časovnem obdobju - Vključevanje v programe pomoči, zlasti tiste, ki temeljijo na ranljivosti in/ali sestavi družine - Prednostno razvrščanje in posebna pomoč med premestitvijo, razdeljevanjem, preverjanjem in drugimi obsežnimi posegi za zaščito in pomoč - Prednostno obravnavanje in posebna pomoč med prostovoljno repatriacijo, kot je individualno svetovanje in napotitev na storitve na območju vrnitve. - Prednostna obravnava in posebna pomoč med lokalno integracijo, na primer individualno svetovanje - Prednostna razvrstitev za preselitev in možnosti dopolnilnih poti - Prednostna obravnava in posebna pomoč pri postopkih za ugotavljanje statusa begunca, če ti potekajo pozneje, na primer med uporabo klavzul o prenehanju, kadar je bil status begunca predhodno utemeljen na podlagi "prima facie" - Zagovorništvo v imenu posameznikov, ki potrebujejo pomoč in posredovanje UNHCR

Na splošno je treba pri izvajanju BIP pod vodstvom UNHCR s partnerji skleniti dogovore o izmenjavi osebnih podatkov otrok, ki so vključeni v BIP, za naslednje posebne namene (veljajo glede na okoliščine), pri čemer je treba upoštevati, da se bodo posebni elementi in obseg izmenjanih podatkov razlikovali glede na potrebe in namen:

- i. Napotitve odprtih, aktivnih primerov za specifično in takojšnjo zaščito in/ali pomoč (za primere glejte zgornjo tabelo). To vključuje napotitev vseh otrok, ki izpolnjujejo kriterije za ugotavljanje največje koristi, vključno z ločenimi otroki in otroki brez spremstva ter spornimi primeri skrbništva ali primeri, kjer bo treba morda otroka proti njegovi volji ločiti od staršev ali skrbnikov.

- ii. Napotitve odprtih, aktivnih primerov za storitve zaščite in pomoč, ki se zagotovijo takoj ali v prihodnosti na podlagi informacij, ki so znane UNHCR (za primere glejte zgornjo tabelo). To vključuje posodabljanje informacij o ureditvi varstva otrok, za otroke brez spremstva in ločene otroke, za namene pomoči in preprečevanja ločevanja družin. Te informacije UNHCR omogočajo naslednje: 1) zagotovitev, da družine prejmejo pomoč na podlagi natančne sestave gospodinjstva; 2) zagotovitev enotnosti družine in preprečitev nenamernega ločevanja družin pri premestitvah ali trajnih rešitvah.
- iii. Povratne informacije o napotitvah UNHCR ali partnerja za določeno storitev, pri čemer lahko UNHCR ali partner zahtevata nekaj povratnih informacij za usklajevanje izvajanja storitev zaščite in pomoči. V primeru UNHCR je to pogosto pomembno za namene notranjih postopkov upravljanja primerov zaščite beguncev UNHCR. Takšne povratne informacije lahko vključujejo informacije o statusu same napotitve (npr. napotitev v obravnavi, napotitev potrjena, napotitev sprejeta, napotitev zavrnjena, posameznika ni mogoče najti, zaključena BIA itd.). Poleg tega se lahko zahtevajo povratne informacije o vrsti storitev, ki so bile zagotovljene napotenemu posamezniku. V slednjem primeru morajo partnerji za posredovanje povratnih informacij pridobiti soglasje/privolitev in/ali nujno oceno, da je to v otrokovo korist.
- iv. Prenos zaključenih primerov za dostop do prihodnjih storitev zaščite in pomoči.
- v. Arhiviranje datotek BIP v skladu s politiko UNHCR o upravljanju dokumentacije in arhivov UNHCR.⁸⁰

Ključno je razmisliti, ali je delitev podatkov varna in v otrokovo korist. O posebnih elementih podatkov, ki jih je treba deliti pri različnih napotitvah, se je treba dogovoriti glede na storitev, za katero se napotitev izvaja, in v skladu z načelom sorazmernosti. Na primer, če se napotitev opravi zaradi prednostne premestitve ali registracije, je morda treba navesti le identifikacijsko številko in kodo specifičnih potreb osebe. Po drugi strani pa je v primeru napotitve zaradi ponovne naselitve ali posredovanja pravne zaščite morda primerno, da se v določenem trenutku postopka zagotovi veliko več informacij, da osebi ne bi bilo treba ponovno pripovedovati svoje zgodbe.

Bistveno je, da se izmenja minimalna količina informacij o ogroženih otrocih in otrocih v BIP, za katere je odgovoren UNHCR. V tabeli 13 so opisani posebni elementi podatkov, ki jih je treba deliti, in »potreba po seznanitvi«, na podlagi katere je treba dati v skupno rabo minimalno raven informacij v nekaterih običajnih primerih. O podrobnostih dogovorov o izmenjavi informacij med UNHCR in njegovimi partnerji se je treba dogovoriti na podlagi konteksta in posebnosti posamezne operacije, ki se formalizirajo bodisi s sporazumi o projektnem partnerstvu (Project Partnership Agreements) in/ali medagencijskimi protokoli o izmenjavi informacij (ISP), glejte spodaj. Glede na situacijo se lahko posredujejo dodatne informacije, možne pa so tudi druge situacije, kot je prenos primera.

⁸⁰ Glejte UNHCR, *Politika o upravljanju dokumentacije in arhivov* (2017), ki je na voljo na (intranetu UNHCR) <https://intranet.unhcr.org/en/policy-guidance/policies/unhcr-hcp-2017-4.html>

TABELA 12: Primer podatkovnih elementov, ki jih partnerji, ki izvajajo postopke za največjo korist, posredujejo UNHCR

V vseh spodaj navedenih primerih je treba informacije dati v skupno rabo šele, ko so bili otrok in/ali starši/skrbniki obveščeni o izmenjavi informacij in so dali svoje soglasje/privolitev in/ali ko je to v otrokovo korist. V vsakem primeru bi bil potreben tudi poseben namen (glejte zgoraj), za vsak poseben namen pa je treba pridobiti soglasje/privolitev.

Informacije	Opis	Skupna raba ob identifikaciji otroka s strani partnerja	Skupna raba ob ugotovitvi potreb po napotitvi	Skupna raba za arhiviranje
Enotni identifikator za otroka, starše/skrbnika	Vse ustrezne identifikacijske številke (npr. proGres ID), ki jih ima otrok in/ali njegova družina in se lahko uporabijo za zaupno izmenjavo informacij. Pomembno je, da se, kadar je to mogoče, uporabi enotni identifikator, da se identificira otroka in prepreči morebitno zamenjavo med posamezniki. Kadar je UNHCR odgovoren za BIP, lahko z deljenjem identitete otrok zagotovi učinkovito usklajevanje s partnerji ter se izogne podvajanju storitev in pomoči.	✓	✓	✓
Osnovni osebni podatki otroka, staršev/skrbnika	Osnovni osebni podatki vključujejo: ime in priimek, starost, spol, datum rojstva, kraj rojstva, kraj izvora, trenutni naslov. Pri delu na primeru je pomembno, da lahko UNHCR in partnerji navzkrižno preverijo osebne podatke, da bi imeli UNHCR in njegovi partnerji na voljo najnovejše podatke. Partnerji morajo UNHCR sporočiti vse spremembe osebnih podatkov, ki vplivajo na storitve zaščite in pomoči UNHCR, kot so naslov ali telefonski podatki. Ko so ti podatki posredovani in navzkrižno preverjeni, se lahko pri nadaljnji izmenjavi informacij o primeru uporabi samo enotni identifikator, zato se izognemo vključitvi drugih osebnih podatkov. Če enotni identifikator ni na voljo, je za zagotovitev natančne identifikacije otroka potrebna minimalna količina informacij	✓	✓ (če enotni identifikator ni na voljo)	✓ (če enotni identifikator ni na voljo)

Informacije	Opis	Skupna raba ob identifikaciji otroka s strani partnerja	Skupna raba ob ugotovitvi potreb po napotitvi	Skupna raba za arhiviranje
Specifične potrebe	Uporabiti je treba veljavne kode za specifične potrebe, ki jih je po potrebi mogoče dopolniti z lokalno dogovorjenimi vrednostmi. Opredelitev specifičnih potreb je podlaga za določanje prednostnih nalog UNHCR in številnih partnerjev pri kratkoročnih in dolgoročnih intervencijah na področju pomoči in zaščite.	✓	✓	✓
Prednostna naloga	Prednostna raven primera v skladu z lokalnimi SOP. Prednostna raven, ki se uporablja v skladu s SOP, pomaga zagotoviti pravočasno ukrepanje in podporo UNHCR in partnerjev.	✓	✓	✓
Podrobnosti o ureditvi skrbi	Za otroke, ki niso v oskrbi staršev, enotne identifikatorje skrbnikov, njihovo razmerje do otroka in, kadar je priporočljivo, da sta otrok in skrbnik povezana v smislu dokumentacije/pravic, podrobnosti o trajanju in okoliščinah ureditve skrbi (to se lahko zagotovi v BIA, glejte spodaj). S temi informacijami lahko UNHCR zagotovi, da otroci niso po naključju ločeni od skrbnikov in da se njihovi primeri obravnavajo skupaj, kar zadeva ukrepe za zaščito ali pomoč.	✓ za otroke, ki niso v starševski oskrbi	✓ za otroke, ki niso v starševski oskrbi	✓ za otroke, ki niso v starševski oskrbi
Status postopka ugotavljanja največje koristi	Natančneje, kateri koraki BIP so bili zaključeni (najmanj identifikacija, zaključena BIA, zaključek) in ali je primer napoten v BID.	✓	✓	✓

Informacije	Opis	Skupna raba ob identifikaciji otroka s strani partnerja	Skupna raba ob ugotovitvi potreb po napotitvi	Skupna raba za arhiviranje
Izpolnjeni obrazci BIA (ali drug obrazec za oceno zaščite otrok)	Če UNHCR potrebuje informacije o BIA, so ti lahko deljeni sistematično ali na zahtevo (npr. če se razmišlja o preselitvi otroka). Ko partner zapusti operacijo, lahko izpolnjene obrazce BIA ali povzetke posreduje UNHCR, da se zagotovi, da otroka ne bo treba ponovno oceniti v primeru prihodnjih posegov za zaščito ali pomoč.	+	+	+
Izpolnjeni obrazci BID	Če otrok potrebuje BID in je partner odgovoren za dokumentacijo BID. UNHCR bo odgovoren za BID in te odgovornosti ni mogoče prenesti na partnerje. Zato se poročila BID običajno predložijo nadzorniku UNHCR za BID v pregled, preden se predložijo članom odbora BID.	✓	✓	✓
Razlogi za zaključek primera	Ko se primer zaključi, je treba o tem obvestiti UNHCR, da se zagotovi ustrezno usklajevanje upravljanja primerov ter zaščite in pomoči. Razloge za zaprtje je treba sporočiti, saj lahko vplivajo na ponovno odprtje v prihodnosti.	✗	✗	✓

UNHCR bi moral redno in pregledno deliti informacije tudi s partnerji, ki za UNHCR izvajajo BIP za otroke.. Partnerji morajo imeti dostop do vseh informacij, ki jih potrebujejo za pravočasno in učinkovito zagotavljanje storitev ogroženim otrokom.

Tako kot zgoraj se je treba o posebnih elementih podatkov, ki jih je treba izmenjati, in postopkih za izmenjavo odločiti glede na okoliščine v določenem kontekstu, vendar je treba vključiti posebne zahteve, navedene v nadaljevanju. V spodnji tabeli je namen izmenjave informacij s partnerji zagotavljanje BIP.

TABELA 13: Primer podatkovnih elementov, ki jih UNHCR deli s partnerji v primerih postopka ugotavljanja največje koristi, ki jih upravlja partner

V vseh zgoraj navedenih primerih se informacije izmenjujejo le, če otrok in/ali starši/skrbniki s tem soglašajo in/ali če je to v otrokovo korist. V vsakem primeru bi bil potreben tudi poseben namen (glejte zgoraj), za vsak poseben namen pa je treba pridobiti soglasje/privolitev.

Informacije	Opis	Skupna raba ob identifikaciji otroka s strani UNHCR	Skupna raba na podlagi ugotovljene potrebe po napotitvi
Enotni identifikator za otroka, starše/skrbnika	Vse ustrezne identifikacijske številke (npr. proGres ID), ki jih ima otrok in/ali njegova družina in se lahko uporabijo za zaupno izmenjavo informacij. Pomembno je, da se, kadar koli je to mogoče, uporabi enotni identifikator, da se identificira otrok in prepreči morebitna zamenjava med posamezniki.	✓	✓

Osnovni osebni podatki otroka, staršev/skrbnika	Osnovni osebni podatki vključujejo: ime in priimek, starost, spol, datum rojstva, kraj rojstva, kraj izvora, trenutni naslov.		
	Pri delu na primeru je pomembno, da lahko UNHCR in partnerji navzkrižno preverijo osebne podatke, da bi imeli UNHCR in njegovi partnerji na voljo najnovejše podatke. Partnerji morajo UNHCR sporočiti vse spremembe osebnih podatkov, ki vplivajo na storitve zaščite in pomoči UNHCR, kot so naslov ali telefonski podatki. Ko so ti podatki posredovani in navzkrižno preverjeni, se lahko pri nadaljnji izmenjavi informacij o primeru uporabi samo enotni identifikator, zato se izognemo vključitvi drugih osebnih podatkov. Če enotni identifikator ni na voljo, je za zagotovitev natančne identifikacije otroka potrebna minimalna količina informacij.		(če namesto tega ni mogoče uporabiti edinstvenega identifikatorja)
Specifične potrebe	Uporabiti je treba veljavne kode specifičnih potreb ali jih preslikati na enotne kode partnerjev, po potrebi pa jih je mogoče dopolniti z lokalno dogovorjenimi vrednostmi. Partnerji morajo vedeti, katere kode specifičnih potreb je UNHCR uporabil, da jih lahko preverijo, deaktivirajo ali dopolnijo in tako otrokom in njihovim družinam zagotovijo ustrezno pomoč in zaščito.		

3. POGlavJE POSTOPEK ZA NAJVEČJO KORIST: VODENJE PRIMEROV ZA BEGUNSKO OTROKE

Informacije	Opis	Skupna raba ob identifikaciji otroka s strani UNHCR	Skupna raba na podlagi ugotovljene potrebe po napotitvi
Podrobnosti o ureditvi skrbi	Za otroke, ki niso v oskrbi staršev, enotni identifikatorji skrbnikov in njihovih razmerij z otrokom ter drugi podatki o sestavi družine. Te informacije partnerju omogočajo, da bolje oceni in preveri ureditev varstva otroka.	✓ za otroke, ki niso v starševski oskrbi	✓ za otroke, ki niso v starševski oskrbi
Prednostna naloga	Prednostna raven primera v skladu z lokalnimi SOP. Prednostna raven, ki se uporablja v skladu s SOP, pomaga zagotoviti pravočasno ukrepanje in podporo partnerja.	✓	✓
Status postopka ugotavljanja največje koristi	Natančneje, kateri koraki BIP so bili zaključeni (identifikacija, BIA, načrt primera, izvajanje, spremljanje in zaključek); in status BID (npr. načrtovan za odbor), če je primerno.	✓	✓
Obrazci za napotitev/informacije in povratne informacije o napotitvah	Če UNHCR napoti otroka k partnerju za določeno storitev (vključno z BID), je treba posredovati ustrezne informacije, na primer v obrazcu za napotitev. Če je otroka napotil partner, je treba izmenjati tudi povratne informacije o napotitvi, kot so status napotitve in informacije o vrsti zagotovljene storitve.	+	✓
Izpolnjeni obrazci BIA	Če partner potrebuje informacije BIA, jih lahko izmenjuje sistematično ali na zahtevo (npr. če je bila BIA opravljena ob registraciji in je priporočilo napotitev k partnerju za vodenje primera).	+	+
Izpolnjeni obrazci BID	Če se je BID že začel ali že zaključil in partner prevzame primer, je treba obstoječe obrazce dati v skupno rabo.	✗	✓
Razlogi za zaključek primera	Če UNHCR zaključi posamezen primer otroka, mora te informacije posredovati partnerju (npr. če je znano, da je otrok zapustil operacijo).	✓	✓

UNHCR in partnerji morajo dokumentirati vrsto informacij, ki jih je treba deliti, in načine izmenjave osebnih podatkov za različne namene, vključno z obliko in pogostostjo – bodisi s sporazumom o projektnem partnerstvu in/ali protokolom o izmenjavi informacij med agencijami. V primeru financiranih partnerjev morajo UNHCR in njegovi partnerji oblikovati sporazum o izmenjavi podatkov v skladu z razdelkom 6 Priloge o obdelavi in varstvu osebnih podatkov zadevnih oseb iz sporazuma o projektnem partnerstvu. V primeru operativnih partnerjev ali partnerjev, ki niso financirani, je treba razviti protokole ali sporazume o izmenjavi informacij, da se zagotovi red, varen in etičen pretok informacij, povezanih z BIP – glejte vzorec sporazuma o izmenjavi podatkov UNHCR in predlogo Medagencijskega protokola o zaščiti otrok⁸¹ ter orodja medagencijskega protokola o zaščiti podatkov in izmenjavi informacij⁸². Na začetku priprave takšnih sporazumov morajo vpletene strani razpravljati o tem, kako in kdaj se bodo informacije izmenjevale.

Če bi lahko dogovori o prenosu podatkov negativno vplivali na varstvo osebnih podatkov, mora UNHCR pred prenosom podatkov opraviti oceno učinka na varstvo podatkov (DPIA). DPIA je potrebna, kadar je verjetno, da bo zbiranje in obdelava ali prenos osebnih podatkov obsežen, ponavljajoč se ali strukturen (tj. kadar se podatki v določenem časovnem obdobju delijo z izvajalskim partnerjem ali tretjo osebo). DPIA bi vsebovala splošen opis dogovora o izmenjavi podatkov, ki vključuje obdelavo osebnih podatkov, in analizo tveganj za pravice posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki, zaradi okoliščin in narave obdelanih osebnih podatkov ter zaščitnih, varnostnih in drugih ukrepov, ki so vzpostavljeni ali predlagani za zagotovitev skladnosti s politiko UNHCR o varstvu podatkov.⁸³

3.5.6 Analiziranje podatkov za pripravo postopka ugotavljanja največje otrokove koristi

Analiza podatkov vključuje pretvorbo zbranih informacij v ustrezne zaščitne in preventivne ukrepe. Informacije, zbrane za BIP, so pripravljena priložnost za zaščito, če se ne nameni dovolj časa in sredstev analitičnemu postopku, ki bo pripeljal do konkretnih ukrepov v korist otrok in njihovih skupnosti.

Rezultati in ukrepi, ki jih je mogoče podpreti z analizo podatkov, med drugim vključujejo: podporo učinkovitejšemu ciljnemu usmerjanju in določanju prednostnih nalog, razvoj na dokazih temelječih zagovorniških sporočil in politik, podporo strateškemu načrtovanju državnih operacij, dokazovanje učinka programiranja, krepitev postopkov operacionalizacije, izboljšanje notranjega in medagencijskega usklajevanja ter ozaveščanje v skupnosti.

Za uspešno analizo je treba informacije zbrati na primerljiv način in jih pripraviti. Zato je ključnega pomena, da se analiza podatkov spodbuja že od samega začetka BIP in da se vsem partnerjem zagotovi podpora za analizo podatkov.

Posebne teme za analizo, ki so lahko koristne za operacionalizacijo BIP, so naslednje:

- demografski podatki, kot je odstotek deklic in dečkov v različnih starostnih skupinah, ki potrebujejo BIP;
- kako so otroci prepoznani in po potrebi vključeni v BIP;

⁸¹ Priloga o obdelavi in varstvu osebnih podatkov zadevnih oseb iz sporazuma o projektnem partnerstvu in vzorec sporazuma o izmenjavi podatkov, ki je na voljo na naslovu <https://intranet.unhcr.org/en/protection-programme/data-protection.html> (intranet).

⁸² Zaveznštvo za zaščito otrok v humanitarnih dejavnostih, *Smernice in paket predlog za varovanje podatkov in upravljanje informacij (DPISP)*, na voljo na <https://alliancecpha.org/en/child-protection-online-library/data-protection-and-information-sharing-protocol-dpisp-guidance-and>

⁸³ Pravilnik UNHCR o varovanju osebnih podatkov (2015), na voljo na <https://www.refworld.org/docid/55643c1d4.html>

- odstotek otrok s povečanim tveganjem, ki so deležni storitev BIP;
- odstotek primerov na vsaki prednostni stopnji in v vsakem koraku BIP;
- odstotek primerov, ki zahtevajo BID, glede na razlog BID;
- povprečni čas med različnimi koraki BIP, npr. med identifikacijo in oceno ali med identifikacijo in zaključkom;
- odstotek primerov, napotenih na različne storitve ali intervencije;
- odstotek primerov, napotenih na različne storitve ali intervencije, ki te storitve ali intervencije prejmejo v določenem času;
- najpogostejše posebne potrebe otrok v BIP;
- število/odstotek najrazličnejših incidentov v zvezi z zaščito otrok, za otroke v BIP.

Vse analize je treba razčleniti po spolu in starosti ter jih primerjati v različnih časovnih obdobjih, delavci, ki obravnavajo primere/partnerji, skupinami prebivalstva in geografskimi območji. Pomembno je, da se ves čas zavedamo, da razčlenjevanje podatkov ni samo zbiranje in analiza: ključno je za krepitev zgoraj naštetih rezultatov in ukrepov ter se lahko uporabi za krepitev zagovornišstva in programskega dela ter končno doseganje pravic za posamezne skupine otrok.

3.6 MLADI IN POSTOPEK DOLOČANJA NAJVEČJE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Čeprav se BIP izvaja za ogrožene otroke, mlajše od 18 let, lahko obstajajo izjemne okoliščine, v katerih drugi mladi (do 21. leta⁸⁴) potrebujejo dodatno podporo in zaščito, na primer v primerih, ko se je BIP začel izvajati, preden je mladostnik dopolnil 18 let (npr. pri iskanju trajnih rešitev), ali ko je mladostnik glavni skrbnik enega ali več otrok.
- Iskanje rešitev ali rezultatov, ki so v otrokovo korist, je še posebej nujno pri otrocih, ki se približujejo 18. letu starosti, saj se lahko spremeni njihova upravičenost do storitev zaščite in pomoči, ko dosežejo zakonsko določeno polnoletnost.

⁸⁴ V večini pravnih sistemov se otroštvo zakonsko konča, ko oseba dopolni 18 let. Zato za osebe, starejše od 18 let, ni mogoče določiti njihovih največjih koristi. Če obstaja potreba in mladi privolijo v podporo pri vodenju primera, se lahko BID uporabi kot postopek vodenja primera zaščite za podporo pri sprejemanju lastnih odločitev v naslednjih izjemnih okoliščinah: (i) mladi do 21. leta starosti, za katere začetni BID ni bil dokončan, preden so dopolnili 18 let, in (ii) mladi, ki so glavni skrbnik enega ali več otrok, kot so mlajša(-e) sestra(-e) in/ali brat(-je). Razširitev BIP na mlade do 21. leta starosti (z njihovim soglasjem) zagotavlja prehodno obdobje za podporo mladim pri sprejemanju pomembnih odločitev. Čeprav UNHCR meni, da so »mladi«/»mlade osebe« osebe, stare od 15 do 24 let, se ne priporoča uporaba postopka BIP po 21. letu starosti; triletno obdobje med 18. in 21. letom starosti bi moralo zadostovati za dokončanje vseh BIP, ki so se začeli, preden je mlada oseba dopolnila 18 let, ali za podporo mladim odraslim, ki delujejo kot primarni skrbniki.

Kako:

- Operacije bi morale v svoje SOP za BIP vključiti postopke za otroke, ki izstopijo iz različnih sistemov namestitve in skrbi. To bi moralo vključevati prednostne ali pospešene določbe za otroke, ki so blizu svojega 18. rojstnega dne.
- UNHCR bi se moral pri načrtovanju pomoči izogibati ustvarjanju razmer, v katerih ima samo ugotavljanje kronološke starosti neposredne posledice za dostop do pravic. Pri upravičenosti otroka ali mladostnika do posebne pomoči je treba upoštevati oceno zrelosti, ranljivosti, duševnega zdravja, vključenosti v skupnost, pa tudi starost, spol in specifične potrebe.
- Postopki ocenjevanja starosti se lahko izvajajo le kot skrajni ukrep, pri čemer je treba v prvi vrsti upoštevati otrokovo korist. UNHCR ne bi smel zdravniško oceniti starosti⁸⁵.

3.6.1 Pregled

BIP se običajno izvaja za otroke (mlajše od 18 let) in se običajno zaključi, ko otroci dosežejo polnoletnost. Vendar lahko obstajajo izjemni primeri, ko mlade osebe potrebujejo dodatno podporo in zaščitne ukrepe, kot so primeri, ko se je BIP začel, preden je mlada oseba dopolnila 18 let (npr. pri iskanju trajnih rešitev), ali ko je mlada oseba primarni skrbnik enega ali več otrok, na primer sestre(-er) in/ali brata(-ov).

V večini držav se otroštvo zakonsko konča, ko oseba dopolni 18 let.⁸⁶ Prehod v odraslost (v tem kontekstu je to obdobje pred 18. letom starosti) je obdobje fiziološkega, kognitivnega in socialnega razvoja, ki ga dekleta in fantje doživljajo različno. Na to, kako otroci doživljajo ta proces, vpliva vrsta dejavnikov, vključno z njihovim spolom, družbenimi in kulturnimi normami, pričakovanji in praksami, finančnim stanjem ter njihovimi družinskimi razmerami in oskrbo. Razvoj možganov ter s tem kognitivni in čustveni razvoj se nadaljuje tudi po 18. letu starosti, vendar se razlikuje od posameznika do posameznika, mladi pa pogosto dosežejo kognitivno zrelost pred čustveno zrelostjo. Ločitev ali druge težave z zaščito lahko povzročijo precejšnje spremembe v razvoju možganov in vplivajo na to, kako se mladi odzivajo in obnašajo v zvezi s tveganji in izzivi.⁸⁷

Zato se postopek za mlade, starejše od 18 let, razlikuje od BIP za otroke. Za mlade odrasle ni mogoče določiti njihovih največjih koristi, vendar lahko BIP, kadar obstaja potreba in mladi odrasli soglašajo s podporo pri vodenju primera, služi kot postopek vodenja primera zaščite, ki je na voljo za podporo pri sprejemanju lastnih odločitev.

⁸⁵ UNHCR, *Tehnična opomba za operacije UNHCR o oceni starosti*, je na voljo kot interni dokument in jo je mogoče zahtevati pri UNHCR, na Oddelku za mednarodno zaščito (DIP).

⁸⁶ Prvi člen Konvencije o otrokovih pravicah določa, da je »otrok vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če je po zakonu, ki se uporablja za otroka, polnoletnost dosežena prej«, in večina nacionalnih zakonodaj določa 18 let kot polnoletnost.

⁸⁷ Glejte: Somerville, L. H., *Searching for signatures of brain maturity: What are we searching for?* *Neuron*, 92, 2016, 1164–1167.

3.6.2 Postopki za otroke, ki dopolnijo 18 let med postopkom za ugotavljanje največje koristi

Za otroke, ki so vključeni v BIP in ki bodo »postali polnoletni«, preden bo sprejeta končna odločitev, na primer s strani odbora BID, predstavljajo poseben izziv, saj se bo njihova upravičenost do storitev zaščite in pomoči verjetno spremenila, ko bodo dosegli zakonsko določeno polnoletnost. Zato si je treba po najboljših močeh prizadevati, da se odločitve za te otroke sprejmejo in izvedejo, še preden dopolnijo 18 let, saj je to samo po sebi v največjo korist otroka. Upoštevajte, da mora UNHCR v primeru ocenjenih datumov rojstva zagotoviti, da se za namene BIP uporabi najsplošnejša razlaga starosti in datumov. Na primer, če otrok pozna le leto rojstva, ga je treba obravnavati, kot da ima rojstni dan 31. decembra tega leta.

Ko otrok, ki je vključen v BIP, dopolni 18 let, ne sme biti samodejno izključen iz procesa. Zlasti v primerih, ko gre za mlade z zapletenimi ranljivostmi, bo morda treba postopek nadaljevati tudi po osemnajstem letu starosti, dokler se ne najde rešitev. Preden otrok dopolni 18 let, morajo delavci, ki obravnavajo primere, načrtovati razgovor ali obisk na domu z otrokom, da bi pripravili načrt ukrepanja. V tem času morajo delavci, ki obravnavajo primere, otroku pojasniti, da bo kmalu postal polnoleten in da bo potem odgovoren za sprejemanje lastnih odločitev ter morda ne bo več upravičen do nekaterih storitev. Če mladi po dopolnitvi polnoletnosti čutijo potrebo po nadaljnji podpori, lahko UNHCR in/ali njegovi partnerji še vedno nudijo usmerjanje, svetovanje in napotitev na podpirne storitve, tudi prek BIP in/ali drugih služb. Postopki za podporo pri prehodu v odraslost morajo biti prav tako vključeni v SOP za BIP.

3.6.3 Postopki za ogrožene mlade odrasle

V določenih okoliščinah lahko delavci, ki obravnavajo primere, s soglasjem zadevne mlade odrasle osebe (od 18 do 21 let) uporabijo BIP, da mlado osebo podprejo pri sprejemanju odločitev, na primer glede trajnih rešitev. Na primer, BIP se lahko uporablja za mlade odrasle, stare do 21 let, ki živijo v skupini z otroki brez spremstva ter imajo podobno zgodovino letov in so podobno ranljivi. O tem se lahko odloči za vsak primer posebej, zlasti glede na potrebe po zaščiti skupine mladih.

Datoteke sorojencev, ki živijo skupaj v skupinah, vključno s tistimi, ki so stari 18 let ali več, je treba hraniti skupaj (glejte [razdelek 3.5: Upravljanje s podatki v postopku ugotavljanja največje otrokove koristi](#)). Kar zadeva BID, je mogoče pripraviti eno skupno poročilo BID za sorojence, ki prebivajo na isti lokaciji, čeprav je treba jasno opisati posebne okoliščine in potrebe vsakega posameznika, ki jih je treba obravnavati. Z brati in sestrami, starejšimi od 18 let, se je treba posvetovati o odločitvah v zvezi z njihovimi mlajšimi brati in sestrami, tako kot se to počne z drugimi odraslimi družinskimi člani.

UNHCR in partnerji lahko še naprej vključujejo mlade odrasle v BID (z njihovim soglasjem) v naslednjih izjemnih okoliščinah:

- Mladi odrasli, za katere parafrani BID ni bil dokončan pred dopolnjenim 18. letom starosti.
- Mladi odrasli, ki skrbijo za enega ali več otrok, na primer za mlajše sestre in/ali brate.

Priporočeni ukrepi za otroke, ki se približujejo 18. letu starosti, v postopkih za največjo korist

- Ko se otrok približuje 18. letu starosti, morajo delavci, ki obravnavajo primere, oceniti tveganja in otrokove koristi glede na njegovo starost in zrelost ter določiti časovni okvir za iskanje ustrezne rešitve in izvajanje nadaljnjih ukrepov. Če otrok izpolnjuje merila BID (glejte [4. poglavje](#)), vendar postopek BID še ni bil izveden, je treba BID obravnavati prednostno.
- Čeprav je spodbujanje otrokovega sodelovanja v vseh fazah postopka pomembno ne glede na njegovo starost, je še posebej pomembno pri otrocih, ki prehajajo v odraslost. Zato je treba otrokom dati možnost in podporo, da predlagajo rešitve in sodelujejo pri izvajanju nadaljnjih ukrepov, če je to v njihovo korist in če to ne predstavlja tveganja za nadaljnjo škodo.
- Načrt primera BIP za otroke, ki prehajajo v odraslost, mora vključevati tudi ukrepe in podporo, ki so značilni za prehod od dodatne podpore in zaščite, ki je zagotovljena otrokom. Načrte bi bilo najbolje pripraviti 12 mesecev pred otrokovim 18. rojstnim dnevom, v njih pa bi morali biti opredeljeni ukrepi za podporo otrokovi samostojnosti, s poudarkom na spodbujanju njegovih lastnih moči in sposobnosti ter njegove mreže socialne podpore.
- Pri odločitvah, sprejetih v okviru BIP, je treba upoštevati tudi, kaj je v otrokovo neposredno največjo korist, vendar tudi posledice otrokove odraslosti. Predlagana podpora/nadaljnje spremljanje se ne sme samodejno prekiniti, ko otrok dopolni 18 let, ampak se mora zagotavljati, dokler mladi ne dosežejo zadostne samostojnosti. Kljub temu je pomembno, da se ta podpora ne nudi tako, da bi omejevala samostojnost ali ustvarjala odvisnost.
- Za mlade, ki so preživeli nasilje na podlagi spola, je treba nadaljevati storitve nadaljnjega spremljanja in nadzora v skladu s SOP operacije GBV.
- Pri ocenjevanju največje koristi otrok brez spremstva je treba upoštevati, da imajo ti mladi morda težave pri obvladovanju novih odgovornosti, povezanih s polnoletnostjo, in se lahko soočijo z velikimi ovirami, če niso ustrezno pripravljeni v okviru postopka vodenja zadeve.

3.6.4 Ocena starosti

V državnih azilnih postopkih ima lahko določitev kronološke starosti pravne posledice, *med drugim* tudi potrebo po ureditvi skrbništva in pogojev za sprejem. ExCom št. 107 poziva države, UNHCR ter druge ustrezne agencije in partnerje k tesnemu sodelovanju, da bi »zagotovili ocenjevanje starosti le v primerih, ko obstaja dvom o otrokovi starosti, in da se pri tem upoštevata tako telesni videz kot psihološka zrelost posameznika, da se izvaja na znanstven, varen, za otroke in spol občutljiv in pravičen način ob ustreznem spoštovanju človekovega dostojanstva in da se posameznika v primeru negotovosti obravnava kot otroka.«⁸⁸

⁸⁸ Sklepi ExCom št. 107, odstavek (g).

UNHCR in partnerji ne bi smeli avtomatično ocenjevati starosti. Za to še vedno odgovorna država. Poleg tega bi se moral UNHCR pri načrtovanju pomoči izogibati ustvarjanju razmer, v katerih ima zgolj določitev kronološke starosti neposredne posledice za dostop do pravic. Pri upravičenosti otroka ali mladostnika do posebne pomoči je treba upoštevati oceno njegove zrelosti, ranljivosti, duševnega zdravja in vključenosti v skupnost, pa tudi starost, spol in posebne potrebe. Celovita ocena sposobnosti, ranljivosti in potreb, ki odraža dejanski položaj mlade osebe, je primernejša od postopkov ocenjevanja starosti, katerih cilj je oceniti kronološko starost. Pri (domnevno) ogroženih otrocih se lahko ta ocena opravi s pomočjo ocene stanja.

3.6.5 Otroci, ki želijo spremeniti svojo registrirano starost

V nekaterih primerih lahko otroci zahtevajo spremembo starosti, zabeležene v podatkih o registraciji in upravljanju identitete. Ta zahteva je lahko posledica napake ob registraciji, napak v obstoječih osebnih dokumentih, želje po dostopu do posebnih storitev ali priložnosti, ki otrokom sicer niso na voljo, ali posredovanja netočnih informacij na podlagi zaznanih koristi. Ne glede na okoliščine lahko takšne zahteve pomenijo potencialno tveganje za otroka in/ali programske pomisleke.

Kadar so podane take zahteve, je pomembno oceniti zahtevo in izražen ali verjeten razlog zanjo. Pomembno je, da otroku razložite morebitna tveganja. Če so predložena dokazila v skladu s SOP za registracijo operacije, ki omogočajo spremembo registrirane starosti, je pomembno zagotoviti, da je mladostnik poučen o tem, kakšne spremembe bo prinesla sprememba starosti v zvezi s storitvami, ki so mu na voljo.

Čeprav se BIP na splošno ne uporablja za odrasle osebe, si je treba prizadevati, da se odločitve obravnavajo v okviru pravic in ranljivosti osebe ter da se spremljanje in podpora podaljšata, dokler oseba ne doseže zadostne stopnje samostojnosti. To velja tudi za mlade, ki so bili sprva opredeljeni kot otroci, pozneje pa se je izkazalo, da so starejši od 18 let.

Načelen pristop k ocenjevanju starosti⁸⁹

Kadar države izvajajo ocenjevanje starosti, se mora UNHCR zavzemati za načelen pristop k ocenjevanju kronološke starosti. Za dodatne smernice o ocenjevanju starosti za operacije UNHCR glejte *Tehnično navodilo UNHCR za operacije UNHCR o ocenjevanju starosti*.⁹⁰ Dodatne smernice so na voljo v UNICEF-ovem dokumentu *Ocenjevanje starosti: Tehnična opomba*⁹¹, smernice za države pa so na voljo v *dokumentu Stališče o ocenjevanju starosti ločenih otrok v Evropi*.⁹²

⁸⁹ V izjemnih okoliščinah, ko UNHCR oceni, da je treba izvesti ocenjevanje starosti, bi moral postopek ocenjevanja starosti potekati v skladu s spodnjimi premisleki (ki so enaki tistim, ki se uporabljajo v državnih postopkih).

⁹⁰ UNHCR, *Tehnična opomba za operacije UNHCR o oceni starosti*, je na voljo kot interni dokument in jo je mogoče zahtevati pri UNHCR, Oddelku za mednarodno zaščito (DIP).

⁹¹ Sklad ZN za otroke (UNICEF), *Ocena starosti: Tehnična opomba*, januar 2013, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/5130659f2.html>

⁹² Program za ločene otroke v Evropi, *Ocenjevanje v kontekstu ločenih otrok v Evropi*, 2012, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/4ff535f52.html>

3.7 POSTOPKI UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI V NUJNIH PRIMERIH

Povzetek razdelka

Zakaj:

- V izrednih razmerah, vključno s tistimi, kjer se otroci hitro premikajo, jih je treba evakuirati ali se nahajajo na težko dostopnih območjih, bo morda treba nekoliko prilagoditi standardni pristop države in/ali regije k BIP.

Kako:

- Pristope k identifikaciji, registraciji, BIA, postopku BID, upravljanju informacij, napotitvi na storitve in medagencijskemu usklajevanju je mogoče prilagoditi za čim bolj učinkovito izvajanje BIP v izrednih razmerah.

Za UNHCR so humanitarne izredne razmere vsaka situacija, v kateri bodo življenje, pravice ali blaginja beguncev in drugih oseb, za katere skrbi UNHCR, ogroženi, če ne bo takojšnjega in ustreznega ukrepanja, in ki zahteva izreden odziv in izjemne ukrepe, ker trenutne zmogljivosti UNHCR na državni in regionalni ravni ne zadostujejo.⁹³ Izredne razmere se razlikujejo po velikosti in okolju, ni jih mogoče količinsko opredeliti glede na število otrok ali vrsto razmer, saj je nujnost med drugim odvisna od zmogljivosti in razpoložljivih virov.

[Priročnik UNHCR za nujne primere](#) vključuje posebne smernice za izvajanje BIP v izrednih razmerah in okoliščinah:

- pregledati obstoječi nacionalni sistem zaščite otrok, oceniti njegovo dostopnost in primernost za otroke begunce ter sodelovati z nacionalnimi partnerji pri zagotavljanju, da bodo otroci begunci imeli koristi od razpoložljivih storitev.
- V prvi fazi odzivanja na izredne razmere vzpostavite BIP kot del splošnega programa za zaščito otrok.
- Izvajajte dejavnosti za krepitev zmogljivosti osebja UNHCR, vladnih sodelavcev in partnerjev na področju BIP.
- Razvijte merila za sprejem in prednostno razvrščanje, ki so specifična za posamezen kontekst, in zagotovite, da so del SOP za BIP. Kontekstualizirajte kratek obrazec BIA za uporabo med izrednimi razmerami.
- Izvedite korake za oblikovanje odbora BID, po potrebi z uporabo poenostavljenih postopkov (glejte [razdelek 5.3: Poenostavljeni postopki odločanja za ugotavljanje največje koristi](#)).
- Razvijte načrt za prehod od nujnih ukrepov k izvajanju celovitega BIP za otroke s povečanim tveganjem, vključno s krepitvijo nacionalnega sistema upravljanja primerov zaščite otrok.

3.7.1 Postopki ugotavljanja največje otrokove koristi za otroke v tranzitu

V nekaterih okoljih se lahko otroci hitro premikajo znotraj države ali čez mejo. Takšna gibanja lahko vključujejo begunce in migrante, ki potujejo po podobnih poteh (glejte [razdelek 1.2.1: Postopki ugotavljanja največje otrokove koristi v različnih okoljih, vključno v mešanih migracijskih tokovih](#)), in lahko vključujejo kratkotrajno prehajanje nekaterih otrok skozi določene lokacije in/ali poskus izogibanja identifikaciji.

⁹³ Priročnik UNHCR za nujne primere.

Kadar se otroci begunci hitro premikajo, se lahko postopek BIP prilagodi, da se zagotovi pravočasno in ustrezno prepoznavanje in podpora otrokom s povečanim tveganjem. Pri operacijah UNHCR je treba upoštevati naslednje:

- izvajanje stalne skupne analize stanja glede raznolikosti položajev otrok in dolžine bivanja. To lahko UNHCR in partnerjem pomaga pri prepoznavanju trendov v gibanju in boljši pripravljenosti;
- razširitev ali vzpostavitev varnih prostorov ali večsektorskih storitvenih centrov na ključnih lokacijah na tranzitnih poteh;
- podpora mobilnim storitvam pomoči;
- krepitev zmogljivosti osebja, skupnosti in partnerjev na področju zaščite otrok v mešanih migracijskih gibanjih;
- dostop do predhodno razpoložljivih podatkov UNHCR in partnerjev v izvorni državi in državah tranzita, npr. podatkov o registraciji, ocenah in načrtih primerov;
- vzpostavitev sporazumov o usklajevanju in izmenjavi informacij med operacijami in partnerji v različnih državah na tranzitnih poteh, da bi olajšali analizo razmer in načrtovanje programov, obveščanje otrok in družin o storitvah, ki so na voljo na različnih lokacijah, ter po potrebi usklajevanje in izmenjavo informacij o posameznih primerih;
- ohranjanje dostopnosti primerov v sistemih za upravljanje informacij v državah tranzita tudi po tem, ko je znano, da so otroci zapustili državo. Odprte primere je mogoče preveriti ob/po registraciji, da bi se izognili podvajanju;
- uporaba kratkega BIA in/ali poenostavljenega BID (glejte [razdelek 5.3: Poenostavljeni postopki odločanja za ugotavljanje največje koristi](#)) so lahko potrebni in primerni.
- Morda je koristno imeti na voljo vrsto storitev, ki so hitro dostopne, tako da jih je mogoče nemudoma zagotoviti otrokom, ki se lahko hitro premikajo. To bi lahko na primer vključevalo vzpostavitev sistema hitrega zagotavljanja storitev s posebnimi merili kot del lokalnih in čezmejnih SOP ali centrov za ženske in otroke na poti⁹⁴.

3.7.2 Postopki ugotavljanja največje otrokove koristi v primeru evakuacij

»Humanitarne evakuacije so le skrajni ukrep, kadar druge možnosti za zagotovitev pomoči pri reševanju življenj niso uspešne ali niso dosegljive.«⁹⁵ V okoljih, kjer je treba otroke evakuirati, bo morda treba prilagoditi BIP, da se zagotovi prepoznavanje in podpora otrokom s povečanim tveganjem ali da se zagotovi nadaljevanje izvajanja BIP za tiste, ki so že deležni podpore v okviru postopka. BIP ne sme nikoli neupravičeno odložiti ukrepov za reševanje otrokovega življenja in v številnih okoliščinah morda ni časa za izvedbo BIP. Vendar pa morajo operacije UNHCR, kadar koli je to mogoče, upoštevati vsaj naslednje:

- zagotavljati, da so postopki za prepoznavanje ogroženih otrok vključeni v postopke evakuacije. Ko je ogrožen otrok prepoznan, je treba čim prej začeti izvajati BIP. Glavni cilj je čim prej storiti čim več, kar je varno, in zagotoviti, da otroci med evakuacijo prejmejo podporo, ki jo potrebujejo;

⁹⁴ Glejte, na primer, centre za ženske in otroke »Blue Dots«, ustanovljene v Evropi <https://www.unhcr.org/news/press/2016/2/56d011e79/>, regionalno omrežje varnih prostorov v Ameriki <https://www.acnur.org/5c05b97d4.pdf> in podporni prostori za razmere v Venezueli <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/72707.pdf>

⁹⁵ UNHCR, *Humanitarne evakuacije ob nasilju in oboroženih spopadih*, 2016, <https://www.refworld.org/pdfid/57fe09284.pdf>

- zagotavljanje, da je dokumentacija tako temeljita, kot to dopuščajo okoliščine. Pri izpolnjevanju obrazca BIA ali poročila BID je treba upoštevati, da je to lahko glavni ali edini vir informacij za pomembne odločitve in da možnosti za nadaljnje ocene morda niso znane ali niso mogoče;
- preverjanje družinske sestave vseh otrok, ki potujejo. Pred evakuacijo je treba preveriti obstoječe družinske vezi na otrokovi lokaciji, da bi se izognili nenamernemu ločevanju družin;
- izvajanje BIA vsaj za otroke, ki potujejo brez odraslih družinskih članov. Kadar je treba opraviti postopek BID, vendar ga ni mogoče izvesti v celoti, je treba pred kakršno koli evakuacijo ali drugim pomembnim ukrepom izvesti vsaj BIA;
- ..zagotavljanje nadaljnjega spremljanja in zagotavljanja storitev ter oskrbe v okviru BIP po evakuaciji ali pomembnem ukrepu.

ŠTUDIJA PRIMERA: Vključitev BIP v program evakuacije za izjemne primere v Libiji

- UNHCR izvaja BIP, storitve upravljanja primerov pa zagotavlja njegov izbrani partner za zaščito otrok, CESVI, ki svoje osnovne storitve izvaja v dnevnem centru v skupnosti (CDC) v Tripoliju. Pri ogroženih otrocih, ki so bili identificirani ob registraciji, na podlagi napotitev partnerjev, prostovoljcev skupnosti ali samoporočanja, se redno izvaja ocena BIA, da se ocenijo njihova tveganja in potrebe po zaščiti. Imajo dostop do ustreznih storitev, vključno s psihosocialno podporo, pomočjo za osnovne potrebe, alternativno obliko oskrbe, kjer je to primerno, in trajnimi rešitvami. Postopek BID za otroke begunce podpira osebje UNHCR in v prihodnje tudi partner, predstavljen pa je pred komisijo BID, v kateri sodelujejo IOM, UNHCR in UNICEF kot del širšega koordiniranja otrok, ki potrebujejo trajne rešitve.
- Poleg zagovorniških prizadevanj UNHCR za takojšnjo izpustitev pridržanih otrok je mehanizem nujnega tranzita (ETM) program izjemne evakuacije, ki zagotavlja operacijo z dodatno rešitvijo za hitro in učinkovito obravnavo zelo ranljivih otrok za evakuacijo v tretjo državo, za preselitev. Pri ogroženih otrocih, ki so opredeljeni za evakuacijo, vključno s tistimi brez spremstva, se opravi hitra ocena BIA, pri čemer se upoštevajo otrokove specifične ranljivosti in bistvene informacije o obstoječih družinskih vezeh, ki se ob evakuaciji posredujejo kontaktnim točkam za zaščito otrok ETM. Ko so otroci evakuirani v ETM v Nigru in Ruandi, se izvede BID, da se opredelijo trajne rešitve, ki so v njihovo največjo korist.

3.7.3. Postopki ugotavljanja največje otrokove koristi v okoljih z omejenim dostopom

Nekatera okolja, vključno z izrednimi razmerami, nestabilnimi in konfliktnimi okolji, kraji, kjer otroci niso prisotni, ter razmerami, v katerih je gibanje otrok in njihovih družin omejeno, in izbruhi nalezljivih bolezni, lahko omejijo dostop do otrok beguncev. V takšnih primerih je treba BIP prilagoditi posebnemu kontekstu, če so izpolnjeni določeni pogoji. To vključuje možnost, da se zagotovi, da je otrok varen pred nadaljnjo škodo in da se lahko ohrani načelo zaupnosti. Pri operacijah UNHCR je treba upoštevati naslednje:

- Določiti in usposabljanje nacionalne nevladne organizacije in organizacije v skupnosti, ki so prisotne na lokaciji, za zagotavljanje BIP in zagotavljanje podpore na daljavo z varnimi komunikacijskimi sredstvi; usposabljanje se lahko organizira prek spletnih seminarjev in drugih spletnih metod, če je to mogoče, in mora zajemati vse vidike BIP, vključno z zaupnostjo, kodeksom ravnanja ter zaščito pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo (PSEA).

- Prepoznavati obstoječe storitve ter ocenjevati njihovo kakovost, varnost in sposobnosti ohranjanja zaupnosti. To lahko opravi nacionalna nevladna organizacija ali organizacija na ravni skupnosti z ustreznimi navodili.
- Pripraviti, sprejeti in uporabiti SOP, ki so značilni za takšen kontekst, ter zagotoviti, da so natančni in prilagojeni na situacijo
- Krepi mobilnega doseganja, kadar je mogoče zagotoviti omejen ali časovno omejen dostop
- Upravljati primere z nizkim ali srednjim tveganjem na daljavo in sodelovanje z delavci v skupnosti, zlasti pri spremljanju primerov in nadaljnjem ukrepanju. Kadar se uporabljajo načini na daljavo ali sodelovanje z delavci iz skupnosti, je treba razviti jasne SOP, da se zagotovijo ustrezni zaščitni ukrepi.
- Uporabiti krajši postopek BIA, prilagojen razmeram, za oceno in zagotovitev, da je načrt primera dokumentiran
- Vzpostaviti možnosti konferenc na daljavo za odločanje o ukrepih, kadar je to potrebno
- Zbirati in shranjevati le najpomembnejše informacije in dokumente v zvezi s primerom, po možnosti z uporabo elektronskih dokumentacijskih sistemov in vzpostavitev mehanizmov za hitro uničenje spisov, če se pojavi potreba po tem
- Kadar je potreben postopek BID, vzpostaviti odbor na daljavo
- Po vzpostavitvi dostopa pregledati vse primere, da se po potrebi zagotovi dodatna podpora
- Če izvajanje BIP v varnem in zaupnem okolju ni izvedljivo, preučiti možnosti premestitve otroka na kraj, kjer je mogoče zagotoviti storitve in podporo

Za več informacij o prilagoditvi BIP okoljem z omejenim dostopom glejte Smernice UNHCR o zaščiti otrok med COVID-19⁹⁶.

3.8 UPOŠTEVANJE MOŽNOSTI ZA ZAŠČITO OTROK V OKVIRU POSTOPKA UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Kot je določeno v Konvenciji o otrokovih pravicah, so za zaščito otrok v prvi vrsti odgovorni njihovi starši ali skrbniki. Kadar so otroci brez starševske skrbi, se ta odgovornost prenese na državo, v kateri se otrok nahaja. UNHCR in partnerji po potrebi in, kjer je to primerno, pomagajo državi pri izvajanju te odgovornosti.
- Pri otrocih brez spremstva in ločenih otrocih se združitev družine običajno šteje za združitev, ki je v otrokovo največjo korist, zato je treba v BIP dosledno obravnavati obseg, v katerem je združitev družine dosledna.

⁹⁶ Smernice UNHCR za zaščito otrok med pandemijo COVID-19: Preprečevanje in odzivanje, ki je na voljo v zbirki orodij BIP, dostopni na naslovu www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox/guidance.html

- Otrokom brez spremstva je treba zagotoviti začasno alternativno obliko oskrbe, ki je v njihovo največjo korist, dokler se ne združijo s svojo družino ali prejšnjim skrbnikom ali se ne najde nova trajna rešitev, medtem ko je treba obstoječe ureditve oskrbe za ločene otroke oceniti, da se zagotovi, da otroci niso še bolj ogroženi.

Kako:

- Družinsko sledenje je treba začeti čim hitreje po identifikaciji.
- Na voljo bi morala biti vrsta alternativnih možnosti oskrbe, v postopku ugotavljanja največje koristi pa bi bilo treba za vsakega otroka določiti, katera od razpoložljivih začasnih alternativnih možnosti oskrbe bi bila v njegovo največjo korist.
- UNHCR in/ali partnerji morajo spremljati vse ureditve začasne oskrbe (dolgoročne in kratkoročne), da bi zagotovili zaščito in dobro počutje otroka ter spoštovanje njegovih največjih koristi.
- Trajno formalizirano rešitev za alternativno obliko oskrbe je treba poiskati šele, »ko so izčrpana vsa prizadevanja za izsleditev«.⁹⁷
- Zakoniti zastopnik se lahko imenuje za zastopanje in/ali podporo otroku v nacionalnih postopkih za zaščito otrok ali v postopkih UNHCR⁹⁸. Zakoniti zastopnik prevzame pravno sposobnost staršev, vendar ni nujno, da je otrokov skrbnik.

3.8.1 Iskanje in združevanje družin ter postopek ugotavljanja največje otrokove koristi

Smernice Združenih narodov za alternativne oblike oskrbe otrok določajo naslednje: »Takoj ko je otrok brez spremstva ali otrok, ki je bil ločen od družine, prevzet v oskrbo, si je treba po najboljših močeh prizadevati za izsleditev njegove družine in ponovno vzpostaviti družinske vezi, če je to v največjo korist otroka in ne ogroža vpletenih.« V praksi je v primeru otrok brez spremstva in otrok, ki so ločeni od družine:

- ponovna združitev družine je običajno v otrokovo korist.
- Med postopkom BIP je treba dosledno ocenjevati, v kolikšni meri je združitev družine dosegljiva.

Mednarodni odbor Rdečega križa (ICRC) ter nacionalna društva Rdečega križa in Rdečega polmeseca imajo ključno vlogo pri obnavljanju družinskih vezi (RFL), med drugim z vrsto storitev, katerih namen je preprečiti ločitve in izginotja, obnoviti in ohraniti stike med družinami ter razjasniti usodo pogrešanih oseb. ICRC in UNHCR se v begunskih okoljih usklajujeta, da bi olajšala sledenje in ponovno združitev, kadar je to v otrokovo največjo korist. UNHCR in partnerji lahko olajšajo iskanje družin tudi s podpiranjem strategij iskanja na ravni skupnosti in uporabo storitve proGres in/ali drugih podatkovnih zbirk kot orodja za iskanje.

Ključne ugotovitve o iskanju in ponovni združitvi družine v okviru postopka ugotavljanja največje otrokove koristi

V okviru BIP obstajajo ključni parametri za načrt in postopke iskanja ter združevanja družin:

⁹⁷ Generalna skupščina ZN, *Smernice za alternativne oblike oskrbe otrok*, 2010, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/4c3acd162.html>

⁹⁸ UNHCR, *Tehnične smernice: Otrokom prijazni postopki*, 2021, na voljo v zbirki orodij BIP, ki je dostopna na naslovu <https://www.refworld.org/docid/61b7355a4.html>

- Iskanje družine naj običajno traja najmanj dve leti, skupaj z izvajanjem drugih elementov načrta primera. V mnogih primerih je to ena od več dejavnosti, opisanih v načrtu primera.
- UNHCR bi moral v dveh letih po identifikaciji otroka brez spremstva, pri katerem iskanje družine in ponovna združitev v tem obdobju nista bila uspešna, izvesti BID. V nekaterih primerih, zlasti pri mlajših otrocih, je dvoletni okvir predolg. V takšnih primerih mora BID temeljiti na predhodnem individualnem delu, vključno z BIA.
- Trajno formalizirano rešitev za alternativno obliko oskrbe je treba poiskati šele, »ko so izčrpana vsa prizadevanja za izsleditev«.⁹⁹ Morda bi bilo koristno na operativni ravni določiti vrsto meril za to, kdaj se šteje, da so možnosti iskanja družine »izčrpane«, pri čemer bi bilo treba upoštevati operativno realnost iskanja in tudi vidike, kot je dolžina ločitve.
- Če obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da združitev izpostavlja ali bi lahko izpostavila otroka hudi škodi, ali če ji otrok ali starši nasprotujejo, mora UNHCR prek BID preveriti, ali je združitev družine v največjo korist otroka ali ne (glejte [razdelek 4.2.4: Izjemne situacije za združitev družine](#)).

Poleg tega bodo spodaj navedeni premisleki o združitvi družine koristni za usmerjanje pristopa in prakse, katerih cilj je ohraniti otrokovo največjo korist:

- Čas čakanja na rezultate sledenja je odvisen od različnih dejavnikov, vključno s starostjo otroka, prejšnjimi izkušnjami s sledenjem podobnih profilov, nujnostjo primera, kakovostjo razpoložljivih informacij o družini in dostopom do območij izvora.
- UNHCR in partnerji morajo pri odločanju o združitvi družine za otroka uporabiti prožen pristop in upoštevati družbene norme v povezavi s pojmovanjem družine, nediskriminacijo ali drugimi posebnimi okoliščinami. To bo vključevalo priznanje pravice otrok do zdžitve z istospolnimi pari, zunajzakonskimi partnerji, pari, ki so sklenili zakonsko zvezo, ali običajnimi skrbniki. Podobno je treba pri združitvi upoštevati tudi posvojitelje in druge skrbnike.¹⁰⁰
- Pri začetni oceni je treba ugotoviti, kdo so starši in drugi družinski člani, tudi v državi prihoda/azila, v izvorni državi, v državah, ki jih otrok prečka, in v tretjih državah. V oceni je treba tudi ugotoviti, ali si otrok želi ponovne zdžitve s starši ali družino drugje.
- Po uspešni izsleditvi in pred ponovno združitvijo je treba oceniti, ali je otrok izpostavljen ali bi lahko bil izpostavljen zlorabi ali zanemarjanju. Pri oceni je treba upoštevati otroka in družinskega člana ter med drugim upoštevati preverjanja, ki so jih opravili pristojni organi države, ki so otroka sprejeli.
- Vsako nepripravljenost otroka (ali njegove družine) na ponovno združitev je treba skrbno oceniti. (Glejte [razdelek 2.4: Tehtanje med konkurenčnimi pravicami pri sprejemanju odločitev](#) in [razdelek 3.3: Sodelovanje otrok in družin v BIP](#))

⁹⁹ Generalna skupščina ZN, *Smernice za alternativne oblike oskrbe otrok*, 2010, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/4c3acd162.html>

¹⁰⁰ UNHCR, *Postopkovni standardi UNHCR RSD – Obravnava zahtevkov na podlagi pravice do enotnosti družine*, 2016, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/577e17944.html>

- Če se ugotovi, da želi otrok združitev z družinskim članom v drugi državi, je treba oceniti, ali je družinski član sposoben sprejeti otroka. To vključuje trenutni pravni status družinskega člana, ali je urejen in stabilen; oceno možnosti, da bo otrok prejel ustrezno čustveno podporo, in oceno narave odnosa med otrokom in družinskim(-i) članom(-i); ter oceno življenjskih razmer družinskega člana. Upoštevati je treba tudi sedanje in pretekle odnose med otrokom in družinskim članom ter kako so podpirali otroka pred ločitvijo in med njo. Oceno družine je treba opraviti, če je mogoče, prek nacionalnih akterjev na področju socialnega varstva (vlade ali nevladnih organizacij) ali UNHCR. Telefonski razgovori na daljavo z družinskimi člani lahko dopolnijo te informacije, vendar po možnosti ne smejo biti edini vir informacij o družini. Če se ponovna združitev nadaljuje, je treba pred združitvijo posodobiti otrokov načrt primera. Načrt primera je treba opazovati in spremljati, dokler otrok ni dobro vključen v družino, bodisi s strani UNHCR ali druge organizacije v ciljni državi.
- V nekaterih primerih je otrok morda vzpostavil močno vez s svojo rejniško družino ali drugimi v alternativni obliki oskrbe, zato bi lahko bila prisilna ločitev od njih lahko za otroka enako boleča kot prva ločitev od staršev. Če le mogoče, je morda bolje, da se ponovna združitev izvede postopoma, na primer tako, da se zagotovi obisk staršev v prehodnem obdobju pred ponovno združitvijo, po združitvi pa se omogoči stalni stiki z rejniškimi družinami.
- Če združitev družine ni mogoča, ima otrok pravico ohraniti neposredne stike s starši. Pri tem je treba upoštevati praktične zadeve in stroške ohranjanja stikov, da ne bi ogrozili možnosti združitve družine v prihodnosti.

Rešitve za tretje države: združitev družine, ločitev družine in postopek ugotavljanja največje koristi

Obstajajo povezave med rešitvami v tretjih državah, združitvijo in ločitvijo družine, ki jih je treba temeljito oceniti med BIP in po potrebi postopkom BID.

V skladu z načelom enotnosti družine si UNHCR prizadeva zagotoviti, da imajo begunčevi družinski člani, vključno z odvisnimi nečlani družine, kadar je to mogoče, skupen dostop do rešitev v tretjih državah. UNHCR mora pri vodenju primerov za trajne rešitve oceniti in zmanjšati tveganje trajne ločitve družine za otroke brez spremstva in ločene otroke (od staršev ali bratov in sester). Pri ocenjevanju vseh razpoložljivih možnosti in ugotavljanju, kaj je v otrokovo največjo korist, je treba ustrezno upoštevati tudi tveganja, povezana z dejstvom, da bo rešitev v tretji državi otroka običajno izločila iz njegove skupnosti in kulturnega okolja.

Vendar pa so rešitve v tretjih državah pogosto ključnega pomena pri združevanju otrok z družinami, tako za jedrne kot razširjene družinske člane. Združitev družine se lahko doseže s preselitvijo, če je to edini način za združitev beguncev z družinskimi člani, ki so že v državi za preselitev. Vendar se glede na omejeno število razpoložljivih mest za preselitev od držav pričakuje, da bodo beguncem zagotovile dodatne pravne možnosti (tj. dopolnilne poti) za ponovno združitev z družinskimi člani, kjer so možni učinkovitejša zaščita, dolgoročne rešitve in podpora družini.

Združitev družine je medsektorsko vprašanje izjemnega pomena in je obravnavana v več razdelkih teh smernic:

- Kadar združitev družine vključuje rešitev v tretji državi, ki jo podpira UNHCR, je treba upoštevati seznam iz [razdelka 4.2](#), da se ugotovi, ali je potreben postopek BID. Merila iz razdelka 5.3 se lahko pregledajo tudi zato, da se ugotovi, ali se lahko uporabi poenostavljeni postopek.
- Za več informacij o iskanju in združevanju družin v okviru BIP glejte [razdelek 3.8.1](#).
- Za več informacij o BIP v okviru ponovne naselitve glejte [razdelek 4.1.6](#).
- Za več informacij o BIP v okviru dopolnilnih poti, glejte [razdelek 4.1.7](#).

3.8.2 Alternativne oblike oskrbe in postopek ugotavljanja največje otrokove koristi

Smernice ZN za alternativne oblike oskrbe otrok določajo, da je, »kadar otrokova družina tudi ob ustreznih podpori ne more zagotoviti ustrezne oskrbe otroka, ga zapusti ali se mu odpove, država odgovorna za zaščito otrokovih pravic in zagotovitev ustreznih alternativnih oblik oskrbe s pristojnimi lokalnimi organi in ustrezno pooblaščenimi organizacijami civilne družbe ali prek njih.«

Zagotavljanje začasne alternativne oblike oskrbe za otroke brez spremstva in ločene otroke ter po potrebi druge ogrožene otroke je pogosto ključna odločitev, ki jo je treba sprejeti, spremljati in upravljati kot del BIP. Otrokom brez spremstva in ločenim otrokom je treba zagotoviti začasno oskrbo, ki je v njihovo največjo korist, dokler se ne združijo s svojo družino ali prejšnjim skrbnikom ali dokler se ne najde nova trajna rešitev.

Ključni premisleki o alternativnih oblikah oskrbe v okviru postopka ugotavljanja največje koristi

Obstajajo ključni parametri za načrtovanje alternativnih oblik oskrbe in postopki v okviru BIP:

- Če je mogoče, je treba dati prednost oskrbi v razširjeni družini. Če takšna oskrba ni mogoča ali primerna, mora biti začasna oskrba v družinskem okolju takšna, da so bratje in sestre skupaj.
- Odločitve ne smejo temeljiti na hipotetičnih možnostih boljšega odnosa v prihodnosti, ampak se morajo opirati na dokazano zgodovino odnosa v preteklosti.
- Ureditve rejništva so primernejše od institucionalne oskrbe. Institucionalno oskrbo je treba obravnavati le kot skrajni ukrep in za najkrajši možni čas.
- Pri starejših otrocih, zlasti pri otrocih, ki se približujejo polnoletnosti, se lahko razmisli o samostojnem življenju pod nadzorom, če so vzpostavljene ali se lahko vzpostavijo vse možnosti za otrokovo varnost, razvoj in razpoložljivi podporni sistemi.¹⁰¹
- Uporabiti je treba sisteme oskrbe, ki obstajajo v skupnosti, pod pogojem, da spoštujejo otrokove pravice, vključno s tem, da otroka ne izpostavljajo tveganju.
- V odločitvi o ureditvi oskrbe je treba določiti, kateri mehanizem oziroma mehanizmi mora(-jo) biti vzpostavljen(-i) za spremljanje priporočene začasne ureditve oskrbe, pa tudi njeno pogostost in časovni okvir.
- Trajno rešitev za alternativno obliko oskrbe je treba poiskati šele, »ko so izčrpana vsa prizadevanja za izsleditev«.¹⁰²
- Če je ureditev začasne oskrbe sprejel državni organ, UNHCR in partnerskim organizacijam ni treba sodelovati, razen če je treba državnemu organu pomagati pri izvedbi in izvajanju postopka v skladu z načelom največje koristi.
- Kadar je to mogoče in se šteje, da je to v korist otroka, je treba alternativno obliko oskrbe, zlasti dolgoročno ali stalno oskrbo, formalizirati. Če je mogoče, si je treba v otrokovo korist prizadevati za formalizacijo dogovorov o varstvu še pred izvajanjem trajnih rešitev.

Poleg tega bodo spodaj navedeni premisleki o alternativni obliki oskrbe koristni za usmerjanje pristopa in prakse, katere cilj je zagotoviti največjo korist otroka.

- Za dogovore o začasni oskrbi običajno zadošča izjava BIA, ki jo je po potrebi mogoče dopolniti s pisnim sporazumom ali postopkom v skupnosti (glejte [razdelek 4.2.5: Izjemni primeri začasne oskrbe](#), da se ugotovi, ali je potreben postopek BID).
- Če po največ dveh letih prizadevanja za izsleditev otrokove družine niso bila uspešna ali ni bilo ugotovljeno, da so v otrokovo korist, je treba ukrepati za formalizacijo ureditve oskrbe (če to še ni bilo storjeno). BID lahko preuči, ali je formalizacija ureditve otrokove oskrbe na dolgi rok v njegovo korist (glejte [razdelek 4.1.1: Namen ugotavljanja največje koristi](#) v zvezi s trajnimi rešitvami in dopolnilnimi potmi za otroke brez spremstva in ločene otroke).
- Odločitve o ureditvi trajne oskrbe, kot sta kafala ali posvojitev, bi morali sprejemati nacionalni organi. Medtem ko lahko BID pomaga pri ugotavljanju, ali je namestitev v oskrbo v otrokovo korist in ali bi bila formalizacija ureditve oskrbe v otrokovo korist, BID UNHCR skrbniku ne podeljuje nobenih zakonskih

¹⁰¹ UNHCR, *Smernice o nadzorovanem neodvisnem življenju otrok brez spremstva*, 2021, ki so na voljo v zbirki orodij BIP, dostopni na www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox/guidance.html

¹⁰² Generalna skupščina ZN, *Smernice za alternativne oblike oskrbe otrok*, 2010, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/4c3acd162.html>

pravic do skrbništva. Upoštevajte, da če so nacionalni organi zaključili postopek posvojitve ali kafale, se otrok ne šteje več za otroka brez spremstva ali ločenega otroka.

- Če v postopku BID ni mogoče določiti, katera trajna rešitev ali dopolnilna pot je v otrokovo največjo korist (glejte 4. poglavje), in je otrok vključen v svojo skupnost, je treba ohraniti ureditev začasne oskrbe. Vendar pa je treba zadevo pregledati v primeru spremembe okoliščin ali najpozneje v enem letu (glejte [razdelek 5.3: Ponovna obravnava odločitve o ugotavljanju največje koristi](#)), prizadevati pa si je treba tudi za formalizacijo podlage za ureditev otrokove oskrbe, če je to v njegovo največjo korist (za več informacij o formalizaciji ureditve oskrbe glejte spodnji razdelek).
- Pogostost in način spremljanja dogovorov o oskrbi je treba opredeliti v načrtu primera otroka. Spremljanje bi moralo vključevati poslušanje otrokovih mnenj ter mehanizem zaupnega poročanja in odzivanja.

Formalizacija alternativnih oblik oskrbe

Formalizacijo alternativnih oblik oskrbe je treba opraviti v skladu z nacionalno zakonodajo ali običaji. UNHCR nima pravnih pooblastil za formalizacijo dogovorov o oskrbi, formalizacijo pa je mogoče priporočiti le, če bi bila v otrokovo korist. Postopki za formalizacijo namestitve se med državami razlikujejo, vendar običajno vključujejo štiri glavne korake:

- i. Preverjanje in usposabljanje skrbnikov: po potrebi to vključuje oceno sposobnosti in pripravljenosti skrbnikov, da še naprej skrbijo za otroka.
- ii. Skrbnik podpiše pogodbo o skrbi za otroka pod določenimi pogoji in za določen čas.
- iii. Skrbnik se strinja z rednim spremljanjem namestitve s strani organizacij za zaščito otrok ali ustreznega nacionalnega organa.
- iv. Otrok je obveščen o ureditvi oskrbe, prejme nasvete v zvezi z njo in se z njo strinja v skladu s svojo starostjo in zrelostjo.

Dobra praksa je, da se posvetujemo z otroki, družinami in skupnostmi ter jih vključimo v določanje razlogov in okoliščin, v katerih bi bilo primerno formalizirati ureditev oskrbe. V nekaterih okoljih ima lahko formalizacija dolgotrajnih neformalnih vzorcev varstva otrok s strani članov razširjene družine tako koristi kot tudi neželene posledice, sodelovanje s skupnostmi pa lahko pomaga pri razumevanju in sprejemanju postopkov formalizacije, če so na voljo za največjo korist otrok.

3.8.3 Sodelovanje z zakonitimi zastopniki

Smernice za alternativne oblike oskrbe otrok določajo, da »[takoj] ko je otrok brez spremstva identificiran, se države močno spodbuja, da imenujejo zakonitega zastopnika ali po potrebi predstavnika organizacije, odgovornega za njegovo oskrbo in dobro počutje, ki bo otroka spremljal ves čas postopka določanja statusa in odločanja«. ¹⁰³

Nacionalne jurisdikcije običajno imenujejo zakonitega zastopnika, ki varuje otrokove koristi in splošno blaginjo. Zakoniti zastopniki so opredeljeni z zakonodajo države, v kateri je bil otrok brez spremstva ali otrok, ločen od družine, identificiran. Po tej opredelitvi je zakoniti zastopnik oseba, ki prevzame pravno sposobnost staršev, vendar ni nujno, da je otrokov skrbnik, čeprav je v nekaterih pravnih sistemih ali primerih zakoniti zastopnik lahko tudi skrbnik. Natančna vloga in način imenovanja zakonitega zastopnika se razlikujeta od države do države. To so lahko uslužbenci ministrstva za socialne zadeve, uslužbenci zavetišč za otroke, sodniki za otroke, osebe registriranih nevladnih organizacij za varstvo otrok ali člani širše družine. Čeprav se je treba pri zbiranju ustreznih informacij vedno posvetovati z zakonitim zastopnikom, se vloga zakonitega zastopnika pri BIP razlikuje glede na njegovo funkcijo. Osebe, ki jih organi imenujejo za zastopanje otroka v sodnih postopkih, je treba običajno pozvati, naj se udeležijo postopkov načrtovanja in odločanja, vključno z obravnavami v zvezi s priseljevanjem in pritožbami, ureditvijo oskrbe in vsemi prizadevanji za iskanje trajne rešitve, vključno s sejami odbora BID, kadar je to ustrezno. Če imenovani zakoniti zastopnik ne more ustrezno zastopati otrokovih koristi na vseh področjih in na vseh ravneh otrokovega življenja, na primer v pravnih zadevah, ali nima potrebnega strokovnega znanja, je treba imenovati posebnega svetovalca ali pravnega zastopnika. ¹⁰⁴

V okoljih ali v primerih, ko nacionalni sistem za zaščito otrok ne more dodeliti zakonitega zastopnika, bo UNHCR in/ali partner izvajal BIP prek delavca za primer. To bo vključevalo podporo pri določanju ustrezne ureditve oskrbe za otroke brez spremstva, ki prihajajo sami, ali ocenjevanje in potrjevanje ureditve oskrbe za otroke, ki jih spremlja sorodnik ali skrbnik iz otrokove skupnosti. Če otroci brez spremstva živijo samostojno (sami ali s sorojenci ali vrstniki), lahko UNHCR in/ali partnerji dodelijo podporno osebo ali mentorja (pogosto člana skupnosti), ki bo otroku/otrokom nudil smernice in podporo med postopkom BIP. V takih primerih je ključnega pomena, da je oseba, ki je dodeljena kot podpora oseba ali mentor, temeljito preverjena in usposobljena. Vloga podporne osebe ali mentorja ne pomeni pravne oblasti nad otrokom. ¹⁰⁵ V okoljih, kjer je to izvedljivo, lahko UNHCR in/ali partnerji razmislijo tudi o dodelitvi svetovalca ali pravnega zastopnika, ki bi bil posebej namenjen podpori otroku pri BIP.

V BIP, ki ga vodi UNHCR, v postopku BID ali oceni največje koristi ni zahteve po imenovanju pravnega zastopnika, zakonitega zastopnika, skrbnika ali podporne osebe. Vendar pa se operacije spodbuja, da raziščejo, kako bi lahko v svojem okolju razvili ureditev skrbništva/zastopanja ali podporne osebe. Če obstaja ureditev pravnega skrbništva ali zakonitega zastopnika, mora biti imenovana oseba vključena v postopek BID, ki ga vodi UNHCR, z njo pa se je treba posvetovati med ocenjevanjem največje koristi in drugimi koraki upravljanja primera (glejte [razdelek 2.3: Postopkovna jamstva v postopku za največjo korist](#)), pod pogojem, da niso tudi otrokov skrbnik.

¹⁰³ Generalna skupščina ZN, *Smernice za alternativne oblike oskrbe otrok*, 2010, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/4c3acd162.html>

¹⁰⁴ Splošna pripomba št. 6, 34. odstavek

¹⁰⁵ Glejte: UNHCR, *Smernice o nadzorovanem samostojnem življenju za otroke brez spremstva*, 2021, in Komplet orodij za prostovoljce za podporo skupnosti za UASC, ki sta na voljo v kompletu orodij BIP, ki je dostopen na naslovu www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox/guidance.html.

4. POGlavJE: DOLOČANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI S STRANI UNHCR

UVOD

Kaj je določanje največje koristi (BID) in kako se ujema s postopkom ugotavljanja največjo korist (BIP)?

Določanje največje koristi (BID) opisuje formalni postopek s strogimi postopkovnimi zaščitnimi ukrepi, ki je namenjen ugotavljanju otrokove največje koristi pri posebej pomembnih in za življenje otroka pomembnih odločitvah.

BID je sestavni del BIP, ki se uporablja v posebnih primerih, opisanih v tem poglavju. V 3. poglavju so podrobno opisani koraki postopka BIP. V 4. poglavju je opisano, kdaj in v katerih posebnih primerih je potreben dodatni korak BID. Po identifikaciji ogroženega otroka, ki izpolnjuje merila za BID, bo postopek BID vključeval dva glavna koraka: (i) dokončanje in pregled poročila BID ter (ii) odločitev odbora BID. Ko komisija sprejme odločitev o priporočilu, bo postopek sledil nadaljnjim korakom BIP: izvajanje priporočila BID (kar ustreza izvajanju načrta primera), spremljanje in pregled ter zaključek primera (ko so bila priporočila izvedena in je bilo obravnavano posebno vprašanje zaščite otrok). Po potrebi se lahko poročila in primeri BID pregledajo in ponovno odprejo. Tako kot pri BIA je treba odločitve v postopku BID sprejemati na podlagi analize štirih dejavnikov za ocenjevanje največje koristi. BID se lahko začne pri katerem koli koraku BIP. V izjemnih ali nujnih primerih je lahko potreben BID, ki se uporabi namesto postopka BIA ali pred njim.

Postopkovna jamstva in sprejemanje odločitev

Zaradi pomembnosti odločitev zahteva postopek BID še posebej stroga postopkovna jamstva, kot je opisano v [razdelku 2.4: Tehtanje med konkurenčnimi pravicami pri sprejemanju odločitev](#). Postopek odločanja, kot je opisan v [razdelku 2.4.2: Analiza štirih dejavnikov](#), mora zagotoviti tudi upoštevanje in tehtanje različnih pravic. Konvencija o otrokovih pravicah (KOP) ne pozna hierarhije pravic. Vse pravice, ki so določene v njej, so v »otrokovo korist«. Vendar pa je pri sprejemanju odločitev v otrokovo največjo korist morda treba nekaterim pravicam glede na posebne okoliščine pripisati večjo težo kot drugim. Opozoriti je treba tudi, da mora določitev otrokove koristi zagotoviti polno uživanje vseh otrokovih pravic. Presoja odrasle osebe o otrokovi koristi ne more prevladati nad obveznostjo spoštovanja vseh otrokovih pravic iz Konvencije o otrokovih pravicah.

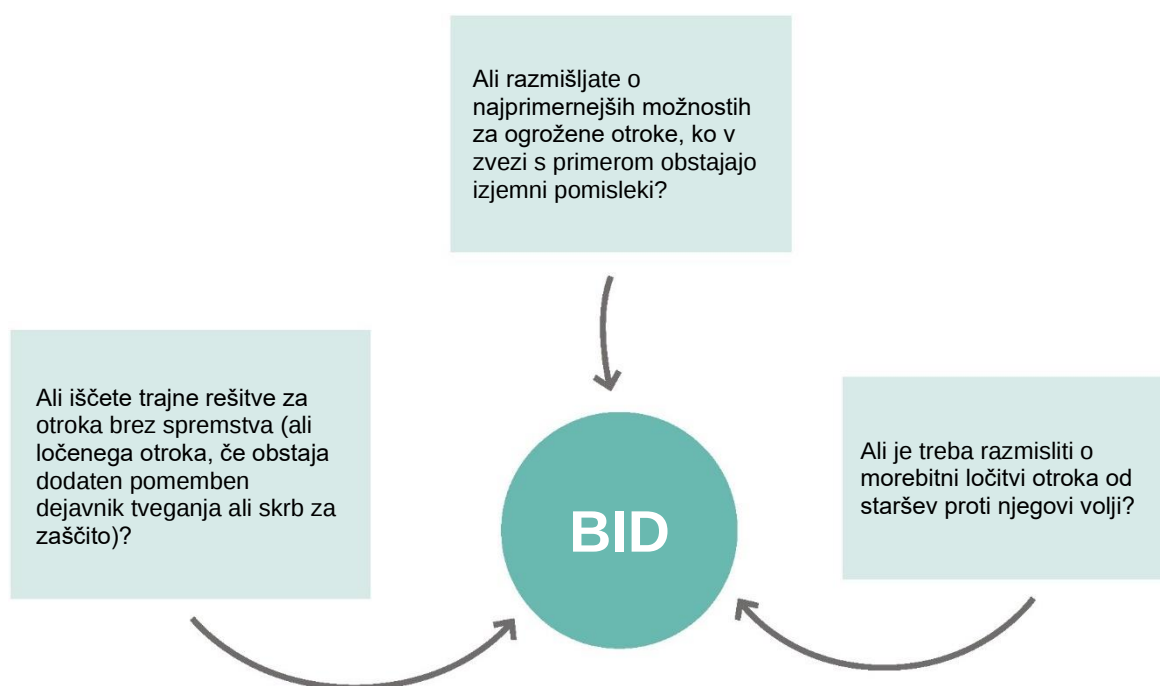
Zakaj je potrebna določitev največje koristi?

Kadar je UNHCR odgovoren za BIP, se BID zahteva za posebej pomembne in življenjsko pomembne odločitve, s katerimi se soočajo otroci v kateri koli od treh spodaj navedenih situacij:

1	Za otroke brez spremstva in ločene otroke, pri katerih obstaja dodaten pomemben dejavnik tveganja ali skrb za zaščito, je treba opredeliti trajne rešitve in dodatne poti.	To je pojasnjeno v razdelku 4.1.
2	Določiti je treba najprimernejše možnosti za ogrožene otroke v izjemnih situacijah, vključno z naslednjim: ponovna združitev družine za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah; začasna oskrba za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah; drugi ogroženi otroci v izjemnih razmerah v posameznih primerih ali okoliščinah.	To je pojasnjeno v razdelku 4.2.
3	Morebitna ločitev otroka od staršev proti njihovi volji	To je pojasnjeno v razdelku 4.3.

Ob upoštevanju zgornjih treh primerov je pomembno tudi to, da se zavedamo, da odločitev o tem, ali naj se BID izvede ali ne, ni vedno preprosta. Vsak primer je treba oceniti posebej, odločitve pa morajo temeljiti na okoliščinah. Postopek BID se lahko uporabi v vsakem primeru, kadar nadzornik BID meni, da so dodatni zaščitni ukrepi potrebni in ustrezni.

SLIKA 6: Kdaj je treba opraviti ugotavljanje največjih koristi?

Vloga države in mandat UNHCR pri določanju največje koristi

Kot je opisano v 1. in 2. poglavju, se bo stopnja vključenosti UNHCR v postopke določanja največje koristi otrok in iskanje trajnih rešitev za begunske otroke razlikovala glede na zmogljivost državnih postopkov in vlogo UNHCR v določenem kontekstu. Na splošno velja, da UNHCR ne potrebuje BID, če so državni organi vzpostavili postopke za največjo korist, ki so dostopni in primerni za begunske otroke (za več informacij o sodelovanju z nacionalnimi postopki v zvezi z največjo koristjo glejte [razdelek 2.3: Postopkovna jamstva v postopku za največjo korist](#)). Za vsakega od treh zgornjih sprožilcev je treba opraviti analizo, da se ugotovi, ali so nacionalni postopki na voljo, dostopni in primerni za begunske otroke. Državni postopki za ločitev otroka od staršev ali skrbnikov so lahko na primer na voljo in dostopni begunskim otrokom, morda pa ne tudi pri določanju koristi otroka brez spremstva v okviru prostovoljne repatriacije. UNHCR bo zato izvedel BID v vseh treh zgoraj navedenih primerih, kadar nacionalni postopki niso dostopni ali primerni za begunske otroke in je UNHCR neposredno ali prek svojih partnerjev vključen v postopke za največjo korist teh otrok.

4.1. TRAJNE REŠITVE ZA OTROKE BREZ SPREMSTVA IN LOČENE OTROKE

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Odločitve o trajnih rešitvah za otroke brez spremstva in ločene otroke, vključno s preselitvijo, lokalnim vključevanjem, prostovoljnim vračanjem in sprejemom v tretje države po dopolnilnih poteh, imajo pomembne in dolgoročne posledice, tudi v zvezi z enotnostjo družine.
- Kadar nacionalni organi ne izvajajo postopkov za največjo korist in trajne rešitve, je postopek BID način, kako do dobro informiranih in objektivnih odločitev za otroke begunce.

Kako:

Postopki BID so potrebni za:

- otroke brez spremstva, ki niso združeni s starši ali zakonitim običajnim skrbnikom;
- ločene otroke, pri katerih obstaja dodaten pomemben dejavnik tveganja ali skrb za zaščito, ki zahteva zaščitne ukrepe BID;
- otroke brez spremstva ali ločene otroke, ki se združijo s starši ali zakonitim/običajnim skrbnikom samo v izjemnih primerih (glejte [razdelek 4.2: Ogroženi otroci v izjemnih situacijah](#)).
- Če je BID potreben za trajne rešitve, ga je treba začeti izvajati čim prej in zaključiti najpozneje v dveh letih po identifikaciji ogroženih otrok.
- V postopku BID za trajne rešitve je treba hkrati preučiti različne možnosti.

- Če se zahteva BID za trajne rešitve in če v dveletnem obdobju ni mogoče določiti, katera rešitev je v otrokovo korist, na primer zaradi pomanjkanja možnosti, je treba ohraniti ureditev začasne oskrbe. Zadevo je treba pregledati v primeru spremembe okoliščin ali najpozneje v enem letu. Če ni verjetno, da bo rešitev mogoča v razumnem roku, se lahko izvede BID, da se podpre formalizacija ureditve skrbi za otroka.
- Nekatere države za ponovno naselitev lahko še vedno zahtevajo BID za opredelitev trajnih rešitev za ločene otroke. V skladu s temi revidiranimi smernicami UNHCR zahteva BID za ločene otroke le, če obstaja dodaten pomemben dejavnik tveganja ali skrb za zaščito. Vendar pa je treba BID dokončati, ko je potreben za državne postopke.

4.1.1 Namen ugotavljanja največje otrokove koristi

Odločitve o trajnih rešitvah, vključno s prostovoljno repatriacijo, preselitvijo, lokalnim vključevanjem ali sprejemom v tretjo državo po dopolnilni poti, bodo verjetno imele bistvene in dolgoročne posledice za otroka. Pri obravnavi koristi otroka brez spremstva ali otroka, ločenega od družine, v okviru trajnih rešitev, vključno z dopolnilnimi potmi, bi bilo najbolje, če bi lahko delavec, ki obravnava primer, in komisija BID hkrati upoštevala različne možnosti. Priporočljiv je celovit paket rešitev, v katerem so preučene različne možnosti. Zavedati se je treba tudi, da ena ali več trajnih rešitev morda ni na voljo.

Za vse trajne rešitve, vključno z dopolnilnimi potmi za otroke brez spremstva in ločene otroke, ko je rešitev opredeljena na podlagi analize štirih dejavnikov za oceno največje koristi (glejte [razdelek 2.4: Tehtanje med konkurenčnimi pravicami pri sprejemanju odločitev](#)), je kontinuiteta oskrbe še posebej pomembna. Pri tem je treba posebno pozornost nameniti naslednjemu:

- Ocenjeni sposobnosti in pripravljenosti skrbnikov, da še naprej skrbijo za otroka v okviru trajne rešitve in dopolnilne poti. To je še posebej pomembno ob postopnem ali takojšnjem zmanjšanju ali prenehanju zagotavljanja pomoči.
- Prisotnost organov ali organizacij za zaščito otrok, ki lahko spremljajo in nudijo podporo otrokom, ko se začne izvajati trajna rešitev. Čeprav odsotnost takih organov ne pomeni, da določena rešitev ni v otrokovo korist, si je treba po najboljših močeh prizadevati, da pristojni organi zagotovijo spremljanje in nadzor otrok brez spremstva in ločenih otrok.

Kadar so možnosti za iskanje trajnih rešitev omejene, se lahko BID izvede z namenom zagovarjanja formalizacije ureditve oskrbe otroka pred morebitno trajno rešitvijo. To se lahko zgodi, če na primer za otroka trenutno ni na voljo nobenih možnosti trajnih rešitev, vključno z dopolnilnimi potmi, in če v bližnji prihodnosti ni pričakovati konkretnega razvoja v zvezi z razpoložljivostjo rešitev. V takih primerih lahko BID v okviru obravnave trajnih rešitev preuči, ali je formalizacija ureditve otrokove oskrbe na dolgi rok v njegovo korist (glejte [razdelek 3.8.2: Alternativne oblike oskrbe in postopek ugotavljanja največje otrokove koristi](#)). Če je bila ureditev oskrbe za otroka brez spremstva formalizirana, bi običajno pred izvajanjem trajne rešitve ali dopolnilne poti zadoščala predhodna ocena stanja, pod pogojem, da se ureditev oskrbe ohrani in da niso ugotovljena druga pomembna tveganja ali pomisleki glede zaščite.

4.1.2 Kdaj je treba določiti največjo otrokovo korist?

Če si državni organi prizadevajo za trajno rešitev za otroka, vključno z možnostmi dopolnilnih poti, ne da bi UNHCR pri tem sodeloval, UNHCR ne zahteva BID. Če pa ni državnih postopkov, mora UNHCR v okviru trajnih rešitev izpolniti BID za:

- otroke brez spremstva, ki niso združeni s starši ali z zakonitim skrbnikom;
- ločene otroke, pri katerih obstaja dodaten pomemben dejavnik tveganja ali skrb za zaščito, ki zahteva zaščitne ukrepe BID;
- otroke brez spremstva ali ločene otroke, ki se združujejo s starši ali zakonitim/običajnim skrbnikom samo v izjemnih primerih (glejte [razdelek 4.2: Ogroženi otroci v izjemnih situacijah](#)).

Seznam za ugotavljanje največje koristi za trajne rešitve za ločene otroke in otroke brez spremstva

V primerih, ko je za BIP odgovoren UNHCR, je treba izvesti BID, če velja katera koli od naslednjih trditev (označite ustrezna polja):

Otroci brez spremstva:

- Otroku se išče trajna rešitev, ki ne vključuje ponovne združitve s starši ali prejšnjim zakonitim ali običajnim skrbnikom (za primere, ki vključujejo ponovno združitve družine, glejte kontrolni seznam v [razdelku 4.2: Ogroženi otroci v izjemnih situacijah](#)).

Ločeni otroci, pri katerih obstaja dodaten pomemben dejavnik tveganja ali skrb za zaščito:

- Otrok se obravnava za trajno rešitev brez trenutnega(-ih) skrbnika(-ov), razen v primerih združitve družine.

- Za otroka se išče trajna rešitev s skrbnikom, vendar začetna ocena kaže na prisotno ali potencialno tveganje nasilja, zlorabe, izkoriščanja ali zanemarjanja v okviru dogovora o oskrbi.
- Obravnavana trajna rešitev lahko znatno poveča tveganje trajne ločitve od staršev ali prejšnjega običajnega skrbnika.
- Otrok izrazi pomembne pomisleke ali nasprotovanje predlagani trajni rešitvi.
- Vse druge okoliščine, ki vzbujajo resne pomisleke, ali primeri, v katerih so upravičeni dodatni zaščitni ukrepi, zagotovljeni s postopkom BID.
- Država za ponovno naselitev ali program dopolnilne poti, vključno z združitvijo družine, zahteva BID za ločene otroke.

BID se običajno ne zahteva pri združitvi družine, če niso ugotovljeni dodatni pomembni dejavniki tveganja ali pomisleki glede zaščite, tudi v okviru trajnih rešitev, vključno z dopolnilnimi potmi, razen če to zahtevajo državni postopki (glejte [razdelek 4.2: Ogroženi otroci v izjemnih situacijah](#) za kontrolni seznam o tem, kdaj se za združitve družine zahteva BID). Kot je določeno v [razdelku 3.8: Upoštevanje možnosti varstva otrok v okviru postopka ugotavljanja največje koristi](#), je treba na splošno upoštevati, da je združitve družine, kadar koli je to izvedljivo, v največjo korist otroka. Ko je družina izsledena, so družinska razmerja preverjena ter je potrjena pripravljenost otroka in družinskih članov za ponovno združitve, se postopek ne bi smel neupravičeno zavlačevati zaradi BID. Vendar pa mora UNHCR ali partner pred podporo združitve družine opraviti oceno BID o tem, ali je otrok izpostavljen ali bi lahko bil izpostavljen zlorabi ali zanemarjanju (glejte [razdelek 4.2: Ogroženi otroci v izjemnih situacijah](#)).

V okviru trajnih rešitev, vključno z dopolnilnimi potmi, je običajno tudi v največjo korist ločenega otroka, ki živi s svojimi sorodniki, da ostane z njimi, če njegovih staršev ali prejšnjih skrbnikov niso našli ali so umrli. V teh primerih je treba skrbno preučiti potrebo po neprekinjeni oskrbi v okviru ureditve oskrbe in možnost ponovne združitve s starši v poznejši fazi. Na splošno se šteje, da so otrokovi sorodniki sposobni dati soglasje za otroka v zvezi s trajnimi rešitvami in sprejemom v tretjo državo s pomočjo dopolnilnih poti, razen če ni ocenjeno drugače. Glede na to, da staršev ali prejšnjih skrbnikov ni, bi bilo treba v okviru BIP za ločene otroke izvesti BIA in oceniti, ali je določena trajna rešitev ali dopolnilna pot v otrokovo korist, in če se ugotovijo dodatni pomembni dejavniki tveganja ali pomisleki glede zaščite, opraviti BID (glejte spodaj). Upoštevajte, da morajo v primerih, ko so bili najdeni starši otroka, ki živi ločeno, in če je to v otrokovo korist, privolitev dati tudi starši.

Dodatni pomembni dejavniki tveganja ali skrb za zaščito ločenih otrok

Glede na to, da staršev ali prejšnjih zakonitih/običajnih skrbnikov ni, je treba opraviti oceno BIA vseh ločenih otrok, ki se obravnavajo za kakršno koli trajno rešitev, vključno s sprejemom v tretjo državo s pomočjo drugih dopolnilnih poteh. Ocena BIA na splošno zadostuje za priporočilo določene trajne rešitve, če:

- starši ločenega otroka niso bili najdeni, čeprav so bila opravljena prizadevanja za njihovo iskanje, ali
- so otrokovi starši dali svoje soglasje in
- ni bilo ugotovljenih nobenih dodatnih pomembnih dejavnikov tveganja ali pomislekov glede zaščite.

Če so ugotovljeni dodatni pomembni dejavniki tveganja ali pomisleki glede zaščite, mora ocena BIA priporočiti BID. Tipični primeri, ki bi se lahko šteli za dodatne pomembne dejavnike tveganja ali pomisleke v zvezi z zaščito, vključujejo naslednje scenarije:

- Obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da je otrok izpostavljen ali bi lahko bil izpostavljen nasilju, izkoriščanju, zlorabi ali zanemarjanju s strani odrasle osebe, ki ga spremlja.
- Vrnitev v izvirno državo lahko predstavlja posebno tveganje za otrokove pravice do enotnosti družine, preživetja in razvoja in/ali varnega okolja.
- Otrok ima dodatne težave z zaščito, ki lahko zahtevajo bolj razvit načrt oskrbe kot del izvajanja trajne rešitve (npr. otrok, ki je preživel nasilje zaradi spola, otrok, povezan z oboroženimi silami ali oboroženimi skupinami, otrok z najhujšimi oblikami otroškega dela itd.).
- Otrok ni pripravljen sodelovati pri predlagani trajni rešitvi, vključno z možnostmi dopolnilnih poti.
- Predlagana trajna rešitev znatno povečuje tveganje trajne ločitve od staršev ali običajnih skrbnikov (npr. če država ponovne naselitve ne dovoljuje združitve družine ali če so bili starši v drugi državi, kot je država, v kateri se predlaga trajna rešitev, in ni bilo pridobljeno soglasje).
- Predlagana trajna rešitev bi povzročila ločitev od njihovih trenutnih skrbnikov (razen v primerih združitve družine s staršem ali običajnim skrbnikom).

4.1.3 Kdaj začeti postopek določanja največje koristi?

Odbor za otrokove pravice¹⁰⁶ je določil, da je treba »prizadevanja za iskanje trajnih rešitev za otroke brez spremstva ali ločene otroke« zunaj njihove matične države »začeti in izvajati brez nepotrebnega odlašanja in, če je le mogoče, takoj po oceni, da je otrok brez spremstva ali ločen«. Iz tega sledi, da je treba BIP začeti izvajati čim prej v ciklu premestitve. UNHCR in partnerji ne bi smeli čakati na možnosti za trajno rešitev.

Rezultati sledenja so ključni dejavnik pri določanju najustreznejše trajne rešitve za otroke brez spremstva in otroke, ločene od družine, in posledično tega, kdaj je treba začeti BID, kot je opisano v [razdelku 3.8.1: Postopek iskanja in združevanja družin ter postopek ugotavljanja največje koristi](#). Za izsleditev je treba zagotoviti razumno količino časa. Koliko časa je treba čakati na rezultate sledenja, je v vsakem primeru odvisno od različnih dejavnikov, kot so starost otroka, prejšnje izkušnje s sledenjem podobnih profilov, nujnost primera, kakovost razpoložljivih informacij o družini in dostop do izvornih območij.

¹⁰⁶ KOP, Splošna pripomba št. 6, 79. odstavek.

V vsakem primeru mora UNHCR izvesti BID v dveh letih od identifikacije otroka brez spremstva, pri zelo majhnih otrocih ali otrocih z resnimi pomisleki glede zaščite pa prej. Bistven je individualen pristop. V nekaterih primerih, zlasti pri mlajših otrocih, je obdobje največ dveh let predolgo. Zato bi morali postopki BID temeljiti na individualnem delu, ki je bilo opravljeno [med](#) premestitvijo, ter na začetnih obrazcih BIA, ki so bili pripravljeni kmalu po identifikaciji ogroženega otroka. Obrazec BIA in drugo dokumentacijo BIP bi morali delavci, ki obravnavajo primere, redno pregledovati in posodabljeni ter redno preverjati razpoložljive trajne rešitve in dopolnilne poti. Redno opazovanje in spremljanje otroka je za UNHCR in partnerje tudi vodilo, kdaj je treba začeti postopek BID.

V nekaterih primerih se lahko šteje, da je ob identifikaciji namesto BIA ali pred njo potreben postopek BID. Pomembno je, da mora biti BID, ko se začne izvajati, v celoti vključen v BIP. Drugi koraki BIP bi morali biti podlaga za postopek BID, načrtovanje primera in nadaljnje ukrepanje na podlagi BID pa bi moralo biti vključeno v tekoče upravljanje posameznega primera.

Če ob izvedbi BID ni mogoče ugotoviti, katera trajna rešitev je v otrokovo korist, a bo v bližnji prihodnosti zanj verjetno še več možnosti, se lahko BID odloži. To se lahko zgodi na primer, ko začnejo begunci koristiti možnost prostovoljne repatriacije, ko se zamuja z rezultati sledenja, ali ko UNHCR sodeluje v razpravah z vlado o lokalnem vključevanju, ki bi lahko privedlo do trajne rešitve za rejniško družino ter morebiti tudi za otroka brez spremstva in otroka, ki je bil ločen od družine. To je treba določiti od primera do primera, pri čemer je treba upoštevati, ali se otrok sooča s kakršnimi koli drugimi skrbmi glede zaščite, zaradi katerih bi bilo treba izvesti BID. Zadevo je treba pregledati v primeru spremembe okoliščin ali najpozneje v enem letu.

Upoštevanje pri določanju največje koristi za trajne rešitve

Nekateri ključni dejavniki, ki jih je treba upoštevati pri sprejemanju odločitev v zvezi s trajnimi rešitvami, vključno z dopolnilnimi potmi, v okviru BIP in zlasti v postopku BID, so naslednji:

- Trajna rešitev je običajno v otrokovo korist, če vodi k združitvi družine (glejte [razdelek 4.2: Ogroženi otroci v izjemnih situacijah](#)).
- Po najboljših močeh si je treba prizadevati, da so bratje in sestre skupaj in da otroci ostanejo pri skrbnikih (razen v primerih združitve družine).
- V nekaterih primerih je skupina otrok v državi azila, kjer so živeli skupaj v okviru skupinske oskrbe ali v samostojnih življenjskih razmerah, med seboj tesno povezana. V teh primerih je priporočljivo, da se za otroke skupaj poišče trajna rešitev.
- Starše, nekdanje skrbnike in druge bližnje sorodnike v izvorni državi je treba zaslišati kot del BID, razen če obstajajo tehtni razlogi, da se jih ne vključi v postopek (npr. predhodna zloraba, slabo ravnanje itd.), in kadar koli je to mogoče, morajo starši dati pisno soglasje za trajno rešitev.
- Trajna rešitev v državi, ki ni država staršev, je lahko v otrokovo korist, če združitev družine ni mogoča niti v kraju prebivališča staršev (na primer zaradi varnostnih razlogov) niti v državi azila in če se otrok sooča z resnimi tveganji za zaščito, ki jih v državi azila ni mogoče odpraviti. V tem primeru je treba trajne rešitve, vključno z dopolnilnimi potmi, izvajati, kolikor je mogoče, na način, ki ne ogroža prihodnjih možnosti za združitev družine. Na primer, s starši se je treba posvetovati in jih obvestiti o tem, kje je otrok, razen če bi to ogrozilo družino ali otroka. Poleg tega je treba v postopku odločanja preučiti in upoštevati, v kolikšni meri bo otrok lahko ohranil stike in odnose s starši, ko bo trajna rešitev izvedena.

- Otrok je morda s svojo rejniško družino vzpostavil tako močno vez, da bi ga siljenje k ločitvi od nje zaradi trajne rešitve enako prizadelo kot prva ločitev od staršev. V postopku BID je treba temeljito analizirati tveganja v takih primerih in skrbno preučiti, katera možnost je v otrokovo korist.

4.1.4 Prostovoljna repatriacija

Prostovoljna repatriacija, bodisi kot del obsežnejšega ukrepa bodisi za vsak primer posebej, ima resne posledice za otroke. Pri otrocih brez spremstva in ločenih otrocih v izjemnih razmerah odsotnost otrokovih staršev pomeni, da so pred sprejetjem odločitve o prostovoljni repatriaciji potrebni dodatni zaščitni ukrepi BID. Načela prostovoljnosti, varnosti in dostojanstva ter *nevračanja* veljajo tako za otroke kot za odrasle in jih je treba spoštovati.

V celotnem procesu prostovoljne repatriacije se je treba osredotočiti na omogočanje in podpiranje »varnosti in dostojanstva pri repatriaciji«¹⁰⁷. Na primer, prostovoljne repatriacije ni mogoče šteti za otrokovo največjo korist, »če ob tem nastalo tveganje, da bi takšna vrnitev povzročila kršitev otrokovih temeljnih človekovih pravic«¹⁰⁸. Prav tako vrnitev morda ni v otrokovo korist, če ob vrnitvi ni na voljo ustrezne oskrbe. V primerih, ko bi se otrok vrnil, da bi se združil s starši ali drugimi ožjimi družinskimi člani, je treba skrbno pretehtati koristi združitve otroka z družino glede na morebitna tveganja, povezana z vrnitvijo, in druge možnosti, ki so na voljo otroku in družini.

¹⁰⁷ UNHCR, Priročnik za prostovoljno repatriacijo (v pripravi)

¹⁰⁸ KOP, Splošna pripomba št. 6, 84. odstavek

Načelo nevračanja

Načelo *nevračanja* velja tako za otroke kot za odrasle. V pojasnilu UNHCR o načelu nevračanja je navedeno, da načelo »odraža zavezo mednarodne skupnosti, da vsem osebam zagotovi človekove pravice, vključno s pravicami do življenja, do življenja brez mučenja ali krutega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ter osebno svobodo in varnost. Te in druge pravice so lahko ogrožene, če begunca ponovno izpostavimo preganjanju in nevarnosti.«¹⁰⁹

Pri otrocih brez spremstva, ki so v rejništvu, bi moral BID upoštevati naslednje:

- Narava in trajnost odnosa med otrokom in družino, da se ugotovi, ali naj družina ostane skupaj. Posvojiteljska družina je lahko navajena na dodatno pomoč, ki se zagotavlja v državi azila, in pričakuje, da se bo ta nadaljevala v izvorni državi.
- Izvorno območje otroka brez spremstva glede na predvideno ciljno območje rejniške družine. Če je otrok iz drugega območja, ga je treba skrbno poučiti o tem, da se namerava rejniška družina vrniti na drugo območje, ter o razdaljah in drugih pomembnih dejavnikih. Otrokovo navezanost na rejniško družino je treba uravnesiti tudi z dejstvom, da lahko repatriacija na območje, ki je daleč od njegovega izvora, zmanjša možnosti za ponovno združitev z družino.

Pri otrocih brez spremstva, ki se vračajo sami:

- Po najboljših močeh si je treba prizadevati za usklajevanje s partnerji v namembnem kraju in zagotoviti, da se v izvorni državi v sodelovanju s pristojnimi organi za zaščito otrok po možnosti določi skrbnik ali zakoniti zastopnik.
- Pred prostovoljno repatriacijo pripravite individualni načrt za otrokovo trajnostno reintegracijo, ki ga pripravite v sodelovanju z otrokom in njegovim vnaprej določenim skrbnikom ali izvajalcem storitev za zaščito otrok v izvorni državi.
- Identificirati je treba člane obstoječega sistema podpore za otroka v skupnosti, kot so prijatelji ali sosede, ki se bodo morda vrnil v izvorno državo, in po možnosti ter v skladu z otrokovimi koristmi omogočiti vrnitev k otroku bližnjim osebam.

Pri vseh otrocih brez spremstva

- Je treba zagotoviti dostop do hrane, nastanitve, zdravstvenih storitev, izobraževanja in storitev ponovne vključitve, da se prepreči povečanje ranljivosti otroka in zagotovi, da se po potrebi nadaljuje iskanje družine.
- Otroci, ki so bili prej povezani z oboroženimi silami ali oboroženimi skupinami (CAAFAG), otroci, ki jim grozi otroška poroka, ki so doživeli spolno nasilje in drugi, bodo po vrnitvi morda potrebovali stalno podporo in storitve.¹¹⁰ Za mnoge otroke z dodatnimi ranljivostmi bi lahko repatriacija povzročila težave pri sprejemanju s strani njihove družine in širše skupnosti ter s tem dodatne izlive pri njihovi ponovni vključitvi.¹¹¹

¹⁰⁹ UNHCR, *Opomba k načelu nevračanja*, 1997, <https://www.refworld.org/docid/438c6d972.html>

¹¹⁰ Glejte: UNHCR, *Kratka predstavitev problematike zaščite otrok: Zaposlovanje otrok*, 2013, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/529ddb574.html>

¹¹¹ Glejte: UNHCR, *Priročnik – Prostovoljna repatriacija: Mednarodna zaščita*, 1996, na voljo na <http://www.unhcr.org/publications/legal/3bfe68d32/handbook-voluntary-repatriation-international-protection.html>

4.1.5 Integracija v lokalno okolje

Integracija v lokalno okolje ima štiri ločene razsežnosti: pravno, družbeno-kulturno, gospodarsko in civilno-politično. Z dodelitvijo varnega pravnega statusa in dovoljenja za prebivanje lahko begunci postopoma uživajo enake pravice kot državljani, tudi enak dostop do institucij, objektov in storitev ter združitve družine v državi azila.

Za nekatere otroke brez spremstva in otroke, ki so bili ločeni od družine, je lahko prednostna trajna rešitev integracija v lokalno okolje. To velja na primer v primerih, ko:

- repatriacija ni primerna ali izvedljiva;
- se begunci iz določenih razlogov nočejo vrniti, kljub izboljšanju splošnih razmer v njihovi izvorni državi;
- so begunci z državo azila vzpostavili tesne družinske, socialne, kulturne in/ali gospodarske vezi.

Integracija v lokalno okolje je lahko primerna tudi za otroke beguncev, ki so rojeni v državah azila, nimajo vezi z matično državo svojih staršev in jim grozi, da bodo *dejansko* ali *pravno* ostali brez državljanstva.

Če obstajajo možnosti za učinkovito lokalno integracijo, mora odločitev, da je lokalna integracija najprimernejša trajna rešitev za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah temeljiti na BID. Za druge otroke, ki so bili ločeni od družine, bo zadoščala odločba BIA. Ta postopek mora vključevati tudi oceno morebitne dodatne podpore, ki je potrebna za varnost in dobro počutje otroka ter omogočanje uspešne lokalne integracije. V okviru BID je treba vzpostaviti posebno strategijo za zagotovitev ustreznega vključevanja otrok brez spremstva in ločenih otrok. Skrbno je treba upoštevati otrokove pravice do lastne identitete, zlasti pri otrocih brez spremstva ali ločenih otrocih, saj so te pravice lahko ogrožene zaradi lokalnega procesa integracije.

4.1.6 Preselitev

Preselitev je premestitev beguncev iz države azila v drugo državo, ki se je strinjala, da jih bo sprejela in jim zagotovila stalno naselitev. UNHCR je v svojem statutu¹¹² pooblaščen za izvajanje preselitev. Preselitev zagotavlja zaščito pred *vračanjem* ter preseljenemu beguncu in njegovi družini ali vzdrževanim osebam zagotavlja dostop do državljanskih, političnih, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, podobnih tistim, ki jih uživajo državljani.

Preselitev je namenjena predvsem zaščiti beguncev, katerih življenje, svoboda, varnost, zdravje ali temeljne človekove pravice so v državi, kamor so se zatekli, ogroženi. UNHCR lahko beguncem predlaga ^{pre}selitev na podlagi več kategorij, kot so potreba po pravni fizični zaščiti ali zdravstvene potrebe, in drugih kategorij, ki se lahko uporabljajo za otroke s potrebami po zaščiti, vključno z »ogroženimi otroki in mladostniki«, »združitvijo družine« in »ogroženimi ženskami (in dekleti)«.

Med primeri, ki jih je treba napotiti za preselitev, je treba prednostno obravnavati begunce z nujnimi potrebami po pravni ali fizični zaščiti. To lahko vključuje tudi ogrožene otroke, kot so otroci brez spremstva in ločeni otroci ter otroci, ki so žrtve nasilja, zlorab ali izkoriščanja, ali otroci s potrebami, ki jih v državi azila ni mogoče zadovoljiti, kot so duševno zdravje, zdravstvene potrebe ali potrebe otrok z oviranostmi.¹¹³ Kot del BIP je treba upoštevati potrebe po zaščiti in druge potrebe ter posebne programe, ki jih ponujajo države za ponovno naselitev in so namenjeni njihovim posebnim potrebam ob prihodu za ponovno naselitev.

¹¹² Generalna skupščina ZN, *Statut Urada visokega komisarja Združenih narodov za begunce*, 14. december 1950, A/RES/428(V), na voljo na <https://www.refworld.org/docid/3b00f0715c.html>

¹¹³ Glejte: UNHCR, *Preselitev ogroženih otrok in mladostnikov*, junij 2016, na voljo na <http://www.refworld.org/docid/58344f244.html>

Dejstvo, da preselitev običajno pomeni, da je otrok ločen od svoje skupnosti in kulturnega okolja, je treba posebej upoštevati, zlasti glede dolgoročnega vpliva na otroka. Preselitev lahko tudi oteži združitev družine, ko je otrok v novi državi; zato je pomembno, da je država preselitve izbrana skrbno in da je oseba, ki predloži primere v obravnavo, seznanjena s pravili in predpisi predlagane države preselitve.¹¹⁴ BID mora skrbno pretehtati otrokove pravice v državi azila in ugotoviti, ali je preselitev najboljša trajna rešitev za obravnavanega otroka.¹¹⁵ Prav tako je pomembno, da v postopek vključite starše ali druge družinske člane, če je to mogoče in v otrokovo korist. V nekaterih primerih je lahko preselitev v največjo korist otroka in se zato šteje za najprimernejšo obliko zaščite. Za nekatere kategorije ogroženih otrok, vključno z otroki brez spremstva in ločenimi otroki, bi bilo treba v priporočilo vključiti dodatne zaščitne ukrepe, ki jih zagotavlja BIP. Za preselitev se ne bi smelo samodejno šteti, da je v največjo korist otroka. Priporočila za preselitev bi morala biti predmet individualne ocene in določitve največje koristi.

V okviru preselitve je treba upoštevati naslednje točke v zvezi s posebnimi orodji in postopki BIP:

- Odločitev, da je preselitev najprimernejša trajna rešitev za otroke brez spremstva, mora temeljiti na BID.
- Odločitev, da je preselitev najprimernejša trajna rešitev za ločene otroke z dodatnim pomembnim dejavnikom tveganja ali potrebo po zaščiti, mora temeljiti na BID. Za druge otroke, ki so bili ločeni od družine, bo zadoščala odločba BIA.
- Nekateri države za preselitev lahko za opredelitev trajnih rešitev za ločene otroke zahtevajo BID. UNHCR zahteva BID za ločene otroke le, če obstaja dodaten pomemben dejavnik tveganja ali skrb za zaščito. Če država zahteva BID za namene preselitve, ga je treba izpolniti.
- V primerih selitve otroka z enim staršem lahko oceno stanja in koristi izvede osebje za preselitev, če je opravilo ustrezno usposabljanje in je usposobljeno za »vprašanja zaščite otrok in otrokom prijazne tehnike razgovora«. ¹¹⁶ Ker pa je BIA v osnovi postopek zaščite otrok, bi ga morale nadzorovati osebje, odgovorno za zaščito otrok, in ne za preselitev, tudi če BIA izvaja osebje za preselitev.

¹¹⁴ Glejte: UNHCR, *Priročnik za preselitev in poglavja za posamezne države*, 2011, na voljo na <https://www.unhcr.org/protection/resettlement/4a2ccf4c6/unhcr-resettlement-handbook-country-chapters.html> (UNHCR, *Priročnik za preselitev in poglavja za posamezne države*)

¹¹⁵ *ibid.*

¹¹⁶ UNHCR, *Operativne smernice: Ocene največje koristi za otroke, ki so preseljeni samo z enim staršem*, 2013, ki je na voljo kot interni dokument in je dostopen prek intraneta ali ga je mogoče zahtevati pri UNHCR, Oddelku za mednarodno zaščito (DIP).

Otroci z enim staršem, ki jih obravnavajo za sprejem v tretjo državo prek preselitve ali dopolnilnih poti

Operativni napotki UNHCR o BIA za otroke, ki se preseljujejo samo z enim staršem, potrjujejo, da postopek BIA ni potreben za otroke, ki jih obravnavajo za preselitev samo z enim staršem, če: (i) ima starš pravna dokazila o skrbništvu, (ii) je na voljo dokaz o smrti odsotnega starša in ni druge osebe z dogovorom o skrbništvu nad otrokom kot starš, ki se seli z otrokom, ali (iii) starš, ki se ne preseli, poda pisno soglasje za preselitev otroka.

Za otroke, ki se preseljujejo z enim od staršev, je treba izvesti oceno BIA in jo priložiti k vlogi, kadar se obravnava preselitev otroka z enim od staršev, ki nima izključnega skrbništva, drugega starša pa ni mogoče dobiti.¹¹⁷

Poleg tega se BID zahteva za otroke, ki se obravnavajo za preselitev z enim od staršev, če: (i) se vzpostavi stik s staršem, ki se ne želi preseliti, in ta zavrne soglasje za preselitev otroka, ali (ii) obstajajo znaki, da bi bil otrok v družini, ki se obravnava za preselitev, lahko ogrožen.

Glejte [razdelek 4.3.4: Pravice staršev in skrbništvo](#) za posebne premisleke v zvezi s skrbništvom v okviru preselitve.

Enaki razlogi veljajo za otroke, ki se obravnavajo za dopolnilne poti z enim od staršev.

4.1.7 Dopolnilne poti sprejema beguncev v tretjih državah

Dopolnilne poti so varne in urejene poti, ki beguncem in drugim osebam, ki potrebujejo mednarodno zaščito, omogočajo zakonito bivanje v tretji državi, v kateri so izpolnjene njihove potrebe po mednarodni zaščiti, hkrati pa se jim zagotovijo priložnosti, kot so učenje novih veščin, izobraževanje in/ali sodelovanje na trgu dela. Kadar trajne rešitve niso dosegljive za vse begunce, zlasti v hujših in dolgotrajnih begunskih razmerah, je mogoče uporabiti dopolnilne poti za dostop do zaščite in trajnostnih rešitev ter razširiti možnosti za tiste, ki imajo malo možnosti za doseg trajne rešitve. Dopolnilne poti niso namenjene nadomeščanju zaščite, ki jo beguncem zagotavlja režim mednarodne zaščite, temveč jo dopolnjujejo in so pomemben izraz globalne solidarnosti, mednarodnega sodelovanja in pravičnejše delitve odgovornosti za izpolnjevanje potreb po zaščiti beguncev in podporo pri doseganju trajnostnih rešitev. Čeprav dopolnilne poti ne vodijo vedno samodejno do trajne rešitve, je še posebej pomembno, da vodijo do trajne rešitve za otroke brez spremstva.

¹¹⁷ UNHCR, Operativne smernice: Ocene največje koristi za otroke, ki so preseljeni samo z enim staršem, 2013, ki je na voljo kot interni dokument in je dostopen prek intraneta ali ga je mogoče zahtevati pri UNHCR, Oddelku za mednarodno zaščito (DIP).

Dopolnilne poti so lahko različni.¹¹⁸ Nudijo lahko možnosti za združitev z družino za begunce, ki izpolnjujejo državne kriterije za združitev družine (glejte [razdelek 4.2: Ogroženi otroci v izjemnih situacijah](#)), za programe humanitarnega sprejema, humanitarne vizume za dostop do azila, sponzorstva skupnosti ali zasebnega sponzorstva, možnosti izobraževanja, kot so zasebni vizumi, vizumi skupnosti ali institucij, štipendije, programi pripravništva in vajeništva ter možnosti zaposlitve v tretjih državah, med drugim tudi prek programov mobilnosti delovne sile.

UNHCR v okviru svojih zakonsko določenih odgovornosti pri podpori državam pri doseganju zaščite in iskanju rešitev za obravnavane osebe sodeluje z begunci, da bi skupaj z državami, mednarodnimi in nacionalnimi nevladnimi organizacijami, akterji civilne družbe, sindikati, mednarodnimi finančnimi institucijami itd. opredelil, vzpostavil in razširil izvedljive dopolnilne poti za zaščito in rešitve, ki bodo zadostile stalnim potrebam beguncev po mednarodni zaščiti.

Za otroke brez spremstva in ločene otroke v izjemnih razmerah, za katere se razmišlja o uporabi dopolnilne poti za sprejem v tretjo državo in pri katerih sodeluje UNHCR, je treba izvesti BID, v katerem je treba preučiti naslednje:

- Otrok ima na voljo druge trajnostne rešitve, kot so preselitev, humanitarni sprejem, prostovoljna vrnitev v izvorno državo ali lokalna integracija v državi gostiteljici ali državi azila.
- Zaščita pred *vračanjem* je zagotovljena v tretji državi. To bi moralo vključevati možnost, da otrok zaprosi za azil in ostane v tretji državi po končanem izobraževanju ali drugem programu, če se ne more vrniti v prvo državo azila ali v svojo izvorno državo, ter pravico do pravne pomoči.
- Otrok bo imel dostop do pravnega statusa in dokumentov v tretji državi.
- Otrok dobi ali ima veljavno potno listino, kot je potna listina Konvencije o statusu begunca ali druge potne listine, prilagojene mednarodnim standardom za obravnavo biometričnih in varnostnih zahtev.¹¹⁹
- Otrok bo imel dostop do poenostavljenih programov za izdajo vizumov in vstop v tretjo državo, ki mu bodo olajšali vstop v tretjo državo.
- Otrokom bodo na voljo postopki ponovnega vstopa, ko bodo imeli možnost kratkoročne mobilnosti v tretjih državah, tako da se bodo lahko vrnili v države prvega azila ali se ponovno združili z družino in skupnostjo.
- Politike in postopki tretje države za sprejem v zvezi z združitvijo družine lahko ustvarijo ali povečajo tveganje trajne ločitve družine za otroka.
- Institucionalni mehanizmi in postopki, ki podpirajo dostop do pravnega varstva in svobode pred diskriminacijo, izkoriščanjem ali drugimi tveganji, povezanimi z mobilnostjo v tretji državi, so ne glede na pravni status na voljo beguncem v tretji državi.
- Na voljo bo potrebna podpora, kot so zdravstvene, izobraževalne, pravne, nastanitvene, svetovalne in psihosocialne storitve, jezikovna podpora ter stiki z diasporo in širšimi skupnostmi v tretji državi.

¹¹⁸ Glejte: UNHCR, *Dopolnilni načini za sprejem beguncev v tretje države: Ključni vidiki*, april 2019, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/5cebf3fc4.html>.

¹¹⁹ UNHCR, *Sklep izvršnega odbora št. 114 (LXVIII), 2017, o strojno berljivih potnih dokumentih za begunce in osebe brez državljanstva*, 1. in 5. odstavek, na voljo na <http://www.refworld.org/pdfid/59df19bc4.pdf>

- Begunci brez določenega državljanstva bodo imeli dostop do sistemov registracije rojstev in pridobivanja državljanstva v tretji državi.
- Tretja država je upoštevala otrokove potrebe, interese in poseben položaj, vključno z njegovim kulturnim kontekstom, posebnimi izobraževalnimi in učnimi potrebami, oviranostmi s katerimi se otrok srečuje ali nezmožnostjo predložitve zahtevane dokumentacije.
- Dostop do informacij o dopolnilnih poteh in storitvah ter upravna podpora so bili zagotovljeni na jasnem, pravočasnem, preglednem in nediskriminatornem način, vključno z merili za izbor in upravičenost.

BID je bistvenega pomena tudi za zagotovitev, da je bil otrok ustrezno poučen o vseh možnostih dopolnilnih poti ter da sta bili njegova starost in zrelost za sprejemanje odločitve ustrezno pretehtani glede na morebitna ugotovljena tveganja.

ŠTUDIJA PRIMERA: Uporaba postopka BID za obveščanje o varnem prehodu otrok brez spremstva iz Grčije v druge države članice EU

Od leta 2018 UNHCR in drugi partnerji podpirajo grško vlado pri vzpostavitvi postopkov za največjo korist za premestitev otrok brez spremstva s povečanim tveganjem v Veliko Britanijo v skladu s 67. členom Zakona o priseljevanju v Združeno kraljestvo iz leta 2016 (shema »Dubs«). Grški organ za zaščito otrok (EKKA, ki spada pod Ministrstvo za delo in družbeno solidarnost), ministrstvo za migracijsko politiko in UNHCR so sklenili memorandum o sodelovanju, s katerim so vzpostavili institucionalni okvir za postopke za največjo korist. Z okvirom je bil ustanovljen multidisciplinarni odbor za pregled in obdelavo poročil BID. UNHCR je ves čas zagotavljal tehnično podporo in razvoj zmogljivosti.

Postopek BIP je vključeval naslednje korake:

- Akterji na področju zaščite otrok so opravili oceno stanja vseh otrok brez spremstva.
- Otroci brez spremstva, ki so izpostavljeni večjemu tveganju in bi jim koristila premestitev v Združeno kraljestvo, so bili opredeljeni na podlagi meril upravičenosti, določenih v okviru sheme Dubs, in lokalnih meril ranljivosti, ki jih je določil UNHCR, potrdila pa EKKA. Nato so bili napoteni na EKKA s standardiziranim obrazcem za napotitev.
- EKKA in UNHCR sta skupaj pregledala primere in jih prednostno razvrstila na podlagi meril upravičenosti in ranljivosti.
- Za prednostne primere se je začel postopek BID, da se ugotovi, ali bi bila premestitev v Združeno kraljestvo v njihovo največjo korist. Poročila BID so bila predložena multidisciplinarni komisiji, ki ji je predsedovala EKKA.
- UNHCR je po odločitvi odbora BID zagotovil, da je bil primer v celoti dokumentiran in predložen v obravnavo in nadaljnjo obdelavo ustreznim organom, kot sta državni tožilec (ki v Grčiji deluje kot začasni skrbnik otrok brez spremstva) in grška azilna služba.
- Ko je bila izdana uradna državna odobritev za premestitev otroka, je UNHCR zadeve predložil notranjemu ministrstvu Združenega kraljestva, vključno z obrazcem z informacijami o otroku in spremnimi dokumenti, kot so rojstni listi, azilne kartice in zdravniška/psihološka poročila. Partnerji v ZK so te informacije uporabili za obdelavo in lažjo premestitev, vključno z določitvijo ustrezne ureditve oskrbe in dostopa do potrebnih storitev.

4.2 OGROŽENI OTROCI V IZJEMNIH SITUACIJAH

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Ogroženi otroci, vključno z otroki brez spremstva in ločenimi otroki, lahko v izjemnih okoliščinah prav tako potrebujejo BID. Izjemne situacije so tiste, v katerih je treba sprejeti odločitev in ni lahko najti rešitve, ki bi ustrezno uravnotežila temeljne skupine pravic. Med primeri so tudi tisti, v katerih vse možnosti ali predlagana možnost dajejo večjo težo eni pravici ali skupini pravic na račun druge, kar ima dolgoročne in hude posledice za otroka.

Kako:

- Obrazec BIA bo pogosto pomagal ugotoviti, ali je za odločitev o določenem otroku potreben BID. Drugi ukrepi, ki so lahko primerni pred uporabo BID, so intenzivno spremljanje in posvetovanje o primeru.
- BID se za ogrožene otroke izvede le v izjemnih primerih, če je to potrebno in/ali koristno za določitev pravičnega ravnanja za otroka. BID je lahko v pomoč pri odločanju, kadar so razmere in tveganja, s katerimi se sooča otrok, še posebej zapleteni, ko je treba sprejeti odločitev v zvezi z naslednjim: 1) združitev družine za otroke brez spremstva in ločene otroke; 2) ureditev začasne oskrbe za otroke brez spremstva in ločene otroke; 3) trajne rešitve za ogrožene otroke, vključno z dopolnilnimi potmi (za otroke brez spremstva in ločene otroke glejte [razdelek 4.1: Trajne rešitve za otroke brez spremstva in ločene otroke](#)); in 4) izjemne razmere za druge ogrožene otroke.

4.2.1 Namen ugotavljanja največje otrokove koristi

Čeprav je lahko vsak otrok, ne glede na družinske, okoljske ali osebne značilnosti, izpostavljen nasilju, izkoriščanju, zlorabi ali zanemarjanju, so otroci v nekaterih posebnih situacijah običajno izpostavljeni večjemu tveganju (glejte [razdelek 3.1.3: Uporaba načela največje koristi za posamezne otroke](#)). Med njimi so med drugim otroci brez spremstva in ločeni otroci, otroci, ki so poročeni, otroci v najhujših oblikah otroškega dela, otroci, ki so preživeli nasilje zaradi spola, in otroci, povezani z oboroženimi silami ali oboroženimi skupinami.¹²⁰

V večini primerov ogroženi otroci, ki potrebujejo podporo v okviru BIP, vključno z BIA, načrtovanjem ukrepov v primeru in nadaljnjim spremljanjem, ne potrebujejo BID (glejte [razdelek 3](#)). Kadar pa je odločitev, ki vpliva na otroke s povečanim tveganjem v begunskem okolju, še posebej zapletena in pomembna, so morda potrebna dodatna varovala, ki jih določa BID. Namen BID je zagotoviti, da se ne sprejme noben ukrep, ki bi imel za otroka pomembne negativne posledice ali bi povečal njegovo ranljivost.

¹²⁰ Glejte [razdelek 3.2.2: Identifikacija](#) za več informacij o kategorizaciji tveganja in kategorijah otrok z različnimi ranljivostmi.

4.2.2 Kdaj je treba določiti največjo otrokovo korist?

BID se zahteva za pomembne odločitve za ogrožene otroke, pri katerih otrokova korist morda ni takoj očitna, posledice pa so lahko globoke. Te odločitve za ogroženega otroka so običajno potrebne v izjemnih primerih, ko obstaja veliko nasprotje med možnostmi, ki bi izpolnile različne otrokove pravice. Odločitev, ki zahteva bistveno večjo težo ene od štirih ključnih skupin pravic (glejte [razdelek 2.4: Tehtanje med konkurenčnimi pravicami pri sprejemanju odločitev](#)) kot drugih, na primer dajanje prednosti enotnosti družine pred otrokovimi razvojnimi potrebami, lahko spada v to kategorijo. To lahko vključuje odločitve o trajnih rešitvah ali izvajanju dopolnilnih poti, kot je ponovna združitev družine ali morebitna ločitev od oseb, ki so otroku blizu (brez soglasja staršev/skrbnikov – glejte [razdelek 4.3: Možna ločitev otroka od staršev proti njihovi volji in vprašanja skrbništva](#) za primere, ko je ločitev proti njihovi volji).

BID se za ogrožene otroke izvede le v izjemnih primerih, če je to potrebno in/ali koristno za določitev pravilnega ravnanja za otroka. BID je lahko v pomoč pri odločanju, kadar so razmere in tveganja, s katerimi se sooča otrok, še posebej zapleteni, zlasti kadar starši niso prisotni, da bi dali soglasje. Odbor BID lahko v tem primeru pomaga zagotoviti, da so bile preučene vse različne možnosti, zagotovi smernice o tem, kako čim bolj povečati koristi otroka, in zagotovi dodatne zaščitne ukrepe, ki so potrebni pri tovrstnih odločitvah.

Na podlagi tega so v nadaljevanju opredeljene nekatere običajne izjemne okoliščine za odločitve v zvezi z ogroženimi otroki:

- **Izjemne situacije za združitev družine za otroke brez spremstva in ločene otroke** obstajajo, na primer, kadar obstaja ugotovljena potencialna nevarnost škode za otroka ali resne skrbi glede verodostojnosti ali kadar združitev ločuje otroka od druge osebe, ki je z otrokom tesno povezana (glejte [razdelek 3.8.1: Iskanje družine, ponovna združitev in postopek ugotavljanja največje koristi](#)).
- **Izjemne situacije za ureditev začasne oskrbe za otroke brez spremstva in ločene otroke** obstajajo, na primer, če obstaja tveganje za identiteto otroka, ki ga potrebuje v obstoječi ureditvi oskrbe, ali če bi sprememba ureditve začasne oskrbe otroka ločila od osebe, ki je z njim tesno povezana. (Glejte [razdelek 3.8.2: Alternativne oblike oskrbe in postopek ugotavljanja največje otrokove koristi](#)).
- **Izjemne razmere za trajne rešitve, vključno z dopolnilnimi potmi, za druge ogrožene otroke** obstajajo, na primer, kadar obstaja ugotovljena potencialna nevarnost škode za otroka, kadar rešitev pomeni tveganje dolgotrajne ločitve otroka od staršev ali trenutnih skrbnikov ali kadar ima otrok kompleksne ranljivosti in/ali omejene možnosti, zaradi katerih bi bilo treba eni skupini pravic pripisati bistveno večjo težo kot drugi.
- **Izjemne razmere za druge ogrožene otroke** se lahko opredelijo glede na okoliščine ali za vsak primer posebej. Vendar bi moral postopek BID v primerih, ki niso opisani v teh smernicah, ostati prej izjema kot pravilo.

4.2.3 Kdaj začeti postopek ugotavljanja največje otrokove koristi?

BID za ogrožene otroke v izjemnih situacijah je treba začeti izvajati takoj, ko je situacija ugotovljena. V mnogih primerih je treba pred odločitvijo o začetku postopka BID za primere v tej kategoriji sprejeti druge ukrepe. Običajno je BIA prvi korak pri sprejemanju odločitve o tem, ali je postopek BID potreben. BIA lahko opredeli druge ukrepe, ki bi jih bilo mogoče sprejeti, preden bi bil postopek BID potreben. Na primer, kadar BIA ugotovi, da bi ogroženemu otroku s kompleksnimi potrebami koristila storitev, ki ne deluje ali ni na voljo, lahko za določitev pravilnega načina ukrepanja zadostuje multidisciplinarna konferenca o primeru. Pred začetkom BID je lahko pomembno tudi dodatno spremljanje ali svetovanje za otroka ali družinske člane, zlasti v primerih, ko je zapletenost posledica različnih mnenj med otroki in starši/skrbniki in/ali izvajalci storitev.

4.2.4 Izjemne situacije za združitev družine otrok brez spremstva in ločene otroke

Ponovna združitev družine se običajno šteje za združitev, ki je v največjo korist otroka. [Razdelek 3.3: Sodelovanje otrok in družin v postopku za največjo korist](#) o pomenu vključevanja družine v odločanje podrobno opisuje pravno podlago za pravico do enotnosti družine. Poleg tega [razdelek 3.8.1: Iskanje družine, ponovna združitev in postopek ugotavljanja največje koristi](#) vsebuje praktične podrobnosti o tem, kako pristopiti k iskanju družine in ponovni združitvi v celotnem postopku BIP. V [razdelku 3.8.1](#) je določeno, da v običajnih okoliščinah za oceno in odločanje o združitvi družine zadostuje ocena BIA. Ta razdelek se osredotoča na izjemne primere združitve družine, ki zahtevajo postopek BID.

Če obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da združitev izpostavlja ali bi lahko izpostavila otroka takšnemu tveganju, mora UNHCR s postopkom BID preveriti, ali je združitev družine res v otrokovo korist. Da bi UNHCR lahko hitro sprejel odločitev o podpori združitve družine, se lahko v nekaterih primerih uporabi poenostavljen postopek BID (glejte [razdelek 5.3: Poenostavljeni postopki odločanja za ugotavljanje največje koristi](#)).

Spodnji seznam vam lahko pomaga ugotoviti, ali je za odločitev o združitvi družine za ločene otroke ali otroke brez spremstva morda potreben BID, ta merila pa se uporabljajo za združitev družine v državi prihoda/azila, v izvorni državi, v državah, ki jih je otrok prečkal, in v tretjih državah. Upoštevajte, da lahko v slednjem primeru državni postopki preselitve ali združitve družine zahtevajo tudi, da BID izvede(-jo) UNHCR ali ustrezne agencije v državi gostiteljici, če so na voljo (glejte [razdelek 4.1.6: Preselitev](#) za več informacij o BIP v okviru preselitve in [razdelek 4.1.7: Dopolnilne poti sprejema za begunce v tretjih državah](#) za BIP v okviru dopolnilnih poti). V postopku BID je treba ugotoviti, ali je ponovna združitev v največjo korist otroka.

SEZNAM: UGOTAVLJANJE NAJVEČJE KORISTI ZA ZDRUŽITEV DRUŽINE

Ta seznam je treba izpolniti, preden se omogoči združitev družine za otroke brez spremstva ali ločene otroke. V primerih, ko je za BIP odgovoren UNHCR, je treba izvesti BID, če velja katera koli od naslednjih trditev (označite ustrezna polja):

- ☐ Otrok je razkril preteklo ali sedanjo zlorabo ali zanemarjanje otrok v gospodinjstvu, ki se mu bo pridružil, ali pa obstajajo znaki take zlorabe ali zanemarjanja.
- ☐ Po vseh razumnih prizadevanjih podatki, zbrani o otroku in njegovi družini, ne zadostujejo za sprejetje utemeljene odločitve o tem, ali bi združitev družine lahko povzročila kršitve otrokovih pravic.
- ☐ Obstajajo dvomi o legitimnosti družinskega razmerja.
- ☐ Družinski člani ali otrok so predložili precej netačnih podatkov ali pa je precej nedoslednosti in razhajanj o bistvenih dejstvih v povezavi z združitvijo (npr. identiteta družinskih članov).
- ☐ Družinski član ali sorodnik, ki se mu bo otrok pridružil, živi v okolju (v priporu, na območju oboroženega spopada itd.), ki lahko otroka izpostavi fizični ali čustveni škodi.*
- ☐ Zadevni družinski član je bil preganjan.
- ☐ Obstaja kakršen koli drug razlog za domnevo, da bo ponovna združitev otroka izpostavila zlorabi ali zanemarjanju.
- ☐ Družinski član, ki se mu bo otrok pridružil, ni njegov oče, mati ali prejšnji skrbnik.¹²¹
- ☐ Otrok ne želi ponovne združitve z družinskim(-i) članom(-i) ali pa starši ali skrbniki izražajo odpor ali zadržke glede ponovne združitve z otrokom.
- ☐ Otrok in družinski član, ki se mu pridružuje, nista nikoli živela skupaj ali pa že dlje časa nista živela skupaj.
- ☐ Ponovna združitev bo povzročila ločitev otroka od družinskega člana ali drugega skrbnika, ki je otroku blizu, s katerim je otrok razvil močno vez, in/ali bi lahko vplivala na pravice do varstva in vzgoje ali stike z družinskim članom (glejte [razdelek 3.8.1: Postopek iskanja in združevanja družin ter postopek ugotavljanja največje koristi](#)).
- ☐ Ponovna združitev je omogočena s preselitvijo ali programom dopolnilne poti, kadar država (pošiljateljica ali prejemnica) zahteva BID (glejte [razdelek 4.1.2: Kdaj se zahteva ugotavljanje največje koristi?](#)).

*Kadar je to edina veljavna izjava, se lahko uporabijo poenostavljeni postopki odločanja (glejte [razdelek 5.3: Poenostavljeni postopki odločanja za ugotavljanje največje koristi](#)).

¹²¹ Če je to edina veljavna izjava, se lahko uporabijo poenostavljeni postopki odločanja. Glejte [razdelek 5.3: Poenostavljeni postopki odločanja za ugotavljanje največje koristi](#).

ŠTUDIJA PRIMERA: 3. Pilotni program združevanja družin za ogrožene otroke v osrednjem Sredozemlju

Julija 2019 je Urad posebnega odposlanca za razmere v osrednjem Sredozemlju začel izvajati projekt združevanja družin, katerega cilj je bil pomagati ogroženim otrokom in mladostnikom z omogočanjem združevanja družin v tretje države, čezmejnega združevanja družin in združevanja družin v matični državi, če je to v otrokovo največjo korist. Projekt se je izvajal v Libiji, Egiptu, Sudanu in Etiopiji, kjer so UNHCR in partnerji identificirali veliko število otrok, katerih družine so začele ali želele začeti postopek združitve družine z enim ali obema biološkima staršema. Projekt je zagotavljal kombinacijo neposrednega vodenja primerov prek BIP in pravne podpore družinam v tretjih državah.

Medtem ko so partnerski organi pripravili profile številnih otrok in družin, ki so izpolnjevali pogoje za združitev družine, ali pa so jih identificirali na podlagi podatkov UNHCR proGres, večina v dokumentaciji ni imela ocene ali poročila BIA. V veliki večini primerov, opredeljenih za združitev družine, se je otrok ali otroci (v primeru sorojencev) pridružil vsaj enemu biološkemu staršu, začetni pregledni razgovori pa so pokazali, da ni dodatnih pomislekov glede zaščite. Vendar je bila ločitev pogosto dolga več let, predvsem zato, ker so mnogi starši v Evropo potovali prek Libije, se nato preselili v Evropo in morali čakati na pozitivno obravnavo prošenj za azil. Med začetnimi preglednimi razgovori z otroki je bil pregledan kontrolni seznam za združitev družine in v veliki večini primerov je bilo zaradi dolgega obdobja ločitve treba izvesti BID namesto BIA. Vprašanje, ali je združitev družine v najboljšo korist otroka, je bilo preučeno v postopku BID. V primerih, v katerih začetna ocena BIA ni bila opravljena, se ocena BIA pred začetkom BID ni izvedla, saj se je to zdelo kot podvajanje dela v operacijah, ki so imele omejena sredstva za zaščito otrok in veliko število ogroženih otrok.

Kaj pa, če so bili starši preganjani ali so se spontano vrnili?

Pri odločanju o tem, ali naj se otrok ponovno združi s starši, če so bili ti *vrnjeni* v izvorno državo, je treba opraviti analizo BID, da se določi najustreznejša rešitev in kdaj jo je treba izvesti. V primeru *vračanja* rejnikov, s katerimi ima otrok močno čustveno vez in dejansko družinsko razmerje, je treba uporabiti enak pristop.

BID je treba izvesti takoj, ko so starši *vrnjeni*, razen če obstajajo močni obeti, da se bodo lahko hitro vrnili v državo azila.

V nekaterih primerih se starši, rejniki ali skrbniki spontano vrnejo v svojo izvorno državo brez pomoči UNHCR, kadar ni pogojev za prostovoljno vrnitev. V takih primerih, ko otroci ostanejo v državi azila, je treba opraviti BID, da se ugotovi, ali bi bila ponovna združitev v otrokovo največjo korist.

4.2.5 Izjemne situacije za začasno oskrbo

Otrokom brez spremstva in ločenim otrokom je treba zagotoviti začasno oskrbo, dokler se ne združijo s svojo družino ali prejšnjim skrbnikom ali se ne najde nova trajna rešitev, kot je opisano v razdelku [3.8.2: Alternativne oblike oskrbe in postopek ugotavljanja največje otrokove koristi](#). Običajno morajo biti odločitve v zvezi z začasno oskrbo hitre in jih postopek BID ne sme odložiti.

Vendar pa obstajajo izjemni primeri, ko zgolj ocena ne zadostuje. V takih primerih mora več oseb pregledati številne dejavnike in pravice, vsak korak postopka pa je treba dokumentirati. V nekaterih primerih je morda treba otroke zaradi njihove zaščite odvzeti iz rejništva ali drugih vrst varstva. Ukrepe za odvzem otrok iz alternativnih oblik oskrbe je treba voditi na podlagi lokalne zakonodaje in politik, če te obstajajo, kadar koli je to mogoče, je treba vključiti lokalne organe. Če države sprejmejo ukrepe za začasno oskrbo, UNHCR ni treba izvesti BID, čeprav lahko prevzame spremljanje ali svetovalno vlogo.

SEZNAM: DOLOČITEV NAJVEČJE KORISTI ZA ZAČASNO OSKRBO

Ta kontrolni seznam je treba izpolniti, preden omogočite namestitve za začasno oskrbo ali ocenite obstoječo namestitev. V primerih, ko je za BID odgovoren UNHCR, se BID zahteva, če velja katera koli od naslednjih trditev:

Otrok je razkril, ali obstajajo znaki pretekle ali sedanje zlorabe ali zanemarjanja otrok v gospodinjstvu, kamor naj bi bil otrok nameščen/je že nameščen.

- ☐ Obstajajo dvomi o legitimnosti odnosa med otrokom in skrbniki.
- ☐ Družinski člani ali otrok so predložili napačne podatke ali pa so znatna razhajanja ali nedoslednosti pri bistvenih dejstvih v povezavi z namestitvijo (npr. kako dolgo otrok pozna družino, kako je otrok prišel v njeno oskrbo itd.).
- ☐ Družina, ki se ji bo otrok pridružil, živi v okolju (v priporu, na območju oboroženega spopada itd.), ki lahko otroka izpostavi fizični ali čustveni škodi.
- ☐ Zaradi namestitve bi bil otrok lahko prikrajšan za dostop do izobraževanja, zdravja, zaščite ali drugih bistvenih storitev.
- ☐ Družina, ki se ji bo otrok pridružil, pripada drugi etnični ali verski skupini, narodnosti ali pravnemu statusu kot otrok.
- ☐ Otrok ne želi namestitve v družino.
- ☐ Predlagana namestitev je v stanovanjski ali institucionalni ustanovi.
- ☐ Zaradi namestitve bo otrok ločen od sorojencev ali drugih družinskih članov ali drugih oseb, ki so mu blizu ali s katerimi je otrok vzpostavil močno vez.
- ☐ Namestitev iz kakršnega koli razloga verjetno ne bo dolgoročno vzdržna in bi zato lahko pozneje povzročila znatne motnje za otroka.
- ☐ Obstaja kakršen koli drug razlog za domnevo, da bo otrok zaradi namestitve v oskrbo izpostavljen zlorabi ali zanemarjanju.

Postopek BID je treba začeti takoj, ko se ugotovi izjemna situacija. Če obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da je otrok v neposredni življenjski nevarnosti ali nevarnosti za telesne poškodbe s strani spremljajoče odrasle osebe, je nujno, da se otroka preventivno loči od odrasle osebe, in sicer pred začetkom postopka BID. Sami postopki morajo potekati čim hitreje.

Vsako ločevanje od rejnikov, s katerimi ima otrok posebno močno dejansko družinsko razmerje in čustveno vez, pa bi moralo upoštevati strožje smernice iz [razdelka 4.3: Možna ločitev otroka od staršev proti njihovi volji in vprašanja skrbništva](#).

4.2.6 Trajne rešitve za druge ogrožene otroke

Glede na mandat UNHCR se lahko v zvezi s trajnimi rešitvami, vključno z dopolnilnimi potmi, pojavijo izjemne razmere za ogrožene otroke, ki niso ločeni ali brez spremstva. Primeri izjemnih situacij, v katerih bi bilo treba izvesti BID, vključujejo naslednje:

- Kadar so želje otrokove družine nasprotne otrokovim željam. Starši se na primer nameravajo vrniti v izvirno državo, otrok pa ne želi iti z njimi.
- Če bi trajna rešitev, vključno z dopolnilno potjo, ki o predlaga otrokova družina, otroku onemogočila dostop do posebnih storitev, ki jih otrok potrebuje na podlagi svojih posebnih potreb (npr. zdravstvene ali duševne storitve). Družina želi na primer premestiti otroka, ki prejema potrebno specialistično zdravstveno oskrbo, na območje, kjer ta oskrba ni na voljo.
- Če bi lahko napotitev na državne postopke ogrozila določenega otroka ali njegove družinske člane.
- Če bi predlagana trajna rešitev, vključno z dopolnilno potjo, za otroka ali njegove starše/skrbnike povzročila dolgotrajno ločitev.

Poročeni otroci, ki jih obravnavajo za preselitev ali dopolnilno pot

UNHCR načeloma ne obravnava primerov poročenih otrok¹²² za preselitev v otroških zakonskih zvezah, ker otroške poroke po mednarodnem pravu nimajo pravnega učinka, na splošno se obravnavajo kot oblika nasilja na podlagi spola¹²³ in so v številnih državah za preselitev zakonsko kaznive.

Vsakega poročenega otroka, katerega starši ali običajni skrbniki niso prisotni, je treba obravnavati kot otroka brez spremstva (glejte [razdelek 4.1: Trajne rešitve za otroke brez spremstva in ločene otroke](#)). Ključne smernice vključujejo naslednje:

- Vsi poročeni otroci, tudi tisti, ki jih spremljajo starši in zakonec, morajo opraviti BIA (razen če potrebujejo BID; glejte v nadaljevanju). Za dva poročena otroke, ki sta preseljena z obema staršema/skrbnikoma in za katera ni ugotovljenih drugih pomislekov glede zaščite, je na primer potrebna ocena BIA.
- Če se za preselitev z otrokom in njegovimi starši/skrbniki šteje tudi otrokov odrasli zakonec, se lahko glede na starost in stališča obravnavanega otroka zahteva BID. To vključuje primere, ko je otrok mlajši od zakonsko določene starosti za sklenitev zakonske zveze v državi azila in/ali državi ponovne naselitve, ko obstajajo znaki, da se otrok ni strinjal s poroko, ali ko je bil otrok poročen pred 15. letom starosti.
- BID se vedno zahteva v naslednjih primerih: kadar se poročen otrok obravnava za preselitev z odraslim zakoncem brez staršev/skrbnikov otroka, kadar se dva poročena otroke obravnavata brez svojih skrbnikov/staršev ali kadar obstajajo znaki, da je otrok izpostavljen nasilju, zlorabi ali izkoriščanju s strani zakonca ali oseb, s katerimi bo preseljen.

Preselitev se lahko obravnava za poročenega otroka begunca, če:¹²⁴

- ima poročen otrok begunec nujno potrebo po zaščiti ali je ranljiv;
- ima član družine beguncev, od katerega je poročeni otrok begunec odvisen, nujno potrebo po zaščiti ali je ranljiv in
- je lahko preselitev najprimernejša možnost za obravnavanje posebne potrebe po zaščiti ali ranljivosti ter
- poročeni otrok begunec želi biti preseljen skupaj s svojim zakoncem.
- Enaki premisleki veljajo, kadar UNHCR sodeluje pri olajševanju dostopa do dopolnilnih poti za poročene otroke.

¹²² Za smernice o otroških porokah glejte *Smernice UNHCR o otroških porokah*, 2021, ki so na voljo v zbirki orodij BIP, dostopni na naslovu <https://www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox/guidance.html>

¹²³ UNHCR, *Orodje za ocenjevanje preselitve: poročeni otroci*, 2011, UNHCR, Oddelek za mednarodno zaščito, str. 4. (interno) <http://swigea56.hcrnet.ch/refworld/docid/4dc7a79f2.html>

¹²⁴ UNHCR, *Orodje za ocenjevanje preselitve: poročeni otroci*, 2011, UNHCR, Oddelek za mednarodno zaščito, str. 7 (interno) <http://swigea56.hcrnet.ch/refworld/docid/4dc7a79f2.html>

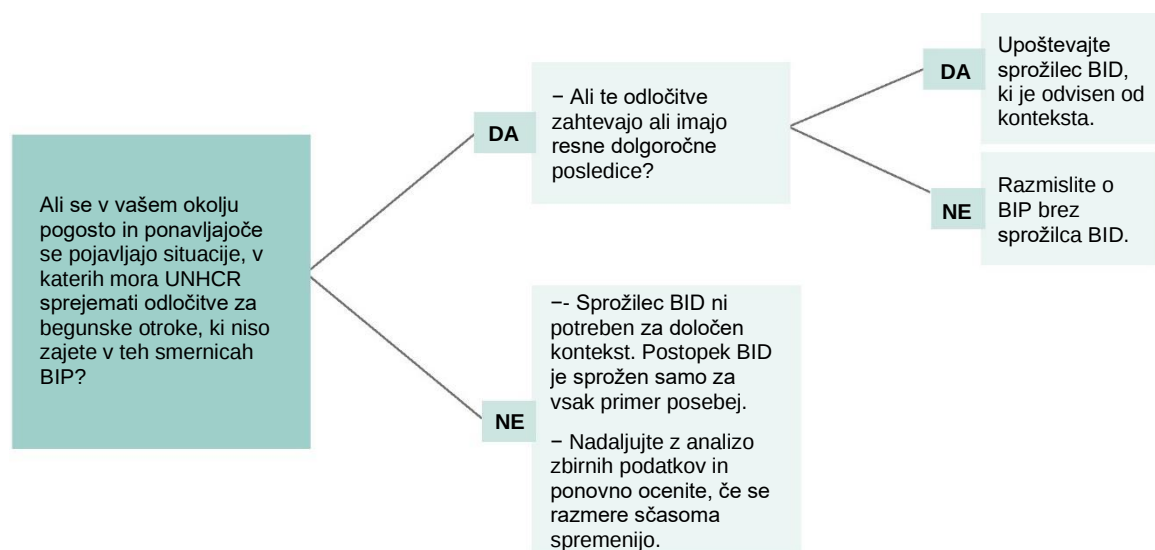
4.2.7 Druge izjemne situacije za ogrožene otroke

BID za ogrožene otroke v izjemnih primerih, ki niso opisani v teh smernicah, naj bi bil redek. Pri operacijah je priporočljivo upoštevati smernice iz uvoda tega poglavja, ki opredeljujejo razloge, zaradi katerih so postopki BID potrebni. Opozoriti je treba, da je pri otrocih, ki so pri starših ali drugih skrbnikih, za otrokove koristi v prvi vrsti odgovoren starš ali skrbnik. Pri operacijah je treba upoštevati tudi, da je mogoče večino ogroženih otrok podpreti z drugimi koraki BIP, opisanimi v [razdelku 3.2: Postopek za ugotavljanje največje koristi – korak za korakom](#), ne da bi bilo treba uporabiti postopek BID.

Izjemne situacije, v katerih bi ogroženim otrokom lahko koristil postopek BID, ki ni opisan drugje v teh smernicah, se lahko opredelijo za vsak primer posebej ali pa se opredelijo kot bolj sistematičen sprožilec.

- Za primere, ki se pojavljajo od primera do primera, mora delavec, ki obravnava primer, opozoriti svojega nadrejenega, ko ugotovi, da je morda potreben BID, nadzornik BID pa mora odobriti predložitev primera komisiji.
- V primerih, ko bi operacija zaradi posebnosti svojega okolja želela sistematično izvajati BID, bi bilo treba razmisliti, ali so dodatni zaščitni ukrepi BID za to vrsto primerov nujno potrebni in ali obstajajo drugi postopki, ki bi lahko zadovoljili ugotovljene potrebe otrok, ne da bi se zatekli k BID. V okviru operacije je treba tudi preučiti, ali v nacionalnem sistemu za zaščito otrok obstajajo drugi mehanizmi, ki bi jih lahko uporabili namesto tega. Odločitev o uporabi sprožilca BID, ki je odvisen od okoliščin, mora odobriti najvišji uradnik za zaščito v operaciji. Pred formalizacijo sprožilca BID, specifičnega za določen kontekst, je priporočljivo, da se operacija za pogovor obrne na svoj regionalni urad in Oddelek za mednarodno zaščito (DIP) na sedežu UNHCR.

SLIKA 7: Kako se odločiti, ali je potrebna opredelitev največje koristi glede na okoliščine

4.3 MOREBITNA LOČITEV OTROKA OD STARŠEV PROTI NJIHOVI VOLJI IN VPRAŠANJA SKRBNİŠTVA

Povzetek razdelka

Zakaj:

- 9. člen Konvencije o otrokovih pravicah in ustrezni nacionalni zakoni »zahtevajo, da otrok ne sme biti ločen od svojih staršev proti njihovi volji, razen kadar je [takšna ločitev] potrebna za otrokovo korist«. Konvencija tudi določa, da ima otrok, ki je ločen od enega ali obeh staršev, pravico »do rednih osebnih odnosov in neposrednih stikov z obema staršema, razen če je to v nasprotju z otrokovo koristjo«.

Kako:

- Odločitev o ločitvi otroka od staršev je v pristojnosti držav. Če UNHCR izve za resne primere zlorabe ali zanemarjanja s strani staršev ali drugih skrbnikov, morajo UNHCR in partnerji po možnosti obvestiti pristojne državne organe in jih podpreti pri izvajanju njihovih odgovornosti v skladu z 9. členom Konvencije o otrokovih pravicah. Kadar nacionalni organi obravnavajo take primere v zvezi z zadevnimi otroki, lahko UNHCR spremlja postopek in po potrebi zagotovi podporo drugih partnerjev.
- Ta razdelek obravnava ločitev otrok od staršev, vendar se lahko uporablja tudi za otroke, za katere skrbijo osebe, ki niso njihovi biološki starši. Izraz »družina« je treba razlagati v širšem smislu v skladu z lokalnimi običaji in lahko glede na okoliščine vključuje člane razširjene družine ali druge osebe v skupnosti, s katerimi otrok živi.
- Če odgovorni državni organi ne morejo ali nočejo, bo moral UNHCR v okviru izvajanja svojega mandata za mednarodno zaščito morda sprejeti ukrepe za zaščito temeljnih pravic otroka v svoji pristojnosti. V izjemnih primerih in v odsotnosti nacionalnih organov lahko to vključuje tudi ločitev otroka od staršev. Vsako posredovanje UNHCR za ločitev otroka od staršev bo izjemne in začasne narave, da se otroku zagotovi varna oskrba, in ne bo vplivalo na starševske pravice in odgovornosti. Pravica do odločanja o starševskih pravicah ali odgovornostih je omejena na pristojne državne organe.
- Zaradi resnosti posledic ločitve, tudi če gre le za začasno ureditev, je treba izvesti BID za vse primere, ko se razmišlja o ločitvi otroka od skrbnika zaradi nevarnosti neposredne škode (če ločitve ne izvedejo ustrezno pooblaščen organi). Ločitev otrok od staršev/skrbnikov proti njihovi volji bi morala biti skrajni ukrep in se nikoli ne bi smela izvesti, če je mogoče otroka zaščititi z drugimi, manj vsiljivimi ukrepi.
- Razmere, v katerih bi UNHCR izvedel BID v zvezi z ločitvijo otroka od staršev proti njihovi volji in skrbništvu, vključujejo naslednje:
 - huda škoda s strani staršev ali
 - nerešeni spori o skrbništvu.
- Ker UNHCR ni pravno pristojen za določanje zakonitega skrbništva, se lahko z odločbo BID na podlagi načela največje otrokove koristi določi le, pri katerem od staršev naj otrok ostane. UNHCR bi moral po izvedenem BID pomagati staršem, da pri pristojnem državnem organu pridobijo uradno odločitev o zakonitem skrbništvu, če je to mogoče in v največjo otrokovo korist.

4.3.1 Namen določanja največje otrokove koristi

Konvencija o otrokovih pravicah omejuje odločanje o ločitvi otroka od staršev proti njihovi volji na »pristojne oblasti v sodnem postopku«. ¹²⁵ UNHCR ni pravno pristojen za določanje zakonitega skrbništva ali za trajni odvzem otroka staršem. Vsako posredovanje UNHCR za ločitev otroka od njegovih staršev je torej lahko le začasne narave, da se otroku zagotovi varna oskrba, pri čemer pravica do odločanja o starševskih pravicah ali odgovornostih ostane pristojnim državnim organom. BID v zvezi z morebitno ločitvijo otroka od staršev proti njihovi volji, bodisi zaradi hude škode, ki jo povzročajo starši, bodisi zaradi sporov o skrbništvu, se izvede, da se olajša odločanje o tem, pri kom naj otrok ostane, na podlagi načela največje otrokove koristi. BID je podlaga za ukrepe UNHCR v smislu zaščitnih ukrepov in pomoči otroku ter staršem/skrbnikom. BID bi moral prav tako olajšati posredovanje za doseg uradne rešitve v največjo otrokovo korist. Vendar pa BID ne nadomešča uradne odločitve o skrbništvu, ki jo izda pristojni državni organ.

Če je treba otroka namestiti v druge oblike varstva, je treba v odločbi BID določiti tudi, kakšne ureditve spremljanja je treba vzpostaviti, da se omogočijo stiki med otrokom in skrbniki, kadar je to v največjo otrokovo korist, in da se zagotovi spoštovanje morebitne omejitve stikov med starši in otrokom. Pogostost in vrsto stikov s starši mora določiti odbor, o čemer se mora pogovoriti z vsemi zadevnimi stranmi, vključno z otrokom. Odbor mora pojasniti dolgoročni in kratkoročni namen obiskov, potreben nadzor, trajanje, s tem povezane stroške ter izbiro odgovorne osebe ali organizacije za spremljanje in ocenjevanje vpliva obiskov na otroka.

Konvencija o otrokovih pravicah prepoveduje tudi nezakonito poseganje v otrokovo družino ¹²⁶ in njihove družinske odnose, kot jih priznava zakon. ¹²⁷ Izraz družina je treba razlagati v širšem smislu, vključno s starši ali po potrebi člani razširjene družine ali skupnosti v skladu z lokalnimi običaji. ¹²⁸ Čeprav se to poglavje nanaša na ločitev od staršev, obstajajo tudi drugi primeri, v katerih je treba skrbno uravnotežiti tveganje zlorabe ali zanemarjanja in vpliv ločitve na otroka, pri čemer je prav tako treba uporabiti smernice iz tega poglavja. Ti vključujejo naslednje:

- odvzem od osebe, ki ima pravico do skrbništva, na primer od zakonitega ali običajnega glavnega skrbnika;
- odvzem od skrbnika (npr. družinskega člana ali rejnika), s katerim ima otrok vzpostavljen dovolj močan odnos in čustveno vez, ki predstavlja družinski odnos. Odnos med otrokom in skrbnikom je treba oceniti za vsak primer posebej.

4.3.2 Kdaj je treba določiti največjo otrokovo korist?

O ločitvi otroka od staršev je treba razmišljati le, če obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da je otrok izpostavljen ali bo verjetno izpostavljen hudi zlorabi ali zanemarjanju s strani staršev, na primer hudi telesni ali duševni škodi ali spolnemu izkoriščanju in zlorabi. Vsako posredovanje, bodisi v primeru ločitve zaradi škode bodisi zaradi sporov o skrbništvu, je treba združiti s prizadevanji za podporo družini z mediacijo in svetovanjem vpletenim družinskim članom ob pomoči ustreznih delavcev socialne službe, osebja za zaščito otrok ali, če je to v največjo otrokovo korist, starejšega ali drugega spoštovanega člana družine ali skupnosti.

¹²⁵ KOP, 9. člen.

¹²⁶ KOP, 16. člen.

¹²⁷ KOP, 8. člen.

¹²⁸ KOP, 5. člen.

V spodnjem razdelku sta opisani dve situaciji, v katerih se od UNHCR lahko zahteva, da izvede BID:

- primeri zlorabe ali zanemarjanja otroka s strani staršev, v zvezi s katerimi se obravnava ločitev proti njihovi volji;
- primeri, v katerih starša živita ali bi lahko živela ločeno in obstaja nerešen spor o skrbništvu, zato je treba določiti, pri kom naj otrok ostane.

4.3.3 Kdaj začeti postopek določanja največje otrokove koristi?

Morebitne ovire za izvedbo in dokončanje BID ne bi smele odložiti ukrepov za preprečitev nadaljnje škode otroku, na primer odvzem otroka iz družinskega okolja, kjer mu grozi zloraba, izkoriščanje, nasilje in zanemarjanje. V takšnih primerih mora odvzemu otroka hitro slediti BID.

V primerih, ki so povezani s skrbništvom in so predloženi za preselitev ali drugo kratkoročno trajno rešitev, je treba BID izvesti takoj, ko je težava ugotovljena. V drugih primerih, povezanih s skrbništvom, bi se morala BID začeti šele, ko BIA pokaže, da otroku grozi zapustitev ali škoda, ali če se je to že zgodilo in je otrok še vedno ogrožen, druge možnosti (npr. pravno svetovanje, podpora služb socialnega varstva) pa so bile že izčrpane.

V primerih ločitve od staršev zaradi nevarnosti resne škode za otroka bi morala biti ločitev skrajni ukrep. Nikoli ga ne bi smeli uporabiti, če bi otroka lahko zaščitili z manj vsiljivimi ukrepi. Zato je treba BID izvesti šele po razumnih prizadevanjih za rešitev razmer.

Ta predhodni postopek mora potekati v dveh fazah:

a. Začetna ocena neposredne škode:

V prvem koraku mora osebje, usposobljeno za obravnavo takšnih situacij,¹²⁹ ugotoviti, ali obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da je otrok v neposredni nevarnosti hude zlorabe ali zanemarjanja, kot so telesne poškodbe, spolna zloraba ali smrt. V takih primerih je treba sprejeti odločitev o takojšnji odstranitvi otroka iz družine in zagotovitvi začasne oskrbe. Enako oceno je treba opraviti, če so otroka kot nujni ukrep že odstranili sosedje, skupnost ali drugi. Če so začasno oskrbo že našli drugi, je treba oceniti njeno ustreznost.

Odločitev o odstranitvi otroka ali o tem, da se otrok ne vrne, mora pred nujno odstranitvijo potrditi nadzornik BID (ali v njegovi odsotnosti drugo višje osebje UNHCR). Če je situacija tako nujna, da pred odstranitvijo ni mogoče pridobiti nadzornikove potrditve, jo je treba zagotoviti najpozneje v 48 urah. V odločbi mora biti določen tudi najdaljši čas ločitve do izvedbe BID, ki mora biti čim krajši. Vse razloge za odločitev in časovni okvir je treba podati v pisni obliki in jih vključiti v otrokovo dokumentacijo. Nadzornik BID mora o tem ustrezno obvestiti nacionalne organe, če to ne predstavlja dodatnega tveganja za otroka.

Če je otrok odstranjen ali se ne vrne, je treba starše in otroka obvestiti o nadaljnjih postopkih. Prav tako je treba oceniti, ali je v največjo otrokovo korist, da se informacije o tem, kje je otrok, v tej fazi posredujejo staršem, in organizirati obiske, če je to varno in primerno. Če obiski niso takoj primerni, se lahko poiščejo druge možnosti za ohranjanje komunikacije, kot so telefonski klici, pri čemer se zagotovi, da se komunikacija izvaja tako, da otrok ni nadalje ogrožen.

¹²⁹ V okoljih, kjer obstajajo nacionalni standardi, je še posebej pomembno zaposliti osebje z ustreznimi izkušnjami.

b. Podpora družini:

Ne glede na to, ali otrok ostane pri starših ali ne, je treba staršem zagotoviti podporo, ki jim bo pomagala prevzeti starševske odgovornosti in obnoviti ali okrepiti sposobnost, da poskrbijo za otroka. To podporo družini mora zagotoviti osebe s potrebnim strokovnim znanjem in izkušnjami na področju varstva otrok, izvajati pa jo je treba začeti takoj.

Priporočljivo je, da se delo z družino formalizira v pisnem sporazumu. Če so starši nepismeni, jim je treba sporazum jasno razložiti v jeziku, ki ga razumejo. V sporazumu morajo biti navedene vse naloge in obveznosti staršev v zvezi z varstvom otroka ter roki za njihovo izpolnjevanje. Če se starši strinjajo, da bodo izpolnili naloge, ki so jim bile dodeljene, morajo to podpisati vsi vpleteni.

Spremljanje izvajanja in zagotavljanje nadaljnjega ukrepanja morajo nato prevzeti UNHCR ali njegovi partnerji. Če je na primer v sporazumu določeno, da morajo starši otroka vsako jutro odpeljati v šolo, je nujno, da učitelj ali drugi šolski delavec poroča pristojni organizaciji, ali starši to nalogo opravljajo in ali otrok hodi sam ali sploh ne.

Če je sporazum uspešen in otrok ni več ogrožen, UNHCR ni treba razmišljati o ločitvi in zato ni potrebe po BID. Če sporazum ni uspešen ali če se starši z njim ne strinjajo in je otrok še naprej izpostavljen ali bi lahko bil izpostavljen hudi zlorabi ali zanemarjanju, je treba izvesti BID na podlagi teh smernic BIP.

4.3.4 Huda škoda s strani staršev

Prva situacija, v kateri je potrebna odločba o odvzemu otroka od staršev ali drugih skrbnikov, vključuje primere hudih oblik zlorabe ali zanemarjanja v družini. UNHCR bi moral izvajati BID le v primerih, ko pristojni državni organi ne želijo ali ne morejo ukrepati. Vključevanje UNHCR se bo nanašalo predvsem, če ne izključno, na begunske otroke.

Zlorabe vključujejo fizično nasilje (tj. poškodbe otroka, ki niso naključne), psihično nasilje (tj. poškodbe, ki lahko povzročijo psihično škodo) in spolno zlorabo. Zanemarjanje pomeni, da je otrok namerno prikrajšan za svoje osnovne potrebe (npr. hrano, obleko, zavetje in zdravstveno oskrbo), čeprav so te potrebe dosegljive.

Neupravičen odvzem otrok staršem je ena najhujših kršitev, ki jih je mogoče zagrešiti nad otroki. UNHCR lahko zato začne razmišljati o ločitvi le, če obstajajo utemeljeni razlogi za domnevo, da je otrok zaradi dejanj ali opustitev staršev izpostavljen ali bo verjetno izpostavljen hudi zlorabi ali zanemarjanju.

KONTROLNI SEZNAM: DOLOČANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI ZA LOČITEV OTROKA OD STARŠEV PROTI NJIHOVI VOLJI

BID se zahteva v primerih ločitve otroka od staršev proti njihovi volji, če velja katera koli od naslednjih trditev (označite ustrezna polja) v primerih, v katerih je UNHCR odgovoren za BIP:

- ☐ Državni organi ne želijo ali ne morejo ukrepati v primerih hudih oblik zlorabe ali zanemarjanja v družini.¹³⁰
- ☐ Otrok je ali bo verjetno izpostavljen **hudim telesnim ali čustvenim poškodbam**, na primer zaradi hudega pretepanja, groženj s smrtjo, pohabljanja, dolgotrajnega zapiranja s strani staršev ali zakonitih/običajnih skrbnikov za kazni, prisile k najhujšim oblikam otroškega dela, stalne izpostavljenosti hudemu nasilju v družini.
- ☐ Otrok je ali bi lahko bil izpostavljen **spolni zlorabi ali izkoriščanju** s strani staršev ali zakonitih/običajnih skrbnikov, na primer posilstvu ali spolnemu napadu, spodbujanju ali siljenju otroka h kakršni koli nezakoniti spolni dejavnosti, izkoriščanju v prostituciji ali drugih nezakonitih spolnih praksah, izkoriščanju v pornografskih predstavah in gradivu itd.
- ☐ Otrok je ali bi lahko bil izpostavljen hudi zlorabi ali zanemarjanju s strani sorodnika, sosedu ali družinskega prijatelja, starši/zakoniti/običajni skrbniki pa niso pripravljeni zagotoviti zaščite in preprečiti nastanka takšne škode.

Da bi ugotovili, ali je verjetno, da bo otrok izpostavljen hudi zlorabi ali zanemarjanju, lahko upoštevamo naslednje elemente: pogostost in vzorce preteklih incidentov, trende nasilja, možnosti za učinkovito obravnavo in spremljanje ter obstoj temeljnih vzrokov zlorabe ali zanemarjanja.

Kot je navedeno zgoraj, bi moral BID upoštevati tudi podporo otroku in družini, ne glede na to, ali pride do ločitve. Razmisliti je treba o celostnem načrtu podpore. Če naj bi bil otrok nameščen v druge oblike varstva, je treba v odločbi BID določiti tudi, kakšne ureditve spremljanja je treba vzpostaviti, da se zagotovi spoštovanje morebitnih omejitev stikov med starši in otrokom. Pogostost in vrsto stikov s starši mora določiti odbor, o čemer se mora pogovoriti z vsemi zadevnimi stranmi, vključno z otrokom. Odbor mora pojasniti dolgoročni in kratkoročni namen obiskov, potreben nadzor, trajanje, s tem povezane stroške in izbiro odgovorne osebe ali organizacije za spremljanje in ocenjevanje vpliva obiskov na otroka. Ločitev mora trajati čim krajši čas. V odločbi BID je treba določiti trajanje ločitve in rok za pregled ločitve, kadar koli obstaja možnost ponovne združitve v prihodnosti.

4.3.5 Ločitev staršev in skrbniške pravice

Druga situacija, v kateri se zahteva BID s strani UNHCR, bo odvisna od dejanske ali morebitne ločitve staršev in potrebe po določitvi, pri katerem od staršev naj otrok ostane. V teh primerih bi moral biti postopek BID s strani UNHCR omejen na primere, v katerih pristojni organi ne želijo ali ne morejo ukrepati, da bi določili skrbništvo v skladu z največjo otrokovo koristjo.

¹³⁰ Zlorabe vključujejo fizično nasilje (tj. poškodbe otroka, ki niso naključne), psihično nasilje (tj. poškodbe, ki lahko povzročijo psihično škodo) in spolno zlorabo. Zanemarjanje pomeni, da je otrok namerno prikrajšan za svoje osnovne potrebe (npr. hrano, obleko, zavetje in zdravstveno oskrbo).

© UNHCR/Hani Al Moulia

KONTROLNI SEZNAM: DOLOČANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI PRI NEREŠENIH VPRAŠANJH O SKRBNišTVU

BID se zahteva v primerih nerešenih vprašanj v zvezi s skrbništvom, če velja katera koli od naslednjih trditev (označite ustrezna polja) v primerih, ko je UNHCR odgovoren za BIP:

- ☐ Starša sta se razšla in otrok je zapuščen.
- ☐ Starša sta se razšla in vsak od njiju želi, da otrok ostane z njim.
- ☐ Preselitev enega od staršev temelji na nevarnosti zaščite, ki izvira iz družine (npr. primeri nasilja v družini).
- ☐ Za otroka, ki ima samo enega od staršev, se preučuje možnost preselitve ali druge rešitve v tretji državi, pri čemer drugi starš, ki se ne namerava preseliti, noče dati soglasja za otrokovo preselitev, oziroma obstajajo znaki, da bi bil otrok v družini, ki se preučuje za preselitev, lahko ogrožen.
- ☐ Starša bosta za preselitev zaprosila ločeno in se ne strinjata glede tega, pri katerem od njiju

se skupaj z otrokom izvede preselitev ali druga rešitev v tretji državi.

- ☐ Nacionalna zakonodaja tretje države prepoveduje poligamijo, zaradi česar bi bili otroci drugih zakoncev ločeni od očeta/matere.
- ☐ Starša se dogovorita o rešitvi po ločitvi, vendar UNHCR utemeljeno domneva, da odločitev staršev izpostavlja ali bi lahko izpostavila otroka hudi škodi.
- ☐ Otrok se premesti v tretjo državo brez soglasja staršev ali katere koli druge osebe, institucije ali organa, ki ima pravico do skrbništva.¹³¹
- ☐ Uporaba nacionalnih postopkov skrbništva lahko povzroči škodo otroku in ni v skladu z načelom največje otrokove koristi (na primer postopki skrbništva, ki ne temeljijo na individualni oceni, kaj je v največjo korist posameznega otroka, za katerega se odloča o skrbništvu).

¹³¹ Premestitev otroka brez soglasja osebe, institucije ali katerega koli drugega organa, ki ima pravico do skrbništva, ne pomeni ugrabitve, če se pravica do skrbništva ne izvaja. Glede na okoliščine se to lahko zgodi, če zadevna

oseba ali organ brez kakršnega koli razloga dlje časa ni bil v stiku z otrokom ali njegovim skrbnikom.

Za otroka so v prvi vrsti odgovorni njegovi starši ali skrbniki. BID se torej ne izvede, razen če je otrok ogrožen s strani enega ali obeh staršev ali če se starši ne morejo dogovoriti, kaj je v največjo otrokovo korist, kar lahko povzroči škodo otroku, na primer v primeru nerešenih sporov o skrbništvu, v katerih nacionalni postopki niso na voljo, niso dostopni ali niso v skladu z načelom največje otrokove koristi. To vključuje tudi vprašanja skrbništva v primeru preselitve enega od staršev, kadar je to potreben zaščitni ukrep.

Nerešena vprašanja o skrbništvu lahko podaljšajo stalni spor med otrokovima staršema, kar povzroči stisko otroka in negativno vpliva na njegovo čustveno počutje. V nekaterih primerih lahko nasilje nad otrokom izvaja eden od staršev ali oba starša, ali pa starša poskušata otroka izkoristiti ali ga vključiti v spor. Starši, ki so v sporu, lahko zanemarijo otrokove fizične, čustvene in druge potrebe po zaščiti. Tudi nerešeni spori o skrbništvu lahko odložijo trajne rešitve.

Zato bi moral UNHCR pri svojem splošnem načrtovanju zaščite zagotoviti, da so staršem in družinam na voljo storitve pravne pomoči in svetovanja, v okviru katerih bi jim svetovali o postopkih za reševanje sporov o skrbništvu v državi azila. Pomembno je, da so te storitve na voljo ves čas razselitvenega postopka. Družinam se lahko tudi svetuje in/ali pomaga, da pridobijo odločbe o skrbništvu od sodišč v izvornih državah, če je to mogoče in varno.

Določitev zakonitega skrbništva je v pristojnosti držav. To odgovornost ima na splošno država, v kateri otrok prebiva¹³², kar velja tudi za begunske otroke. UNHCR si mora zato po najboljših močeh prizadevati za sodelovanje ustreznih organov v državi azila. Če država noče ali ne more sprejeti ukrepov ali če odločitve o skrbništvu niso v skladu z največjo otrokovo koristjo, morajo UNHCR in partnerske nevladne organizacije, ki delajo neposredno z otroki, ali pravni partnerji poskušati posredovati ter družini zagotoviti usmerjanje in svetovanje. Če po teh ukrepih ureditev skrbništva ostane nerešena, je treba izvesti BID, zlasti v primerih, ko je bila preselitev opredeljena kot zaželena in izvedljiva trajna rešitev. Ker UNHCR ni pravno pristojen za določanje zakonitega skrbništva, se z odločbo BID določi le, pri katerem od staršev naj otrok ostane, in sicer na podlagi načela največje otrokove koristi. Če so starši ustrezno vključeni, je lahko BID tudi koristen postopek za starše pri doseganju medsebojnega dogovora. Vendar si je treba tudi po izdaji BID še naprej prizadevati, da bi od pristojnega državnega organa pridobili uradno odločbo o zakonitem skrbništvu, po potrebi tudi v tretji državi sprejema ali državi vrnitve.

Če je UNHCR vključen v postopek BID za določitev skrbništva, je treba v celotnem BIP dokumentirati sedanjost in prejšnjo ureditev skrbništva ter se sklicevati na pravno dokumentacijo v zvezi s skrbništvom (in po možnosti vključiti kopije te dokumentacije). V dokumentaciji je treba navesti tudi pogostost in naravo stikov med otrokom in starši, vključno s tem, ali je starš, ki ima pravico do skrbništva nad otrokom, uveljavljal svoje pravice do skrbništva ter koliko časa. Zato je treba upoštevati in dokumentirati otrokove okoliščine – ureditev varstva, možnosti iskanja družine in splošne družinske razmere.

¹³² V teh smernicah se to na splošno nanaša na državo azila. Kot je navedeno zgoraj, je mogoče odločbe o skrbništvu pridobiti tudi iz izvornih držav. Kadar starši živijo v različnih državah in so v sporih o skrbništvu nad otroki lahko vključene konkurenčne jurisdikcije ali kadar obstajajo konkurenčne odločbe o skrbništvu iz različnih držav, je treba poiskati pravni nasvet o mednarodnih sporih o skrbništvu.

Ključne točke v zvezi s skrbništvom nad otroki

- UNHCR nima pravnih pooblastil za odločanje o vprašanjih skrbništva.
- Vprašanja glede skrbništva je treba razjasniti čim prej, da se omogoči sodni postopek na nacionalnih sodiščih ali pri ustreznih lokalnih organih, če so ti postopki dostopni in ustrezni.
- Če ustrezni organi ne želijo ali ne morejo določiti skrbništva, morajo UNHCR in partnerji izvesti BID in pripraviti priporočila v največjo otrokovo korist.
- Pri tem ni pomembno le, ali ima starš zakonito skrbništvo, ampak tudi, ali ga izvaja.
- UNHCR bi se moral skupaj z drugimi ključnimi partnerji zavzemati za reševanje vprašanj skrbništva v državi, kjer je zakonodaja neobčutljiva na spol (na primer zakonodaja, ki privzeto dodeljuje skrbništvo očetu ali materi) ali kjer se odločitve o skrbništvu sprejemajo na način, ki v postopku odločanja ne daje prednosti največji otrokovi koristi. V takšnih primerih, ko so nacionalni postopki skrbništva diskriminatorni in niso v skladu z največjo otrokovo koristjo, bo moral UNHCR morda izvesti BID, da pripravi priporočila v največjo otrokovo korist.
- Če je mogoče, mora imeti otrok ali skrbnik ob sebi kopijo soglasja, odločbe o skrbništvu ali druge ustrezne dokumentacije v zvezi z otrokovim skrbništvom. Ta dokument je lahko v pomoč pri določanju skrbništva v državi vrnitve ali v tretji državi.

Posebni premisleki v zvezi s skrbništvom v okviru preselitve

V primeru ločitve staršev in nesoglasij glede skrbništva, poleg primerov, ko zaradi vprašanj skrbništva obstaja tveganje, da bo otrok zapuščen ali mu bo povzročena škoda, je izvršni odbor UNHCR zaprosil, naj sprejme ukrepe za preselitev ogroženih žensk in otrok ter omogoči hiter odhod ogroženih žensk in njihovih vzdrževanih oseb¹³³. Pri preselitvi se lahko pojavijo zapletena vprašanja o skrbništvu. Smernice za delo na terenu glede preselitve z enim od staršev so na voljo v *Operativnih smernicah UNHCR: Ocene največje koristi za otroke, ki so preseljeni samo z enim staršem* (UNHCR Operational Guidance Note: Best Interests Assessments for Children being Resettled with Only One Parent).¹³⁴ V operativnih smernicah je opisano, kdaj je v postopkih preselitve treba izvesti BIA ali BID.

Premestitev otroka v tretjo državo brez soglasja staršev ali katere koli druge osebe, institucije ali organa, ki ima pravico do skrbništva, lahko v določenih okoliščinah pomeni mednarodno ugrabitev otroka. Prvi odstavek 3. člena Konvencije z dne 25. oktobra 1980 o civilnopравниh vidikih mednarodne ugrabitve otrok¹³⁵ navaja, da je odvzem otroka nezakonit, »a) če so s tem kršene pravice do skrbi zanj, ki jih je dobila oseba [...] po zakonu države, v kateri je otrok stalno prebival, preden je bil odpeljan ali zadržan; b) če so se v času, ko je bil otrok odpeljan ali zadržan, te pravice uveljavljale bodisi kolektivno bodisi posamično ali bi se uveljavljale, če otrok ne bi bil odpeljan ali zadržan.«

Iz tega sledi, da premestitev otroka brez soglasja osebe, institucije ali katerega koli drugega organa, ki ima pravico do skrbništva, ne pomeni ugrabitve, če se pravica do skrbništva ne izvaja. Glede na okoliščine se to lahko zgodi, če ustreza oseba ali organ dalj časa brez kakršnega koli razloga ni bil v stiku z otrokom ali njegovim skrbnikom. V primerih, ko pravico do skrbništva uveljavljata oba starša, mora UNHCR sprejeti vse razumne ukrepe za razjasnitev pravice do skrbništva, preden omogoči preselitev begunskega otroka brez enega od staršev. V primerih, ko UNHCR pri izvajanju svojih nalog mednarodne zaščite beguncev po celovitem pregledu ugotovi, da je preselitev enega od staršev edina ali najustreznejša rešitev za preprečitev nadaljnje izpostavljenosti resnim tveganjem za zaščito, mora UNHCR v zvezi z otrokom sprejeti naslednje previdnostne ukrepe:

- Pridobiti mora pisno soglasje starša, ki ne potuje z otrokom, za otrokovo preselitev, če je to mogoče in če to ne bi ogrozilo otroka ali starša, s katerim otrok potuje.
- Pomembno je, da v primeru, ko je odločba o izključnem skrbništvu izdana staršu, ki potuje z otrokom, soglasje drugega starša pred potovanjem ni potrebno. Vendar se lahko, kot je navedeno zgoraj, kadar odločitev o izključnem skrbništvu očitno ni bila v največjo korist otroka, za določitev ustreznega ravnanja uporabi BID.
- Če je starš odsoten ali če to zavrača, je treba preveriti, ali so bile predhodne odločbe o skrbništvu že izdane. Če so bile izdane, jih je treba pridobiti, razen če bi stik z organi izvirne države ogrozil varnost otroka ali staršev.
- Če predhodne odločbe o skrbništvu ne obstajajo ali če očitno ne temeljijo na mednarodnih standardih v zvezi z največjo otrokovo koristjo, je treba pristojne organe v državi azila zaprositi, da pred odhodom določijo skrbništvo. UNHCR lahko po potrebi podpira krepitev zmogljivosti pristojnih organov v državi azila, vključno z uvedbo posebnega postopka za nujne primere.

¹³³ ExCom, Conclusion on Women and Girls at Risk (*Sklep o ogroženih ženskah in dekletih*), št. 105 (LVII), 2006, točka p (ii); ExCom št. 107, točka h (xviii).

¹³⁴ UNHCR, Operational Guidance Note – BIA for Children being Resettled with Only One Parent (*Opomba k operativnim smernicam – BIA za otroke, ki so preseljeni z enim samim staršem*), 2013, ki je na voljo kot interni dokument in je dostopen prek intraneta ali ga je mogoče zahtevati pri UNHCR, Oddelek za mednarodno zaščito (DIP).

¹³⁵ Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, *Haaška konvencija o civilnopравниh vidikih mednarodne ugrabitve otrok*, 25. oktober 1980, Haag XXVIII, 1. odstavek 3. člena, na voljo na <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3951c.html>.

- Če pristojni nacionalni organi ne želijo ali ne morejo pojasniti pravic do skrbništva (na primer zaradi nerazpoložljivosti ali nedostopnosti pristojnih organov ali nezmožnosti pridobitve uradnih dokumentov iz izvorne države) ali če obstoječi nacionalni postopki za to očitno niso v skladu z največjo otrokovo koristjo, bi moral UNHCR v primerih, ko se preseli eden od staršev in spori glede skrbništva nad otroki ostajajo nerešeni, izvesti BID, da ugotovi, ali je preselitev z enim od staršev v največjo korist otroka.¹³⁶ Po najboljših močeh si je treba prizadevati, da se v postopek BID vključijo predstavniki države azila, da bi bil postopek čim bolj legitimen.
- Prizadevati si je treba za pridobitev ustrezne dokumentacije in izvedbo potrebnih postopkov v državi azila. Če o vprašanih skrbništvu še ni odločeno, je treba staršu, s katerim je otrok preseljen, svetovati, naj začne postopke za pridobitev polne pravice do skrbništva po prihodu v državo preselitve. Poleg tega je treba na podlagi 25. člena Konvencije o statusu beguncev iz leta 1951 (upravna pomoč) državo preselitve čim prej po preselitvi otroka uradno zaprositi, da sprejme odločitev o pravicah do skrbništva. V tej odločbi je treba določiti tudi pravice dostopa.

Če je mogoče, mora imeti otrok ali skrbnik ob sebi kopijo soglasja, odločbe o skrbništvu ali druge ustrezne dokumentacije v zvezi z otrokovim skrbništvom. Ta dokumentacija je lahko v pomoč pri določanju skrbništva v državi vrnitve ali preselitve.

Enaki premisleki bi veljali za skrbništvo v okviru dopolnilne poti. Za več informacij o BIP v okviru dopolnilnih poti glejte [razdelek 4.1.7: Dopolnilne poti sprejema za begunce v tretjih državah](#).

¹³⁶ Sklep ExCom št. 105, točka p ii; ExCom št. 107, točka p xiv.

5. POGLAVJE POSTOPEK UGOTAVLJANJA IN DOLOČANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

UVOD

Kot je obravnavano v 4. poglavju, se BID zahteva v primerih, ko bo odločitev verjetno imela daljnosežne posledice za otroka. Zato je ključnega pomena, da postopek temelji na strogih postopkovnih jamstvih, ki temeljijo na načelih zaščite otrok.

V tem poglavju so na voljo posebna navodila za vzpostavitev postopka BID ter dodelitev vlog in odgovornosti udeleženiim, vključno z odborom BID. Poleg tega so v poglavju obravnavani poenostavljeni postopki odločanja in primeri, ko je treba odločitev BID pregledati ali ponovno odpreti.

5.1 VLOGE IN ODGOVORNOSTI V POSTOPKU UGOTAVLJANJA NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Postopek BID zahteva, da se posameznim zaposlenim določijo posebne odgovornosti, s čimer se zagotovi pravočasno, otrokom prilagojeno in usklajeno določanje največje otrokove koristi.

Kako:

- Izvajalci operacij UNHCR morajo za nadzornika BID imenovati člana osebja, ki je odgovoren za vzpostavitev postopka BID in nadzor nad njim. Tudi partnerske organizacije lahko imenujejo nadzornike BID. Večji izvajalci operacij z več krajevnimi uradi, ki izvajajo BID, lahko imenujejo tudi uradnike za pregled BID (odgovorne za pregled primerov) in koordinatorje BID v podružnici ali regionalnem uradu, ki so odgovorni za zagotavljanje skladnosti postopkov na različnih lokacijah ter zagotavljanje stalne podpore in usklajevanja postopka BID.
- Vloge nadzornika BID, koordinatorja in uradnika za pregled niso nujno samostojna delovna mesta, temveč funkcije, ki jih je treba dodeliti določenim članom osebja. V delovnih načrtih osebja je treba tem nalogam nameniti ustrezen odstotek časa.
- Zaposleni, ki obravnavajo primere, bi se morali praviloma ukvarjati z BIP kot celoto in ne bi smeli biti posebej imenovani za BID. Vendar pa se lahko zgodi, da vsi zaposleni, ki obravnavajo primere, ne morejo delati v okviru BID.
- Za nadzornika BID, uradnika za pregled in koordinatorja BID je treba pripraviti pravilnik, v katerem je ustrezno opredeljen tehnični profil. Te vloge so dodeljene osebu s strokovnim znanjem ali usposabljanjem na področju zaščite otrok in niso posebna funkcija ali delovno mesto, razen če je na operativni ravni določeno drugače.

5.1.1 Nadzornik za določanje največje otrokove koristi

Pomemben korak za urad, ki dela z otroki, ki potrebujejo BID, je, da določi zaposlenega, ki bo odgovoren za vzpostavitev postopka BID in nadzor nad njim. V tem kontekstu se omenjeni član osebja imenuje za nadzornika BID.

Nadzornika BID mora imenovati vodja urada ali najvišji uradnik za zaščito med izvajalci operacije. Ta uslužbenec mora imeti dobro strokovno znanje s področja zaščite, vključno z izkušnjami s področja zaščite otrok ali socialnega varstva otrok/socialnega dela, in ga je treba določiti med člani skupine za zaščito v uradu. Glede na velikost izvajalca operacije lahko vlogo nadzornika BID prevzame uradnik za zaščito otrok ali kontaktna točka za zaščito otrok v uradu. To odgovornost lahko pod nadzorom uradnika za zaščito otrok ali kontaktne točke prevzame tudi drug član osebja za zaščito. Ko je nadzornik BID imenovan, je odgovoren za vzpostavitev, nadzor, usklajevanje in izvajanje postopka BID z UNHCR, vlado in drugimi partnerji.

Če je nadzornik BID imenovan v partnerski organizaciji za BID te organizacije, lahko ta oseba v tej organizaciji deluje kot partner nadzorniku BID UNHCR ali pa prevzame nekatere odgovornosti za usklajevanje z drugimi organizacijami. Vendar je za postopek še vedno odgovoren nadzornik BID UNHCR.

Uporabni nasveti za nadzornike BID (in koordinatorje, če so imenovani):

- Spodbujajte BIP kot orodje za zaščito otrok za vse ogrožene otroke in ne le kot orodje za trajne rešitve.
- Pri načrtovanju in zagotavljanju virov ne pozabite, da mora program zaščite vključevati zadostne zmogljivosti ne le za obdelavo razgovorov v okviru BID, temveč tudi za celovito vodenje primerov, vključno z nadzorovanjem in spremljanjem otrok, ki so bili vključeni v BID.
- V postopek BID vključite ustrezne partnerske nevladne organizacije za zaščito otrok, kadar koli je to mogoče.
- Razvijte in izvajajte strategijo usposabljanja o zaščiti otrok, ki vključuje člane odbora BID in osebje za zaščito otrok. Če so za krepitev zmogljivosti potrebni dodatni viri, poiščite pomoč, na primer pri regionalnem ali globalnem osebju UNHCR in pri partnerjih v državi ali v okviru programov napotitve.
- Vključite postopek BIP v splošno strategijo zaščite otrok.
- Zavzemajte se za ustrezne vire (človeške, finančne in materialne) za učinkovito izvajanje BID.
- Uporabljajte razpoložljive sporazume na čakanju med UNHCR in partnerji za okrepitev izvajanja BID in strategij za zaščito otrok s krepitvijo zmogljivosti in tehnično podporo.
- Po potrebi spodbujajte ustanovitev odborov za BID na terenu (zlasti tam, kjer je veliko število otrok, ki potrebujejo BID).

5.1.2 Koordinator za določanje največje otrokove koristi

Velike izvajalci operacij z več terenskimi uradi ali pododdelki, ki izvajajo BID, bodo morda želeli imenovati koordinatorja BID na ravni državnega ali regionalnega urada. To bo pomagalo zagotoviti skladnost postopkov na različnih lokacijah ter stalno podporo in usklajevanje postopka BID. Vloga koordinatorja BID je še posebej pomembna, kadar se odloči, da se na nacionalni ravni ustanovi en odbor BID namesto več odborov na različnih lokacijah na terenu. V tem primeru so naloge koordinatorja BID podobne tistim, ki so običajno dodeljene nadzorniku BID.

Koordinatorje BID običajno imenuje višji uradnik za zaščito pod vodstvom nadzornika BID. Koordinatorji BID so lahko tudi zaposleni v partnerskih organizacijah. Koordinatorja BID UNHCR ni treba imeti v vsakem pododdelku ali terenskem uradu. Koordinatorje BID je treba imenovati na podlagi vidikov učinkovitosti pri vsakem izvajalcu operacij. Oglejte si [zbirko orodij BIP](#) za vzorec pravilnika za koordinatorja BID.

5.1.3 Uradnik za pregled določanja največje otrokove koristi

Še en pomemben element v postopku BID je pregled primerov pred predložitvijo odboru BID. Pri izvajalcih operacij/uradih z malo primeri naenkrat se lahko za to vlogo zaprosi nadzornika/koordinatorja BID. Pri izvajalcih operacij z velikim številom primerov pa je treba določiti osebje, ki bo opravljalo vlogo uradnika za pregled BID. Uradniki za pregled BID so običajno višji uradniki, ki obravnavajo primere, ali njihovi nadzorniki in morajo imeti strokovno znanje s področja zaščite otrok.

Uradniki za pregled BID zagotavljajo dodatna preverjanja kakovosti primerov, ki jih predložijo uradniki, ki obravnavajo primere, ter dajejo smernice za zbiranje informacij in nadaljnje ukrepe. Tako kot pri drugih posebnih vlogah v okviru postopka BID tudi funkcija uradnika za pregled BID ni samostojna funkcija, temveč jo opravlja osebje z ustreznim usposabljanjem in izkušnjami na področju zaščite otrok in beguncev. Uradnike za pregled BID določi nadzornik BID, potrdi pa jih vodja urada ali višji uradnik za zaščito. Oglejte si [zbirko orodij BIP](#) za vzorec pravilnika za uradnika za pregled BID.

5.1.4 Uradniki, ki obravnavajo primere

Nalogo zbiranja vseh informacij, potrebnih za postopek BID, je treba zaupati enemu ali več uradnikom, ki obravnavajo primere, bodisi nadzorniku BID v UNHCR bodisi pooblaščenemu partnerju. Izraz »uradnik, ki obravnava primer,« se v teh smernicah uporablja za označevanje osebe, odgovorne za določene ukrepe v okviru BIP. UNHCR ali partner lahko posebej za ta namen zaposli uradnika, ki obravnava primer. Ti uradniki se običajno ukvarjajo s celotnim BIP in niso posebej imenovani za BID. Oglejte si [zbirko orodij BIP](#) za vzorčni pravilnik za uradnika, ki obravnava primer, za več informacij o vlogah, odgovornostih in kvalifikacijah delavcev, ki obravnavajo primere. Vendar pa se lahko zgodi, da vsi uradniki, ki obravnavajo primere, ne bodo mogli izpolniti BID brez dodatne krepitve zmogljivosti. Priporočljivo je, da se jasno opredelijo potrebne kvalifikacije in spretnosti, ki so potrebne za izpolnjevanje BID, ter da se poskuša zagotoviti, da vsi uradniki, ki obravnavajo primere, dosežejo to raven usposobljenosti. V nekaterih primerih so lahko izbrani uradniki, ki obravnavajo primere, opredeljeni kot specializirani za BID, čeprav morajo vsi uradniki, ki obravnavajo primere, za zaščito otrok in delo z otroki begunci imeti osnovno razumevanje in sposobnost izpolnjevanja BID. To pa zato, ker bi moral biti BID del kontinuiranega vodenja primera, zato jih najbolje izpolni uradnik, ki vodi primer otroka in je najbolje seznanjen z njegovim primerom ter lahko zagotovi nadaljnje spremljanje in nadzor. Za namene BID uradnik, ki obravnava primer, poroča neposredno nadzorniku/koordinatorju BID ali uradniku za pregled BID, kot je določeno na operativni ravni, ne glede na standardno linijo poročanja za druge funkcije.

V nekaterih primerih, ko obstaja vrzel v zmogljivostih uradnikov, ki obravnavajo primere, ali ko se poveča število BID, ki jih je treba dokončati, se lahko napoti posebno osebje za BID. Kadar UNHCR napoti osebje za izvajanje BID, je bistveno, da je njegovo delo usklajeno z rednim osebjem za BIP iz UNHCR in partnerjev, ki bo moralo še naprej zagotavljati podporo otroku in/ali njegovi družini ter izvajati tekoče spremljanje in nadzor.

V okviru BID so uradniki, ki obravnavajo primere, odgovorni za zbiranje informacij, pomembnih za otrokov primer, tako da opravijo razgovor z otrokom, njegovo družino ali drugimi skrbniki in drugimi osebami, ki so lahko pomembne za otrokov primer. Uradniki, ki obravnavajo primere, so odgovorni tudi za pripravo poročila o primeru in njegovo predložitev uradniku za pregled BID v nadaljnje ukrepanje, hkrati pa še naprej opazujejo in spremljajo stanje otrokove zaščite. Ustrezne smernice, potrebne za postopek BID, so na voljo v [4. poglavju: Določanje največje otrokove koristi s strani UNHCR](#). Uradnik, ki obravnava primer, mora zbrane informacije tudi analizirati in pripraviti osnutek priporočil za odločitve (glejte tudi kontrolni seznam iz Priloge 11).

Glede na zapletenost vprašanj, ki se lahko pojavijo v primerih BID, in občutljivost, ki jo je treba spoštovati, je priporočljivo, da uradnik, ki obravnava primer, za namen BID ni član otrokove ožje skupnosti. Uradniki, ki obravnavajo primere za BID, so lahko sami begunci, če to dopušča nacionalni pravni in politični okvir. Vendar pa morajo imeti ali pridobiti enakovredno raven usposabljanja, kvalifikacij in pogodbenih obveznosti, kot se zahteva od državljanov za enakovredne vloge (več o kadrovskih vidikih na splošno glejte v [razdelku 3.4.3: Osebe in viri za postopek za največjo otrokovo korist](#)). Ne glede na to, ali gre za begunca ali drugo osebo, je ključnega pomena, da uradnik, ki obravnava primer, razume vlogo, strukturo in prakso skupnosti, vključno z njenimi družbenimi, kulturnimi in spolnimi normami. Če je v določenem kontekstu ta možnost na voljo, si je treba na vsak način prizadevati, da se otroku omogoči možnost izbire spola uradnika, ki obravnava njegov primer.

5.2 ODBOR ZA DOLOČANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Namen odbora BID je zagotoviti strokovno oceno posameznega otrokovega primera na podlagi priporočil uradnika, ki obravnava primer, tako da se uravnatežijo konkurenčne prednostne naloge zaščite in zagotovitve odločitve v skladu z največjo otrokovo koristjo.

Kako:

- Odbor mora biti multidisciplinaren in uravnotežen glede na spol. Člani odbora morajo imeti široko strokovno znanje in izkušnje, vključno s strokovnjaki iz nacionalnega sistema za zaščito otrok/ustreznih državnih agencij ter ključnih nacionalnih in mednarodnih partnerjev.
- Nadzornik BID je odgovoren za vzpostavitev in usklajevanje odbora BID. Za uspešno in učinkovito delovanje odbora je potrebna ustrezna priprava tako s strani nadzornika BID kot tudi članov odbora.
- Odločitve odbora BID se na splošno sprejemajo soglasno, po skrbni preučitvi razpoložljivih možnosti.

5.2.1 Namen odbora za določanje največje otrokove koristi

Namen odbora BID je analizirati posamezne primere, da se ocenijo razpoložljive možnosti in odloči, katera je v otrokovo največjo korist, in sicer na podlagi ocene in priporočil uradnika, ki obravnava primer, ki jih pregleda nadzornik BID (ali uradnik za pregled BID, če obstaja ta vloga).

Odbor BID sestavljajo uslužbenci UNHCR, uslužbenci partnerjev in vladni uradniki z različnimi izkušnjami in strokovnim znanjem na področju zaščite otrok in drugih sorodnih področjih. Sodelovanje partnerjev v odboru BID se je izkazalo za ključno za uspeh BIP, vključno s postopkom BID. Zaupanje odločanja multidisciplinarnemu odboru prispeva k dodatnim zaščitnim ukrepom, saj člani odbora z različnih vidikov zagotavljajo širok spekter strokovnega znanja. Priporočljivo je, da sta v komisiji zastopani vsaj dve stroki, ki sta pomembni za zadevo, po možnosti več. Če na neposrednem operativnem območju ni drugih ustreznih udeležencev odbora BID, se lahko oblikujejo alternativni odbori BID (glejte spodaj). Ta raznolikost obogati analizo BID in pomaga zagotoviti, da je končna odločitev v največjo otrokovo korist, ter krepí sodelovalno in usklajeno ukrepanje za otroke, ki potrebujejo zaščito in oskrbo.

Ravnanje odbora BID mora biti v skladu z vodilnimi načeli KOP. Vse odločitve morajo biti sprejete v duhu KOP. Člani odbora BID morajo med postopkom odločanja upoštevati naslednja načela: (i) otrok je nosilec

pravic; (ii) mnenje otroka je treba pri odločanju ustrezno upoštevati; (iii) člani odbora BID delujejo kot zagovorniki otroka ter (iv) člani odbora BID so objektivni in nevtralni.

5.2.2 Vzpostavitev odbora za določanje največje otrokove koristi

Nadzornik BID je odgovoren za vzpostavitev odbora BID na operativnem območju. Nadzornik BID bi moral po posvetovanju z drugimi ključnimi člani urada UNHCR in drugih organizacij za zaščito oziroma zaščito otrok opredeliti in preveriti morebitne člane odbora BID.

Sestava odbora BID je odvisna od konteksta, v katerem se izvaja postopek BID. Na splošno velja, da je treba za članstvo v odboru vedno zaprositi nacionalne organe za zaščito otrok in druge partnerje na področju zaščite otrok. Nadzornik BID je odgovoren za to, da v vsaki situaciji zagotovi optimalno sestavo odbora, tako da lahko člani odbora sprejmejo najboljše možne odločitve BID za posamezne otroke. Priporočljivo je tudi, da višje osebje UNHCR nadzira ustanovitev odbora BID in po potrebi pomaga pri uradnem povabilu ustreznih članov odbora BID, ki imajo ustrezno strokovno znanje o zaščiti otrok.

Kompetence in lastnosti članov odbora za določanje največje otrokove koristi

Pomembno je, da imajo člani odbora BID potrebne kompetence za učinkovito sodelovanje v odborih. Osebnostne, socialne in metodološke kompetence za uradnike, ki obravnavajo primere, ki so navedene v [Razdelku 3.4.3: Osebe in viri za postopek za največjo otrokovo korist](#), so prav tako pomembne za člane odbora BID in jih je treba navesti. Zahtevane so tehnične kompetence, vendar zaradi večplastne narave odborov BID posebna tehnična znanja in kompetence za različne ustrezne poklice tukaj niso navedene. Poleg teh kompetenc so v nadaljevanju navedene posebne potrebne lastnosti članov odbora BID:

- Člani odbora morajo imeti strokovno izobrazbo in ustrezne kvalifikacije (ali enakovredne izkušnje) s področja zaščite otrok in sorodnih področij, vključno s socialnim delom, iskanjem in združitvijo družine, trajnimi rešitvami, izobraževanjem, duševnim zdravjem in psihosocialnim delom ter nasiljem na podlagi spola (GBV).
- Člani odbora morajo dobro poznati razvoj otrok in mladostnikov ter fizično in psihosocialno blaginjo otrok, vključno z vprašanji zaščite in izobraževanja.
- Člani odbora morajo tudi razumeti pravni, kulturni, verski, politični in socialno-ekonomski kontekst otrok, ki jih obravnavajo. Če je za posebne odločitve potrebno strokovno znanje o pravnih vprašanjih ali trajnih rešitvah, se lahko vključijo člani odbora s tem znanjem.
- Člani odbora morajo biti sposobni oceniti morebitne varnostne posledice odločitev BID za posameznega otroka.
- Člani odbora BID morajo imeti v svoji organizaciji razumno moč odločanja, ki jim jo podeli vodstvo.
- Spodbujati je treba sodelovanje komisije za BID z agencijami za zaščito otrok, ki neposredno sodelujejo z zadevnimi skupnostmi in otroki ali jim zagotavljajo storitve.
- Določitev članov odbora BID mora omogočiti, da bo odbor BID multidisciplinaren in uravnotežen glede na spol.
- Člani odbora BID ne smejo imeti povezav z otrokom ali družinskimi člani, ki bi lahko povzročile navzkrižje interesov.

Tudi če imajo člani odbora BID že predhodno strokovno znanje in izkušnje s področja zaščite otrok, je pomembno, da jih usposobite za postopek BID, kar velja tudi za nadomestne člane in člane pododborov BID. Mednarodne in nacionalne agencije, ki so specializirane za zaščito otrok, lahko pomagajo pri zagotavljanju takšnega usposabljanja za člane odbora BID ali osebe, ki so drugače vključene v postopek BID. Če je v UNHCR ali partnerskih organizacijah potrebno večje strokovno znanje o zaščiti otrok, se lahko za krepitev zmogljivosti poiščejo tudi zunanji viri, na primer s podporo regionalnih svetovalcev, enote za zaščito otrok v oddelku za mednarodno zaščito ali s programi napotitve. Poleg usmerjanja novih članov komisije je dobra praksa, da se vsaj enkrat na leto za člane komisije organizirajo usposabljanja o BIP. Vsi člani odbora BID morajo podpisati tudi kodeks ravnanja UNHCR ali podobno zavezo svoje organizacije ter zavezo o zaupnosti.

Čeprav število posameznikov, ki jih je mogoče določiti in preveriti za sodelovanje v odboru BID, ni omejeno, bi moral biti odbor BID sestavljen iz vsaj treh do petih oseb s pomembnim strokovnim znanjem na področju zaščite otrok, socialnega ali psihosocialnega dela. Na splošno odbor BID ne sme imeti več kot sedem članov, saj lahko večja skupina podaljša postopek odločanja in ogrozi zaupnost. Pri nekaterih dejavnostih je morda koristno uradno imenovati nadomestne člane, ki so seznanjeni s postopkom BID in lahko po potrebi nadomestijo redne člane.

Kadar koli je to mogoče, je treba odbor BID ustanoviti v sodelovanju s pristojnimi nacionalnimi ali lokalnimi organi za zaščito otrok, ki morajo prevzeti aktivno vlogo v postopku odločanja. K sodelovanju v odboru BID je treba povabiti tudi mednarodne in/ali nacionalne organizacije in nevladne organizacije s posebnimi pooblastili za otroke, ki poznajo populacijo v pristojnosti UNHCR. Organizacije, ki so lahko v navzkrižju interesov, na primer organizacije, ki se ukvarjajo s posebnimi vidiki zaščite in oskrbe otrok ali z obravnavo preselitve za UNHCR, ne bi smele predstavljati večine v odboru. Za boljše razumevanje skupnosti se lahko razmisli o

povabilu izkušenega člana skupnosti, da bi sodeloval v odboru, če je mogoče vzpostaviti ustrezne zaščitne ukrepe za ohranitev celovitosti in zaupnosti postopka ter za zagotovitev njegove varnosti.

TABELA 14: Pregled možnih partnerjev v postopku določanja največje otrokove koristi

Vlada in nacionalni organi	Za članstvo v odboru BID je treba praviloma vedno zaprositi predstavnike nacionalnih organov za zaščito otrok in drugih ustreznih nacionalnih organov. Ti poznajo lokalne zakone in razpoložljive storitve ter imajo lahko pomembno vlogo pri zagovorništvu. Vladni uradniki lahko svetujejo in so lahko pooblaščen za sprejemanje ukrepov, zlasti v zvezi s skrbništvom, ločitvijo otrok in staršev proti njihovi volji zaradi domnevne zlorabe, namestitvijo v rejništvo in trajnimi rešitvami, zlasti lokalnim vključevanjem. Opozoriti je treba, da je za odločitve, ki jih sprejmejo uradniki iz državnih agencij/organov v okviru odbora BID, morda treba izvesti dodatne postopke, da se v skladu s pravnim ali političnim okvirom države štejejo za pravno zavezujoče. V nekaterih primerih vključitev nacionalnih organov ne bo mogoča ali priporočljiva (npr. v primerih, ko ustrezni organi niso pripravljeni ali sposobni sodelovati v postopku BID, ali v državah, kjer bi vključitev vlade lahko ogrozila zaščito beguncev).
UNHCR	UNHCR mora biti vedno zastopan v odboru BID. UNHCR je odgovoren za zagotavljanje zaščite in pomoči otrokom, za katere je pristojen, vključno z registracijo, opazovanjem in spremljanjem, zagovorništvom in iskanjem trajnih rešitev, kot je preselitev. Na splošno bo UNHCR prevzel vlogo nadzornika BID. Nadzornik BID se običajno šteje za predsednika ali usklajevalnega člana odbora in zato običajno nima glasovalne pravice. K sodelovanju v odboru BID je lahko povabljen tudi drugo osebje UNHCR, če ima zgoraj navedene lastnosti člana odbora BID.
Mednarodne in/ali nacionalne organizacije in nevladne organizacije	Mednarodne in/ali nacionalne organizacije ter nevladne organizacije, ki neposredno sodelujejo z zadevnimi skupnostmi in otroki ali jim nudijo storitve, bi morale biti povabljene kot članice odbora BID. Nacionalne nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z zaščito otrok, imajo lahko pomembno vlogo v postopku BID, saj dobro poznajo lokalne razmere, prakse in storitve. Te agencije imajo veliko strokovnega znanja in izkušenj na področju zaščite otrok in morda že sodelujejo pri iskanju in združevanju družin, zaščiti in oskrbi otrok brez spremstva, ločenih otrok in drugih ogroženih otrok. V nekaterih primerih so mednarodne ali nacionalne nevladne organizacije odgovorne za neposredno izvajanje in upravljanje postopka BID v okviru dogovora z izvajalskim partnerjem, pri čemer nadzornik BID ostane osebje UNHCR, UNHCR pa zagotavlja nadzor. Nevladne organizacije za zaščito otrok lahko zagotovijo tudi podporo pri usposabljanju za zaščito otrok za osebje, vključeno v BID. Glede na svoje pristojnosti lahko UNICEF zagotovi večji vpliv na nacionalne organe za zaščito otrok in socialno varstvo. Organizacije, ki so lahko v navzkrižju interesov, na primer tiste, ki sodelujejo pri vidikih varstva in oskrbe otrok ali pri postopku preselitve za UNHCR, morajo razkriti svojo udeležbo in se izločiti iz postopka končnega odločanja.
Uradniki, ki obravnavajo primere	Običajno uradniki, ki obravnavajo primere, ne smejo biti člani odbora BID. Če je bila dokumentacija BID dobro pripravljena in pregledana, uradniku, ki obravnava primer, praviloma ni treba vzeti časa iz svojega urnika za sodelovanje v odboru BID. Če pa se zdi zaželeno in izvedljivo, da v odboru sodelujejo uradniki, ki obravnavajo primere, je dobra praksa zagotoviti, da so ti uradniki prisotni le med obravnavo zadev, ki so jih pripravili. Če uradnik, ki obravnava primer, sodeluje, mora predstaviti primer, delovati kot zagovornik otroka in odgovarjati na morebitna vprašanja članov odbora BID. Uradnik, ki obravnava primer, ni član odbora BID z glasovalno pravico.
Drugi strokovnjaki (opazovalci)	Posamezniki, vključno s člani begunske in gostiteljske skupnosti, so lahko po potrebi povabljeni, da sodelujejo kot opazovalci v odborih BID za posamezne primere. V takih situacijah na primer strokovnjak ni del odbora BID, vendar ima posebno strokovno znanje in izkušnje, pomembne za določeni primer. V takih primerih mora nadzornik BID zagotoviti, da je posameznik seznanjen s postopkom ter da je pred sodelovanjem v odboru BID podpisal kodeks ravnanja in zavezo o zaupnosti.

Vključitev članov skupnosti v odbor za določanje največje otrokove koristi

Člane skupnosti, vključno s člani begunske in gostiteljske skupnosti, lahko povabite, da sodelujejo v odboru BID in tako zagotovijo boljše razumevanje skupnosti. Član skupnosti bi lahko sodeloval v odboru, če bi imel zahtevana znanja, sposobnosti in lastnosti (glejte okvir zgoraj) in če bi objektivna analiza pokazala, da njegovo sodelovanje ne predstavlja navzkrižja interesov.

Član skupnosti bi se udeležil kot opazovalec in »drugi strokovnjak«. Vloga člana skupnosti kot opazovalca je, da zastopa otrokovo skupnost v postopku BID ter da zagotovi prispevke na podlagi zaščitnih mehanizmov skupnosti ter družbenih in kulturnih vidikov posebnega tveganja, s katerim se sooča otrok. Skupnost običajno vključuje posameznike z znanjem in izkušnjami o razvoju in zaščiti otrok. Član skupnosti, ki je povabljen k sodelovanju na sestanku odbora BID, je lahko kot »strokovnjak« pozvan, da poda strokovno mnenje o otrokovem primeru in priporočilu BID.

S sodelovanjem članov skupnosti bi bilo treba poleg zaščitnih ukrepov, naštetih v [razdelku 5.1: Vloge in odgovornosti v postopku določanja največje otrokove koristi](#), vzpostaviti tudi druge ukrepe, da bi ohranili celovitost in zaupnost postopka ter zagotovili varnost udeleženca. Ti vključujejo naslednje:

- Anonimni postopek BID, tj. otrokovo ime in vsi drugi osebni podatki so iz poročila BID odstranjeni, tako da otroka ni mogoče identificirati.
- Opravljeno posvetovanje, da bi ugotovili, kako širša skupnost in otroci vidijo sodelovanje skupnosti v odboru BID in katere možnosti bi bile najprimernejše.
- Opredeljeni člani skupnosti, ki sodelujejo, so uravnoteženi glede na spol, versko in etnično poreklo, to ravnesje pa odraža število primerov.
- Preverjanje referenc predlaganih članov odbora.

Če se zdi sodelovanje člana skupnosti v odboru BID neprimerno ali če nima potrebnih znanj, sposobnosti in lastnosti, se lahko njegovo strokovno znanje vključi s predložitvijo pisne izjave, ki jo člani odbora preučijo. Namen pisne izjave bi bil zagotoviti informacije o razmerah v državi, ki jih obstoječi odbor nima, vendar so potrebne za sprejemanje odločitev na podlagi informacij. Mnenja članov skupnosti in analiza kulturnih vidikov se lahko prav tako vključijo v samo poročilo BID, če je to pomembno za sprejemanje odločitev.

Vključevanje sodelavcev iz drugih enot UNHCR v odbore za določanje največje otrokove koristi

Multidisciplinarna narava odborov BID je temeljnega pomena za njihov namen, zato je v številnih primerih potrebno in koristno, da v odborih sodeluje osebje iz funkcionalnih enot UNHCR, ki niso enote za zaščito otrok ali zaščito. To še posebej velja, kadar je zadevna odločitev povezana z njihovim strokovnim področjem. Tako kot vsak član odbora BID mora tudi drugo osebje UNHCR, ki sodeluje v odborih BID, imeti ustrezno usposabljanje, kompetence in lastnosti. Upoštevati morajo tudi načela, določena v [razdelku 5.2.1: Namen odbora BID](#), vključno s tem, da morajo biti objektivni in nevtralni ter celostno obravnavati otrokove koristi, ne pa zagovarjati ene določene rešitve. Za ohranitev teh zaščitnih ukrepov in standardov je pomembno zagotoviti, da vsi člani odbora BID objektivno in nevtralno prispevajo in ocenjujejo največjo otrokovo korist na podlagi svojega strokovnega znanja ter da se izogibajo morebitnemu navzkrižju interesov. Ozadje o potrebi po ločevanju med BIP, vključno z BID, in drugimi postopki za zaščito beguncev je pojasnjeno v [drugem delu: Uvod](#).

Alternativni odbori za določanje največje otrokove koristi

V nekaterih operativnih okoliščinah morda ne bo mogoče oblikovati odbora na podlagi tukaj navedenih meril. Na primer, na enem operativnem področju morda ni dovolj usposobljenih udeležencev odbora BID z različnih področij. Za oblikovanje trdnega odbora se lahko preučijo možnosti BID za več držav ali regij, predstavniki iz različnih operativnih področij ali držav pa lahko na daljavo sodelujejo v skupnih razpravah odbora. Pomembneje je ohraniti postopkovni zaščitni ukrep multidisciplinarnega usposobljenega osebja kot dejstvo,

da se odbor BID sestane osebno. Hkrati bi moral biti oddaljeni odbor BID, kjer je to mogoče, začasna rešitev, pri čemer je treba začrtati strategijo prehoda na lokalno rešitev.¹³⁷

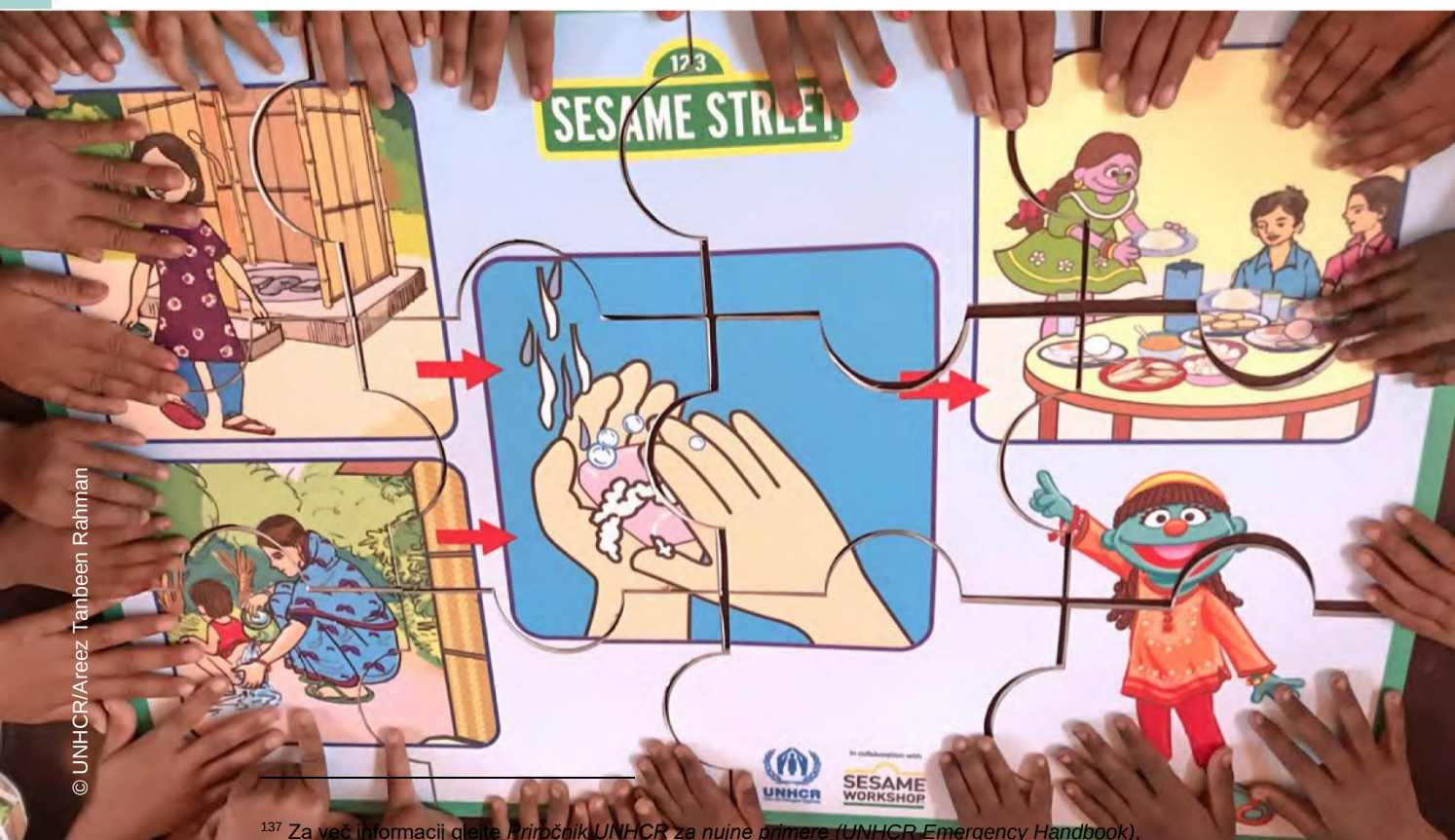
V nekaterih primerih je lahko potreben poenostavljen postopek odločanja, katerega rezultat je zmanjšana ali spremenjen odbor BID, da se zagotovi pravočasno ukrepanje v največjo otrokovo korist (glejte [razdelek 5.3: Poenostavljeni postopki odločanja za ugotavljanje največje otrokove koristi](#)).

5.2.3 Postopki odbora za ugotavljanje največje otrokove koristi

Postopke odbora BID je treba opredeliti v SOP za posamezne operacije BIP (glejte [razdelek 3.4.2: Razvoj posebnih operativnih postopkov za postopke za največjo otrokovo korist](#)). V največji možni meri morajo primer od predložitve odboru BID do sprejetja odločitve pregledati isti člani odbora.

Ko uradnik za pregled BID ali nadzornik BID konča pregled primerov, ki jih je predložil uradnik, ki obravnava primer, in sklene, da je treba primere predložiti odboru BID, mora poslati vabilo, v katerem zahteva sodelovanje članov odbora BID. Dobra praksa je, da se vabila odbora BID pošljejo vsaj dva tedna pred sestankom odbora. Člani odbora se lahko glede na okoliščine delovanja odločijo za krajši časovni okvir, v drugih okoliščinah pa se lahko dogovorijo o fiksnem urniku z možnostjo izrednih sestankov v nujnih primerih.

Nadzornik BID mora vsaj en teden pred sestankom odbora BID posredovati (najbolje anonimizirane) kopije poročil BID, ki bodo predložena na sestanku, da jih člani odbora pregledajo (glejte [razdelek 3.5: Upravljanje s podatki v postopku odločanja o največji otrokovi korist](#) za več informacij o varni in etični izmenjavi informacij). Člani odbora BID morajo pred sestankom odbora BID v celoti pregledati vsa posamezna poročila BID. Načeloma naj bi se na seji odbora obravnavalo največ šest do osem primerov, seje pa naj ne bi trajale več kot dve uri. Vendar se lahko izvajalci operacij odločijo, da bodo obravnavali več primerov ali organizirali daljše sestanke, odvisno od operativnih ali logističnih omejitev.

¹³⁷ Za več informacij glejte *Priručnik UNHCR za nujne primere* (UNHCR Emergency Handbook), <https://emergency.unhcr.org/entry/43381/child-protection>.

Koraki za odločanje na sestankih odbora za določanje največje otrokove koristi

1. **Predstavitel primer:** za vsak primer mora uradnik, ki obravnava primer, ali nadzornik BID, če sta seznanjena s primerom, predstaviti kratek povzetek možnosti in priporočila. Člani odbora BID (nosilci odločanja v postopku BID), ki niso vključeni v vodenje primerov, imajo posebno odgovornost, da se seznani s posameznim primerom, da lahko sprejmejo utemeljeno odločitev.
2. **Razprava članov odbora:** odbor mora razpravljati o možnostih in priporočilih, ki jih je v poročilu BID navedel uradnik, ki obravnava primer. Pomembno je, da ima vsak član odbora možnost izraziti svoje mnenje na podlagi svojega strokovnega znanja in izkušenj. V večini primerov naj razprava ne bi trajala več kot 10–15 minut.
3. **Odločitev članov odbora:** odbor soglasno sprejme končno odločitev o odobritvi ali zavrnitvi priporočila in nadaljnjih ukrepov. Če odločitve ni mogoče sprejeti zaradi nezadostnih informacij, dvomov o verodostojnosti ali nesoglasij med člani odbora glede najboljše možnosti za otroka, je treba to zabeležiti v razdelku »Pripombe odbora« poročila BID in odločitev odložiti. Če je odločitev o BID odložena, mora odbor določiti časovni okvir za zbiranje dodatnih informacij in ponovno predložitev revidiranega poročila BID. V izjemnih okoliščinah, ko soglasja ni mogoče doseči, je treba primer posredovati višjemu uradniku UNHCR za zaščito¹³⁸, ki je pristojen za potrditev in nadzor nad izvajanjem priporočila BID. Če višji uradnik za zaščito nima izkušenj na področju zaščite otrok, se lahko za dodatno tehnično podporo posvetuje z regionalnim predstavnikom za zaščito otrok ali oddelkom za mednarodno zaščito na sedežu UNHCR.
4. **Podpis:** ko člani odbora sprejmejo odločitev o priporočilu BID, morajo podpisati stran s podpisom poročila BID. Pred zaključkom sestanka odbora BID mora nadzornik BID zagotoviti, da je razdelek 3 poročila BID v celoti izpolnjen z vsemi dokumentiranimi priporočili in podpisi članov odbora BID.

5.2.4 Ustanovitev odborov za določanje največje otrokove koristi na več lokacijah

Odvizno od operativnega konteksta lahko odbore BID usklajuje ena osrednja skupina v državnem uradu ali v poduradu ali več pododborih BID na lokacijah na terenu. To je še posebej pomembno pri velikem številu otrok, ki potrebujejo BID. Če so bili ustanovljeni pododbori BID, je nadzornik BID glavnega odbora BID ali koordinator BID odgovoren za zagotavljanje doslednosti in usklajevanja postopka BID. Ustanovitev pododborov BID je priporočljiva le, če je na voljo osebje z ustreznim strokovnim znanjem na področju zaščite otrok, bodisi iz UNHCR bodisi pri partnerjih. Pododbori BID morajo prejemati redne napotke in podporo nadzornika/koordinatorja glavnega odbora BID. Odvisno od operativnega konteksta in SOP za BIP lahko poročila BID uradnika, ki obravnava primer, pregleda nadzornik BID na terenu/v poduradu ali pa se pošljejo v pregled koordinatorju BID v podružnici.

¹³⁸ V operacijah, kjer ni višjega uradnika za zaščito, je treba primer posredovati najvišjemu uradniku za zaščito, kot je pomočnik predstavnika (zaščita).

5.3 POENOSTAVLJENI POSTOPKI ODLOČANJA ZA DOLOČANJE NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- V nekaterih primerih je morda potreben poenostavljen postopek odločanja, da se zagotovi pravočasno ukrepanje v največjo otrokovo korist. Poenostavljeni postopki odločanja se lahko uporabijo le v posebnih primerih.

Kako:

- V primerih uporabe poenostavljenega postopka BID je treba ohraniti vse ključne zaščitne ukrepe postopka BID, z eno izjemo: postopek odločanja je poenostavljen.
- Postopek odločanja se lahko poenostavi: (i) z zmanjšanjem ali prilagoditvijo števila članov v odboru ali (ii) z nadomestitvijo odbora z uradnikom za pregled s strokovnim znanjem o zaščiti otrok.
- Poenostavljeni postopek BID bi morali spremljati dodatni zaščitni ukrepi za zmanjšanje tveganj za otroka.

5.3.1 Kdaj uporabiti poenostavljene postopke odločanja

Poenostavljeni postopki odločanja se lahko uporabljajo le v izjemnih primerih, ko praktične in časovne omejitve omejujejo zmogljivosti UNHCR in/ali partnerjev za izvedbo popolnega BID. Poenostavljeni postopki odločanja za BID se lahko uporabljajo pri odločanju o trajnih rešitvah ali ureditvi začasne oskrbe v izjemnih primerih, ko obstajajo jasni znaki o tem, kaj je največja korist za posameznega otroka ali skupino otrok, ki imajo enake značilnosti (npr. etnično poreklo, izvorno območje ali podobne ureditve oskrbe). V takih primerih se uporabljajo stopnje tveganja in merila ranljivosti, ki so podrobno opisani v [razdelku 3.2.2: Identifikacija](#), orodje za prepoznavanje povečanega tveganja (HRIT),¹³⁹ kontrolni seznam za posamezno operacijo ali drugi postopki, s katerimi se določi, za katere otroke, kot so otroci s povečanim tveganjem, je morda potreben popoln postopek BID in za katere otroke bi bil primeren poenostavljen postopek.

Kadar je potreben BID, je treba poenostavljeni BID omejiti na naslednje primere:

- Združitev družine, odvisno od zapletenosti primera (glejte [razdelek 3.8.1: Iskanje in združitev družine ter postopek za največjo otrokovo korist](#)).
- Situacije, ki zahtevajo nujno ukrepanje, da se prepreči nadaljnja škoda otroku, na primer zaradi nujnih zdravstvenih ali zaščitnih ukrepov.
- Za nenadne premike velikega števila otrok brez spremstva in ločenih otrok v kratkem času, kadar praktične omejitve omejujejo zmogljivosti UNHCR in njegovih partnerjev za izvedbo popolnih BID.
- Druge izjemne situacije, če se s tem strinja oddelek UNHCR za mednarodno zaščito.

¹³⁹ Orodje za prepoznavanje povečanega tveganja.

Tipične situacije, v katerih so poenostavljeni postopki primerni, so na primer naslednje: prostovoljna repatriacija ali združenje družine se obravnava kot trajna rešitev v kratkem času za veliko število otrok brez spremstva, za katere BID še ni bil izveden; ali otrok brez spremstva potrebuje nujno zaščito ali ima zdravstvene težave, ki zahtevajo nujen odziv pri preselitvi. Poenostavljeni postopki se lahko uporabljajo tudi za nujne primere v izrednih razmerah, ko še ni vzpostavljen celoten postopek BID. Poenostavljeni postopki odločanja naj bi se praviloma uporabljali le v izjemnih primerih, ko praktične in časovne omejitve omejujejo zmogljivosti UNHCR in/ali partnerjev za izvedbo popolnega BID.

5.3.2 Vzpostavitev poenostavljenih postopkov

Uvedba poenostavljenega postopka se začne z dogovorom o nizu meril za določitev, kdaj se lahko uporabi poenostavljeni postopek, in o obliki poenostavljenega postopka. Merila »stopnje tveganja« in »ranljivosti«, opisana v [razdelku 3.2.2: Identifikacija](#), bodo pomembna referenčna točka. Predloge za uvedbo poenostavljenega postopka mora nadzornik BID predložiti vodji urada ali višjemu uradniku za zaščito (v primeru postopkov na ravni države), temeljijo pa na posvetovanjih z uradniki, ki obravnavajo primere, osebje UNHCR za zaščito in drugimi ustreznimi partnerji. Odločitev o uvedbi poenostavljenega postopka sprejme predstavnik ali pomočnik predstavnika UNHCR na podlagi priporočila vodje urada ali višjega uradnika za zaščito.

Poenostavljeni postopki imajo lahko dve obliki: (i) zmanjšanje ali prilagoditev števila članov v odboru ali (ii) nadomestitev odbora z uradnikom za pregled s strokovnim znanjem in izkušnjami na področju zaščite otrok.

Zmanjšanje ali prilagoditev števila članov v odboru lahko pomeni zmanjšanje števila članov odbora na dva člana (ki lahko vključuje enega ali več uslužbencev UNHCR) ali sodelovanje članov odbora na daljavo. Enega od teh dveh (ali več) uslužbencev je treba imenovati za nadzornika BID, ki bo vodil sestanke BID.

Če se BID izvaja za veliko število otrok s podobnim ozadjem (npr. skupinska prostovoljna repatriacija otrok brez spremstva in ločenih otrok v izvorno državo), se lahko primeri povzamejo in predstavijo odboru v obliki preglednice.

Ko je dosežen dogovor o uvedbi poenostavljenega postopka z uporabo zmanjšanega ali prilagojenega števila članov v odboru, nadzornik BID določi člane odbora, ki so takoj na voljo za sklic v kratkem roku, pojasni postopek in po potrebi določi ustrezna komunikacijska sredstva za udeležbo članov odbora na sestankih na daljavo. Nadzornik BID bo po posvetovanju z uradniki, ki obravnavajo primere, in osebje za zaščito pripravil tudi kontrolni seznam za posamezno operacijo glede tega, kdaj uporabiti poenostavljeni postopek BID, in tabelo s seznamom primerov za povzemanje primerov, ki bodo predstavljeni odboru (veliko število primerov s podobnim ozadjem).

Če sklic zmanjšanega ali prilagojenega odbora BID ni izvedljiv, lahko UNHCR odbor nadomesti z uradnikom za pregled s strokovnim znanjem o zaščiti otrok. To mora biti najvišji član osebja za zaščito v uradu, ki mora imeti strokovno znanje in izkušnje na področju zaščite otrok.

Uradnik, ki obravnava primer, je odgovoren za oceno primera in dokumentacijo ter predloži poročilo BID in priporočila nadzorniku BID (zmanjšanega odbora BID) ali uradniku za pregled. Zmanjšani odbor BID/uradnik za pregled mora osebju, ki obravnava primer, zagotoviti povratne informacije o primerih v skladu z dogovorjenim časovnim okvirom. Člani zmanjšanega odbora ali uradniki za nadzor bodo odgovorni za dokončanje odločitev BID, nadzornik BID pa bo nadzoroval izvajanje odločitev. Pomembno je opozoriti, da so bile obstoječe storitve BID, vključno z obrazci BIA, morda vzpostavljene in delujoče pred spremembo razmer, zaradi katerih je bil potreben poenostavljen postopek BID, saj je BID del BIP. Vse že obstoječe informacije ali postopki so lahko podlaga za odločanje in razvoj poenostavljenih postopkov.

Poenostavljeni postopek je treba opredeliti in navesti v SOP za BIP.

Koraki za uporabo poenostavljenega postopka v primeru posameznih otrok/nujnih primerov

- Uradnik, ki obravnava primer, prepozna otroka, katerega posebni položaj zaščite je nujen in zahteva uporabo poenostavljenega postopka, ter zadevo predloži nadzorniku BID. Predstavnik UNHCR ali vodja urada se odloči za uvedbo poenostavljenega postopka.
- Nadzornik BID pregleda primer na podlagi kontrolnega seznama in potrdi, ali naj se postopek nadaljuje ali ne.
- Če se odloči, da se postopek ne nadaljuje, se zadeva obravnava po standardnem postopku BID.
- Če se odloči za poenostavljeni postopek, uradnik, ki obravnava primer, prednostno zbere vse dodatne informacije, ki so potrebne za dokončanje poročila BID. Poročilo BID je treba predložiti najpozneje 48 ur po odločitvi o začetku poenostavljenega postopka.
- Nadzornik BID hkrati pozove člane odbora, ki se lahko udeležijo sestanka za pregled primera. Če se odbor sestane na daljavo, nadzornik BID poskrbi, da se dogovori o načinu komunikacije in da so bili sprejeti potrebni ukrepi za olajšanje sestanka.
- Ko uradnik, ki obravnava primer, predloži poročilo BID, nadzornik BID prednostno pregleda poročilo in ga predloži odboru, najbolje v 24 urah po prejemu poročila.
- Odbor BID (ali uradnik za nadzor, če zmanjšani ali prilagojeni odbor BID ni izvedljiv) sprejme odločitev o priporočilih.
- Nadzornik BID prek uradnika, ki obravnava primer, sproži nadaljnje ukrepe.

Koraki za uporabo poenostavljenega postopka v primeru velikega števila otrok

- Nadzornik BID na podlagi kontrolnega seznama, ki se pripravi na operativni ravni, odloči, da veliko število otrok potrebuje BID. Predstavnik UNHCR ali vodja urada se odloči za uvedbo poenostavljenega postopka.
- Uradniki, ki obravnavajo primere, hitro zberejo informacije o primeru vsakega otroka in ocenijo posebne posledice predlaganega načrta. Uradniki, ki obravnavajo primere, morajo skrbno preveriti in oceniti druge morebitne težave, ki bi lahko zahtevale popoln BID.
- Nadzornik BID ali imenovani uradnik, ki obravnava primer, oziroma uradnik za zaščito mora informacije o primeru za vsakega otroka zbrati v zbirno tabelo seznama primerov. Pomembno je, da se posebna pozornost nameni primerom s posebnimi vprašanji zaščite, saj je treba take primere napotiti v popoln postopek BID.
- Nadzornik BID povabi odbor, predstavi pregled konteksta in razdeli tabelo s povzetki.
- Odbor BID (ali uradnik za nadzor, če zmanjšani ali prilagojeni odbor BID ni izvedljiv) sprejme odločitev o priporočilih.

Dodatni zaščitni ukrepi za poenostavljeni postopek določanja največje otrokove koristi

Poenostavljeni postopek BID bi morali spremljati dodatni zaščitni ukrepi za zmanjšanje tveganj za otroka. Ključni zaščitni ukrepi in postopki, ki jih je treba ohraniti v teh izjemnih primerih, so naslednji:

- Vodja urada UNHCR na podlagi priporočila nadzornika BID (in po potrebi partnerskega osebja z izkušnjami na področju zaščite otrok) ter načela največje otrokove koristi sprejme uradni sklep o odobritvi poenostavljenih BID.
- Odločitev o uporabi poenostavljenega postopka BID mora temeljiti na oceni ali analizi stanja, ki opisuje položaj otrok brez spremstva in ločenih otrok ter drugih ogroženih otrok. Ta analiza določa, za katere otroke je potreben celoten postopek BID in za katere bi bilo primerno uporabiti poenostavljen postopek BID.
- Kontrolni sezname za posamezne operacije se lahko uporabijo za določitev, pri katerih otrocih je morda potreben celoten postopek BID in za katere bi bil primeren poenostavljen postopek.
- En uslužbenec UNHCR ali partnerske organizacije je odgovoren za nadzor primerov otrok, ki potrebujejo BID.
- Z vsakim otrokom je treba opraviti razgovor in zbrati posamezne informacije ter jih dokumentirati v poročilu BID, ki ga pripravi osebje za zaščito otrok z ustreznim strokovnim znanjem o zaščiti otrok.
- Vsako poročilo BID, vključno z odločitvijo in priporočili ter drugo pripadajočo dokumentacijo, je treba hraniti v posebni mapi.
- Sodelovati morata najmanj dva člana osebja, po možnosti iz različnih agencij (UNHCR, osebje organizacije za zaščito otrok in/ali organi za socialno varstvo/zaščito otrok).
- Osebje bi moralo razviti usklajen odziv za spremljanje in izvajanje odločitve, vključno z ureditvijo spremljanja ob prihodu v državo vrnitve ali tretjo državo, spremstvom med potovanjem, končnim preverjanjem odločitve BID na dan odhoda, spremljanjem in pregledom ureditve oskrbe v državi vrnitve ali v tretji državi.
- Osebje mora redno spremljati in ocenjevati poenostavljeni postopek BID, ugotavljati morebitne vrzeli in po potrebi pregledati strategijo.

5.4 PONOVA OBRAVNAVA ODLOČITVE O DOLOČANJU NAJVEČJE OTROKOVE KORISTI

Povzetek razdelka

Zakaj:

- Morda bo treba odločitev BID po potrditvi ponovno obravnavati. Glavni razlogi za to so naslednji:
 - Bistvene spremembe okoliščin, ki bi lahko spremenile prvotno odločitev, na primer uspešno iskanje ali pojav novih dokazov.
 - Prvotnih odločitev BID ni bilo mogoče izvesti v razumnem časovnem okviru. V okviru trajnih rešitev, vključno z dopolnilnimi potmi, se to ne bi smelo zgoditi pozneje kot eno leto po prvotni odločitvi BID.
 - Po ločitvi otroka od staršev, na zahtevo otroka ali njegovega starša ali skrbnika.

Kako:

- Pri ugotavljanju, ali je treba ponovno obravnavati BID, je treba opraviti oceno največje otrokove koristi, da se oceni trenutni položaj otroka in ali morebitne spremembe upravičujejo BID.
- Če nadzornik BID ugotovi, da je treba izvesti nov BID, se primer ponovno obravnava, uradnik, ki obravnava primer, pa pripravi novo poročilo BID in ga predloži v obravnavo odboru BID.

5.4.1 Pregled odločitve o določanju največje otrokove koristi

Spremembe bistvenih okoliščin primera ali zamude oziroma nezmožnost izvajanja odločitve BID zaradi nepredvidenih okoliščin lahko zahtevajo pregled prvotne odločitve. To bo pomagalo zagotoviti, da se bo upošteval trenutni položaj otroka in da bodo največje otrokove koristi pravilno določene.

Bistvene spremembe okoliščin

Bistvene spremembe okoliščin v zvezi z otrokovim položajem lahko vplivajo na prvotno odločitev BID, ki jo je sprejel odbor BID. Bistvene spremembe, zaradi katerih je morda treba ponovno obravnavati BID, vključujejo naslednje:

- spremembe v pogledih otroka, njegovih staršev ali skrbnika. To je še posebej pomembno ponovno oceniti, saj se lahko otrokova zrelost med letom bistveno spremeni, saj se otrok razvija, odnos med otrokom in starši, skrbnikom ali družino pa se lahko sčasoma spremeni;
- vsak odhod ali prihod družinskih članov ali drugih oseb, ki so otroku blizu, v državo azila ali predlagano tretjo državo sprejema. Pri preselitvi je treba posebno pozornost nameniti tistim, ki so navedeni v obrazcu za preselitev beguncev;
- spremembe v tveganjih za zaščito, ki vplivajo na otroka, ali kakršni koli novi primeri v zvezi z zaščito, ki so se zgodili po potrditvi odločbe o BID, npr. primer spolne zlorabe ali napada, primeri fizičnega nasilja v družini itd.;
- ureditev oskrbe, ki se razlikuje od prvotnega BID (npr. skrbnik, naveden v prvotnem BID, ni več odrasla oseba, odgovorna za otroka, ali namerava opustiti odgovornost za otroka);
- kakršne koli pomembne spremembe v otrokovem dostopu do drugih trajnih rešitev, npr. dostopu do nacionalnih storitev, zaradi katerih je lokalna integracija bolj mogoča, ali sprememba možnosti za preselitev.
- iskanje družine je bilo uspešno in je združitev družine mogoče obravnavati kot razpoložljivo možnost.

Nove informacije ali neskladja

BID se lahko ponovno obravnava tudi zaradi odkritja novih informacij, ki niso bile pridobljene med prvotno oceno BID. To vključuje vse nove informacije ali ponovno oceno obstoječih informacij, ki kažejo, da odločitve BID ne bo mogoče izvesti v razumnem časovnem okviru.

Poleg tega se lahko odkrijejo neskladja v BID. V nekaterih okoliščinah je na primer otrok ali drug ustrezen član družine/skupnosti uradniku, ki obravnava primer, sprva morda zamolčal pomembne informacije. Neskladne informacije je treba raziskati, potrditi in popraviti ter dokumentirati razlago neskladnosti. V primerih, ko je bil otrok napoten za preselitev in je bil opravljen razgovor o preselitvi, so lahko informacije, dokumentirane v razgovoru BID, neskladne z informacijami v obrazcu za preselitev. Če uradnik, ki obravnava primer, ugotovi, da se dokumenta bistveno razlikujeta, je dolžan (na podlagi napotitve osebja za preselitev) ponovno opraviti razgovor z otrokom in skrbniki, da se razjasnijo neskladne informacije. Nove informacije je treba obravnavati v novem poročilu BID.

Pri tem je treba opozoriti, da so manjše stvarne nedoslednosti običajne in da lahko skrbniki ali otroci med izvajanjem BID odkrijejo nove informacije ali se spomnijo dodatnih informacij. Pojasnijo in posodobijo se lahko v obrazcu za preselitev. Otroka bi bilo treba v celoti ponovno zaslišati le, če bi bile ugotovljene bistvene neskladnosti, ki bi lahko spremenile izid BID. Bistveno neskladje je tisto, ki pomeni bistveno spremembo okoliščin, na primer prisotnost sorodnika, ki prej ni bil omenjen, ali stik z njim.

Trajna rešitev, vključno z odločitvami o dopolnilni poti, se ne izvaja

V okviru trajnih rešitev, vključno z dopolnilnimi potmi, bi bilo treba odločitev BID preučiti, če:

- se bistveno spremeni otrokov dostop do drugih rešitev;
- je v državi azila, predlagani tretji državi ali državi vrnitve prišlo do odhoda ali prihoda družinskih članov ali drugih oseb, ki so otroku blizu, kar bi lahko vplivalo na priporočilo iz odločbe BID; in/ali
- je od datuma prvotne odločitve odbora BID preteklo več kot eno leto.

Ponovna obravnava odločitve o določanju največje otrokove koristi na zahtevo otroka ali staršev, skrbnika ali zakonitega zastopnika

Odločba BID o ločitvi otroka od staršev proti njihovi volji se lahko obnovi tudi na zahtevo otrokovega zakonitega zastopnika (ali otroka, če ni zakonitega zastopnika) ali nosilcev starševskih pravic. Čeprav je končna odločitev o starševskih pravicah v pristojnosti pristojnih državnih organov, mora UNHCR na zahtevo otrokovega zakonitega zastopnika ali staršev in na podlagi novih dejstev, dokazov ali pravnih premislekov, ki bi lahko vplivali na prvotno odločitev, pregledati sprejete ukrepe. Priporočljivo je, da se v SOP za BIP predvidi, da take preglede obravnava razširjeni odbor ali odbor, ki je sestavljen drugače kot odbor, ki je sprejel prejšnjo odločitev. Staršem ali zakonitemu zastopniku je treba omogočiti dostop do dokumentacije, ki je bila odboru predložena med prejšnjim BID.

5.4.2 Postopki za ponovno obravnavo postopka določanja največje otrokove koristi

Za ponovno obravnavo odločitve BID je običajno odgovoren nadzornik BID. Odločitev BID se lahko ponovno obravnava, če priporočila niso bila izvedena v razumnem roku (eno leto je referenčna točka zlasti za trajne rešitve). Pri ugotavljanju, ali je treba BID ponovno obravnavati, je treba pripraviti oceno primera, v kateri se preuči trenutni položaj otroka. Posodobljene okoliščine otroka je treba dokumentirati v obliki poročila BID ali pa v predlogi BIA operacije.¹⁴⁰ To poročilo se uporabi za pregled, ali je treba BID ponovno obravnavati ali pa ohraniti prvotna priporočila.

¹⁴⁰ Zbirka orodij BIP je na voljo na naslovu www.unhcr.org/handbooks/biptoolbox.

Pri ocenjevanju, ali je prišlo do spremembe okoliščin, zaradi katere bi bilo treba ponovno obravnavati BID, bi moral uradnik, ki obravnava primer, ponovno opraviti razgovor z otrokom, rejniško družino/zakonitim zastopnikom in starši/ sorodniki ter, če je to mogoče, opraviti obisk na domu. Zaželeno je, da posodobljeno oceno primera opravi prvotni uslužbenec, ki je pripravil prvotno poročilo BID. Oceno je treba posredovati nadzorniku BID, ki odloči, ali je treba BID ponovno obravnavati.

BID ni treba ponovno obravnavati, če nadzornik za BID meni naslednje:

- od odločitve BID se otrokov položaj, stališča ali okoliščine niso bistveno spremenili, prav tako se niso bistveno spremenili položaj, stališča ali okoliščine oseb, s katerimi je otrok preseljen, in/ali staršev/sorodnikov, ki se jim bo otrok pridružil, in/ali
- ni razloga za domnevo, da odločitve o BID ne bo mogoče izvesti v razumnem časovnem okviru.

Če nadzornik BID ugotovi, da je treba izvesti nov BID, je treba pripraviti novo poročilo o BID in ga predložiti odboru BID v razpravo.

